

دروس خارج فقه

سال ۹۶-۹۵

آیت الله سید رحیم توکل

به همراه صوت دروس

WWW.GHBOOK.IR

بسم الله الرحمن الرحیم

آرشیو دروس خارج فقه آیت الله سیدرحیم توکل ۹۶-۹۵

نویسنده:

آیت الله سیدرحیم توکل

ناشر چاپی:

سایت مدرسه فقاهت

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

آرشیو دروس خارج فقه آیت الله سیدرحیم توکل ۹۶-۹۵

مشخصات کتاب

سرشناسه:توکل،سیدرحیم، ۱۳۳۱

عنوان و نام پدیدآور:آرشیو دروس خارج فقه آیت الله سیدرحیم توکل۹۶-۹۵/سیدرحیم توکل.

به همراه صوت دروس

منبع الکترونیکی : سایت مدرسه فقاهت

مشخصات نشر دیجیتالی:اصفهان:مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری:نرم افزار تلفن همراه و رایانه

موضوع: خارج فقه

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۶/۲۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

یتحقق الغسل الارتماسی و بین الحدث الاصغر فی ذلک الان بان یتحقق فی ان واحد امران من تحقق الغسل و تحقق الحدث لان امکان تحقق الامرین فی ان واحد بحسب الزمان امر ممکن معقول کالنظر الی الاجنبیه حین الاتیان بالصلوه او کالصلوه فی الدار المغصوبه علی فرض جواز الاجتماع من تحقق الصلوه الماموربها و تحقق الغصب فی ان واحد .

(کلام السید فی العروه) مسأله ۹ : إذا أحدث بالأکبر فی أثناء الغسل فإن کان مماثلا للحدث السابق کالجنابه فی أثناء غسلها أو المس فی أثناء غسله فلا إشکال فی وجوب الاستیناف و إن کان مخالفا له فالأقوی عدم بطلانه فیتمه و یأتی بالآخر و یجوز الاستیناف بغسل واحد لهما و یجب الوضوء بعده إن کانا غیر الجنابه أو کان السابق هو الجنابه حتی لو استأنف و جمعهما بنیه واحده علی الأحوط و إن کان اللاحق جنابه فلا حاجه إلی الوضوء سواء أتمه و أتی للجنابه بعده أو استأنف و جمعهما بنیه واحده . (۱)

اقول : ان الصور المفروضه فی المقام علی نظر العقل لایخلو من ان یکون اللاحق مماثلاً للسابق کما اذا کان کلاهما الجنابه او کلاهما مس المیت او یکون اللاحق مخالفاً للسابق و علی الثانی اما ان یکون السابق هو الجنابه او اللاحق غیر الجنابه و اما ان یکون السابق غیر الجنابه و اللاحق هو الجنابه و ثالثه ان یکون السابق و اللاحق کلاهما غیر الجنابه .

ص: ۱

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۸، ط. جامعه المدرسین.

و اما اذا کان کلاهما متماثلین فلا اشکال فی ان المتاخر موضوع مستقل للحکم بوجوب الغسل فلا یکفی تتمیم السابق فی ارتفاع الحدث اللاحق فیجب علیه ان یستانف الغسل ففی غسل الجنابه یغنی عن الوضوء و اما فی غیره فعلی المبنی فمن ذهب الی لزوم الوضوء فوجب علیه الوضوء ایضاً و من ذهب الی عدم اللزوم للزم علیه ذلک فی المقام .

و اما اذا کان اللاحق مخالفاً للسابق فالصور ثلاثه :

الاولی : ما اذا کان السابق الجنابه و اللاحق غیرها کمن اذا مسّ المیت فی اثناء غسل الجنابه .

فلا اشکال فی لزوم الوضوء لما یشترط فیه الطهاره لان ما مرّ من عدم الوضوء فی غسل الجنابه لکان فیما اذا لم یحدث الحدث الاکبر حین الاتیان به - و قد مرّ فی الابحاث السابقه ان طرو الحدث الاصغر ایضاً کذلک فلزم الاتیان بالوضوء - فحینئذ لزم علیه اتمام غسل الجنابه ثم الاتیان بغسل مس المیت ثم الوضوء کما یمکن له ان یرفع یده عما اتی به من غسل الجنابه ثم اتی بغسل واحد مستقل بنیه کلا الامرین فحینئذ لا یجب علیه الوضوء ایضاً لان غسل الجنابه الموجود فی النیه یکفی عن الاتیان بالوضوء .

بقی فی المقام شی و هو انه اذا کان مشغولاً بالارتماسی فقبل تحقق الغمس فی الماء مسّ المیت ففی هذه الصوره یصح له العدول عن الارتماس و رفع الید عنه ثم یأتی بغسل مستقل لکلا الحدثین - من الارتماسی او الترتیبی - و اما اذا کان مشغولاً بالترتیبی فمسّ المیت فی اثنائه فالعدول عن الترتیبی و رفع الید عما اتی به ثم الاتیان بغسل واحد - ارتماساً -لکلا الامرین مشکل لعدم لزوم الموالاه فی الترتیبی فبقدر ما اتی به یحسب علیه فلا یصح رفع الید عنه .

ص: ۲

الثانيه : ما اذا كان السابق غير الجنابه كغسل مسّ الميت و اللاحق هو الجنابه كمن مسّ الميت و فی اثناء الاتيان بغسله قد اجنب فحينئذ لا اشكال فی وجوب غسل الجنابه عليه و معه لايكون له الوضوء لا قبله و لا بعده .

نعم يأتی بحث فی ان غسل الجنابه يكفی عن جميع الاغسال الواجبه على المكلف فلا يحتاج الى قصدها حين الاتيان به او انه يكفی غسل واحد مع لزوم نيات متعدده للاغسال الواجبه عليه و

على ای حال انه مع غسل الجنابه لايكون عليه وضوء .

الثالثه : بان يكون الحدث السابق و اللاحق كلاهما غير الجنابه كما اذا كانت حين اغتسالها من الحيض قد مسّت الميت ايضاً فالمكلف لايخلو من ان يكون قبل تحقق الحدثين طاهراً او محدثاً .

فان كان طاهراً فمن ذهب الى ان الحدث الاكبر غير الجنابه لاينقض الوضوء فمن البديهی انه لايجب عليه الوضوء – لكونه طاهراً سابقاً – و لكن لاجل تحقق الحدثين الاكبرين وجب عليه الغسل لكل واحد منهما لان الاصل عدم التداخل – الا ان يكون للتداخل دليل .

او يأتی بغسل واحد بنيه الحدثين على القول بالتداخل .

و ان كان محدثاً قبل طرو الحدثين فلا اشكال ايضاً فی وجوب تحصيل الطهاره بعد غسلهما لان الغسل الذی لايجب معه الوضوء هو الجنابه و المفروض انه كان محدثاً فوجب عليه تحصيل الطهاره لما يشترط فيه الطهاره هذا كله فيما اذا قلنا بان الغسل فی الاحداث الكبيره لايكون مغنياً عن الوضوء و اما اذا قلنا بانه مغنيا عن الوضوء – على الفرض – فلا يجب عليه الوضوء سواء كان سابقاً طاهراً ام يكون محدثاً .

و ان قلنا بالتفصیل بین الاحداث- غیر الجنابه - من کفایه بعضها عن الوضوء دون بعض - کما فی غسل الاستحاضه المتوسطه من انها لایکون مغنیاً عن الوضوء - فالامر واضح من لزوم التفصیل فی الحکم بالوضوء و عدمه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۶/۲۱

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

بقی فی المقام شئ و هو ان کان الغسل - المشغول به - ارتماسیاً فحدث بالحدث الاکبر فعلی القول بعدم التداخل للزم اتمام السابق ثم الاتیان بغسل اخر للاحق و علی القول بالتداخل یصح له رفع الید عما فعل ثم الاستیناف بغسل واحد لکلا الحدثین - هذا کله اذا کان الغسل الذی کان مشغولا به هو الارتماسی .

و اما اذا کان الغسل - المشغول به - ترتیبیاً و قد اتی بغسل الراس و الرقبه - مثلاً فحینئذ حدث بحدث اکبر اخر فعلی القول بعدم التداخل للزم اتمام السابق ثم الاتیان بغسل اخر للاحق و علی القول بالتداخل فرفع الید عما فعل و الاستیناف بغسل واحد لکلا الحدثین مشکل لان ما اتی به من الغسل الترتیبی یحسب علیه فرفع الید عما فعل و الاستیناف بغسل واحد لهما مشکل فلزم - احتیاطاً - من اتمام السابق ثم غسل اخر للاحق .

و السر فی ذلک انه بعد الاتیان بغسل بعض الاعضاء لکان الماموربه فی حقه هو غسل بقیه الاعضاء لا الغسل بتمامه فاذا اتی بغسل کامل لکان الماتی به غیر الماموربه .

(و ما ورد فی بعض الروایات من التداخل فی الحدثین الاکبرین لکان الظاهر منها هو صوره عدم الاتیان بشئ من الغسل بمعنی ان المراه - مثلاً- قد طرء علیها حدثین اکبرین و الامام (ع) حکم باتیان کل واحد منهما مستقلاً عن الاخر او التداخل فیهما بغسل واحد مع تعدد النیه فانظر الی ما رواها السَّابَاطِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ- علیه الصلوه والسلام - قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَهِ یُوَاقِعُهَا زَوْجُهَا ثُمَّ تَحِیضُ قَبْلَ أَنْ تَغْتَسِلَ قَالَ إِنْ شَاءَتْ أَنْ تَغْتَسِلَ فَعَلَتْ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَیْسَ عَلَیْهَا شَیْ ءٌ فَإِذَا طَهُرَتْ اغْتَسَلَتْ غُسْلًا وَاحِداً لِلْحَیْضِ وَ الْجَنَابَهِ . (۱)

ص: ۴

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۴، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۷، ط آل البیت .

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۰ : الحدث الأصغر فی أثناء الأغسال المستحبه أیضا لا- یکون مبطلا- لها نعم فی الأغسال المستحبه لإتیان فعل کغسل الزیاره و الإحرام لا یبعد البطلان کما أن حدوثه بعده و قبل الإتیان بذلک الفعل کذلک کما سیأتی . (۱)

اقول : انه قد مرّ ان الحدث الاصغر فی اثناء الغسل الواجب لایوجب انتقاضه غایه الامر یوجب الوضوء عند الاتیان بما یشترط فیه

الطهاره و الامر کذلک فی الاغسال المستحبه – و هذا الامر اتفاقی لا خلاف فیه و فی الجواهر عن المصابیح الاجماع علی عدم اعاده شئ منها بالحدث .و عن المحقق الحکیم ، ففی اثنائه بطریق اولی . (۲)

مضافاً الی خبر ِ ابْنِ بُکَیْرٍ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْغُسْلِ فِی رَمَضَانَ إِلَی أَنْ قَالَ وَ الْغُسْلُ أَوَّلَ اللَّیْلِ قُلْتُ فَإِنْ نَامَ بَعْدَ الْغُسْلِ قَالَ فَقَالَ أَ لَیْسَ هُوَ مِثْلَ غُسْلِ یَوْمِ الْجُمُعَهِ إِذَا اغْتَسَلْتَ بَعْدَ الْفَجْرِ کَفَاکَ . (۳)

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۶/۲۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و لایخفی علیک ان الغسل المستحبی علی وجهین :

فتاره یکون الغسل زمانیاً بان الغسل جعل لزمان خاص فلزم الاتیان به فی ذلک الزمان کغسل الواقع لیوم الجمعه او لیوم خاص کیوم عید الغدیر او فی لیله خاصه کما فی لیالی شهر رمضان و المسلم من الجمیع صحه الغسل و عدم انتقاضه بالحدث مع ترتب الاثر علی ذلک الغسل و ان وجب علی المکلف الاتیان بالوضوء اذا اراد الاتیان بما یشترط فیه الطهاره لان المفروض ان الحدث وقع بعد الغسل فلزم تحصیل الطهاره .

ص: 5

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۵۰، ط. جامعه المدرسین.
۲- مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص ۱۳۱، ناشر: مکتبه آیه‌الله العظمی المرعشی النجفی.
۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۳، ص۳۲۳، ابواب الاغسال المسنونه، باب۱۱، ح۴، ط آل البیت .

و اخری کان الغسل فعلیاً و المراد ان الغسل جعل و یستحب حین الاتیان بفعل خاص کالدخول فی مکان خاص کالمشاهد المشرفه او الاتیان بفعل خاص کغسل الزیاره او غسل الاحرام و امثال ذلک فاذا وقع الحدث حین الاتیان بذلک الغسل فالظاهر من الروایات هو الاتیان بذلک الفعل مع الطهاره الحاصله من هذا الغسل لا الطهاره الحاصله من الوضوء فاذا وقع الحدث بعد الغسل فتوضأ للزیاره مثلاً۔ فالحدث العارض حین الاغتسال لا یوجب بطلانه بحیث لزم علیه الاستیناف و لکن اذا توضوء بعد ذلک الغسل – الذی وقع الحدث فی اثنائه فالطهاره الحاصله طهاره وضوئیه لا طهاره غسلیه .

و فرق واضح بین صحه الغسل و عدم انتقاضه بالحدث فالعمل فی هذه الفرض لکان علی الطهاره الغسلیه و بین تحقق العمل علی الطهاره الحاصله من الغسل فاذا حدث بالحدث الاصغر حین الاتیان بالغسل فالغسل لم ینتقض و لکن اذا توضأ العمل الذی اغتسل له لم یکن مع الطهاره الحاصله من الغسل بل کان بطهاره وضوئیه.

مع ان الروایات ایضاً تدل علی ما ذکرناه

منها : صحيح بن الْحَجَّاجِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا إِبْرَاهِيمَ – علیه الصلوه والسلام- عَنِ الرَّجُلِ يَغْتَسِلُ لِدُخُولِ مَكَّةَ ثُمَّ يَنَامُ فَيَتَوَضَّأُ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ أَ يُجْزِيهِ ذَلِكَ أَوْ يُعِيدُ قَالَ لَا يُجْزِيهِ لِأَنَّهُ إِنَّمَا دَخَلَ بِوُضُوءٍ . (۱)

منها : ما عن صحیح ِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ – علیه الصلوه والسلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَغْتَسِلُ لِلْإِحْرَامِ ثُمَّ يَنَامُ قَبْلَ أَنْ يُحْرِمَ قَالَ عَلَيْهِ إِعَادَةُ الْغُسْلِ . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱۳، ص۲۰۲، ابواب مقدمات طواف، باب۶، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱۲، ص۳۲۹، ابواب زیارت البیت الحرام، باب۱۰، ح۱، ط آل البیت.

و منها : عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ - علیه الصلوه والسلام- عَنْ غُسْلِ الزِّيَارَهِ يَغْتَسِلُ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ وَ يَزُورُ بِاللَّيْلِ بِغُسْلٍ وَاحِدٍ أَ يُجْزِئُهُ ذَلِكَ قَالَ يُجْزِئُهُ مَا لَمْ يُحْدِثْ مَا يُوجِبُ وُضُوءاً فَإِنْ أَحْدَثَ فَلْيُعِدْ غُسْلَهُ بِاللَّيْلِ . (۱)

و اما صحیح الْعِيصُ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ - علیه الصلوه والسلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَغْتَسِلُ لِلْإِحْرَامِ بِالْمَدِينَهِ وَ يَلْبَسُ ثَوْبَيْنِ ثُمَّ يَنَامُ قَبْلَ أَنْ يُحْرِمَ قَالَ لَيْسَ عَلَيْهِ غُسْلٌ . (۲)

اقول : ان هذه الروایه :

اولاًـ : ان الظاهر منها -بقوله لیس علیه غسل - هو نفی الوجوب بانه لیس علیه وجوب الغسل عند طرو الحدث الاصغر لانه امر مستحبی لیس تکلیفاً علی المکلف .

و ثانیاً : علی فرض الاستحباب ان الروایه مهجوره عند الاصحاب لان فتواهم کما مرّ فی بیان الروایات هو نقض اثر الغسل عند طرو الحدث فالفعل الذی لاجله اغتسل لایکون مع الطهاره الغسلیه فاذا توضوء لکان العمل مع الطهاره الوضوئیه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۶/۲۴

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۱ : إذا شک فی غسل عضو من الأعضاء الثلاثه أو فی شرطه قبل الدخول فی العضو الآخر رجع و أتی به . (۳)

ص: ۷

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱۴، ص۲۴۹، ابواب زیارت البیت الحرام، باب۳، ح۳، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱۲، ص۳۳۰، ابواب زیارت البیت الحرام، باب۱۰، ح۳، ط آل البیت.

۳- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۵۰، ط. جامعه المدرسین.

اقول : انه لزم بیان امور لتبیین المسئله :

الاول : انه لا خلاف فی ان الشک فی صحه العمل او فساده و بطلانه بعد اتمامه و الفراغ عنه لکان مورد قاعده الفراغ لانه حین العمل اذکر منه حین یشک و من البدیهی ان جریان القاعده لکان فیما اذا علم بتحقق العمل و لکن یشک فی صحته او فساده بعد الاتیان به و لکن اذا شک فی نفس الاتیان به و عدمه فلا تجری قاعده الفراغ و علیه اذا فرغ عن غسله و شک فی صحته او فساده لاحتمال الاخلال بجزء او شرط لایعتنی به بل یبنی علی صحته لقاعده الفراغ لان العمل قد وقع یقیناً و الشک لکان فی صحته او فساده و اما اذا شک فی اصل الاتیان به بمعنی انه شک هل اتی بالغسل -مثلاً- ام لا فلابد من ان یعتنی به لان الشک

لکان فی اصل وجوده و تحققه لا فی فساده و صحته بعد تحقق اصل الوجود.

مع ان قاعده التجاوز تجری بعد المضی عن محل العمل و الدخول فی غیره فما دام فی المحل و لایتجاوز عنه للزم الاتیان به لعدم التجاوز عنه حتی تجری قاعده التجاوز .

الثانی : انه لیس المحل الاعتیادی مورداً لجریان قاعده التجاوز کما اذا کان من عادته الاغتسال بعد الجنابه لکراهه البقاء علی الجنابه او کراهه النوم او الاکل بعد الجنابه فاذا استیقض من النوم شک فی الاتیان بالغسل قبله فلیس له الرجوع الی اعتیاده و الحکم بالفراغ عن المحل لانه اولاً لیس للغسل محل اعتیادی حتی یتصور التجاوز عنه . بل المعتبر هو التجاوز عن المحل المقرر الشرطی و ثانیاً ان الغسل لا محل له و لو شک فی وجوده لزم وجوب الاتیان به .

الثالث : انه اذا کان فی المحل و شک فی الاتیان بجزء کما اذا شک مثلاً فی غسل الید الیمنی حین اغتسال الرجل الیمنی فلا یصح التمسک بقاعده التجاوز فلزم علیه الاتیان بالمشکوک و لابد من ان یعتنی به لوجوه :

الوجه الاول : استصحاب عدم الاتیان بغسل ذلک الجزء المشکوک

الوجه الثانی : ان قاعده الاشتغال الیقینی یقتضی البرائه الیقینیه فلزم العلم بالبرائه بعد کون الاشتغال یقینیاً فما دام کونه فی المحل لا تجری فی حقه قاعده التجاوز و مع عدم جریانها لایحصل له العلم - شرعاً - بتحقق العمل .

الوجه الثالث : نفس قاعده التجاوز لقوله (ع) فی روایه عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِی یَعْفُورٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ - علیه الصلوه والسلام - قَالَ إِذَا شَکَکْتَ فِی شَیْ ءٍ مِنَ الْوُضُوءِ وَ قَدْ دَخَلْتَ فِی غَیْرِهِ فَلَیْسَ شَکُّکَ بِشَیْ ءٍ إِنَّمَا الشَّکُّ إِذَا کُنْتَ فِی شَیْ ءٍ لَمْ تَجُزْهُ . (۱)

و ما یستفاد من هذه الروایه مضافاً الی ان مورد الشک لکان بعد التجاوز عن المحل و الدخول فی غیره و لزوم الاتیان به مادام کان فی المحل ان قوله (ع) اذا شککت فی شی من الوضوء یشمل الجزء کغسل الید الیمنی مثلاً و هو الجزء و کذا یشمل الشرط لزوم الغسل من الاعلی الی الاسفل - فی الوضوء و تقدم الایمن علی الایسر فی الغسل و هو الشرط - و لکن قوله (ع)و قد دخلت فی غیره فلیس شکک بشی لایشمل الشرط بل یشمل الجزء فقط لان کیفیه الغسل - بالفتح - من الشرائط لغسل الجزء و تحقق هذا الشرط خارجاً لکان بتحقق الجزء فلیس له وجود مستقل فی الخارج حتی یمکن الدخول فیه ثم الخروج عنه کتحقق العرض بتحقق الجوهر - فهذا قرینه علی ان الروایه لاتشمل الشرط و کذا اخر الروایه بقوله (ع) انما الشک اذا کنت فی شئ لم تجزه ، لا تشمل الشرط ایضاً لان الکیفیه العارضه علی جزء لم یکن شئ فی الخارج حتی یصدق التجاوز عنه نعم اذا لم یأت المکلف بالشرط اللازم لکان الجزء باطلاً فاذا دخل فی جزء اخر شک فی الاتیان بالجزء او الشرط اللازم علیه یصح اجراء قاعده التجاوز باعتبار التجاوز عن نفس الجزء لا نفس الشرط و لاجل ان قاعده التجاوز لاتجری فی الشک فی الشرط بدلیل ما ذکرناه و لیس فی الباب روایه تدل علی الحکم فی التجاوز عند الشک فی الشرط من محط نظر .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص ۴۷۰، ابواب الوضوء، باب۴۲، ح۲، ط آل البیت.

الروایات هو الاجزاء فانظر الی روایه

لکان العمل مع الطهاره الوضوئیه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۶/۲۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ – علیه الصلوه والسلام – قَالَ إِذَا کُنْتَ قَاعِداً عَلَی وُضُوئِکَ فَلَمْ تَدْرِ أَ غَسَلْتَ ذِرَاعَیْکَ أَمْ لَا فَأَعِدْ عَلَیْهِمَا وَ عَلَی جَمِیعِ مَا شَکَکْتَ فِیهِ أَنَّکَ لَمْ تَغْسِلْهُ وَ تَمْسَحْهُ مِمَّا سَمَّی اللَّهُ مَا دُمْتَ فِی حَالِ الْوُضُوءِ فَإِذَا قُمْتَ عَنِ الْوُضُوءِ وَ فَرَغْتَ مِنْهُ وَ قَدْ صِرْتَ فِی حَالٍ أُخْرَی فِی الصَّلَاهِ أَوْ فِی غَیْرِهَا فَشَکَکْتَ فِی بَعْضِ مَا سَمَّی اللَّهُ مِمَّا أَوْجَبَ اللَّهُ عَلَیْکَ فِیهِ وُضُوءَهُ لَا شَیْ ءَ عَلَیْکَ فِیهِ فَإِنْ شَکَکْتَ فِی مَسْحِ رَأْسِکَ فَأَصَبْتَ فِی لِحْیَتِکَ بَلَلًا فَامْسَحْ بِهَا عَلَیْهِ وَ عَلَی ظَهْرِ قَدَمَیْکَ فَإِنْ لَمْ تُصِبْ بَلَلًا فَلَا تَنْقُضِ الْوُضُوءَ بِالشَّکِّ وَ امْضِ فِی صَلَاتِکَ وَ إِنْ تَیَقَّنْتَ أَنَّکَ لَمْ تُتِمَّ وُضُوءَکَ فَأَعِدْ عَلَی مَا تَرَکْتَ یَقِیناً حَتَّی تَأْتِیَ عَلَی الْوُضُوءِ . (۱)

و المصرح فی الروایه هو الشک فی الجزء فقط من دون نظر الی الشرائط لان وجودها یتحقق بوجود الجزء و لیس لها وجود الا فی وجود الجزء الوضوئیه .

الثالث : هل قاعده ا لتجاوز تختص بالوضوء او تشمل سائر المرکبات کالصلوه او الغسل او التیمم بالاخص التیمم الذی کان بدلاً من الوضوء .

ففی روایه مُحَمَّدِ بنِ مُسْلِم قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام– یَقُولُ کُلُّ مَا مَضَی مِنْ صَلَاتِکَ وَ طَهُورِکَ فَذَکَرْتَهُ تَذَکُّراً فَأَمْضِهِ وَ لَا إِعَادَهَ عَلَیْکَ فِیهِ . (۲)

۱– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۶۹، ابواب الوضوء، باب۴۲، ح۱، ط آل البیت.

۲– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۷۱، ابواب الوضوء، باب۴۲، ح۶، ط آل البیت.

فقوله (ع) ما مضی من صلوتک ای فی جزء من صلوتک و قوله طهورک یشمل الغسل و التیمم – سواء کان التیمم بدلاً من الوضوء او کان بدلاً من الغسل لان اطلاق الطهور یشمل کلا الموردین .

فالظاهر من الروایه عدم اختصاص قاعده التجاوز بالوضوء فقط و قال بعض ان قاعده التجاوز بعد جریانها فی الوضوء یصح جریانها فی الغسل و التیمم لاجل تنقیح المناط و قال بعض اخر لایصح الجریان فی غیر الوضوء لاجل عدم علمنا بمناطات الاحکام و بالمناط الذی تجری فی الوضوء .

اقول : و اما عدم علمنا بالمناطات و کذا بالمناط الذی یجری فی الو ضوء فکلام صحیح لامکان وجود مناط فی الوضوء لا سبیل للعقل الی درک المناط و لکن مع الروایه التی ذکرناها آنفاً یسهل المطلب .

الرابع : قال بعض انه بناء علی اختصاص القاعده بالمرکبات لا تجری القاعده فی الوضوء فلابد من الاعتناء بالشک لان المامور به فی الوضوء انما هو الطهاره و هی امر بسیط فلا معنی للشک فیه اذ لیس للامر البسیط اجزاء حتی یعقل الشک فی جزء منه بعد الدخول فی جزء الاخر لانها کما مرّ امر بسیط و هو اما ان یوجد و اما ان ینعدم فما ذهب الی عدم جریان القاعده فی الوضوء لکان علی طبق القاعده و الامر کذلک فی الغسل و التیمم لان الطهاره الحاصله منهما ایضاً امر بسیط .

اقول : ان فی الاستدلال نظر جداً - مع قطع النظر عن صراحه الروایه فی جریان القاعده فی الوضوء و الطهور لان البحث لیس فی نفس الطهاره الحاصله من الغسلات و المسحات بل الشک لکان فی نفس الاجزاء التی تحصل بها الطهاره فعلیه یمکن الشک فی الاتیان بجزء منها فالقاعده تدل علی ان المتوضوء اذا کان فی محل الجزء لزم علیه الاتیان به و لکن اذا مضی عنه و دخل فی الجزء الاتی لحکم الامام - علیه الصلوه و السلام - بالمضی و عدم الاعتناء و لانه قد تجاوز عن المحل و الامر کذلک فی الطهور من الغسل و التیمم و الظاهر ان المستشکل قد خلط بین المحصل بالکسر و المحصل بالفتح و الثانی و ان کان امراً بسیطاً و لکن الشاک لکان شکه فی المحصل الذی به تحصل الطهاره .

(کلام السید فی العروه) و ان کان بعد الدخول فیه لم یعتن به و یبنی علی الاتیان علی الاقوی . (۱)

و قد مرّ الکلام فیه لانه بعد التجاوز عن المحل لکان المقام مورد قاعده التجاوز فیصح المضی عنه و الاتیان بما بعده من الاعمال .

(کلام السید فی العروه) و ان کان الاحوط الاعتناء ما دام فی الاثناء و لم یفرغ من الغسل کما فی الوضوء. (۲)

هذا الاحتیاط حسن لانه اذا رجع و اتی بما یشک فیه لایضر و لایوجب الفساد بل مما یطمئن به النفوس ما دام لم یصل الی محذور اخر کالوسواسی لانه فی هذه الصوره لزم علیه المضی کما هو المستفاد من الروایات لان الوسواسی لیس شکه شکاً واقعاً کما ان یقینه ایضاً لیس بیقین واقعاً – لانه یدور مدار التوهم فیتوهم ما لیس له واقع خارجاً – فلزم علیه عدم الاعتناء حتی یکون کالافراد العادیه من دون وسواس.

(کلام السید فی العروه) نعم لو شک فی غسل الایسر اتی به و ان طال الزمان لعدم تحقق الفراغ حینئذ لعدم اعتبار الموالاه فیه و ان کان یحتمل عدم الاعتناء اذا کان معتاد الموالاه . (۳)

و الامر واضح لان الموالاه غیر معتبره فی الاتیان بالغسل بلا فرق بین نفس کل جزء منه کمن اتی بغسل بعض الطرف الایمن ثم استراح فاتی بغسل ما بقی منه او بین الجزئین کما اذا اتی بغسل الطرف الایمن بتمامه ثم استراح فاتی بعد مده بغسل الطرف الایسر فان الموالاه فی کلتا الصورتین غیر لازمه فعلیه اذا شک فی غسل جزء من الطرف الایسر یصح له الرجوع و الاتیان بغسل ما یشک فی تغسیله .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۵۰، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۵۱، ط. جامعه المدرسین.

۳- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۵۱، ط. جامعه المدرسین.

مضافاً الی عدم صدق المضی الی عضو اخر لانه لا عضو بعده حتی یدخل فیه فیکون المورد من موارد قاعده الفراغ اذا کان اصل الوجود قطعیاً و کان الشک فی صحته او فساده .

و اما قول السید من عدم الاعتناء اذا کان معتاد الموالاه فضعیف لان صرف الاعتیاد لایکفی فی تحقق البرائه بعد کون الاشتغال یقینیاً فمع وجود المحل و عدم لزوم الموالاه لکان فی المحل الشرعی فلزم علیه الاتیان به فمع عدم الرجوع لیس له العلم بالبرائه الا اذا کان فی البین دلیل حاکم و هو قاعده الفراغ لان الظاهر انه حین الاتیان بالعمل اذکر منه حین یشک فلولا حکومه قاعده الفراغ لیس صرف الاعتیاد موجباً لرفع الید عن الاشتغال و قد مرّ ان اللازم من جریان قاعده الفراغ هو الشک فی الصحه او الفساد مع العلم باتیان نفس العمل لا الشک فی اصل وجود العمل .

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۲: إذا ارتمس فی الماء بعنوان الغسل ثمَّ شک فی أنه کان ناویا للغسل الارتماسی حتی یکون فارغا أو لغسل الرأس و الرقبه فی الترتیبی حتی یکون فی الأثناء و یجب علیه الإتیان بالطرفین یجب علیه الاستیناف نعم یکفیه غسل الطرفین بقصد الترتیبی لأنه إن کان بارتماسه قاصدا للغسل الارتماسی فقد فرغ و إن کان قاصدا للرأس و الرقبه فبإتیان غسل الطرفین یتم الغسل الترتیبی. (۱)

اقول : انه اذا کان نیته فی الواقع هو الترتیب فلا اشکال فی عدم کفایه ارتماس تمام البدن دفعه واحده فعلیه انه بعد تحقق الارتماس لبقی علی حال جنابته و لایکفی هذا الارتماس فی خروجه عن الجنابه فاذا شک فی خروجه عنها لکان استصحاب الجنابه السابقه جاریاً فی حقه و اضف الی ذلک ان الاشتغال الیقینی بالخروج عنها لتحصیل الطهاره فیما یشترط فیه الطهاره یحکم علیه بعدم الکفایه و لزوم تحصیل البرائه الیقینیه و الوجه فی ذلک عدم العلم بکیفیه الاغتسال حتی یعلم بالخروج عن الجنابه و عدمه .

ص: ۱۳

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۱، ط. جامعه المدرسین.

و اما اذا اراد الاتیان مره اخری فهل یجب علیه غسل الراس و الرقبه مره اخری فی الاغتسال الجدید ام لا ؟

فاقول : ان الواقع الـذی یتحقق من الغاسل لو کانت نیته هو الارتماس فقـد خرج عن الجنابه لانه بالارتماس فقد تحقق منه غسـله الارتماسی و ان کان نیته سابقاً هو الترتیب فقد وقع منه غسل الراس و الرقبه و لکن لاجل عدم العلم للزم علیه الاتیان بالغسل مره اخری فان اراد الارتماس ایضاً فلا اشـکال فی صحه ذلک مع لزوم غسل جمیع البدن مره اخری بالارتماس و اما اذا اراد الترتیب فقد ذهب السید الی کفایه غسل الطرفین من دون احتیاج الی غسل الراس و الرقبه کما یظهر من کلامه فی المتن .

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : انه لا امر له بالغسل فی راسه و رقبته للقطع بغسلهما من باب الاغتسال لانه اما ارتمس فلا امر له بغسـل الجنـابه اصـلاً و امـا انه اغتسل ترتیباً فقـد غسل راسه و رقبته فلا امر له بغسـلهما و مع سـقوط الامر کیف یمکنه الاتیان بالغسل فیهما . (۱)

اقول : انه ما ذکره العلمین صحیح کما ذکرناه فی الوجه لانه ان کان غسل الراس و الرقبه فی الغسل الارتماسی فقد تحقق الغسل و قـد خرج عن الجنابه فلا امر بعد ذلک بالغسل و لایحتاج الی الغسل مره اخری فضـلاً عن غسل الراس و الرقبه و ان کان قصده سابقاً هو الترتیب فقد غسلهما بلا اشکال فلا یلزم غسلهما مره اخری فیصح له الاتیان بغسل الطرفین و یکفی .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۳۹.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۶/۲۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۳: إذا انغمس فی الماء بقصد الغسل الارتماسی ثمَّ تبین له بقاء جزء من بدنه غیر منغسل یجب علیه الإعاده ترتیبا أو ارتماسا و لا یکفیه جعل ذلک الارتماس للرأس و الرقبه إن کان الجزء الغیر المنغسل فی الطرفین فیأتی بالطرفین الآخرین لأنه قصد به تمام الغسل ارتماسا لا خصوص الرأس و الرقبه و لا یکفی نیتهما فی ضمن المجموع. (۱)

اقول : انه قد مرّ فی الابحاث السابقه ان غسل الجنابه له مصداقان الترتیبی و الارتماسی و هما حقیقتان مختلفتان خارجاً و ان الطهاره اللازمه فیما یشترط فیه الطهاره تتحقق بکل واحد منهما و لاجل کونهما حقیقتان مختلفتان لکان غسل عضو من الاعضاء فی کل واحد منهما یختص بالحقیقه التی نواها و لایصح اخذه و استعماله فی غسل اخر - ای فی حقیقه اخری - و بعباره اخری ان غسل کل عضو فی کل منهما وضع کذلک الغسل بالضم - علی الوجه الشخصی لانه لو کان الغسلان حقیقتان مختلفتان و فردان لعنوان الغسل لکان اجزاء کل واحد منهما مختصاً بتلک الحقیقه التی اتی بها فعلیه لایصح استعماله و اخذه فی حقیقه اخری بل احتمال ذلک یکفینا فی عدم جواز الاستعمال مع ان استصحاب الجنابه و لزوم البرائه الیقینیه عن الاشتغال الیقینی یحکم بعدم جواز استعمال غسل عضو من غسل فی غسل اخر .

فعلیه اذا انغمس فی الماء بقصد الارتماس ثم تبین عدم ایصال الماء الی موضع خاص یجب علیه الاعاده لان هذا الارتماس باطل قطعاً لعدم تحقق الانغماس لجمیع البدن دفعه واحده فی الماء فهذا الغسل (بالفتح لا بالضم لعدم تحققه خارجاً) لا اثر له فی الخروج عن الجنابه فما اتی به لایسمن و لایغنی من جوع شیئاً فلا یصح اخذ ما غسل فی غسل - بالضم- اخر لان ما قصده لم یقع و ما وقع لکان باطلاً فلزم اعاده الغسل مره اخری اما ترییباً او ارتماساً و ما وصل الیه الماء من الراس و الرقبه - مثلاً - لکان مربوطاً بالغسل الذی اتی به و هو الارتماسی و کان باطلاً فلا وجود له و لا اثر له خارجاً حتی یوخذ به مضافاً الی - ما مرّ آنفاً -ان غسل الراس فی الارتماسی مربوط بالارتماسی فقط - علی الوجه الشخصی - فلا یصح اخذه و استعماله فی الترتیبی اذا اراد الاتیان بالترتیبی مع ان احتمال ذلک یکفی فی عدم جواز الاخذ من غسل فی غسل اخر .

ص: ۱۵

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۲، ط. جامعه المدرسین.

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۴: إذا صلی ثمَّ شک فی أنه اغتسل للجنابه أم لا یبنی علی صحه صلاته و لکن یجب علیه الغسل للأعمال الآتیه و لو کان الشک فی أثناء الصلاه بطلت لکن الأحوط إتمامها ثمَّ الإعاده . (۱)

اقول : ان فی المسئله فروعاً :

الاول : اذا صلی ثم شک بعد الاتیان انه اغتسل من الجنابه ام لا و لم یحدث بالحدث الاصغر فاستصحاب الجنابه یحکم ببقائها

فاللازم من ذلک هو بطلان الصلوه و الاعاده فی الوقت او القضاء فی خارجه و لکن قاعده الفراغ تحکم بالصحه فالقاعده مخصصه للاستصحاب فالصلوه التی اتی بها کانت صحیحه فهذا واضح .

الثانی : انه هل یمکن القول بتحقق الاغتسال بواسطه جریان القاعده حتی لایحتاج الیه للصلوات الآتیه او ان القاعده تحکم بصحه ما فرغ منه فقط و لایمکن بها اثبات تحقق الاغتسال ، فالظاهر من القاعده کما یظهر ذلک من تسمیتها بالفراغ هو صحه ما فرغ منه و لایثبت اللوازم کتحقق الاغتسال فلا یصح القول بان اللازم من صحه الصلوه هو الخروج عن الجنابه فاذا حکم بصحه الصلوه فاللازم هو تحقق الاغتسال قبل الایتان بها و الوجه فی ذلک ان مفاد دلیلها قاصره عن اثبات اللوازم و بذلک یظهر الفرق بین قاعده الفراغ و قاعده التجاوز لان مجری الاولی لکان الشک فی صحه الموجود المقطوع وجوده - بعد الفراغ منه - و مجری اثباته لکان فی اصل الوجود بشرط الدخول فی امر مترتب علی المشکوک وجوده و ایضاً یکون بین القاعدتین فرق اخر و هو ان قاعده الفراغ تدل علی صحه الموجود فقط و لا غیر و لکن قاعده التجاوز یدل دلیلها علی ثبوت المشکوک بلحاظ جمیع الاثار الشرعیه علیه .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۲، ط. جامعه المدرسین.

الثالث : اذا کان الشک فی اثناء العمل – لا بعد الفراغ منه – لکانت الصلوه باطله لانه لم یفرغ منها حتی تشملها قاعده الفراغ کما ان قاعده التجاوز ایضاً لاتجری لان الطهاره المشروطه فی الصلوه لکانت من الشروط المقارنه من اول الی اخرها فاذا شک فی الطهاره مع عدم سبقها و عدم امکان تحصیلها حین الاتیان بالصلوه – مضافاً الی لزوم استمرار الطهاره فی الصلوه مع جمیع الاجزاء و الاکوان فیها بحیث لایجوز ان یکون موضع منها خالیاً عن الطهاره – یوجب ذلک بطلان الصلوه .

الرابع : ما اذا احدث بالاصغر بعد الاتیان بالصلوه فالصور مختلفه :

الصوره الاولی: فیما اذا کان الصلوتین مترتبتین کالظهر و العصر او کالمغرب و العشاء فلزم علیه الوضوء و الغسل معاً للصلوات الاتیه و ذلک للعلم الاجمالی الموجود فی المقام لانه اذا اغتسل – علی الفرض – قبل صلوه الظهر فقد وقعت صلوته الظهر مع الطهاره و لکن یجب علیه الوضوء لصلوه العصر – لانه المفروض انه احدث بالاصغر – و ان لم یغتسل قبل صلوه الظهر فالصلوه باطله لعدم الاتیان بغسل الجنابه فاللازم هو الاتیان بالغسل و الوضوء لصلوه العصر فالعلم الاجمالی بالوضوء او الغسل لصلوه العصر یحکم بلزوم الاتیان بهما معاً .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۷/۰۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

الصوره الثانیه : فیما اذا کانت الصلوتین غیر مترتبتین کما اذا اتی بصلوه قضاء ثم اراد الاتیان بصلوه الادائیه و لکنه بعد الاتیان بصلوه قضائیه شک فی انه اغتسل من الجنابه ام لا فالحکم فی هذه الصوره هو ما ذکرناه فی الصوره الاولی من جریان قاعده الفراغ فی حق الصلوه التی اتی بها و لذا لو اراد الاتیان بالصلوه الادائیه لوجب علیه الجمع بین الغسل و الوضوء و الوضوء لاجل تحقق الحدث الاصغر و الغسل لاجل استصحاب الجنابه اذا شک فی غسلها .

ص: ۱۷

الصوره الثالثه : ان یکون الشک بعد انقضاء وقت الصلوه التی اتی بها کما اذا اتی بصلوه العصر مثلاً و قد خرج وقتها فاراد الاتیان بصلوه المغرب فشک فی انه هل اغتسل من الجنابه قبل العصر ام لا ؟

فقال المحقق الخویی ما هذا لفظه: و ایضاً تتعارض فیها قاعده الفراغ فی الصلوه السابقه مع استصحاب بقاء الجنابه الی الصلوه الثانیه للعلم بانه اما کان فی حال الصلوه الاولی جنباً فالاستصحاب مطابق للواقع و قاعده الفراغ علی خلاف الواقع و اما انه قد اغتسل عنها قبل تلک الصلوه فالقاعده مطابقه للواقع و الاستصحاب علی خلاف الواقع الا انه لا یجب علیه قضاء تلک الصلوه و ذلک للقطع بسقوط امرها اما لامتثاله کما اذا کان اغتسل عن الجنابه قبلها و اما لتعذر امتثاله لخروج وقتها و القضاء لو ثبت فانما هو بامر جدید و موضوعه فوت الواجب فی وقته و هو غیر موثر فی المقام لاحتمال انه قد اغتسل من الجنابه قبل تلک الصلوه و مع عدم احراز موضوع الامر بالقضاء اصاله البرائه العقلیه محکّمه لقبح العقاب من دون بیان . (۱)

اقول : و قد مرّ ان استصحاب بقاء الجنابه و ان کان موجوداً و لکن قاعده الفراغ تحکم بالصحه فی الصلوه التی اتی بها فالاستصحاب لا یضر بصلوه العصر لحکومه قاعده الفراغ و لکن وجب علیه الجمع بین الوضوء و الغسل لصلوه المغرب لانه قد مرّ ان القاعده تحکم بصحه ما اتی به - ای العصر - و لا تدل علی صحه اللوازم التی تترتب علی ما اتی به و لذا حین الاتیان بالمغرب یکون استصحاب الجنابه السابقه جاریاً فی حقه و لاجل حدوث الحدث الاصغر وجب علیه الوضوء فالواجب علیه الجمع بین الغسل و الوضوء .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۴۲.

مضافاً الی ان صلوه العصر ایضاً لاتجب اعادتها بوجه اخر لانه بعد خروج الوقت اذا شک فی فوت صلوه العصر فالقضاء لکان بامر جدید و موضوعه فوت الواجب و لکنه غیر مسلم و لذا کان طرو هذا الامر الجدید محل شک و الاصل عدمه فصلوه العصر محکومه بالصحه لوجهین الذین ذکرناهما .

و اما قول المحقق الخویی من انه اذا کان اغتسل عن الجنابه قبل تلک الصلوه فالاستصحاب علی خلاف الواقع و ان لم یغتسل فقاعده الفراغ علی خلاف الواقع فنقول ان هذا مورد تامل لان المکلف مکلف بما هو الظاهر عنده و لیس تکلیفه الاتیان بالواقع و لذا یقال ان الاستصحاب حکم ظاهری فی مقام العمل لخروج المکلف عن الحیره و بعباره اخری ان الاستصحاب جعل فی مقام العمل اذا لم یکن للمکلف طریق الی الواقع - ای بحسب مؤدی الاماراه - کما ان قاعده الفراغ ایضاً تحکم بالصحه فی مقام الظاهر و لاجل ذلک اذا علم بتحقق الجنابه - بای طریق شرعی کان - لکانت القاعده غیر جاریه و لزم علی المکلف الاتیان بتلک الصلوه اما فی الوقت او فی خارجه .

اللهم الا ان یقال ان مراد المحقق الخویی من الواقع لیس هو الواقع فی نفس الامر بل مراده الشریف هو الواقع الذی صدر و تحقق منه من الاغتسال او عدمه فاذا کان فی الواقع قد اغتسل من الجنابه فالاستصحاب غیر مطابق لهذا الواقع و ان کان لم یغتسل منها فالقاعده غیر مطابقه للواقع الذی صدر و تحقق منه .

و اما اذا کان الشک فی اثناء الصلوه فاللازم هو بطلانها لان اللازم من صحه الصلوه هو اقترانها مع الطهاره من اولها الی اخرها فمع الشک فی وجودها لاتجری قاعده الفراغ لان المفروض انه شک حین الاتیان و فی اثناء العمل و قاعده الفراغ تجری بعد الفراغ من العمل کما لاتجری قاعده التجاوز لان الطهاره لازمه من اول الصلوه الی اخرها فجمیع الاجزاء و الاکوان فی الصلوه للزم ان یکون مقترناً مع الطهاره فلا معنی للتجاوز عن العمل اذا شک فی الطهاره لان احراز الطهاره فی جمیع الافعال و الحالات لازم و مع الشک لایحرز وجودها . فالصلوه کانت باطله فلزم الرجوع و الاتیان بالطهاره ثم اعاده الصلوه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۷/۰۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۵ : إذا اجتمع علیه أغسال متعدده فإما أن یکون جمیعها واجبا أو یکون جمیعها مستحبا أو یکون بعضها واجبا و بعضها مستحبا ثمَّ إما أن ینوی الجمیع أو البعض فإن نوى الجمیع بغسل واحد صح فی الجمیع . (۱)

اقول : انه ینبغی البحث :

اولاً : من جهه القاعده و انها هل تدل على التداخل او انها تقتضی عدمه .

و ثانیاً : یبحث عن ما هو المستفاد من النص و الروایات .

و اما الکلام فی الجهه الاولى : فنقول : ان الطبیعه الواحده اذا کانت متعلقه للامر مرتین کما ورد ان ظاهرت فکفّر و کذا ان افطرت فکفّر فالکفاره ماهیه واحده تکون متعلقه للامر مرتین فمقتضى القاعده هو عدم التداخل لان کل سبب یقتضی مسبباً یختص به فاذا کانت الاسباب متعدده فاللازم ان یکون المسبب ایضاً متعدده ففی هذه الصوره لکان التداخل یحتاج الى دلیل .

الا ـ اذا کانت النسبه بین الموردین على وجه العموم و الخصوص من وجه کقوله اکرم عالماً و اکرم هاشمیاً فالنسبه بینهما على وجه العام و الخاص من وجه فمصداق الافتراق ان یکون العالم غیرهاشمی و کذا اذا کان الهاشمی غیر عالم و مورد الاشتراک ان یکون العالم هاشمیاً ففی مورد الاشتراک یکون الاکرام یجزی عن کلا الامرین و هذا هو مقتضى التداخل .

هذا کله فی الاوامر المولویه و اما فی الاوامر الارشادیه کما فی الوضوء و الغسل للصلوه (على القول بان الاوامر فی الوضوء و الغسل ارشاد الى تحصیل الطهاره (کما ذهب الیه المحقق الخویی) فی قوله تعالى : اذا قمتم الى الصلوه فاغسلوا وجوهکم و ایدیکم الى المرافق . . . و ان کنتم جنباً فاطهروا . (۲)

۱- العروه الوثقى، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۳، ط. جامعه المدرسین.
۲- قرآن، سوره مائده آیه ۶.

(فقال ما هذا لفظه : و اما فی الاوامر الارشادیه کما فی الوضوء و الغسل حیث انهما غیر واجبین فی نفسهما و انما امر بهما مقدمه للصلوه و هکذا الحال فی بقیه الاغسال الواجبه حیث امر فی السنه مقدمه و شرطاً للصلوه فالامر بها امر ارشادی لا محاله فالامر بالعکس و القاعده تقتضی التداخل لاطلاقها و لا مانع من ان یکون للشرط الواحد اسباب متعدده بان یکون لاشتراط الصلوه بالغسل و الطهاره اسباب من الجنابه و الحیض و نحوهما کما هو الحال فی الوضوء لتعدد اسبابه من البول و الغائط و

حیث ان المامور به فی الجمیع امر واحد و هو طبیعه الغسل لا الغسل بالمقید بالجنابه او بالحیض او بغیرهما لانهما اسباب الامر بالطبیعه فالمامور شئ واحد فی الجمیع- انتهی کلامه (۱))

و الحاصل من کلامه ان الوضوء او الغسل لکان لتحصیل الطهاره المشروطه فی الصلوه فاذا توضوء فقد حصل الطهاره اللازمه فی الصلوه سواء کان قبل الاتیان بها نائماً او محدثاً بالاصغر الاخر فمع الاتیان بالوضوء فقد حصلت الطهاره و یکفی تحصیلها للصلوه مره واحده و ان کانت الاسباب فیها متعدده .

و الامر کذلک فی الاغسال الواجبه حیث امر بها فی الشریعه مقدمه للصلوه فالامر بالعکس ای بعکس الاوامر المولویه ایضاً بان القاعده تقتضی فیها التداخل فاذا اغتسل فقد تحصلت له الطهاره اللازمه سواء کان السبب واحداً کالجنابه او متعدداً کالجنابه و المس فیصح غسل واحد و تحصیل الطهاره به و صحه الاتیان بالصلوه انتهی ما هو المستفاد من کلامه الشریف و اما لزوم نیه الجمیع او نیه البعض و کفایته عن الجمیع الذی لاینوی بعضها فسیاتی الکلام فیه ان شاء الله .

ص: ۲۱

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۴۴.

و قبل الخوض فی الروایات لا باس بالنظر فیما افاد المحقق الخویی :

فنقول : فی باب الطبیعه التی کانت متعلقه للامرین کما فی الظهار و الافطار ، فالظهار و الافطار امران وجودیان یصح وجودهما معاً فی عرض واحد من دون ارتباط بینهما کمن ظاهر امراته و افطر ایضاً و اما فی باب الوضوء لایمکن للمکلف وجود السببین معاً فی الخارج فاذا بال مثلاً فقد احدث و لایمکن تحقق امر اخر لایجاد الحدث فی جنب حدث البول لانه بالبول فقد احدث فاذا نام بعد البول فلایمکن طرو حدث اخر من النوم فی جنب حدث البول .

و الحاصل انه بای سبب من اسباب الحدث لکان محدثاً فطرو حدث اخر لایوجب ازدیاد الحدث او ایجاد حدث اخر فی جنب الحدث الاول و الحکم بتحصیل الطهاره لکان للمحدث سواء کان حدثه حاصلاً من سبب واحد او باسباب اخر فلزم علی المحدث تحصیل الطهاره لما یشترط فیه الطهاره و اما فی الغسل فیمکن ان یکون فی الواقع حدث الجنابه غیر حدث الحیض وا لمس فالظاهر من الاسباب فی هذه الموارد هو عدم التداخل لعدم علمنا بمناطات الاحکام فاذا احدث بالجنابه وجب علیه الغسل کما اذا احدث بالمس ایضاً وجب علیه الغسل و لاجل عدم السبیل الی المناطات فاللازم علی المکلف الاتیان بالغسلین کما فی الظهار و الافطار و قول الحمقق الخویی بان القاعده یقتضی فیها التداخل لاطلاقها .

فنقول علی فرض تحقق جریان المقدمات فلا بأس فی الاخذ به و لکن الکلام فی امکان جریانها لان مفاد الایه الشریفه – و ان کنتم جنباً فاطهروا – فلا دلاله فیها علی من اجنب ثم مس المیت وجب علیه غسل واحد فلا اشاره فیها الی المس او الحیض او الاستحاضه حتی یقال ان الاطلاق یحکم بغسل واحد لجمیع هذه الاسباب .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۷/۲۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و اما الجهه الثانیه و هو مفاد الروایات فلزم النظر فیها

منها : ما رواها الکلینی عَنْ حَرِیزٍ عَنْ زُرَارَهَ قَالَ إِذَا اغْتَسَلْتَ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ أَجْزَأَکَ غُسْلُکَ ذَلِکَ لِلْجَنَابَهِ وَ الْحِجَامَهِ وَ عَرَفَهَ وَ النَّحْرِ وَ الْحَلْقِ وَ الذَّبْحِ وَ الزِّیَارَهِ فَإِذَا اجْتَمَعَتْ عَلَیْکَ حُقُوقٌ أَجْزَأَهَا عَنْکَ غُسْلٌ وَاحِدٌ قَالَ ثُمَّ قَالَ وَ کَذَلِکَ الْمَرْأَهُ یُجْزِیهَا غُسْلٌ وَاحِدٌ لِجَنَابَتِهَا وَ إِحْرَامِهَا وَ جُمُعَتِهَا وَ غُسْلِهَا مِنْ حَیْضِهَا وَ عِیدِهَا . (۱)

اقول : اولاً : ان صدر الروایه لایدل علی ان الکلام صدر من الامام –علیه الصلوه و السلام- فیحتمل ان یکون من زراره نفسه و لکن ذیل الروایه بقوله (ع) ثم قال یدل علی ان المسؤول منه هو الامام –علیه الصلوه و السلام-.

و ثانیاً : ان الظاهر منها هو صحه الجمع بین الاغسال الواجبه کالجنابه و الاغسال المستحبه کالحجامه و العرفه و النحر و هکذا .

و ثالثاً : انه قال بعض ان کلمه الحقوق تدل علی کون الاغسال واجبه فلا تشمل المستحبات و لکن الصحیح ان کلمه الحق بمعنی الثبوت و الثابت فیشمل الواجب و المستحب فلا تختص بالواجب فقط و الشاهد علی ذلک هو نص الروایه بان المذکور فیها هو الاغسال الواجبه المستحبه .

و رابعاً : فی کتاب التهذیب وردت الروایه علی عین هذه الروایه و لکن ذکر فیها الجمعه مقام الحجامه و لعله هو الاصح اذا لم یعهد غسل الحجامه و ان امکن استحبابه فی الواقع .

ص: ۲۳

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۱، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۱، ط آل البیت .

و لکن ذهب المحقق الخویی الی ان هذا الطریق ضعیف بعلی بن السندی فیکون غیر قابل للاعتماد. (۱)

و خامساً : ان الروایه کانت فی مقام بیان امکان الاتیان بغسل واحد لامور متعدده فلا دلاله فیها علی کیفیه النیه بانه هل لزم النیه لکل واحد من الاسباب او انه اذا نوی امراً واحداً کالجنابه مثلاً یکفی عن سائر الامور و ان لم ینوها .

و لذا لایصح الاخذ باطلاق الروایه لعدم جریان مقدماته لان من جمله المقدمات کون المولی فی مقام بیان تمام الابعاد و لکن هذه المقدمه محل تامل جداً لامکان کون المولی فی مقام بیان نکته خاصه و هو امکان الاتیان بغسل واحد عن امور متعدده .

مضافاً الی ان مقدمه اخری و هو عدم کون القدر المتیقن فی البین غیر جاریه ایضاً لان القدر المتیقن موجود و هو ما ذکرناه آنفاً

من عله عـدم جريان المقـدمه الاولى فمع عـدم جريان المقـدمات لايصح الاخذ بالاطلاق و القول بكفايه غسل واحد بنيه واحده عن امور متعدده .

و سادساً : انه لايلزم كون غسل الجنابه ان يكون بعد طلوع الفجر كما هو المسـتفاد من الروايات و لكن غسل الجمعه لكان مقيداً به و لاجل صحه جميع الموارد المذكوره فى الروايه قال الامام -عليه الصلوه و السلام- اذا اغتسلت بعد طلوع الفجر .

و منها : اى من الروايات : موثقه عَمَّارٍ السَّابَاطِيِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -عليه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَهِ يُوَاقِعُهَا زَوْجُهَا ثُمَّ تَحِيضُ قَبْلَ أَنْ تَغْتَسِلَ قَالَ إِنْ شَاءَتْ أَنْ تَغْتَسِلَ فَعَلَتْ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَيْسَ عَلَيْهَا شَیْ ءٌ فَإِذَا طَهُرَتْ اغْتَسَلَتْ غُسْلًا وَاحِداً لِلْحَيْضِ وَ الْجَنَابَهِ . (۲)

ص: ۲۴

۱- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۴۷.
۲- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۲۶۴، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۷، ط آل البيت .

و المصرح فیها هو جواز الغسلین الواجبین علی المراه بغسل واحد مع عدم الدلاله فیها فی باب کیفیه النیه کما ذکرناه فی الروایه الاولی .

مضافاً الی ان غسل الجنابه لوجب علی المراه لاجل الاتیان بما یشترط فیه الطهاره و لکنها اذا کانت حائضه فلا تجب علیها الصلوه فلا یجب علیه غسل الجنابه و لاجل ذلک حکم الامام -علیه الصلوه و السلام-بالخیار بین الاتیان بها بعد المواقعه او بعد الطهر .

و من الروایات : ما عَنْ شِهَابِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْجُنُبِ یُغَسِّلُ الْمَیِّتَ أَوْ مَنْ غَسَّلَ مَیِّتاً لَهُ أَنْ یَأْتِیَ أَهْلَهُ ثُمَّ یَغْتَسِلَ فَقَالَ سَوَاءٌ لَا بَأْسَ بِذَلِکَ إِذَا کَانَ جُنُباً غَسَلَ یَدَهُ وَ تَوَضَّأَ وَ غَسَّلَ الْمَیِّتَ وَ هُوَ جُنُبٌ وَ إِنْ غَسَّلَ مَیِّتاً تَوَضَّأَ ثُمَّ أَتَی أَهْلَهُ وَ یُجْزِیهِ غُسْلٌ وَاحِدٌ لَهُمَا . (۱)

و المستفاد منها هو جواز الجمع بین الغسلین الواجبین مع عدم الدلاله فیها علی کیفیه النیه مضافاً الی ان الوضوء لکان لرفع الکراهه کما لایخفی .

و منها : ما عَنْ حَرِیزٍ عَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ إِذَا حَاضَتِ الْمَرْأَهُ وَ هِیَ جُنُبٌ أَجْزَأَهَا غُسْلٌ وَاحِدٌ. (۲)

و الکلام فیها ما ذکرناه سابقاً .

و الحاصل من الروایات کما هو المصرح فیها هو جواز التداخل بین الاغسال الواجبه و المستحبه کما حکم الامام -علیه الصلوه و السلام- بجواز الجمع بین غسل الجنابه و العید و النحر و العرفه بغسل واحد و مع الصراحه فی کلام الامام -علیه الصلوه و السلام- بجواز الاجتماع فلا یعتنی بکلام بعض فی بیان الامتناع فی اجتماع الواجبات مع المستحبات لان هذه الاحکام امور تعبدیه و العقل ابعد شئ الی درک مناطات الاحکام .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۳، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۳، ط آل البیت .

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۳، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۴، ط آل البیت .

فمـا قال به بعض بان العقل اذا حكم بالامتناع – فى المقام – لزم رفع اليـد عن الصـحيحه الـداله على الجواز لان الظهور لايصادم البرهان .

فنقول اولاًـ : ان هـذا الكلاـم غير سديـد بـل غير صـحيح لان الصـراحه فى الروايه يوجب الحكم بعـدم درك العقل الى مناطات الاحكام فيجب رفع اليد عن البرهان بالصراحه الموخوذه فى الروايه .

و ثانياً : ان القائلين بالامتناع لا يأتون بدليل على الامتناع حتى يقال ان الظهور لايصادم البرهان .

و ثالثـاً : ان نفس عـدم العلم بمناطات الاحكام يحكم بالسـكوت و لزوم النظر الى كلام المعصوم لانه يمكن ان يكون فى الواقع هو الجواز فصرف عدم العلم لايوجب الحكم بالامتناع .

احكام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۷/۲۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احكام الغسل، الجنابه، الطهاره

و رابعاً : هو عدم الامتناع عقلاً فى الجمع بين ما كان اتيانه واجباً و ما كان اتيانه مستحباً لانه بصرف لزوم اتيان بعض و عدم لزوم اتيان بعض اخر لايوجب اشـكالاً فى الجمع بينهما بمصـداق واحـد لان الفعل عنـد تحققه خارجاً يصـح كونه مصـداقاً لما وجب اتيانه و ما كان مسـتحباً و الحكم الطارى على فعل لايوجب تفاوتاً عند تحقق المصداق خارجاً لان ما كان اتيانه واجباً فقد تحقق الواجب فى الخارج و ما كان اتيانه مستحباً فقد تحقق المستحب فى الخارج فلا فرق فى الخارج بين المصداقين .

فبمـا ذكرنـاه ايضـاً يظهر مـا فى كلمـات بعض اخر من المنـاقشه فى التـداخل باسـتحاله ان يكون شـئ واحـد مصـداقاً للواجب و المستحب بناءً على استحاله اجتماع الامر و النهى اذ الاحكام الخمسه باسرها متضاده فكما ان الواجب يضاد الحرام كذلك يضاد المستحب و الاباحه فكيف يعقل مع ذلك ان يكون المستحب واجباً و بالعكس .

ص: ۲۶

فنقول : انه لاـ مـانع من ان يكون شـئ واحـد فى الخـارج مصـداقاً للطبيعه الواجبه و المسـتحبه و ان قلنـا باسـتحاله الحكمين من الواجب و المسـتحب – لاـن الواجب مـا كـان تركه حرامـاً و المسـتحب ما كان تركه جائزاً – لان الكلام ليس فى نفس الاحكام حتى يقـال بعـدم جواز اجتمـاع الحكمين بل الكلام لكان فى المصـداق الخارجى الـذى يتحقق فمتعلق الواجب فقـد تحقق و ان كـان تركه غير جـائز و متعلق المسـتحب ايضـاً قـد تحقق و ان كـان تركه جائزاً و الظاهر انه وقع الخلط بين نفس الحكمين و بين طروهما فى مصداق خارجى .

و حصل امتثال أمر الجميع .

اقول : ان المصـرح فى الروايـات ان الغسـل الواحـد يكفى عن الاغسـال المتعـدده من الواجبات و المسـتحبات و من البـديهى ان

الغاسل اذا ینوی الجمیع فی غسله فلا اشکال فی الاجزاء و کفایه ذلک الغسل عما نوی عنه و قد حصل الامتثال و ان نوی بعض ما علیه من الواجبات او المستحبات فلا اشکال ایضاً فی کفایه ذلک عما نواه و لکن انما الکلام فی انه اذا اغتسل من الجنابه فقط و نواها بخصوصها و لم ینو غسلاً اخر – سواء کان واجباً کغسل الحیض او المس او کان مستحباً کالجمعه و الزیاره – فهل یکفی ذلک الغسل – مع نیه خاصه للجنابه فقط – عما لم ینوه او لایکفی فلزم النیه فمعها یسقط عن الذّمه فاذا لم ینوه لم یتحقق فی ذلک المورد امتثال سواء کان من الواجبات او المستحبات فبقی ما لم ینو علی ذمته حتی نواه فسیاتی الکلام فیه فانتظر .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۷/۲۸

ص: ۲۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و ذهب بعض الاعلام الی ان نیه غسل الجنابه یکفی عن جمیع الاغسال الموجوده علی ذمه المکلف و ان لم ینوها و استدلوا بروایه زراره - المتقدمه - زُرَارَهَ قَالَ إِذَا اغْتَسَلْتَ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ أَجْزَأَکَ غُسْلُکَ ذَلِکَ لِلْجَنَابَهِ وَ الْحِجَامَهِ وَ عَرَفَهَ وَ النَّحْرِ وَ الْحَلْق . (١)

و لکن بالتامل فی الروایه یظهر امران :

الاول : ان جمیع الاغسال یمکن ان یتحقق بغسل واحد کما هو المصرح فیها . الثانی : ان الروایه الداله علی الاجزاء بغسل واحد کانت ساکته عن کیفیه النیه بان المکلف اذا نوی الجنابه فقط فهل یکفی ذلک النیه عن جمیع ما علیه من الاغسال ام لایکفی و الظاهر ان الروایه لکانت فی مقام امکان تحقق جمیع الحقوق بغسل واحد مع نیتها لا بنیه خاصه کالجنابه فقط فکما ان غسل الجنابه یحتاج الی نیتها فکذلک سائر الاغسال فیرجع الامر الی ان الغسل الواحد کغسل الجنابه یمکن ان یجری به عن الاغسال المتعدده مع نیتها فما لم ینوه فلا معنی لتحقق الامتثال فی حقه و قد مرّ

سابقاً من انه لایجوز الاخذ بالاطلاق من الروایه لعدم جریان مقدماته لان المقدمه الاولی تدل علی ان المولی کان فی مقام بیان جمیع الامور - من امکان امتثال غسل واحد عن الاغسال و کذا کفایه نیه واحده عن جمیع النیات - فهذه المقدمه محل تامل جداً کما ان الشک فی جریان هذه المقدمه یکفینا فی عدم الجواز .

و اضف الی ذلک ان من المقدمات عدم وجود القدر المتیقن فی البین و لکنه موجود و هو کفایه غسل واحد عن الاغسال المتعدده مع نیتها- فمع عدم جریان المقدمات فلا معنی للاخذ بالاطلاق.

ص: ٢٨

١- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج٢، ص٢٦١، ابواب الجنابه، باب٤٣، ح١، ط آل البیت.

مضافاً الی ان الاشتغال الیقینی یقتضی البرائه الیقینیه فمع النیه یقطع المکلف بحصول البرائه و لکن مع عدمهما لا علم له بحصولها .

و الحاصل مما ذکرناه ان الاغسال المتعدده یمکن ان یتحقق بغسل واحد مع نیه الجمیع - و لو اجمالاً بان یقول اغتسلت للجنابه و جمیع ما کان علی ذمّتی - لا بدون النیه .

(کلام السید فی العروه) و کذا إن نوی رفع الحدث أو الاستباحه إذا کان جمیعها أو بعضها لرفع الحدث و الاستباحه و کذا لو نوی القربه . (١)

اقول : قد مرّ الکلام فی ان الاجزاء للزم ان یکون مع النیه فاذا نوی مورداً او موارد ثم اغتسل فلا اشکال فی الکفایه و الاجزاء عما نواه و النیه تکون علی وجهین :

الوجه الاول : ان ینوی جمیع الاغسال الطاریه علی ذمته بنیه شخصیه کما اذا نوی الجنابه و الزیاره و العید و امثال ذلک فلا اشکال فی تحقق الاجزاء فی هذه الصوره .

الوجه الثانی : انه نوی عنواناً خاصه الذی یکون لذلک العنوان مصادیق متعدده فی الخارج بحیث یصح تطبیق ذلک العنوان علی تلک المصادیق ففی هذه الصوره ایضاً لا اشکال فی الصحه و الاجزاء و کفایه الامتثال کما اذا نوی حین الاغتسال رفع الحدث فحینئذ کل ما کان من الاحداث لیرتفع عن ذمته اذا نوی المکلف هذا العنوان و هکذا اذا نوی عنوان الاستباحه فکل ما کان علیه من المصادیق الموجوده تحت هذا العنوان فقد امتثل امره و یرتفع عن ذمته .

و الامر کذلک اذا نوی القربه فهذا ایضاً عنوان تام و تکون تحته مصادیق متعدده لان الغسل من الاعمال العبادیه یحتاج الی قصد القربه فما ذکرناه من الوجوه مما لا اشکال فیه .

ص: ۲۹

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۳، ط. جامعه المدرسین.

و انما الكلام لكان فيما اذا كان عليه اغسال متعدده بعضها رافعاً للحدث و بعضها مبيحاً و المكلف قصد رفع الحدث فقط او قصد الاستباحه فقط ففى هذه الصوره هل يمكن الاكتفاء بان الغسل مع هذه النيه يشمل رفع الحدث و الاستباحه معاً او لا يشمل ، بل يشمل ما نواه فقط دون ما لم ينو.

فذهب بعض الى الامكان و صحه ذلك و استدلوا بان نيه رفع الحدث غير مقيد بعدم كونه مبيحاً و كذا ان الاستباحه غير مقيد بعدم كونه رافعاً للحدث و لاجل ذلك ان نيه كل واحد منهما يشمل الاخر و يجزى عنه لان عنوان الرفع او الاستباحه حكمان شرعيان طارئان على الغسل و هما مطلقان لا مقيدان بالعنوان الخاص حتى لايشمل غيره فعليه اذا قصد الرفع مثلاً فقد قصد امراً كان فى ضمن العنوان الكلى فقصد الرفع قصد تفصيلى و لكن عنوان الغسل يشمل غيره ايضاً .

اقول : ان قصد الرفع او الاستباحه من الاحكام و العناوين العارضه على الغسل لكان امراً صحيحاً و لكن عدم قصد امر لا بالعنوان الخاص و لا بالعنوان العام كيف يمكن ان يتحقق خارجاً بحيث يكون مجزياً عنه فاذا قصد الاستباحه مثلاً فرفع الحدث غير منظور فيه و لايكون مورداً لقصد المكلف فكيف يمكن ان يكون قصد الاستباحه كافياً عما لم يقصده و موجباً لتحققه خارجاً حتى يكون مجزياً عنه لان اللازم للتحقق هو قصد اتيان عمل حتى يتحقق فى الخارج فمن كان فى ذمته غسل الجنابه و كان اليوم يوم الجمعه او العيد او اراد الزياره مع غسلها و الغاسل قصد الجنابه فقط كيف يجزى ذلك الغسل عن غسل العيد او الزياره التى يكون المكلف غير قاصد بل يكون غافلاً عنه او يكون جاهلاً مع ان اللازم من القول بالاجزاء هو شمول صوره الجهل ايضاً فمن كان جاهلاً بوجود الغسل للزياره و لاجل ذلك لم ينوه حين الاغتسال بالجنابه كيف يمكن ان يكون مجزياً عن غسلها نعم اذا كان فى المقام روايه تدل على الاجزاء فعلى العين و لكن مع عدم الدليل و قصور الادله التى اقيمت على المدعى لما يصح ان يكتفى بها مع ان الاشتغال اليقينى يقتضى البرائه اليقينيه و انه لايصح اثبات المدعى بدليل لايكون دالاً صريحاً على المراد .

ص: ۳۰

و اما قولهم ان رفع الحدث او الاستباحه كان مطلقاً و غير مقيد بعدم شئ اخر فكان امراً صحيحاً و لكن المراد ليس كما توهموا بل المراد ان قصد الاستباحه مثلاً مطلق و يمكن ان يضم اليه قصد اخر فاذا قصده فلا مانع فی القصد و قد تحقق كلاهما و لكن اذا لم يقصده فلا معنی ان يتحقق الا ما نواه فالامكان صحيح و لكن التحقق يحتاج الی القصد .

و اما قولهم ان رفع الحدث او الاستباحه حكمان شرعيان طارئان علی الغسل فكلام صحيح و لكن بين الطرو بلا قصد كما ذهبوا و الطرو مع القصد -كما عليه المختار- فرق واضح و المهم ان الطرو يحتاج الی القصد فلا معنی لطرو حكم علی موضوع من دون وجود القصد عليه .

احكام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۸/۰۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احكام الغسل، الجنابه، الطهاره

(كلام السيد فی العروه) و حينئذ فإن كان فيها غسل الجنابه لا حاجه إلی الوضوء بعده أو قبله و إلا وجب الوضوء. (۱)

و قد مرّ الكلام سابقاً ان رفع الحدث الاصغر لكان بالوضوء و رفع الحدث الاكبر بالغسل و قد مرّ ايضاً ان المكلف اذا اتی بغسل الجنابه فلا يجوز له الوضوء لا قبله و لا بعده .

و قد مرّ ايضاً فی بيان الايه الشريفه فی قوله تعالی : اذا قمتم الی الصلوه فاغسلوا وجوهكم و ايديكم الی المرافق . . . و ان كنتم جنباً فاطهروا. (۲) ان المحدث بالحدث الاصغر وجب عليه الوضوء فيما يشترط فيه الطهاره

ص: ۳۱

۱- العروه الوثقی، يزدی، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۴، ط. جامعه المدرسين.
۲- قرآن، سوره مائده آيه ۶.

و اما الجنب المحدث بالحدث الاكبر وجب عليه الغسل من دون وضوء سواء كان معه غسل اخر كغسل الحيض او مس الميت ام لا؟ لان الايه الشريفه تدل علی ان الجنب وجب عليه الغسل من دون ذكر الوضوء لا قبله و لا بعده سواء كان عليه غسل اخر ام لا. فالوضوء غير مشروع مع غسل الجنابه.

فعَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -عليه الصلوه و السلام - وَ ذَكَرَ كَيْفِيَّهَ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ لَيْسَ قَبْلَهُ وَ لَا بَعْدَهُ وُضُوءٌ . (۱)

و كذا عن يَعْقُوبَ بْنِ يَقْطِينٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ -عليه الصلوه و السلام - قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فِيهِ وُضُوءٌ أَمْ لَا فِيمَا نَزَلَ بِهِ جَبْرَئِيلُ -عليه الصلوه و السلام - قَالَ الْجُنُبُ يَغْتَسِلُ يَبْدَأُ فَيَغْسِلُ يَدَيْهِ إِلَی الْمِرْفَقَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَغْمِسَهُمَا فِی الْمَاءِ ثُمَّ يَغْسِلُ مَا أَصَابَهُ مِنْ أَذًی ثُمَّ يَصُبُّ عَلَی رَأْسِهِ وَ عَلَی وَجْهِهِ وَ عَلَی جَسَدِهِ كُلِّهِ ثُمَّ قَدْ قَضَی الْغُسْلَ وَ لَا وُضُوءَ عَلَيْه . (۲)

فقوله لا وضوء علیه یشمل قبله و بعده .

و منهـا : ما عَنْ حَكَمِ بْنِ حُكَيْمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ - إِلَى أَنْ قَالَ- قُلْتُ إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ يَتَوَضَّأُ وُضُوءَ الصَّلَاهِ قَبْلَ الْغُسْلِ فَضَحِكَ وَ قَالَ وَ أَيُّ وُضُوءٍ أَنْقَى مِنَ الْغُسْلِ وَ أَبْلَغُ . (۳)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۶، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۲، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۶، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۱، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۷، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۴، ط آل البیت.

و المراد من قوله انقی ای اطهر و المراد من قوله ابلغ هو الابلاغ و ایصال الطهاره الباطنیه علی الجنب لان الجنابه امر معنوی عارض علی الباطن – و لاجل ذلک یحتاج رفعها الی قصد القربه و لا تتحقق تلک الطهاره بغسل البدن من دون قصد القربه و یظهر اثره بخروج الجنابه من جمیع البدن و الغسل – بالضم– امر معنوی یوجب تطهیر الباطن .

(کلام السید فی العروه) و إن نوی واحدا منها و کان واجبا کفی عن الجمیع أیضا علی الأقوی و إن کان ذلک الواجب غیر غسل الجنابه و کان من جملتها لکن علی هذا یکون امتثالا بالنسبه إلی ما نوی. (۱)

اقول : و فی المقام بحث فی امرین :

الامر الاول : فیما اذا نوی الجنابه و کان علیه اغسال واجبه اخری و لکنه غفل عنها حین الاغتسال فهل یکون اغتساله من الجنابه مسقطاً عن غیرها من الاغسال الواجبه ام لا .

و الامر الثانی : انه اذا اغتسل من غسل واجب غیر الجنابه کغسل مس المیت و کان علیه اغسال واجبه اخری من الجنابه او غیرها فهل یکون غسله ذلک مسقطاً من غیره من الاغسال الواجبه فیما اذا غفل عنها و لم ینوها او لایکون مسقطاً .

و اما الکلام فی الامر الاول : فقال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و اما الکلام فی المقام : فالظاهر تسالمهم علی أنّ غسل الجنابه مسقط عن الأغسال الواجبه و إن لم ینوها حال الاغتسال، بل قد نقل الإجماع علی کفایته و إسقاطه لبقیّه الأغسال الواجبه علی المکلّف.

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۴، ط. جامعه المدرسین.

ثم قال : و الوجه فى تسالمهم هـذا أنّ غسل الجنابه و كفايته عن غيره من الأغسال هو القدر المتيقن من صـحيحه زراره المتقدّمه لأنّ موردها الجنب، و إلّا لم يكن معنى لكون غسله مجزئاً عن الجنابه كما هو مفروض الصّحيحه، و من الطّبيعى أنّ الجنب يغتسل عن الجنابه أى يغتسل ناوياً لجنابته، و فى هذا المورد حكم (عليه السلام) بإجزاء ذلك الغسل عن غيره.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۸/۰۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و أمّا أنّه مجزئ عن غيره حتّى فيما إذا لم ينو غير غسل الجنابه من الأغسال الواجبه أو أنّه إنّما يجزئ فيما إذا نوى الجميع فهو مبنى على استظهار أنّ قوله – للجنابه– فى صدر الصّحيحه الّذى هو جارّ و مجرور متعلّق بأىّ شىء، فهل هو متعلّق بالغسل فى قوله – أجزأك غسلك ذلك للجنابه – و عليه تدلّ الصّحيحه على إجزاء غسل الجنابه عن بقيّه الأغسال فيما إذا أتى بالغسل بعنوان الجنابه و غيرها ممّا فى ذمّته من الأغسال، و لايجزئ فيما إذا لم ينو غير الجنابه، لأنّ معناها حينئذ أنّ غسلك للجنابه و للزياره و لعرفه مجزئ عنها، فلا مناص من قصد عناوين الأغسال حال الاغتسال، و إلّا لم يكن الغسل للزياره أو للجنابه أو لغيرهما.

او أنّه متعلّق بالإجزاء، أى غسلك أجزأك للجنابه و لغيرها، و حينئذ تدل الصّحيحه على أنّه إذا أتى بغسل الجنابه أجزأه ذلك عن كلّ ما فى ذمّته من الأغسال و إن لم ينو عناوينها حال الاغتسال، لدلالتها على أنّ غسله من غير تقيّده بشىء يجزى للجنابه و عرفه و غيرها . (۱) (۲)

ص: ۳۴

۱- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى – الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۵۴، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه.

۲- موسوعه الإمام الخوئى، السيد أبوالقاسم الخوئى – الشيخ ميرزا على الغروى، ج ۷، ص۵۴، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه.

اقول : اولاً : ان التسالم و ادعاء الاجماع عن بعض لكان تاييداً فى المقام فيما اذا كان للاجماع و التسالم مدرك من الروايه فعليه لزم التامل فى متن الروايه و ما هو الظاهر منها كما اشار اليه المحقق الخويى بان المستفاد من الروايه مبنى على الاستظهار منها .

و ثانياً : انه على ما قال به المحقق الخويى ان للروايه احتمالين فهذا فى نفسه يوجب الاجمال فيما يستفاد منها الا ان يأتى بقرينه اخرى تدل على ما هو الظاهر منها .

فقال المحقق الخويى ما هذا لفظه : و الظّاهر هو الثّانى(بين الاحتمالين) لأنّه الفعل المذكور قبله، و الجارّ و مجروره يتعلّقان بالفعل المذكور فى الكلام، فإذا ورد أكرم كلّ عالم فى البلد ظاهره أنّ فى البلد متعلّق بالإكرام، فيجب الإكرام فى البلد لكلّ عالم، لا أنّه متعلّق بالعالم حتى يدلّ على كفايه الإكرام لعلماء البلد و لو كان الإكرام فى غير ذلك البلد، فالصحيحه تدلّنا على

أنّ الإتيان بغسل الجنابه مجزئ عن غيره من الأغسال و إن لم ينوها حال الاغتسال . (١) (٢)

اقول : ان المصرح فی کلام المحقق الخوئی انه اذا کان الجار و المجرور -ای الجنابه- متعلق بالغسل یرجع الامر الی قوله اجزأک غسلک ذلک للجنابه و ان کان متعلقاً بالاجزاء ای غسلک اجزأک للجنابه و لغیرها ثم قوی الاحتمال الثانی .

فنقول : ان المذکور فی متن الروایه هو الاحتمال الاول لقوله اجزأک غسلک للجنابه فالاحتمال الثانی خارج عن ظاهر الروایه لقاعده ان الاقرب یمنع الابعد .

ص: ۳۵

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۵۵، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه.

۲- موسوعه الإمام الخوئی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج ۷، ص۵۵، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه.

و اما الکلام فی القرینه التی اتی بها المحقق الخویی فلزم النظر فی مثاله من اکرام کل عالم فی البلد فنقول ان قوله فی البلد ظرف لتحقق الاکرام لکل عالم و لایحتمل هذا احتمالاً اخر و لذا کان المراد انه لزم اکرام کل عالم کان فی البلد لا فی غیره و اما قوله (ع)اجزءک غسلک ذلک للجنابه فالظاهر ان الجار و المجرور - ای للجنابه - یتعلقان بالغسل ای غسلک للجنابه مجزی عن سائر الاغسال فلزم حینئذ نیه سائر الاغسال .

مضافاً الی ان الاحتمال یوجب التضعیف فی الاستدلال و الاشتغال الیقینی یقتضی البرائه الیقینیه فاذا جاء الاحتمال لایحصل منه العلم بالبرائه - مع قطع النظر عما ذکرناه من ان الاقرب یمنع الابعد-

و اضف الی ذلک انه یخطر ببالی ان الروایه لکانت فی مقام امر اخر و هو کفایه الاتیان باغسال متعدده بغسل واحد و لایحتاج لکل عنوان غسل علیحده فیصح الاتیان بغسل واحد و اما لزوم نیه کل عنوان علی وجه خاص او تحت عنوان عام کالرافع للحدث او القربه او عدم لزوم النیه للعناوین و کفایه عنوان الجنابه و حصول البرائه عن سائر العناوین و لو کان الغاسل غافلاً او جاهلاً فمحل تأمل و وجه التامل هو استبعاد ما لم یکن مذکوراً فی النیه و الغاسل کان غافلاً عنه بل کان جاهلاً به فکیف یمکن ان یتحقق فی الخارج و لذا ان الظاهر عندنا هو کفایه غسل الجنابه عن سائر الاغسال مع نیتها .

نعم اذا دلت الروایه علی الکفایه فلا شک و لا ریب فی لزوم القبول و تقدم کلام الامام -علیه الصلوه و السلام - علی فهم قاصرنا و لکن الظاهر عدم دلاله الروایه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۸/۰۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

ثم قال المحقق الخویی فی اخر کلامه ما هذا لفظه : على أنّا لو سلّمنا عدم ظهور الجمله فی كون الجار و المجرور متعلّقين بالإجزاء و كانت الجمله مجمله من هذه الجهه فيكفينا ذيل الصّحيحه أعنى قوله -إذا اجتمعت عليك حقوق أجزأها عنك غسل واحد- حيث إنّه مطلق و ليس قوله -غسل واحد- محلّى باللّام ليحمل على كونه إشاره إلى الغسل المذكور فی صدر الصحيحه الّذى بنينا على إجماله، و إنّما هو نكره و مقتضى إطلاقه كفايه غسل الجنابه عن بقيّه الأغسال الواجبه نواها حال الاغتسال أم لم ينوها . (۱)

اقول : ان الظاهر من کلامه الشریف انه قال اولاً : ان الروایه فی صدرها مجمله (علی الفرض) فلا یعلم ان الجار و المجرور هل یتعلق بالغسل او بالاجزاء .

ثم قال ذیل الصحیحه یکفینا لاجل اطلاقه ثم قال قوله (ع) غسل واحد لیس محلی باللام لیحمل علی کونه اشاره الی الغسل المذکور فی صدر الصحیحه – مع ان المذکور فی الصدر هو غسل الجنابه . فقوله غسل واحد لیس اشاره الی غسل الجنابه .ثم قال انما هو نکره ای غسل واحد یکون نکره و مقتضی اطلاقه ای اطلاق هذا اللفظ الذی کان نکره هو کفایه غسل الجنابه .

اقول : ان الظاهر من کلامه الشریف هو الاخذ بالاطلاق من قوله – غسل واحد – ثم تطبیق هذا الاطلاق علی ما یعنون بعنوان الغسل و من جملته غسل الجنابه .

ص: ۳۷

۱- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى – الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۵۵، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه.

ثم استدل بعنوان الغسل علی کفایه ما کان علی ذمه المکلف سواء قصده ام لم یقصده .

لکن اقول علی فرض کون المولی فی مقام البیان من جمیع الجهات من کفایه غسل واحد علی جمیع الاغسال الموجوده فی ذمه الملکف سواء قصده ام لا فلا کلام فیه .

و لکن انما الکلام فی جریان الاطلاق من جمیع الجهات حتی فی النیه بان المکلف قصد جمیع الاغسال ام لا فهو محل تأمل جداً لان کلمه غسل واحد و ان کان مطلقاً یشمل جمیع الاغسال من الواجب و المستحب و لکن وجود الاطلاق فی النیه و کیفیتها محل منع و الشک فی ذلک یکفینا فی عدم جواز الاطلاق فاللازم من ذلک هو ان الاشتغال الیقینی یقتضی البرائه الیقینیه و لا علم بها مع النیه لا بدونها.

و المختار ان الروايه كانت فى مقام كفايه غسل واحد عن سائر الاغسال فيصح الاتيان بغسل واحد و الكفايه عن اغسال متعدده و اما مع نيتها او عدم نيتها فالروايه ساكته عنه قد مرّ ان المختار كفايه غسل واحد عن سائر الاغسال - كما هو مفروض الروايه- مع نيتها.

و اما الكلام فى الامر الثانى : اى ما اذا اغتسل غسلًا واجباً غير الجنابه و لم ينو غيره فهل يكون هذا مجزياً عن سائر الاغسال الواجبه عليه كالجنابه و مس الميت عند الاغتسال بالحيض مثلا ام لا ؟

فقال المحقق الخويى ماهذا لفظه : الصحيح أنّه أيضاً مجزئ عن الأغسال الواجبه عليه و إن لم ينوها حال الاغتسال كما ذهب إليه الماتن و غيره، و ذلك لإطلاق صحيحه زراره : إذا اجتمعت عليك حقوق أجزأها عنك غسل واحد ، فلو اغتسل من الحيض غافلًا عن جنابته أو مسّه الميت أجزأه ذلك بمقتضى إطلاق الصحيحه، لأنّا و إن بنينا على أنّ المتيقن من صدر الصّحيحه هو الجنب و كفايه غسله من الجنابه عن غيرها، إلّا أنّه عليه السلام بعد بيان هذا المورد بالخصوص أدرجه تحت ضابط كلّى و حكم فى ذيلها على أنّ الغسل الواحد يجزئ عن الحقوق المجتمعه على المكلّف مطلقاً، كان غسله هذا من الجنابه أو من غيرها، هذا . (۱)

۱- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۵۶، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه.

اقول : انه قد مرّ منا سابقاً ان الظاهر من الاسباب هو عدم التداخل لان كل سبب يستدعی مسبباً لنفسه بخصوصه الا ان يقوم علی التداخل دليل من النص ففی هذه الصوره يصح رفع اليد عن الظاهر و الحكم بالتداخل فاذا كان علی ذمه المكلف حقوق واجبه من الجنابه و مسّ الميت و الحيض مثلاً فالظاهر من الاسباب هو عدم التداخل و لكن لاجل ورود النص و هو روايه زراره يصح التداخل و الاتيان بغسل واحد نيابه عن جميع الاغسال و الروايه صريحه فی جواز ذلك و هذا المستفاد من الروايه بهذا المقدار مما لا خلاف فيه بين الاعلام لاجل صراحه الروايه فی ذلك .

و لكن الكلام الذی هو المهم فی المقام هو ان الروايه بظاهرها ساكته عنه هو كفايه غسل واحد بنيه واحده من الجنابه او الحيض هل يكفی عن سائر الاغسال الواجبه و ان كان المكلف غافلاً عنها و جاهلاً به او لزم فی كفايه غسل واحد من سائر الاغسال نيه جميع الاغسال (بخصوصه او بعنوان العام) و كان مندرجاً فی النيه و لزم ان لايكون المكلف غافلاً عنه و لا جاهلاً به فالظاهر عندنا هو الثانی .

و بعباره اخری ان الروايه صدرت علی وجه الحيثيه نظير قوله ضيّق فم الركيه بان الروايه من اول الامر صدرت مضيقه و ناظره الی صحه التداخل و الاتيان بغسل واحد نيابه عن سائر الاغسال - اما لزوم النيه و كونها ملحوظه حين الاتيان و عدم لزومها فالروايه ليست فی مقام بيانه فعليه يرجع الامر الی ان التداخل صحيح و يكفی غسل واحد عن سائر الاغسال اذا كان ملحوظاً فی النيه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۸/۰۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

بقی فی المقام امران :

الامر الاول : ان الاشتغال الیقینی بالغسل الواجب اذا کان علی ذمه المکلف یقتضی البرائه الیقینیه فعند نیه سائر الاغسال قد تحقق العلم بالبرائه و اما عند عدم النیه فلا علم لنا بالبرائه .

و احتمال ما ذکرناه من کون الروایه حیثیه یکفی فی عدم تحقق العلم بالبرائه عند عدم النیه .

الامر الثانی : ان ما ذکره المحقق الخویی فی الروایه زراره من کون قوله (ع) غسل واحد نکره و مطلقاً یشمل الاطلاق و النکره ما کان معنوناً بالغسل سواء کان الغسل واجباً او مستحباً لان اللازم من الاطلاق هو شمول ما کان معنوناً بعنوان الغسل لا خصوص الواجب لان التخصیص بالواجب فقط ینافی الاطلاق فاللازم من کلامه الشریف صحه الاتیان بغسل الجمعه او العید مثلاً و کفایه ذلک عن الجنابه و المس و الحیض و ان لم یکن مذکوراً فی النیه حتی اذا کان جاهلاً بوجوب اتیانه مثلاً کمن مسّ العضو المبان من المیت مع العظم و لکنه تیقن ان مسّ المبان لایوجب الغسل لعدم صدق عنوان المیت علی المبان و کما اذا کانت المراه مستحاضه بالاستحاضه المتوسطه فوجب علیها الغسل فی الیوم مره واحده (علی القول به) و لکنها تیقنت انه لیس فی هذه الصوره غسل علی المراه و لذا لم تنوه .

و لکن المختار فی هذه الفروض لزوم النیه فما لم یکن ملحوظاً و لم یکن موجوداً فی النیه و لیس المکلف ملتفتاً الیه و لایکون فی ارتکازه لاجل جهله به فکیف یمکن ان یتحقق فی الخارج و احتمال کون الروایه فی صدد بیان ما ذکرناه – من صحه اتیان غسل واحد و کفایته عن الاغسال المتعدده من دون نظر الی کیفیه النیه – یکفی فی عدم صحه الاستدلال بها علی صحه تحقق جمیع الاغسال بدون نیتها کما ذهب الیه بعض کالمحقق الخویی .

ص: ۴۰

(کلام السید فی العروه) – و أداء بالنسبه إلی البقیه (۱)

و قد مرّ الکلام فیه انه مع النیه یسقط عن الذمه و لو لم ینو امراً واجباً او مستحباً لم یقع فی الخارج شئ سواء کان عدم النیه لاجل الغفله او لاجل الجهل به او یکون علی وجه العمد و علی ای حال لزم النیه حتی یقع فی الخارج .

(کلام السید فی العروه) و لا حاجه إلی الوضوء إذا کان فیها الجنابه و إن کان الأحوط مع کون أحدهما الجنابه أن ینوی غسل الجنابه . (۲)

اقول : ان المکلف اذا نوی غسلاً کان واجباً علیه کغسل المس و کان علیه اغسال اخر کغسل الجنابه او الحیض مثلاً فقد مرّ منا

آنفاً انه مع عـدم اللحاظ و عدم النیه لایتحقق شـئ فی الخارج فاذا نوی غسل المس و کذا غسل الجنابه فلا اشـکال فی تحققهما خارجاً و مع نیه الجنابه فلا اشـکال ایضاً فی عـدم الوضوء لا قبله و لابعده و لکن اذا نوی المس فقط فقد تحقق ما نواه دون غیره فعلیه لزم علیه الاتیـان بـالوضوء لاـن وجوب الوضوء فیمـا یشترط فیه الطهاره یشـمل الاغسال ایضاً و قـد خرج عنها غسل الجنابه بالنص .

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و لکن الصّحیح وفاقاً للماتن (قدس سره) عدم وجوب الوضوء فی المسأله، و هذا لا للأخبار النـافیه للوضوء قبـل غسـل الجنـابه و بعـده، بـل لما قـدّمناه من أنّ مقتضـی الآیه المبارکه ... إِذا قُمْتُمْ إِلَی الصَّلاهِ ... أنّ المکلّف المحـدث علی قسـمین : محـدث غیر جنب فـوظیفته الوضوء، و محـدث جنب و وظیفته الاغتسـال، و حیث إنّ المکلّف محـدث بالجنـابه فی مفروض المسـأله فلا مقتضـی فی حقّه للوضوء، و إنّما وظیفته الاغتسال و قـد حقّقه غسـله من المسّ أو غیره، فعـدم وجوب الوضوء فی المقام مستند إلی عدم المقتضی له. (۳)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۵، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۵، ط. جامعه المدرسین.

۳- التنقیـح فی شـرح العروه الوثقی، السـید أبوالقاسم الخوئی - الشـیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص ۶۰، الناشـر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۸/۰۵

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

اقول : ان الایه الشریفه تحکم فی الحدث الاصغر باتیان الوضوء و فی الجنابه – و هو الحدث الاکبر – یکفی الغسل من الوضوء و الروایات ایضاً تحکم بعدم الوضوء لا ـ قبله و لا بعده فهذا المقدار مما علیه الاتفاق و لکن اذا کان الغسل الواجب علی ذمه المکلف غسل مسّ المیت فالایه الشریفه غیر ناظره الی حکمه لصراحه قوله تعالی :و ان کنتم جنباً فاطهروا (۱) فیرجع الامر الی وجوب الوضوء فی کل اغتسال الا ـ غسل الجنابه لخروجه عن وجوب الوضوء بالنص فاذا نوی غسل المس فقد مرّ من عدم کفایته عن غسل الجنابه اذا لم ینوه – ان کان الغاسل جنباً ایضاً – لاجل عدم الدلیل علی کفایه غسل المس عن الوضوء فیجب علیه الاتیان بالوضوء فیما یشترط فیه الطهاره .

و اما قول المحقق الخویی بان وظیفته الاغتسال و قد حققّه غسله من المس او غیره .

ففیه اولاً : ان مورد الایه الشریفه هو غسل الجنب فلا نظر فیها الی غیره فالجنب اذا اغتسل فلا یجب علیه الوضوء و اما غیر الجنب فالایه الشریفه ساکته عن حکمه فیدخل فی القاعده الکلیه من لزوم الوضوء فیما یشترط فیه الطهاره الا ما خرج بالدلیل .

و ثانیاً : قوله – انما وظیفته الاغتسال و قد حققّه من المس او غیره

فاقول انه قد مرّ ان التحقق فی الخارج یحتاج الی نیه تحققه و اتیانه و الا لم یتحقق فی الخارج شیٔ فقوله ان وظیفته الاغتسال صحیح لان المحدث للزم علیه الخروج عن حدثه و اما قوله قد حققّه غسله من المس او غیره فنقول ان ما نواه فقد تحقق لا ما لم ینوه و لذا غیر الجنب اذا وجب علیه الغسل لاجل خروجه عن حدثه الاکبر اذا نوی الجنابه ایضاً فقد خرج عن حدثه الجنابه ایضاً و لایجب علیه الوضوء بل لایشرّع و اما اذا نوی خصوص المس او الحیض من دون نیه الجنابه فلایخرج عن حدثه الجنابه فحینئذ وجب علیه الوضوء لکل ما یشترط فیه الطهاره لعدم دلیل یدل علی الکفایه و قد مرّ ایضاً عدم دلاله الآیه الشریفه علی الکفایه .

۱– قرآن، سوره مائده آیه ۶.

(کلام السید فی العروه) و ان نوی بعض المستحبات کفی ایضاً عن غیره من المستحبات . (۱)

و الکلام فی المستحبات هو ما ذکرناه فی الواجبات فاذا کان یوم الجمعه و اراد الزیاره ایضاً و کان یوم النحر ایضاً فما کان فی نیته فقد تحقق خارجاً لا ـ ما لم یکن فی نیته لان ما لم یکن فی التفاته و کان غافلاً عنه بل کان جاهلاً بل ما کان معتقداً بعدم لزوم الغسل فی مورده فلا دلیل علی تحققه بعدم وجود وجه فی تحقق ما لم ینوه و لم یکن فی البین دلیل علی الکفایه .

(کلام السید فی العروه) و اما کفایته عن الواجب ففیه اشکال و ان کان غیر بعید لکن لایترک الاحتیاط . (۲)

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : التحقیق إغناء الغسل الاستحبابی عن جمیع الأغسال الواجبه و المستحبّه، و ذلک لإطلاق صحیحه زراره-إذا اجتمعت علیک حقوق أجزأها عنک غسل واحد- و الغسل الواحد مطلق یعمّ الواجب و المستحب، کما أنّ الحقوق تعمّ الواجب و المستحب کما قدّمناه، و علیه فلو اغتسل للجمعه غافلًا عن أنّ علیه جنابه یکفی ذلک فی رفع جنابته . (۳)

اقول : انه قد مرّ منا سابقاً ان روایه رزاره یحتمل ان تکون فی مقام بیان عدم لزوم تعدد الاغسال بتعدد سببها بل یصح التداخل و الاتیان بغسل واحد و کفایته عن جمیع ما علیه و لکن لزم نیته و الروایه من حیث لزوم نیه جمیع الموارد او عدم النیه ساکته فعلیه ان التداخل و الکفایه بغسل واحد عن الجمیع صحیح مع لحاظ النیه لا بدونها .

ص: ۴۳

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۵، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۵، ط. جامعه المدرسین.

۳- موسوعه الإمام الخوئی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج ۷، ص ۶۰، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۸/۰۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

مضافاً الی ان المحقق الخویی قد صرّح فی کلامه السابق ان الکفایه او عدمها منوطه بالاستظهار من الروایه ان قوله (ع) للجنابه تتعلق بالغسل او بالاجزاء ثم اختار تعلقها بالاجزاء لاستظهاره ثم قال و لو سلمنا ان الروایه ذات احتمالین و تکون مجمله یصح التمسک بقوله –غسل واحد – و الاخذ باطلاقه فنقول هل یمکن العلم بالبرائه بعد الاشتغال الیقینی تمسکاً بروایه تکون حالها هذه من المحتملات و الاشکال فی اطلاق قوله (ع) غسل واحد مع امکان کونها حیثیه و کانت ناظره الی خصوص کفایه غسل واحد عن الاغسال من دون نظر الی کیفیه النیه .

ثم قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و یؤیده روایه الصدوق من : أَنَّ مَنْ جَامَعَ فِی أَوَّلِ شَهْرِ رَمَضَانَ ثُمَّ نَسِیَ الْغُسْلَ حَتَّی خَرَجَ شَهْرُ رَمَضَانَ أَنَّ عَلَیْهِ أَنْ یَغْتَسِلَ وَ یَقْضِیَ صَلَاتَهُ وَ صَوْمَهُ إِلَّا أَنْ یَکُونَ قَدِ اغْتَسَلَ لِلْجُمُعَهِ فَإِنَّهُ یَقْضِی صَلَاتَهُ وَ صِیَامَهُ إِلَی ذَلِکَ الْیَوْمِ وَ لَا یَقْضِی مَا بَعْدَ ذَلِکَ . (۱) (۲) و اما قضاء الصلوه فهو علی طبق القاعده لان الصلوه مشروطه بالطهاره من الحدث فاذا نسی الغسل ثم تبین انها وقعت مع الجنابه فیجب قضاؤها لاستکشاف بطلانها و اما قضاء الصیام فهو علی خلاف القاعده لان الصوم مشروط بعدم تعمّد البقاء علی الجنابه و الناسی لیس متعمداً فی بقائه علی الجنابه فالقاعده تقتضی صحه صومه و عدم وجوب القضاء علیه الا ان الاخبار المعتبره دلّت علی ان ناسی غسل الجنابه کالعالم المتعمد فلابد من ان یقضی صومه و لیس حاله حال الجاهل بجنابته و هذه الروایه دلّت علی انه انما یقضیها الی ان یغتسل للجمعه لانه یرفع الجنابه فیصح صومه و صلاته الا انها ضعیفه و من هنا جعلناها مؤیده للمدعی . (۳)

ص: ۴۴

۱- من لا یحضره الفقیه، بن بابویه القمّی (الشیخ الصدوق)، المحقق: علی اکبر الغفّاری، ج۲، ص۱۱۹، ح۱۸۹۶، الناشر: جماعه المدرّسین فی الحوزه العلمیه

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱۰، ص۲۳۸، ابواب من یصح منه الصوم، باب۳۰، ح۲، ط آل البیت.

۳- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۶۱، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه.

اقول : و الانصاف ان هذه الروایه علی فرض صحه سندها دلیل علی الکفایه و ان الغسل الواحد و لو کان مستحباً یکفی عن سائر الاغسال –واجبه او مستحبه– و لو کان غافلاً عن اشتغال ذمته بها و لکن الذی یسهل المطلب ان الروایه ضعیفه کما صرّح بذلک المحقق الخویی فعلیه لیست هذه الروایه قابله للاعتماد فیرجع الامر الی ما ذکرناه سابقاً ان ما یکون ملحوظاً فی النیه فقد تحقق خارجاً و اما ما لم یکن ملحوظاً فیها فلا یتحقق فی الخارج .

و العجب من المحقق الخویی لانه فی مواضع کثیره قد ردّ روایه کانت مقبوله عند الاعلام لاجل الضعف فی السند و لکنه قد

قبل هـذه الروايه الضـعيفه – من الصـدوق – و جعلها تاييـداً لكلامه ، مع ان التأييـد للزم ان يكون بعـد اثبات المدعى و الحال ان المدعى محل اشكال لما ذكرناه سابقاً .

و لذا قال المحقق الحكيم ماهذا لفظه : و اما الاغناء من الاغسال المسـتحبه فالظاهر ان الكلام فيه هو الكلام فى اغناء الجنابه عنها فان تمّ الاطلاق كما عرفت كفى و الا فالاصل عدم التداخل. (۱)

فهذا هو المختار بانه على فرض اثبات الاطلاق فلا اشكال فى لزوم التمسک به و لكن الكلام فى وجود الاطلاق و انه هل يكون المولى فى مقام بيان الكفايه من غسل واحـد عن جميع الاغسال من الواجبات و المسـتحبات حتى مع عـدم النيه ام لا ؟ فمع عدم اثبات الاطلاق لاجل الشک فى جريان المقدمات – مع وجود القدر المتيقن فى المقام – يرجع الامر الى صـحه التداخل مع لزوم النيه لا بدونها و لايترک الاحتياط جداً من لزوم النيه فى كل حق كان على ذمه المكلف .

۱– مستمسک العروه الوثقى، السيد محسن الطباطبائى الحكيم، ج۳، ص۱۴۴، ناشر: مكتبه آيهالله العظمى المرعشى النجفى.

بقی فی المقام روایه یستدل بها بعض علی کفایه غسل واحد بنّیه واحده عن الاغسال المتعدده کما ذهب الیه المحقق الخویی و بعض الاعلام و هی روایه عَنْ جَمِیلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحَدِهِمَا -علیهما الصلوه و السلام - أَنَّهُ قَالَ إِذَا اغْتَسَلَ الْجُنُبُ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ أَجْزَأَ عَنْهُ ذَلِکَ الْغُسْلُ مِنْ کُلِّ غُسْلٍ یَلْزَمُهُ فِی ذَلِکَ الْیَوْمِ . (۱)

و اما قوله (ع) من کل غسل یلزمه فی ذلک الیوم ، فلو قیل یجزی عنه ذلک الغسل من کل غسل لکانت الدلاله تامه .

و لکنه لایعلم المراد من هذه الجمله لانه هل یکون المراد هو الاغسال التی کانت علی ذمته و یحتاج الی غسلها فی ذلک الیوم او ان المراد ان الیوم یوم خاص من الجمعه او النحر او الذبح فیجزی عنه ذلک الغسل من کل هذه الاغسال مع وجود الاشکال فی غسل الجمعه من لزوم اتیانه بعد طلوع الشمس لا طلوع الفجر .

و لکن الذی یسهل المطلب ان السند محل اشکال لان جمیل بن الدراج نقل الروایه عن بعض اصحابنا و لایعلم من هم لذا ان المحقق الخویی لم یستدل بهذه الروایه علی مدعاه مع استدلاله بروایه مرسله من الصدوق کما مرّ آنفاً (و قال المحقق الخویی : و یدل علی ما ذکرناه مرسله جمیل بن دراج . . . بل هی صریحه فیما هو محل الکلام اعنی اجزاء غسل الجنابه عن غیره و مقتضی اطلاقها عدم الفرق بین نیه البقیه و عدمها الا انها لارسالها لم یستدلوا بها فی المقام). (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۳، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۲، ط آل البیت.

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۵۵، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه.

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۶ : الأقوی صحه غسل الجمعه من الجنب و الحائض بل لا یبعد إجزاؤه عن غسل الجنابه بل عن غسل الحیض إذا کان بعد انقطاع الدم . (۱)

اقول : ان هذه المسئله لکانت من صغریات المسئله السابقه و الکلام فیها هو ما ذکرناه فی الابحاث السابقه من ان اللازم من التحقق هو ما کان ملحوظاً فی النیه فما لم یکن ملحوظاً فیها فلا تحقق له خارجاً و قد تم الکلام فیه فراجع .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۸/۱۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۷ :إذا کان یعلم إجمالا أن علیه أغسالا لکن لا یعلم بعضها بعینه یکفیه أن یقصد جمیع ما علیه کما یکفیه أن یقصد البعض المعین و یکفی عن غیر المعین بل إذا نوی غسلا معینا و لا یعلم و لو إجمالا غیره و کان علیه فی الواقع کفی عنه أیضا و إن لم یحصل امتثال أمره نعم إذا نوی بعض الأغسال و نوی عدم تحقق الآخر ففی کفایته عنه إشکال بل صحته أیضا لا تخلو عن إشکال بعد کون حقیقه الأغسال واحده و من هذا یشکل البناء علی عدم التداخل بأن یأتی بأغسال متعدده کل واحد بنیه واحد منها لکن لا إشکال إذا أتی فیما عدا الأول برجاء الصحه و المطلوبیه . (۲)

و فی المسئله فروع : الفرع الاول : انه اذا یعلم اجمالاً ان علیه اغسال لکن لایعلم بعضها بعینه یکفیه ان یقصد جمیع ما علیه .

ص: ۴۷

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۶، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۶، ط. جامعه المدرسین.

اقول : انه لا اشکال فی الصحه علی المختار لانه لا فرق فی نیه الاغسال بین ان یکون الاغسال ملحوظه بخصوصها او کانت ملحوظه علی وجه الاجمال فیرجع الامر الی ان جمیع الاغسال کان فی نظره و ملحوظاً به غایه الامر علی وجه الاجمال لا علی وجه التفصیل و لذا یکفی فی صحه الجمیع لاجل اللحاظ و العنایه .

الفرع الثانی : قوله ما اذا قصد البعض المعین یکفی عن غیر المعین .

اقول : انه اذا کان المراد ان یقصد البعض المعین و لا یقصد غیر ذلک البعض تفصیلاً و لکنه ملحوظاً اجمالاً فلا اشکال فی الصحه فیرجع الامر الی الفرع الاول .

و لکن اذا کان المراد انه یلاحظ بعض المعین و کان غافلاً عن بعض اخر او جهل به فقد مرّ انه لا وجه لکفایه هذا الاغتسال عما لم یکن ملحوظاً فی النیه .

الفرع الثالث : ما اذا نوى غسلاً معيناً و لايعلم و لو اجمالاً غيره و لكن كان عليه فى الواقع هل يكفى عنه ايضاً و ان لم يحصل امتثال امره ام لا ؟

اقول : ان هذا الفرع لكان فى صغريات الابحاث السابقه و الكلام فيه هو ما ذكرناه سابقاً بان لم يكن ملحوظاً فى النيه لايتحقق خارجاً و لذا انه لو لم يعلم و لو اجمالاً غير ما نواه – و لكن كان عليه فى الواقع – كيف يمكن ان يتحقق خارجاً مع عدم اللحاظ و عدم التوجه اليه و عدم العلم به .

و اما قوله ان لم يحصل امتثال امره فهو صحيح لان الامتثال لكان فرع التوجه و العنايه بامر المولى فمع عدم التوجه و عدم العنايه فلا معنى لتحقق امتثال امره و لكن على المختار ان اصل التحقق خارجاً محل منع فضلا عن تحقق الامتثال .

ص: ۴۸

الفرع الرابع : قوله ما اذا نوی بعض الاغسال و نوی عدم تحقق الاخر ففی کفایه اشکال بل صحته ایضاً لا تخلو من اشکال بعدم کون حقیقه الاغسال واحده

فاقول انه علی المختار سهل لانه مع الغفله او الجهل و عدم الکفایه و عدم النیه فلا یتحقق فی الخارج شئ فضلا عن قصد عدم الاتیان به .

هذا اذا کان مراد الماتن هو ما اذا کان علی ذمه المکلف غسل الزیاره و الجمعه و العید و امثال ذلک فاراد غسل الجمعه فقط و عدم قصد غسل الزیاره ففی هذه الصوره لکان المختار هو ما ذکرناه مع ان القول بان حقیقه الاغسال واحده محل تأمل لان ظاهرها و ان کان علی نهج واحد من غسل الراس و الرقبه و غسل الجانبین بعده بالترتیب او عدمه و لکن النیه الطاریه علی هذا العمل لیست بواحده لان تعدد النیه و السبب یوجب تعدد الماهیه فیمکن ان تکون حقیقتها فی الواقع علی غیر نهج واحد مع انه لا علم لنا بملاکات الاحکام و مناطاتها و حقیقتها فی الواقع و لکن علینا الاتیان بظاهر الاغسال و اما باطنها فهو خارج عن علمنا لان العقل ابعد الاشیاء الی مناطات الاحکام .

و لا یخفی علیک ان ما ذکره بعض الاعلام من وجود الاطلاق و دلاله روایه رزاره علی کفایه غسل واحد عن جمیع الاغسال للزم ان یلتزموا بالتحقق خارجاً و ان لم یقصده عمداً لعدم الفرق –فی استدلالهم – بین الجهل و السهو و الغفله و النسیان و العمد لان اطلاق قوله(ع) غسل واحد – یشمل جمیع الموارد

سواء علم به ام لم یعلم و سواء قصده ام لم یقصده و سواء کان عدم القصد بالعمد او بالسهو او بالنسیان او الجهل مع ان السید مع ذهابه الی الکفایه و التحقق ذهب ههنا الی عدم التحقق .

و اما قوله بان الغسل له حقیقه واحده و متی تحقق فرد منها ارتفع الجمیع فقال المحقق الخویی توضیحاً لهذا الکلام ما هذا لفظه : نظراً الی ان الاغسال طبیعه واحده و متی تحقق فرد منها ارتفع الجمیع فلا انفکاک بین الفرد و الطبیعه لانه متی ما تحقق تحققت الطبیعه و ارتفعت الاغسال اجمعها و معه یشکل الحکم بصحه الغسل فیما اذا اتی به ناویاً بعدم تحقق الاغسال الاخر و علیه ان یأتی بالغسل الاخر برجاء المطلوبیه و ارتفع به قصده فی الذمه حیث یقطع بذلک بالامتثال لانه اما وقع غسله الاول صحیحاً و ارتفع به الاغسال کلها او انه لو کان باطلاً فالغسل الثانی وقع صحیحاً و به ارتفعت الاغسال باجمعها . (۱)

اقول : اولاً : ان قوله یشکل الحکم بصحه الغسل فیما اذا اتی به نادیاً عدم تحقق الاغسال الاخر فغیر سدید لان هذا الغسل فی نفسه مما لا اشکال فیه لاجتماع جمیع شرائط الصحه غایه الامر انه نوی بعض الاغسال و لو ینو بعض اخر او نوی عدم تحققه ففی هذه الصوره انها علی المختار ان الواقع فی الخارج هو مما نواه و ان لم ینوه لم یتحقق فی الخارج و لکن علی ما ذهب الیه السید سابقاً من ان الغسل الواحد بنّیه واحده یوجب تحقق جمیع الاغسال مما فی ذمته سواء نواه او لم ینوه للزم علیه القول بتحقق جمیع الاغسال سواء قصده ام لم یقصده و سواء قصد تحققه او عدم تحققه لان الغسل بنیه واحده علی مبنی غیر المختار یکفی فی تحقق ما علیه من الاغسال الواجبه او المستحبه .

ص: ۵۰

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۶۳، الناشر مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۹/۱۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و بذلک ایضاً یظهر ما فی کلام السید فی اخر مسئله ۱۵ بقوله : و ان نوی بعض المستحبات کفی ایضاً عن غیره من المستحبات و اما کفایته عن الواجب ففیه اشکال و ان کان غیر بعید لکن لایترک الاحتیاط ، انتهی کلامه .

فهذا الکلام ایضاً غیر سدید لانه ذهب سابقاً الی ان غسلاً واحداً بنیه واحده یکفی عن جمیع الاغسال فاللازم علیه ان یلتزم فی المقام بکفایه الغسل المستحبی عن الواجب ایضاً بلا اشکال فالاحتیاط فی غیر محله و لکن علی القول المختار انه لا اشکال فی الصحه عند النیه و عدم التحقق عند عدمها .

و ثانیاً : قوله و علیه ان یأتی بالغسل الاخر برجاء المطلوبیه و قصد ما فی الذمه فغیر سدید ایضاً لانه علی ما ذهب الیه ان الغسل الذی اتی به لکان صحیحاً فی نفسه و مع عدم دخل کیفیه النیه لکان ذلک کفایه عما فی ذمته لصراحه قوله فی هذه المسئله من انه اذا نوی غسلاً معیناً و لا یعلم و لو اجمالاً غیره و کان علیه فی الواقع کفی عنه ایضاً .

فهذا الکلام صریح فی عدم دخل النیه فی تحقق ما لم ینوه بل نوا عدمه فعلیه لا محل لرجاء المطلوبیه و الصحه .

و ثالثاً : القول بان الغسل طبیعه واحده متی تحقق فرد منها ارتفع الجمیع .

فنقول : ان ما ذکره السید هو اول الکلام بل هو مصادره و جعل المدعی دلیلاً لان الدلیل علی ما ذکره السید و جمیع الاعلام الذین ذهبوا الی ذلک هو روایه زراره بقوله (ع) اذا اجتمعت علیک حقوق اجزأها عنک غسل واحد و الدلیل المهم هو اطلاق قوله (ع) غسل واحد بانه هل یشمل النیه بای وجه کانت و هل یشمل الاطلاق ما اذا لم ینوه المکلف، او یشمل مانواه فقط لا ما لم ینوه ؟

ص: ۵۱

و المختار کما مرّ مراراً ان اللازم من الاطلاق فی النیه هو صحه جریان مقدمات الاطلاق و ان المولی کان فی مقام بیان مراده و قد التفت الی جمیع المصادیق و لاحظه حتی مع النیه و عدمها ثم یأتی بالاطلاق مع عدم وجود فرد متیقن فی البین و علی المختار ان هذه المقدمه و کذا المقدمه الاولی محل تأمل جداً و الاشکال فی جریانها و عدم الاحراز به یکفی فی عدم جریان المقدمات و اللازم من ذلک عدم صحه الاخذ بالاطلاق و ان کان الملاک –او التأیید بروایه الصدوق المتقدمه –: أَنَّ مَنْ جَامَعَ فِی أَوَّلِ شَهْرِ رَمَضَانَ ثُمَّ نَسِیَ الْغُسْلَ حَتَّی خَرَجَ شَهْرُ رَمَضَانَ أَنَّ عَلَیْهِ أَنْ یَغْتَسِلَ وَ یَقْضِیَ صَلَاتَهُ وَ صَوْمَهُ إِلَّا أَنْ یَکُونَ قَدِ اغْتَسَلَ لِلْجُمُعَهِ فَإِنَّهُ یَقْضِی صَلَاتَهُ وَ صِیَامَهُ إِلَی ذَلِکَ الْیَوْمِ وَ لَا یَقْضِی مَا بَعْدَ ذَلِکَ . (۱)

فقد مرّ انها ضعیفه السند و غیر قابل للاخذ .

و امـا قول المحقق الخويی بعـد ذلـك بمـا هـذا لفظه : و اما اغنائه عن بقيه الاغسال و عـدمه فهما حكمان شـرعيان خارجان عن اختيار الملكف فقصـده لاحـدهما و قصـد عـدم تحقق الاخر او عـدمه على حد سواء حيث ان الشارع حكم باغناء الغسل الواحد عن الجميع فلا محاله تسقط به الاغسال الاخر . (۲)

اقول : ان المحقق الخويی قـد جعل المـدعی دليلاً لان الشارع الاقـدس اذا حكم باغناء غسل واحد عن الجميع - و لو بدون النيه حتى فی صوره العمـد و النسـيان و الجهل - فلا اشـكال فی سـقوط جميع الاغسال الموجوده فی ذمه المكلف و لكن الكلام فی اثبات ذلك و المختار كما مرّ هو سـقوط جميع الاغسال بعـد النيه لا بـدونها و انما الاشـكال فی الاطلاق وجوده فی النيه و عدم اثبات الاطلاق فی باب كيفيه النيه يكفينا فی عدم جواز التمسک به .

۱- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج ۱۰، ص۲۳۸، ابواب من يصح منه الصوم، باب ۳۰، ح ۲، ط آل البيت.

۲- التنقيـح فی شـرح العروه الوثقی، السـيد أبوالقاسم الخوئی - الشـيخ ميرزا علی الغروی، ج۷، ص۶۳، الناشـر : مؤسسه الخوئی الإسلاميه .

الحیض، الطهاره ۹۵/۰۹/۱۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : الحیض، الطهاره

و اما قول السید فی اخر المسئله بانه یشکل البناء علی عدم التداخل بان یأتی باغسال متعدده کل واحد بنیه واحد منها .

فاقول : انه لا اشکال فی التداخل و لکن الکلام لیس فی امکان التداخل و عدمه بل فی التداخل بنیه واحده و کفایتها عن جمیع الاغسال الطاریه علی ذمه المکلف حتی مع الغفله و الجهل و قصد عدم التحقق .

و اما قول السید بان حقیقه الاغسال واحده فنقول ان ظاهر کیفیه الاتیان بالاغسال واحد من لزوم غسل الراس و الرقبه ثم الجانبین و لکن وجوب الغسل مسبب عن سبب خاص کالحیض او الجنابه او المس و الاسباب متفاوته و اثرها فی الروح و الباطن ایضاً متفاوت – و لا ـ اقل من الاحتمال بوجود التفاوت فی الواقع و ان کان الخروج عن اثرها یحتاج الی الغسل بکیفیه واحده و لکن رفع اثر خاص من سبب خاص یحتاج الی نیه رفعها بالخصوص او بوجه عام و لا نلتزم برفع الاثر الخاص من الروح عند عدم النیه او نیه عدمه و لا اقل من الشک فی الرفع مع ان اللازم هو العلم بالرفع بعد تحقق الاثر و السبب و لا علم لنا الا مع النیه .

و المختار کما مرّ هو صحه التداخل فی الاتیان بغسل واحد و لکن مع نیات متعدده او نیه واحده جامعه شامله لجمیع اسباب الغسل و اما غیر هذه الصوره و هی وجود نیه واحده بغسل واحد و شمول جمیع اسباب الاغتسال فهو محل اشکال عندنا.

و اما قول السید فی اخر کلامه : و لا اشکال اذا اتی فیما عدا الاول برجاء الصحه و المطلوبیه .

ص: ۵۳

فاقول : ان الاتیان برجاء الصحه و المطلوبیه فی نفسه مما لا اشکال فیه و لکن اذا اتی الاول بنیه واحده فهی لا تشمل الا متعلقها دون غیرها ففی هذه الصوره لزم علیه الاتیان بسائر الاغسال الموجوده فی ذمه المکلف فلاتصل النوبه الی رجاء المطلوبیه بل لزم علیه الاتیان بسائر الاغسال مع نیتها ففی هذه الصوره یسقط التکلیف عن ذمه المکلف جمیع ما کان علیها .

(کلام السید فی العروه) فصل فی الحیض

و هو دم خلقه الله تعالی فی الرحم لمصالح (۱)

اقول : ان الحیض له معنی حدثی و لاجل ذلک اشتق منه کلمات و یقال حاضت او حیّض او حائض او تحیض و امثال ذلک و لو کان من الجوامد لا یشتق منه شئ و فی الشرع المقدس قد اطلق علی نفس الدم الذی تراه المرأه فی ایام خاص و قال بعض انه اسم للدم لغهً و شرعاً کما هو الظاهر من جماعه من اهل اللغه کما فی الصحاح و القاموس و مجمع البحرین و غیرها ففی القاموس حاضت المراه تحیض – الی ان قال – سال دمها و الظاهر انه اسم للدم لا لسیلان الدم و فی مجمع البحرین : الحیض اجتماع الدم و لذا سمی الحوض حوضاً لاجتماع الماء فیه و لاجل اجتماع الدم یفسرّ بعض الاعلام بالسیلان و یقال حیّض الماء

ای سیّله و لکن فی الاخبار اطلق الحیض علی نفس الدم .

منها : صحیح حَفْص بْنِ الْبَخْتَرِیِّ قَالَ دَخَلَتْ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - امْرَأَهٌ فَسَأَلَتْهُ عَنِ الْمَرْأَهِ یَسْتَمِرُّ بِهَا الدَّمُ فَلَا تَدْرِی حَیْضٌ هُوَ أَوْ غَیْرُه . (۲)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۹، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۵، ابواب الحیض، باب۳، ح۲ ط آل البیت.

ففی هذه الروایه قد اطلق الحیض علی نفس الدم .

و کذا ما سَأَلَ سَلْمَانُ عَلِیّاً –علیه الصلوه و السلام – عَنْ رِزْقِ الْوَلَدِ فِی بَطْنِ أُمِّهِ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی حَبَسَ عَلَیْهِ الْحَیْضَهَ فَجَعَلَهَا رِزْقَهُ فِی بَطْنِ أُمِّهِ . (۱)

(کلام السید فی العروه) و هو فی الغالب أسود أو أحمر غلیظ طری حار یخرج بقوه و حرقه کما أن دم الاستحاضه بعکس ذلک . (۲)

و قید الغالب فی کلام السید لکان لاجل ان المراه قد تری الدم فی ایام العاده و لکن لایکون بهذه الصفات کما انه یمکن ان تری المراه الدم بهذه الصفات و لکن لا تکون فی ایام العاده کما اذا تجاوز خروج الدم عن العشره فانه محکوم بالاستحاضه و لو کان بصفات الحیض .

و فی صحیحه حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِیِّ قَالَ دَخَلَتْ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – امْرَأَهٌ فَسَأَلَتْهُ عَنِ الْمَرْأَهِ یَسْتَمِرُّ بِهَا الدَّمُ فَلَا تَدْرِی حَیْضٌ هُوَ أَوْ غَیْرُهُ قَالَ فَقَالَ لَهَا إِنَّ دَمَ الْحَیْضِ حَارٌّ عَبِیطٌ أَسْوَدُ لَهُ دَفْعٌ وَ حَرَارَهٌ وَ دَمُ الِاسْتِحَاضَهِ أَصْفَرُ بَارِدٌ فَإِذَا کَانَ لِلدَّمِ حَرَارَهٌ وَ دَفْعٌ وَ سَوَادٌ فَلْتَدَعِ الصَّلَاه . (۳)

و منها: ما رواه الکلینی مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِیلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی وَ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ جَمِیعاً عَنْ مُعَاوِیَهَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – إِنَّ دَمَ الِاسْتِحَاضَهِ وَ الْحَیْضِ لَیْسَ یَخْرُجَانِ مِنْ مَکَانٍ وَاحِدٍ إِنَّ دَمَ الِاسْتِحَاضَهِ بَارِدٌ وَ إِنَّ دَمَ الْحَیْضِ حَارٌّ . (۴)

۱– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۳، ابواب الحیض، باب۳۰، ح۱۳ ط آل البیت.

۲– العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۹، ط. جامعه المدرسین.

۳– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۵، ابواب الحیض، باب۳، ح۲ ط آل البیت.

۴– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۵، ابواب الحیض، باب۳، ح۱ ط آل البیت.

الحیض، الطهاره ۹۵/۰۹/۱۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : الحیض، الطهاره

و المستفاد من هذه الروایه ان مجری دم الاستحاضه غیر مجری دم الحیض و لاجل ذلک تکون صفتهما مختلفه .

و اما کون دم الحیض اسود فقد مرّ آنفاً فی حدیث حفص بن البختری فراجع کما ان وصفه بالحراره ایضاً مصرحه فی الحدیث ایضاً .

و لایخفی علیک ان المراد من السواد هو شدید الحمره لا السواد فی مقابل البیاض و یشهد لما ذکرناه مقابله دم الحیض بصفات دم الاستحاضه بان لون دم الاستحاضه اصفر بارد و دم الحیض فی مقابله و هذا معلوم عند النساء و ظاهر لمن نظر الی الدمین .

و ایضاً ان کون دم الحیض طریاً او عبیطاً - و قد ورد فی اللغه تفسیر العبیط بالطری- کان معناه عدم کون الدم فاسداً ای ناشئاً عن الداء و لاجل ان هذا الدم فی ایام الحمل کان مما تغذی به الولد فی الرحم فلو کان فیه فساد او داء لایصلح و لا یجوز ان یکون غذاءً للطفل و قد اشار الی ذلک فی روایه سلمان - قد مرّ ذکرها آنفاً - و کذا فی روایه عَلِیِّ بْنِ الْحَکَمِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ جَرِیرٍ قَالَ سَأَلَتْنِی امْرَأَهٌ مِنَّا أَنْ أُدْخِلَهَا عَلَى أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - . . . الی ان قال-وَ دَمُ الِاسْتِحَاضَهِ دَمٌ فَاسِدٌ بَارِدٌ . (۱)

و لاجل فساد دم الاستحاضه لایصح ان یکون غذاءً للطفل.

(کلام السید فی العروه) و یشترط أن یکون بعد البلوغ و قبل الیأس فما کان قبل البلوغ أو بعد الیأس لیس بحیض و إن کان بصفاته . (۲)

ص: ۵۶

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۶، ابواب الحیض، باب۳، ح۳ ط آل البیت .
۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۹، ط. جامعه المدرسین.

و المراد واضح بان ما کان من رویه الدم قبل البلوغ او بعد الیأس فلیس بحیض و البلوغ یحصل باکمال تسع سنین و الیأس ببلوغ ستین سنه فی القرشیه و خمسین سنه فی غیرها - مع وجود الاختلاف عن بعض الاعلام فی زمان الیأس -

و اما ما یکون قبل البلوغ فلیس بحیض فهو اتفاقی اجماعی حکاه جماعه و عن المعتبر انه اجماعی منّا و من اهل العلم کافه (و لم یوافقهم فی ذلک احد من فقها العامه کما یظهر من نقل الاقوال عنهم فی الخلاف قال فی کتاب الحجر یراعی فی حدّ البلوغ فی الذکور خمسه عشر سنه و به قال الشافعی و فی الاناث تسع سنین و قال الشافعی خمسه عشر سنه مثل الذکور و قال ابو حنیفه

الانثی تبلغ باستکمال سبع عشر سنه و فی الذکور او روایتان احدیهما یبلغ باستکمال تسع عشر سنه و هی روایه الاصل و الاخری اثنی عشر سنه و روایه الحسن بن زیاد اللؤلؤی و حکی عن مالک انه قال البلوغ بان یغلظ الصوت . . . و اما السن فلا یتعلق به البلوغ و قال داود لایحکم بالبلوغ بالسنّ ، انتهی)

و بالدلاله علی کلا الامرین صحیحه عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – ثَلَاثٌ یَتَزَوَّجْنَ عَلَی کُلِّ حَالٍ الَّتِی لَمْ تَحِضْ وَ مِثْلُهَا لَا تَحِیضُ قَالَ قُلْتُ وَ مَا حَدُّهَا قَالَ إِذَا أَتَی لَهَا أَقَلُّ مِنْ تِسْعِ سِنِینَ وَ الَّتِی لَمْ یُدْخَلْ بِهَا وَ الَّتِی قَدْ یَئِسَتْ مِنَ الْمَحِیضِ وَ مِثْلُهَا لَا تَحِیضُ قُلْتُ وَ مَا حَدُّهَا قَالَ إِذَا کَانَ لَهَا خَمْسُونَ سَنَهً . (۱)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲۲، ص۱۷۹، ابواب العدد من کتاب الطلاق، باب۲، ح۴، ط آل البیت .

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و الصّحیح أن یقال إنّ روایه ابن الحجاج ضعیفه، لأنّ فی سند الشیخ إلیه ابن عبدون و علی بن محمّد بن الزُّبیر و هما لم یوثقا فی الرّجال. نعم ابن عُبدون من مشایخ النجاشی، فلا بأس به من هذه الجهه، بخلاف ابن الزُّبیر کما یأتی قریباً إن شاء اللّه تعالی ، و الأولی أن یستدل بموثقه عبد اللّه بن سنان إذا بلغ الغلام ثلاث عشره سنه کتبت له الحسنه و کتبت علیه السیّئه و عوقب، و إذا بلغت الجاریه تسع سنین فکذلک و ذلک أنّها تحیض لتسع سنین . (۱)

و علی ای حال انه لا خلاف بین الامامیه فی بلوغ المراه اذا اکمل لها تسع سنین و قد مرّ الکلام من العامه انهم لو یوافقهم مع اقوال الخاصه لان حاصل الاقوال - کما مرّ آنفاً - بالنسبه الی الاناث ثلاثه

الاول : عدم اعتبار السن و هو ما ذهب الیه داوود و هو المحکی عن مالک

و الثانی : خمسه عشر سنه و هو قول الشافعی

و الثالث : سبعه - تسعه عشر و هو قول ابی حنیفه او اثنی عشر و هو قوله الاخر

و قال المحقق الخویی بعد نقل روایه عبد الله بن سنان ما هذا لفظه : علی ان اعتبار ذلک امر متسالم علیه بل قالوا انه ضروری عند المسلمین حتی عند المخالفین . (۲)

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۶۷، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۶۷، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

اقول : و قـد مرّ ان العامه لم يوافقوا مع الخاصه فی حـد سنّ البلوغ للمراه و الحـد عنـد الخاصه مورد وفاق و اجماعی و لکن عند العامه مضافاً الی عدم موافقتهم مع الخاصه ليس مورد وفاق بينهم کما يظهر بنقل الاقوال .

الحيض، الطهاره ۹۵/۰۹/۲۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : الحيض، الطهاره

فمع النظر الی روايه الصـدوق - و هی روايه السـابعه من هـذا الباب و روايه ابن ابی عمير - و هی الروايه الثانيه - مع فرض قبول ان مراسـيله کمسانيده تکون شاهد جمع بان الخمسـين لغير القرشـيه و و الستين للقرشـيه و عليه ان روايه الشيخ فی المبسوط - و هی روايه الخامسه من هذا الباب - و روايه المفيد فی المقنعه : قال روی ان القرشيه من النساء و النبطيه تريان الدم الی ستين سنه) تکونان تاييداً لما ذکر من الشاهد للجمع بين الروايات - و ان لم يکن فی الحاق النبطيه الی القرشيه قائل حتی ان المفيد القائل لهذه الروايه لم يذهب الی الالحاق - هذا کله علی ما هو الظاهر من الروايات -

و قال المحقق الخويی ما هـذا لفظه : و لاينبغی الاشـکال فی ان الدم الذی تراه المرئه بعد الستين ليس بحيض کما ان ما تراه قبل الخمسـين محکوم بالحيضـيه و امـا مـا تراه بين الستين و الخمسـين فمقتضـی الاطلاقـات الـداله علی ان کـل دم واجـد لاوصاف الحيض حيض او ان مـا تراه المراه فی ايـام عادتهـا حيض هـو الحکم بالحيضـيه الا ـ ان المشـهور حيث لم يلـتزموا بالحيضـيه بين الحدين فی غير القرشيه فلابد من الاحتياط بالجمع بين تروک الحائض و افعال المستحاضه هذا .

ص: ۵۹

ثم لو نزلنـا عن ذلـک و بنينا علی انهما روايتان مسـتقلتان (من عبـدالرحمن بن الحجاج) قـد صـدرتا من الامام -عليه الصـلوه و السـلام - فهما متعارضـتان لا محاله و لا مرجـح لما دل علی التحديـد بالخمسـين لو لم نقل بوجود المرجح لما دل علی التحديد بـالستين لوجود القائـل بالخمسـين من العـامه بخلاـف التحديـد بالستين اذا يتعين الحکم بالتساقط و العمل بالاحتياط . (۱) انتهی کلامه .

اقول : ان کون الدم مع الاوصاف قبل الخمسـين دم حيض و ان ما تراه المراه بعد الستين ليس بدم حيض فهو مسلم لا اشکال فيه و اما قوله ان مقتضـی الاطلاقات الداله علی ان کل دم واجد لاوصاف الحيض حيض فهو غير مسـلم لان ما تراه المرأه قبل ثلاثه ايام مع الاوصاف و لکنه انقطع قبل ايام الثلاثه فهو ليس بدم حيض قطعاً .

و الظاهر ان المحقق الخويی التفت الی الاشـکال فی هـذه الاطلاقات و لاجل ذلک عدل عن کلامه و قال او ان ما تراه المراه فی ايام عادتها حيض مع ان هذا الکلام ايضاً محل اشـکال لان الدم الذی تراه المرأه فی ايام حيضـها و لکنه انقطع بعد يوم او يومين فليس بحيض ايضاً و لذا اشترط فی الحکم بالحيضيه مضی ثلاثه ايام بدون الانقطاع .

اللهم الا ان يقال ان الدم الذی تراه المرأه فی ايام عادتها حيض و لکن استثنی من ذلک ما يکون مع الاوصاف و لکنه انقطع قبل

الثلاثه ثم قوله ان المشهور لم يلتزموا بالحيضيه بين الحدين فى غير القرشيه فلا بد من الاحتياط بالجمع بين تروک الحائض و افعال المستحاضه ثم قال و مع التنزل لزم الاخذ بالمرجحات عند التعارض و وجود القول بالخمسين فى العامه مرجح للاخذ بالستين او الاحتياط فى الجمع فنقول :

ص: ۶۰

۱- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۷۲، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه .

اولاً ـ : مع غمض العین من وجود العسر فی الاحتیاط بالجمع لمن کان المـده بین الحیضـین فیها عشـره ایام او ازیـد منها بقلیل و کان مـده حیضـها ایضاً عشـره ایام او اقل منها بقلیل ، ان قوله (ع) خـذ ماخالف العامه و ان کان من المرجحات و لکن قوله (ع) خذ ما اشتهر بین اصحابک ایضاً من المرجحات .

و ثانیـاً : ان الاصـحاب قـد عملـوا ان القـول بالخمسـین موجـود فی العـامه و لکنهم مـع العلم بـذلک اخـذوا بروایـات تـدل علی الخمسین .

و ثالثـاً : ان الشـهره الروائیه لکـانت مـع القـول بالخمسـین کمـا مرّ فی اول البحث مضافاً الی وجـود الشـهره الفتـوائیه ایضـاً علی الخمسین .

و رابعاً : ان شاهد الجمع موجود فی الروایات و هذا ایضاً لکان تاییداً لما ذهب الیه المشهور مضافاً الی ان الضعف فی السند (فی بعض روایاتها) منجبر بعمل الاصـحاب و مرسل ابن ابی عمیر و ان لم یکن فی نظر المحقق الخویی کالمسانیـد و لکن عنـد کثیر من الاعلام و الاصحاب ان مرسلاته کالمسانید .

و خامسـاً : ان العـامه لم یجمعوا علی قول واحـد – و هو الخمسـین حتی یکون القول بالخمسـین موافقـاً لقول العامه لان اختلاف الاقوال فی العامه لایوجب تضـعیف قول الخاصه اذا کان مطابقاً لقول من العامه حتی یقال ان الموافقه فی هـذه الصوره مشـموله لقوله (ع) خذ ما خالف العامه .

و الحاصل ان المختار هو قول المشهور .

الحیض، الطهاره ۹۵/۰۹/۲۱

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و القرشیه من انتسب إلی النضر بن کنانه و من شک فی کونها قرشیه یلحقها حکم غیرها . (۱)

ص: ۶۱

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۹، ط. جامعه المدرسین.

و قـد بحث بعض الاعلام بحثاً طویلاً فی باب الانساب فیمن هو المراد من القرشیه کالمحقق الحکیم فی المسـتمسک (ج ۳ ص ۱۵۵ فمن اراد ان یطلع عن خصوصیات الموضوع فراجع الیه و لکن لا اشکال فی بیان مختصر بان القرشیه هی المنسوبه الی نضر بن کنـانه و هو احـد اجـداد النبی–صـلی الله علیه و آله –و کان مـدعواً بقریش و قیل انه – ای القریش – اسم لفهر بکسـر الفاء و سکون الهـاء) ابن مالک بن نضـر فاولاد اخی فهر لاتنتسب الی قریش و ان کانت ابن مالک بن نضـر و لکن الظاهر انه لا فائـده

فی التدقیق لهذا البحث بعد ما قیل من انه لایعرف منهم الا الهاشمیه و لایعرف منهم الا من انتسب الی ابی طالب -علیه الصلوه و السلام -و العباس مضافاً الی القاعده الاصولیه الجاریه فی المقام و هی ان المرأه تحیض الی خمسین سنه و قد خصصت منها القرشیه بانها تحیض الی الستین فالقرشیه قد استثنیت عن العام کما هو المصرح فی روایه الصدوق :

فانه قال قَالَ الصَّادِقُ -علیه الصلوه و السلام - الْمَرْأَهُ إِذَا بَلَغَتْ خَمْسِینَ سَنَهً لَمْ تَرَ حُمْرَهً إِلَّا أَنْ تَکُونَ امْرَأَهً مِنْ قُرَیْشٍ وَ هُوَ حَدُّ الْمَرْأَهِ الَّتِی تَیْأَسُ مِنَ الْحَیْضِ . (۱)

کما هو المصرح فی روایه ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَرْأَهُ خَمْسِینَ سَنَهً لَمْ تَرَ حُمْرَهً إِلَّا أَنْ تَکُونَ امْرَأَهً مِنْ قُرَیْشٍ . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۶، ابواب الحیض، باب۳۱، ح۷، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۵، ابواب الحیض، باب۳۱، ح۲، ط آل البیت.

فـاذا شـک فی الخروج عن العام لکان بقائه تحت العام مسـلماً و التخصـیص او الخروج یحتاج الی دلیل و بعباره اخری ان وجود الفرد فی المسـتثنی منه مسـلم فبعد اثبات شمول الاستثناء لهذا الفرد یحکم بالخروج عنه و الا یکون تحت المستثنی منه کما کان سابقاً .

و اما ما قیل بجریان استصـحاب العدم فی القرشـیه فهو یرجع الی استصحاب العدم الازلی فهو غیر حجه عندنا لوجود الاشکالات العدیـده علیه من عـدم عرفیته بین النـاس و العرف ،و ان مفاد القضـیه المتیقنه مفاد لیس التامه و المشـکوکه مفاد لیس الناقصه و غیرهما من الایرادات و بـذلک یظهر ما فی المسـتمسک فانه قال ما هـذا لفظه : و دعوی ان العـدم المـذکور لا حاله له سابقه اذ العـدم قبل الوجود کان لعـدم الموضوع و هو غیر العـدم المقصود اثباته بالاستصـحاب لانه العدم لعدم المقتضـی مندفعه بان هذا المقدار لایوجب تعدداً فی ذات العدم لا دقه و لا عرفاً . (۱) انتهی کلامه .

فاقول : ان هـذا الکلام غیر سدید جداً لان استصـحاب العدم الازلی کما مرّ آنفاً امر غیر عرفی کما انه امر دقیّ یحتاج الی التامل فی بیان ارکانه و من البدیهی ان القضـیه المتیقنه هی مفاد لیس التامه و القضیه المشکوکه مفاد لیس الناقصه فتعدد الموضوع فیه مسـلم فکیف قال المحقق الحکیم ان هـذا المقـدار لایوجب تعـدداً فی ذات العدم و الشاهد علی ما ذکرناه انه لایخطر ببال کثیر مـن اهـل العلـم ارکـان هـذا الاستصـحاب و یحتـاج فهمـه الی دقه و نظر فضـلاً عن العرف العـام فالـدقه و عـدم العرفیه فی هـذا الاستصحاب اظهر من الشمس .

۱- مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص۱۵۶، ناشر: مکتبه آیهالله العظمی المرعشی النجفی.

(کلام السید فی العروه) و المشکوک البلوغ محکوم بعدمه (۱)

و الامر واضح للاستصحاب لان من لم یبلغ الی البلوغ للزم فی حقه مضی زمان حتی یبلغ فیستصحب عدم المضی حتی یثبت فالدم الذی تراه المرأه یکون غیر حیض الا بعد ثبوت بلوغها الی حدّ البلوغ - مع اجتماع سائر الاوصاف -

(کلام السید فی العروه) و المشکوک یأسها کذلک . (۲)

و هذا ایضاً لکان لاجل الاستصحاب لان اللازم من اثبات الیاس هو مضی خمسین سنه فی غیر القرشیه و الاصل عدم مضی ذلک الزمان و عدم تحقق بلوغ المرأه الی ذلک السن الا ان یثبت .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۰۹/۲۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۱: إذا خرج ممن شک فی بلوغها دم و کان بصفات الحیض یحکم بکونه حیضا و یجعل علامه علی البلوغ بخلاف ما إذا کان بصفات الحیض و خرج ممن علم عدم بلوغها فإنه لا یحکم بحیضیته و هذا هو المراد من شرطیه البلوغ . (۳)

اقول : انه لزم بیان امور لتحقیق المسئله و تبیین مفادها .

الامر الاول : انه لا اشکال نصاً وفتوی ان ماتراه المرأه قبل بلوغها تسعاً لیس بحیض و ان کان مع الاوصاف و قد ادعی علیه الاجماع من الاعلام کما یدل صحیحه عبد الرحمن بن الحجاج - المتقدمه-

---

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۹، ط. جامعه المدرسین.
۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۵۹، ط. جامعه المدرسین.
۳- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۶۰، ط. جامعه المدرسین.

قال ابو عبدالله –علیه الصلوه و السلام - . . . - ای ان قال - قال قلت و ما حدّها قال اذا اتی لها اقل من تسع سنین .

و قال المحقق الامام الخمینی: لیس فی سندها من یمکن التوقف فیه الا سهل بن زیاد و هو مورد وثوق علی الاصح. (۱)

الامر الثانی : ان ما ذکر فی الحدّ من تسع سنین لکان المراد هو تمام التسع من حین الولاده الی اخر سنه تسع بتمامها من دون التسامح من العرف مع ان اطلاق العرف علی من بلغت التسع الا عده ایام تسامحی لایجوز ان یوخذ به - و لاجل ذلک لو سئل

عنهم هل بلغت هذه الصبيه تمام التسع لاجابوا بالتسامح و عدم النظر الى ما بقى من الايام القليله و لذا ان الملاك هو تمام التسع من دون تسامح من السنه القمريه او بالشمسيه مع احتساب الكسر بان كل سنه قمريه تكون اقل من الشمسيه بعشره ايام و احد و عشرين ساعه فيرجع الامر الى ان السن بالشمسيه فى الصبيه هو تسع سنوات الا سبعه و تسعين يوماً و احدى و عشرون ساعه .

الامر الثالث : ان فى المقام اشكالين .

احدهما : ان الحيض للمرأه دليل على بلوغها و ان لم يجامعه السّن و حكموا هنا بان الدم الذى تراه المرأه قبل التسع ليس بحيض و هذا تناقض لان اللازم من القول الاول ان الحيض قبل التسع دليل على البلوغ و يمكن تحققه قبله و اللازم من القول الثانى عدم كون الحيض الا بعد التسع فلا يمكن تحققه قبله .

۱- كتاب الطهاره، روح الله الموسوى الخمينى، ج ۱، ص۴۲.

الثانی : ان القوم جعلوا الحیض و الحمل دلیلین علی البلوغ و قالوا فی المقام ان کل دم تراه المرأه قبل التسع لیس بحیض فاحراز الحیضیه یتوقف علی احراز التسع و لو کان احراز التسع متوقفاً علی احراز الحیضیه یستلزم الدور .

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : ان الحکم بالحیضیه و البلوغ بالاماره اما ان یکون مع الشک فی حیضیه الدم و اما ان یکون مع العلم بکونه حیضاً اما اذا شک فی انه حیض او لیس بحیض فلایمکن الحکم بکونه حیضاً لاشتراطه بالبلوغ تسعاً و مع الشک فی تحقق شرطه بل التعبد بعدم تحققه لاستصحاب عدم البلوغ کیف یمکن الحکم بحیضیته و بالبلوغ .

و اما مع العلم بکونه حیضاً فایضاً لا معنی للاماره و التعبد بالبلوغ اذ العلم بالحیضیه یساوق ببلوغ الصبیه تسعاً لانه لازم اشتراط الحیض بالبلوغ تسعاً و مع عدم العلم بتحققه کیف یعلم ان الدم حیض و مع العلم بهما لا معنی للاماریه ابداً فما ذهبوا الیه من ان الصفات حینئذ اماره علی الحیضیه و البلوغ مما لاوجه له . (۱) انتهی کلامه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۰۹/۲۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

اقول : و اما الجواب عن الاشکال الاول بانه یمکن ان یکون الدم قبل التسع حیضاً تکویناً و لکن ترتب آثار الحیض من ترک الصلوه او حرمه مس الکتاب لکان بعد البلوغ ای بعد التسع و لا بأس بتوضیح الجواب عن الاشکال عند الجواب بما قال به المحقق الخویی .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۷۷، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

فنقول ایضاحاً للجواب : انه اذا کان الشک فی تحقق البلوغ و کذا الشک فی کون الدم حیضاً فلا یکون هذا الدم اماره علی البلوغ لان الحکم - ای ترتب احکام الحیض - لکان فرع تحقق الموضوع - ای اثبات کون الدم حیضاً - و مع الجهل فی الموضوع فلایصح الحکم به و ترتب الاحکام و مع استصحاب عدم البلوغ لایصح الحکم بالبلوغ ایضاً .

و اما مع العلم بان الدم حیض فلایصح الحکم بتحقق البلوغ فی جمیع الصور لامکان کون الدم حیضاً و لکن لایکون دلیلًا علی البلوغ لان الدم یمکن ان یخرج من المرأه تکویناً - مع کونه حیضاً - و لکن لایترتب علیه الاحکام المترتبه علی الحائض لان ترتب الاحکام لکان بعد تحقق البلوغ لا قبله و ان کان الدم حیضاً کالبول و الغائط و الدم لایکون نجساً مع تحقق الموضوع اذا کان فی الباطن و لکن اذا خرج من الباطن لکانت الاحکام مترتبه علیها فصرف تحقق الموضوع لایوجب ترتب الاحکام و کما اذا عمل الصبی عملاً من الاتلاف فی مال الغیر فالضمان لایترتب علی ذمته قبل بلوغه و لکن اذا بلغ لیترتب علی ذمته جمیع الاتلاف الموجوده علی عمله فصار ضامناً و علیه وجوب الخروج عن الضمان.

فالـدم الحيض الخارج من المرأه قبل تحقق التسع من هـذا الموارد و کم له من نظير کالشـهيد فی معرکه القتال لا يجب غسـله و تکفينه و لکن اذا خرج عن المعرکه و لو فی مکان قريب بها لوجب غسله و تکفينه کما وجب الغسل لمن مسّه .

و اما الجواب عن الاشـکال الثانی : بانه مع احراز السّن و العلم به لا اعتبار بالدم قبله و ان کان مع الصفات و مع عدم العلم بالسن و وجود الدم فی زمان امکان البلوغ – مع وجود الصفات – يحکم بالبلوغ.

ص: ۶۷

و لایـذهب علیک ان هـذا الجواب لکان منوطاً بان الدم الحیض لایتحقق قبل التسع و ان السن کان دخیلاً فی تحقق الدم حیضـاً تکویناً او یکون الـدم فی زمان امکان کونه حیضاً مع الاوصاف من الاماره العقلائیه علی السّن بانهم حکموا بان الـدم حیض فی زمان الامکان ففی هذه الصوره یکون الدم اماره علی البلوغ بعد کونه حیضاً عند العقلا .

و قال المحقق الخویی ما هذه لفظه : فالمتحصل انه لم یرد نص و لو ضعیفاً فی ان الدم المتصف باوصاف الحیض مع الشک فی بلوغ الصبیه تسعاً محکوماً بالحیضیه بل لابد من الحکم بعدم حیضیتها بمقتضی استصحاب عدم بلوغها تسعاً . (۱)

اقول : انه قد مرّ آنفاً ان استصـحاب عدم البلوغ امر صـحیح و جار فی المقام و اما عدم کون الدم مع الاوصاف حیضاً محل تأمل لامکان کون الدم حیضاً و لکن لایترتب علیه احکام الحیض لان الترتب فرع ثبوت البلوغ فمع انتفاء الشـرط فقد انتفی المشروط و ان کان الدم حیضاً تکویناً .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۰۹/۲۴

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السـید فی العروه) مسأله۲: لاـ فرق فی کون الیـأس بـالستین أو الخمسـین بین الحره و الأـمه و حار المزاج و بارده و أهل مکان و مکان . (۲)

و المسئله واضحه لان جمیع الروایات الوارده فی المقام قد جعل فیها الحدّ بالخمسین او الستین و لم ترد روایه تدل علی امر اخر غیر البلوغ الی ذلک الحـدّ فاطلاق الروایات دلیل علی ان الحکم فی جمیع الافراد و الامکنه واحـد مع ان الاطلاق المقامی ایضـاً جار فی المقام کما یجری قبـح العقاب بلا بیان لو کان فی الواقع قید لان المولی فی مقام بیان الحکم لم یشترط شـرطاً غیر الحدّ الذی قد ذکر .

۱- التنقیـح فی شـرح العروه الوثقی، السـید أبوالقاسم الخوئی - الشـیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۷۹، الناشـر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۱، ط. جامعه المدرسین.

و اضف الی ذلـک ان الحره و الاـمه من العنـاوین العـارضه علی المراه غیر دخیله فی ذات المراه و ربما کانت امرأه امه لاـحد و لکن صارت حره لاجل تحقق اسبابها و من البدیهی ان تغیر العنوان لایوجب تغییراً فی ذاتها فالمرأه باقیه علی ما کانت سابقاً من الحالات و ان یمکن التفاوت بین من کانت حار المزاج و بارده و لکن الروایات لم یـذکر فیها قیـد غیر البلوغ الی ذلک الحـدّ و الملاک و المناط هو الروایات مع عدم علمنا بمناطات الاحکام و العقل ابعد شئ بها .

(كلام السيد فى العروه) مسأله۳: لا إشكال فى أن الحيض يجتمع مع الإرضاع (۱)

و ذلک ايضاً لاطلاق الروايات على ان كل دم تراه المرأه مع اجتماع الاوصاف فهو حيض كما يصح ان يستفاد من الروايات ان ما تراه المراه فى ايام عادتها - مع حفظ سائر الشرائط - فهو حيض فاطلاق ذلک ايضاً يشمل حال الارضاع و عدمه و لكن الذى يسهل المطلب ان هذه المسئله مما عليه التسالم بين الاعلام حتى ادعى بعض ان امكان الحيض مع الارضاع من الضروريات فالمسئله فى هذا الفرع مما لا اشكال فيها.

مضافاً الى ان دم الحيض غذاً للطفل اذا كان فى الرحم و ما كان زائداً عن احتياجه قد خرج عن الرحم و اللبن فى ثدى المرأه ايضاً غذاً للطفل بعد التولد و غير مرتبط بدم الحيض مع ان هذا اللبن يتحصل من المأكولات و المشروبات التى اكلتها المرأه من دون ارتباط بينها و بين دم الحيض و الظاهر انه لاجل ذلک كانت المسئله من الضروريات بين الاعلام .

۱- العروه الوثقى، يزدى، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائى، ج ۱، ص۵۶۱، ط. جامعه المدرسين.

(کلام السید فی العروه) و فی اجتماعه مع الحمل قولان الأقوی أنه یجتمع معه سواء کان قبل الاستبانه أو بعدها و سواء کان فی العاده أو قبلها أو بعدها نعم فیما کان بعد العاده بعشرین یوما- الأحوط الجمع بین تروک الحائض و أعمال المستحاضه . (۱)

اقول : الاقوال فی المسئله بین العامه و الخاصه مختلفه ففی العامه کانت المسئله ذات قولین احدهما : انها تحیض و فی الناصریات نسبه الی مالک و لیث و فی احد القولین من الشافعی - کما فی الخلاف - و الی قتاده و اسحاق کما فی المنتهی .

و ثانیهما : انها لاتحیض نسب ذلک الی ابی حنیفه و اصحابه و الثوری و الاوزاعی و الشافعی فی قوله الثانی و عده اخر من علمائهم .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۰۹/۲۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و لایذهب علیک قبل بیان الاقوال فی الخاصه ان قوله (ع) خذ ما خالف العامه لایجری فی المقام لانه لیس کل قول مطابق للعامه ان یکون صادراً عن تقیه ، مضافاً الی ان کلا القولین من امکان الحیض و عدمه موجود فی العامه و قول الخاصه سواء کان علی امکان الحیض او عدمه لکان موافقاً لقول من القولین فی العامه فلا معنی للاخذ بقوله خذ ما خالف العامه .

و اضف الی ذلک ان الاخذ بالامکان او عدمه و ان کان موافقاً لقول من العامه و لکن کان مخالفاً لقول اخر منهم فیصح الاخذ بقوله (ع) خذ ما خالف العامه و لاجل ذلک ان قوله (ع) خذ ما خالف العامه او لزوم الترک بما وافق العامه غیر جاریین فی المقام و لذا لزم الاخذ و النظر الی مرجع اخر و هو قوله (ع) خذ بما اشتهر بین اصحابک .

ص: ۷۰

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۱، ط. جامعه المدرسین.

و المسئله بین الامامیه لکانت ذات اقوال اربعه .

الاول : عدم الاجتماع مطلقا نسبه فی المعتبر و المنتهی و المختلف الی ابن الجنید و المفید و تبعهما فی ذلک الذکری و اختاره ابن ادریس و المحقق فی الشرائع .

و الثانی : اجتماعهما مطلقا و هو مختار الصدوق فی الفقیه و الهدایه و هو مختار المرتضی کما فی الناصریات مدعیاً علیه الاجماع و کذا العلامه فی کتبه و اختاره جمع من المتاخرین .

الثالث : التفصیل بین مضی عشرین من زمان عادتها فاستحاضه و عدم الحیض و عن المدارک انه قواه لکون خبره صحیحاً .

الرابع : التفصیل بین المستبین حملها و غیره و ذکره الشیخ فی الخلاف و المبسوط ففی الخلاف الحائض عندنا تحیض قبل ان یستبین حملها فاذا استبان فلا حیض و سیأتی فی بین الروایه لهذا القول وجه ذلک .

و منشأ هذا الاختلاف هو اختلاف مفاد الروایات فلزم النظر فی الروایات و ما یستفاد منها و قد مرّ آنفاً ان ما یکون موافقاً للعامه فی المقام لایکون صدوره عن تقیه لامکان موافقه الخاصه للعامه فی بعض الموارد . فانتظر الی مفاد الروایات

منها : ما تدل علی انها تحیض و هو الاشهر بین الروایات .

و هو ما وراها عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْحُبْلَی تَرَی الدَّمَ أَ تَتْرُکُ الصَّلَاهَ فَقَالَ نَعَمْ إِنَّ الْحُبْلَی رُبَّمَا قَذَفَتْ بِالدَّمِ . (۱)

و القذف بالفارسیه : ریختن - دفع کردن - رها کردن - قی کردن

ص: ۷۱

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۰، ابواب الحیض، باب۳۰، ح۱، ط آل البیت.

و منها : ما رواها عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ -علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْحُبْلَی تَرَی الدَّمَ وَ هِیَ حَامِلٌ کَمَا کَانَتْ تَرَی قَبْلَ ذَلِکَ فِی کُلِّ شَهْرٍ هَلْ تَتْرُکُ الصَّلَاهَ قَالَ تَتْرُکُ الصَّلَاهَ إِذَا دَامَ . (۱)

و المراد بقوله (ع) اذا دام هو تحقق شرط الحیض من کون اقله للزم ان یکون ثلاثه ایام .

ومنها : ما رواها صَفْوَانَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا -علیه الصلوه و السلام -عَنِ الْحُبْلَی تَرَی الدَّمَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ أَوْ أَرْبَعَهَ أَیَّامٍ تُصَلِّی قَالَ تُمْسِکُ عَنِ الصَّلَاهِ . (۲)

و من البدیهی ان بیان الایام لکان لاجل تحقق شرط الحیض کما لایخفی .

ومنها : ما عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا -علیه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْحُبْلَی تَرَی الدَّمَ کَمَا کَانَتْ تَرَی أَیَّامَ حَیْضِهَا مُسْتَقِیماً فِی کُلِّ شَهْرٍ قَالَ تُمْسِکُ عَنِ الصَّلَاهِ کَمَا کَانَتْ تَصْنَعُ فِی حَیْضِهَا فَإِذَا طَهُرَتْ صَلَّتْ . (۳)

و الروایات بهذه المضامین کثیره فی الباب فراجع .

و اما ما تدل علی انها لاتحیض :

فمنها : ما رواها السَّکُونِیِّ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ -علیه الصلوه و السلام- أَنَّهُ قَالَ قَالَ النَّبِیُّ -صلی الله علیه و آله- مَا کَانَ اللَّهُ لِیَجْعَلَ حَیْضاً مَعَ حَبَلٍ یَعْنِی إِذَا رَأَتِ الدَّمَ وَ هِیَ حَامِلٌ لَا تَدَعِ الصَّلَاهَ إِلَّا أَنْ تَرَی عَلَی رَأْسِ الْوَلَدِ إِذَا ضَرَبَهَا الطَّلْقُ وَ رَأَتِ الدَّمَ تَرَکَتِ الصَّلَاهَ . (۴)

ص: ۷۲

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۳۳۰، ابواب الحیض، باب ۳۰، ح۲، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۳۳۱، ابواب الحیض، باب ۳۰، ح۴، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۳۳۱، ابواب الحیض، باب ۳۰، ح۷، ط آل البیت .

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۳، ابواب الحیض، باب ۳۰، ح۱۲، ط آل البیت.

الطلق بالفارسیه درد زایمان

و قال صاحب الوسائل ما هذا لفظه : اقول : هذا اما محمول علی الغالب او علی قصور الدم عن اقل الحیض او اختلاف بعض شرائطه او علی کونه حکماً منسوخاً او علی التقیه فی الروایه لان الرواته من العامه و مضمونه موافق لقول اکثر فقهائهم و اشهر مذاهبهم و الله اعلم (۱) ، انتهی کلامه .

اقول : توضیحاً للروایه و ما قال به صاحب الوسائل .

انه اولاً : ان ما رأته المراه عند الطلق لکان هذا الدم داخلاً فی النفاس لان الدم الذی تراه المراه فی هذه الحاله لکان دم نفاس لا حیض لانقطاع الدم بعد خروج الولد عن الرحم او عدم استمراره بعد التولد کما اشار الیه بقوله او قصور الدم عن اقل الحیض .

و ثانیاً : ان قوله محمول علی الغالب فالظاهر ان الغلبه لکان فی رویه الدم مع الحمل لانه بعد تصریح الروایات - کما ستاتی - من امکان الحیض مع الحمل لکان الغالب هو المقارنه بینهما سیما فی اوائل الحمل لازدیاد الدم عن زرق الولد .

و ثالثاً : ان مراده من اختلاف بعض الشرائط لیمکن ان یکون هذا الامر یختلف باختلاف المزاج فی النساء او اختلاف شرائط الامکنه و الفصول .

و رابعاً : قوله او علی کونه منسوخاً فهو بعید فی الغایه لعدم ذهاب احد من الفقاء الی ان هذا الحکم کان و لکن صار منسوخاً بعد وجوده .

و اما امکان التقیه فهو بمکان من الامکان کما اشار الیه صاحب الوسائل بان مضمون هذه الروایه موافق لاکثر فقهائهم و اشهر مذاهبهم لان هذا الحکم موافق لقول ابی حنیفه الذی هو بمنزله الرکن بین العامه و علمائهم (مع ان السکونی من العامه و ان کان موثقاً فی نظر علماء الخاصه).

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۳، ذیل حدیث ۱۲، ط آل البیت.

و خامساً : انه لم یکن مرسوماً فی الروایات التعبیر بما ورد فی هذه الروایه لان الامام (ع)بعد بیان الحکم قال یعنی کذا و کذا مع ان هذا الروایه مع هذه الاشکال و الاحتمالات لا تقاوم ما دل امکان الحیض بروایات کثیره مع صحه سند اکثرها .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۰۹/۲۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

ومنها : ما رواها مُقَرِّنٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلَ سَلْمَانُ عَلِیّاً -علیه الصلوه و السلام-عَنْ رِزْقِ الْوَلَدِ فِی بَطْنِ أُمِّهِ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی حَبَسَ عَلَیْهِ الْحَیْضَهَ فَجَعَلَهَا رِزْقَهُ فِی بَطْنِ أُمِّهِ . (۱)

و هذه الروایه ایضاً لاتدل علی المدعی لامکان کون دم الحیض رزقاً للولد و لکن اذا کان کثیراً و زاد عن زرق الولد - سیما فی اوائل تکوین الولد - تقذفه المراه و الشاهد علی ما ذکرناه صحیحه سُلَیْمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- جُعِلْتُ فِدَاکَ الْحُبْلَی رُبَّمَا طَمِثَتْ قَالَ نَعَمْ وَ ذَلِکَ أَنَّ الْوَلَدَ فِی بَطْنِ أُمِّهِ غِذَاؤُهُ الدَّمُ فَرُبَّمَا کَثُرَ فَفَضَلَ عَنْهُ فَإِذَا فَضَلَ دَفَقَتْهُ فَإِذَا دَفَقَتْهُ حَرُمَتْ عَلَیْهَا الصَّلَاهُ . (۲)

دفق : بالفارسیه بیرون ریختن - جاری شدن - بیرون آمدن

و الروایه واضحه الدلاله مضافاً الی ان فی قوله انما طمثت اشاره اخری علی ماذکرناه لانه فرق بین قوله طمثت و بین قوله ربما طمثت لان الاول یکون دالاً علی الحیض من دون قید و الثانی تدل علی امکان الحیض فی بعض الموارد و هو ما اذا کان الدم اکثر مما یحتاج الیه الطفل فی تغذیته ففی هذه الصوره ان ما زاد عن الاحتیاج یخرج - مع اجتماع الاوصاف -

ص: ۷۴

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۳، ابواب الحیض، باب ۳۰، ح۱۳، ط آل البیت .

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۳، ابواب الحیض، باب ۳۰، ح۱۴، ط آل البیت .

ومنها : صحیحه حُمَیْدِ بْنِ الْمُثَنَّی قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الْأَوَّلَ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْحُبْلَی تَرَی الدَّفْقَهَ وَ الدَّفْقَتَیْنِ مِنَ الدَّمِ فِی الْأَیَّامِ وَ فِی الشَّهْرِ وَ الشَّهْرَیْنِ فَقَالَ تِلْکَ الْهِرَاقَهُ لَیْسَ تُمْسِکُ هَذِهِ عَنِ الصَّلَاهِ . (۱)

اقول : ان هذه الروایه لایصح ان تمسک بها علی المدعی لان الدفقه و الدفقتین لاتحسب حیضاً حتی فی غیر الحلبی لان الحیض للزم ان یکون اقله ثلاثه ایام فلا تتحقق الثلاثه بالدفقه و الدفقتین و الامر واضح بادنی تامل .

و الشاهد علی ماذکرناه روایه اخری عن حمید بن المثنی المکنی بأَبِی الْمَغْرَاءِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْحُبْلَی قَدِ اسْتَبَانَ ذَلِکَ مِنْهَا تَرَی کَمَا تَرَی الْحَائِضُ مِنَ الدَّمِ قَالَ تِلْکَ الْهِرَاقَهُ إِنْ کَانَ دَماً کَثِیراً فَلَا تُصَلِّینَ وَ إِنْ کَانَ قَلِیلًا

فَلْتَغْتَسِلْ عِنْدَ كُلِّ صَلَاتَيْنِ . (۲)

فالمصرح فيها الفرق بين كون الدم قليلاً فيحسب بالاستحاضه و ان كان كثيراً – مع الاوصاف– فيحسب بالحيضيه و الامام –عليه الصلوه و السلام– قد حكم بانتفاء الحيضيه عند قله الدم – اى اذا لم يستمّر الى ثلاثه ايام – نعم انه لاينافى كون الدم فى بعض الموارد حيضاً مع القله اذا كان مع الشرائط من حيث الزمان و الاوصاف و لكن الغالب فى النساء ان الدم اذا كان كثيراً يستمّر و مع الاوصاف يحكم بالحيضيه و مع القله لايستمر و سياتى ان الدم اذا كان محكوماً بالاستحاضه للزم على المراه العمل باحكام الاستحاضه من تطهير الموضع و تعويض القطنه و الوضوء عند كل صلوه .

۱– وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۳۳۲، ابواب الحيض، باب ۳۰، ح۸، ط آل البيت.

۲– وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۳۳۱، ابواب الحيض، باب ۳۰، ح۵، ط آل البيت.

و اما ما دل على التفصيل بين مضى عشرين من زمان عادتها فهو استحاضه و بين عدم المضى فيحكم بالحيضيه - مع الاوصاف-

فمنها : ماعَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ نُعَيْمٍ الصَّحَّافِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- إِنَّ أُمَّ وَلَدِی تَرَی الدَّمَ وَ هِیَ حَامِلٌ كَیْفَ تَصْنَعُ بِالصَّلَاهِ قَالَ فَقَالَ لِی إِذَا رَأَتِ الْحَامِلُ الدَّمَ بَعْدَ مَا یَمْضِی عِشْرُونَ یَوْماً مِنَ الْوَقْتِ الَّذِی كَانَتْ تَرَی فِیهِ الدَّمَ مِنَ الشَّهْرِ الَّذِی كَانَتْ تَقْعُدُ فِیهِ فَإِنَّ ذَلِكَ لَیْسَ مِنَ الرَّحِمِ وَ لَا مِنَ الطَّمْثِ فَلْتَتَوَضَّأْ وَ تَحْتَشِی بِكُرْسُفٍ وَ تُصَلِّی وَ إِذَا رَأَتِ الْحَامِلُ الدَّمَ قَبْلَ الْوَقْتِ الَّذِی كَانَتْ تَرَی فِیهِ الدَّمَ بِقَلِیلٍ أَوْ فِی الْوَقْتِ مِنْ ذَلِكَ الشَّهْرِ فَإِنَّهُ مِنَ الْحَیْضَهِ فَلْتُمْسِكْ عَنِ الصَّلَاهِ عَدَدَ أَیَّامِهَا الَّتِی كَانَتْ تَقْعُدُ فِی حَیْضِهَا فَإِنِ انْقَطَعَ عَنْهَا الدَّمُ قَبْلَ ذَلِكَ فَلْتَغْتَسِلْ وَ لْتُصَلِّ . (۱)

حشی بالفارسیه : تشک ؛ بالش - چیزی که درون آنرا پر کنند

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۰۹/۳۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

اقول : و فیه :

اولاً : ان عدد عشرین لا خصوصیه فیه و الا فاللازم ان یحکم علیه بالحیض اذا خرج بعد تسعه عشر یوماً ای قبل العشرین بیوم او نصف یوم لان المسلم بین النساء هو تأخیر الحیض او تقدیمه علی العاده بیوم او یومین و اکثر فیمکن ان تری الحیض فی الزمان المخصوص بلا نقصان و لازیاده کما یمکن ان تری الحیض بتاخیر او تقدیم فالعدد ای العشرین لا خصوصیه فیه .

ص: ۷۶

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۳۳۰، ابواب الحیض، باب ۳۰، ح۳، ط آل البیت.

بل الملاک هو امکان کون الدم حیضاً بعد مضی ایام النقاء - الذی سیاتی ان اقل مده النقاء او الطهر هو عشره ایام - و کون الدم مع الاوصاف مع انه فی هذه الروایه لا تذکر صوره تقدیم الحیض عن العاده بل المذکور فیها هو صوره التاخیر فقط.

و ثانیاً : و اضف الی ذلک انه اذا رأت الدم بعد العشرین فقد مضی ایام النقاء و کان الدم مع الاوصاف فلا اشکال فی صحه الحکم بالحیضیه بین الاعلام و العمل باحکام الحائض الا اذا انکشف عدم کونه حیضاً کالانقطاع قبل مضی الثلاثه او خروج الدم عن الاوصاف بعد ما کان متصفاً بها .

و الحاصل ان الملاک اذا کان هو امکان الحیض لکان المضی فی العشرین من المصادیق من دون خصوصیه فی نفس تعیین العدد .

و ا ما التفصيل بين المستبين و عدمه فعن الشيخ فى الخلاف و عن السرائر و اصباح الشيعه من التفصيل بين الدم الذى تراه الحبلى بعد استبانه حملها فليس بحيض و بين ما تراه قبل الاستبانه فهو حيض و ادعى عليه الشيخ الاجماع عليه فى الخلاف .

و قال المحقق الخويى ما هذا لفظه : ان ذلک لم يعهد من غيرهم فضلًا عن ان يكون مورداً لاجماعهم و تسالمهم و عليه يقع الكلام فى انهم استفادوا هذا التفصيل من اى شئ .

ثم قال : و الظاهر انهم اعتمدوا فى ذلک على ما ورد فى بعض الروايات من ان الحيض حبسه الله سبحانه فى الرحم غذاً للولد و عليه فلو كان الولد متحركاً مستبيناً فى بطن امه على نحو كان قابلًا للاكل فلا يخرج الحيض من امه لانه غذاء الولد و اما اذا لم يستبن و لم يكن قابلًا للاكل فلا مانع من خروجه فيحكم عليه بالحيض حينئذ. (۱)

۱- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۸۵، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه .

اقول : و الظاهر ان منشاء هذا الکلام من الشیخ و ما بیّنه المحقق الخویی هو روایه أَبِی الْمَغْرَاءِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْحُبْلَی قَدِ اسْتَبَانَ ذَلِکَ مِنْهَا تَرَی کَمَا تَرَی الْحَائِضُ مِنَ الدَّمِ قَالَ تِلْکَ الْهِرَاقَهُ إِنْ کَانَ دَماً کَثِیراً فَلَا تُصَلِّیَنَ وَ إِنْ کَانَ قَلِیلًا فَلْتَغْتَسِلْ عِنْدَ کُلِّ صَلَاتَیْن . (۱)

فنقول ان قوله تری کما تری الحائض من الدم یدل علی ان صفات الحیض موجوده فی نفس الدم سواء کان علی کثره او قله و الامام -علیه الصلوه و السلام- لم یفصل فی الدم بین وجود الصفات و عدمه بل فرق بین القلیل و الکثیر فعلیه اذا کان مع الاوصاف و یخرج فی زمان امکان الحیض فلا فرق بین کثرته و قلیله و الدم مع القله اذا کان مع سائر الشرائط - کالمضی بثلاثه ایام - للزم حمله علی الحیض و قله الخروج لا توجب عدم حمله علیه .

مضافاً الی ان الدم اذا کان غذاءً للولد قد یخرج اذا کان زیاده عما یحتاج الی الولد .

و اضف الی ذلک ما هو المصرح فی هذه الروایه بان الامام -علیه الصلوه و السلام- حکم بالحیض اذا کان کثیراً من دون نظر الی زمان الخروج بانه هل یکون زمان الخروج زمان تغذیه الولد او کان قبلها بل حکم (ع) بنفس الخروج من دون عنایه الی زمانه فقال (ع) اذا کان کثیراً فلا یصلین لانه حیض و اذا کان قلیلاً - و الظاهر انه لاجل القله لایخرج علی الدوام بثلاثه ایام - فانه اماره علی انه لیس بحیض بل یکون استحاضه .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۱، ابواب الحیض، باب ۳۰، ح۵، ط آل البیت.

و الحاصل ان الحبلی یمکن ان یکون حائضاً فلا مانع من الجمع بین الحمل و الحیض .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۰۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۴: إذا انصب الدم من الرحم إلی فضاء الفرج و خرج منه شی ء فی الخارج و لو بمقدار رأس إبره لا إشکال فی جریان أحکام الحیض و أما إذا انصب و لم یخرج بعد و إن کان یمکن إخراجه بإدخال قطنه أو إصبع ففی جریان أحکام الحیض إشکال فلا یترک الاحتیاط بالجمع بین أحکام الطاهر و الحائض و لا فرق بین أن یخرج من المخرج الأصلی أو العارضی . (۱)

و فی المقام اربع مسائل :

الاولی : ما اذا انصب الدم من الرحم الی فضاء الفرج و خروجه منه الی الخارج ففی هذه الصوره لا اشکال فی الحکم بالحیضیه اذا کان مع سائر الشرائط کاشتمال الدم مع الاوصاف و کان زمان الخروج مطابقاً بزمان العاده مثلًا فهذه الصوره هو القدر المتیقن من روایات الباب فلا فرق قی هذه الصوره فی الحکم بحیضیه الدم بین ان یکون الخارج من الفرج کثیراً او قلیلًا او علی قدر الراس ابره لان عنوان الخارج یشمل جمیع هذه الصور .

الثانیه : ما اذا انصب من الرحم و لکن لم یخرج من الفرج شئ و ان کان یمکن الخروج بواسطه شئ اخر و لکن المفروض هو عدم الخروج من الرحم الی الخارج ففی هذه الصوره ان الحکم بالحیضیه محل اشکال بل منع لان مفاد الروایات هو رویه الدم او الدم الذی تراه المرأه فمع عدم الخروج فلا یصدق و لم یتحقق عنوان رویه الدم او ما تراه المرأه فلا یحکم بالحیضیه .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۱، ط. جامعه المدرسین.

مضافاً الی ان الکلام لکان فی حدوث الحیض لا فی بقائه لان الحیض بعد حدوثه و وجوده لایحکم علیه بالارتفاع الا بعد ارتفاع اصله و مادته کما یکون الامر کذلک فی نظائره کما فی العین – الجاریه – التی تجری منه الماء فلا یحکم علیه بالجفاف بمحض عدم الجریان من منبعه و اصله الی الخارج بل یحکم علیها بالجفاف اذا جف مادّته و منبعه و لاجل ذلک یحکم بعض الاعلام بان یوم المتحلل بین ایام الحیض فی العشره –ای یوم الذی یکون بین الدمین و یتحلل بینهما فی حیض واحد و لکن لایجری فیه الدم الی الخارج – محکوم بالحیضیه لان الدم و ان لم یخرج من الرحم لاجل عدم کونه فی فضاء الفرج و لکن الدم موجود فی الباطن فعدم الخروج الی الظاهر لایوجب الحکم بعدم الحیض.

و اضف الی ذلک ان الدم کالبول و العذره لایحکم علیه بالنجاسه الا بعد الخروج من الباطن فدم الحیض ما لم یخرج من

الباطن لایحکم علیه بالنجاسه فکیف یمکن القول بکونه مبطلاً للصلوه و الصیام فاذا لم یحکم بذلک الدم انه حیض فیرجع الامر الی الاطلاقات الموجوده فی المقام من وجوب الصلوه و الصیام لکل مکلف و لکن خرج من هذه الاطلاقات الحائض لوجوب ترک العبادات علیها فمع اثبات المخصص -ای تخصیص وجوب الصلوه و الصیام فی حق الحائض- یحکم علیه احکام الحائض و مع عدم اثبات المخصص لکان الحکم و المرجع هو الاطلاقات الموجوده فی المقام .

الثالثه : ما اذا کان الدم فی فضاء الفرج و لکنه لم یخرج الی الظاهر مع امکان خروجه بالقطن او ادخال الاصبع فی فضاء الرحم فاذا خرج الدم من الباطن بواسطه ای شئ کان - کالقطن او الاصبع او شئ اخر ففی هذه الصوره لکان الدم مما تراه المرأه لانه ظهر و صار قابلاً للرویه فلا اشکال فی وجوب الحکم بالحیضیه و ترتب الاحکام لتحقق الملاک .

ص: ۸۰

نعم قد مرّ آنفاً ان الدم ما لم يخرج لم يكن داخلاً فی عنوان مما تراه المرأه فلا يحكم عليه بالحيض الا بعد تحقق ذلک العنوان .

الرابعه : فی عدم الفرق فی الخروج بين المخرج الاصلی او العارضی فالامر واضح لانه بعد الخروج من الباطن و ظهوره خارجاً لكان الملاک و هو رويه الدم او عنوان ما تراه المرأه بعد تحقق فالاحكام الطاريه علی العنوان تترتب فی هذه الصوره مضافاً الی وجود الاطلاق فی روايات الباب و عدم تقييدها بمورد دون مورد - من الاصلی او العارضی- لان المصرح فی الروايات هو رويه الدم من دون تقييد بان الرويه تحققت من المخرج الاصلی او العارض كما ان الدم او البول او العذره اذا خرج يحكم عليها بالنجاسه من دون تفرق بين المخرج الاصلی و غيره .

مضافاً الی وجود الاطلاق المقامی ايضاً بان المولی لكان فی مقام بيان مراده و يحكم بان الدم عند رويته حيض و لم يأت بقيد دون قيد فلو كان المخرج الاصلی هو مراد المولی للزم عليه البيان فعدم البيان دليل علی عدم الفرق .

احكام الحيض، الحيض، الطهاره ۹۵/۱۰/۰۴

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احكام الحيض، الحيض، الطهاره

(كلام السيد فی العروه) مسأله۵ : إذا شكت فی أن الخارج دم أو غير دم أو رأت دما فی ثوبها و شكت فی أنه من الرحم أو من غيره لا تجری أحكام الحيض و إن علمت بكونه دما و اشتبه عليها فإما أن يشتبه بدم الاستحاضه أو بدم البكاره أو بدم القرحه فإن اشتبه بدم الاستحاضه يرجع إلی الصفات فإن كان بصفه الحيض يحكم بأنه حيض و إلا فإن كان فی أيام العاده فكذلک و إلا فيحكم بأنه استحاضه. (۱)

ص: ۸۱

۱- العروه الوثقی، يزدی، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۶۰، ط. جامعه المدرسين.

و فی المسئله فروعات كثيره لزم التعرض لها :

الفرع الاول : انه اذا شک فی ان الخارج دم او غيره فلا اشكال فی عدم ترتب احكام الدم علی المشتبه بالدم لان ترتب الاحكام علی موضوع لكان فرع اثبات الموضوع مع ان التمسک بان كل دم نجس يجب الاجتناب عنه و الحكم بان هذا دم فيجب ترتب الحكم عليه لكان من باب التمسک بالعام فی الشبهه المصداقيه للعام نفسه فلا يجوز بالاتفاق .

الفرع الثانی : انه اذا رأت دماً فی ثوبها شكت فی انه من الرحم او من غيره فلا اشكال ايضاً فی عدم جواز ترتب احكام الحيض علی هذا الدم لان الشک فی ذلک يرجع الی الشک فی كون الدم حيضاً ام لا فاستصحاب عدم الحيض و استصحاب عدم خروج دم الحيض جار فی المقام فلا يجوز ترتب احكام الحيض علی دم لا يعلم انه حيض (و لايخفی عليک ان استصحاب

عـدم الحيض لكان فيما اذا خرج عنها الـدم سابقاً و لم يكن بحيض حتى يستمر الدم و بلغ الى زمان يشك فى كونه حيضاً ام لا ففى هذه الصوره يصح استصحاب عدم كونه حيضاً و اما اذا لم يخرج منه دم سابقاً فاستصحاب عدم الحيض غير صحيح لانه مع عدم خروج الدم - سابقاً- لكان مفاد القضيه المتيقنه مفاد ليس التامه و مع خروج الدم و الشك فى كونه حيضاً ام لا لكان مفاد القضيه المشكوكه مفاد ليس الناقصه فالموضوع يتعدد و مع عدم وحده الموضوع لايجرى الاستصحاب) و لذا مع اثبات الدم يجرى عليه احكام الـدم نفسه من النجاسه و لزوم الاجتناب عنه و لكن اذا كان للـدم حكم اخر بعد ترتب الحكم على نفس الدم كـالحكم الـذى يترتب على عنوان الحيض او عنوان الاستحاضه للزم اولاً- اثبات ذلك العنوان ثم ترتب الاحكام المختصه على ذلك العنوان .

الفرع الثالث : انه اذا علمت انه دم و لكن اشتبه عليها بانه دم استحاضه او دم حيض – و سياتی تفصيل هذه الصوره – و اما اجمال الكلام فذهب السيد صاحب العروه الی انه ان كان فی ايام العاده فيحكم عليه بانه حيض و ان كان بصفات الاستحاضه و اما فی غير ايام العاده فاللازم هو الرجوع الی الصفات فان كان بصفات الحيض فهو حيض – مع وجود سائر الشرائط كمضی عشره ايام من حيضها السابق – و ان كان بصفات الاستحاضه فهو استحاضه فهذا الكلام من السيد ليس علی وجه القاعده الكليه فی جميع الموارد لان المرأه اذا رأت الدم بعد ايام عادتها و قبل انقضاء العشره مع عدم التجاوز عن العشره فيحكم بانه حيض وان كان بصفات الاستحاضه و كذا اذا رأت الدم قبل ايام عادتها بيوم او يومين و استمر خروج الدم الی ايام العاده فهو يحكم بانه حيض و ان لم يكن بصفات الحيض و كذا اذا رأت الدم بعد ايام العاده و قبل تخلل عشره ايام فهو استحاضه و ان كان بصفات الحيض و لذا ان ما قال به السيد لكان علی وجه الاجمال فی الفرق بين صفات دم الحيض و دم الاستحاضه فالرجوع الی الصفات هو الملاك فی بعض الصور لا علی وجه القاعده الكليه فی جميع الموارد .

فعَنْ مُعَاوِيَهَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ –عليه الصلوه و السلام– إِنَّ دَمَ الِاسْتِحَاضَهِ وَ الْحَيْضِ لَيْسَ يَخْرُجَانِ مِنْ مَكَانٍ وَاحِدٍ إِنَّ دَمَ الِاسْتِحَاضَهِ بَارِدٌ وَ دَمَ الْحَيْضِ حَار . (۱)

۱– وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۵، ابواب الحيض، باب۳، ح۱، ط آل البيت .

احكام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۰۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

فهذه علامه لزم الرجوع الیها فی بعض موارد اشتباه .

و منها : ما رواها حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِیِّ قَالَ دَخَلَتْ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- امْرَأَهٌ فَسَأَلَتْهُ عَنِ الْمَرْأَهِ یَسْتَمِرُّ بِهَا الدَّمُ فَلَا تَدْرِی حَیْضٌ هُوَ أَوْ غَیْرُهُ قَالَ فَقَالَ لَهَا إِنَّ دَمَ الْحَیْضِ حَارٌّ عَبِیطٌ أَسْوَدُ لَهُ دَفْعٌ وَ حَرَارَهٌ وَ دَمُ الِاسْتِحَاضَهِ أَصْفَرُ بَارِدٌ فَإِذَا کَانَ لِلدَّمِ حَرَارَهٌ وَ دَفْعٌ وَ سَوَادٌ فَلْتَدَعِ الصَّلَاهَ قَالَ فَخَرَجَتْ وَ هِیَ تَقُولُ وَ اللَّهِ أَنْ لَوْ کَانَ امْرَأَهً مَا زَادَ عَلَی هَذَا. (۱)

و منها : ما رواها إِسْحَاقَ بْنِ جَرِیرٍ قَالَ سَأَلَتْنِی امْرَأَهٌ مِنَّا أَنْ أُدْخِلَهَا عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- فَاسْتَأْذَنْتُ لَهَا فَأَذِنَ لَهَا فَدَخَلَتْ إِلَی أَنْ قَالَ فَقَالَتْ لَهُ مَا تَقُولُ فِی الْمَرْأَهِ تَحِیضُ فَتَجُوزُ أَیَّامُ حَیْضِهَا قَالَ إِنْ کَانَ أَیَّامُ حَیْضِهَا دُونَ عَشَرَهِ أَیَّامٍ اسْتَظْهَرَتْ بِیَوْمٍ وَاحِدٍ ثُمَّ هِیَ مُسْتَحَاضَهٌ قَالَتْ فَإِنَّ الدَّمَ یَسْتَمِرُّ بِهَا الشَّهْرَ وَ الشَّهْرَیْنِ وَ الثَّلَاثَهَ کَیْفَ تَصْنَعُ بِالصَّلَاهِ قَالَ تَجْلِسُ أَیَّامَ حَیْضِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ لِکُلِّ صَلَاتَیْنِ قَالَتْ لَهُ إِنَّ أَیَّامَ حَیْضِهَا تَخْتَلِفُ عَلَیْهَا وَ کَانَ یَتَقَدَّمُ الْحَیْضُ الْیَوْمَ وَ الْیَوْمَیْنِ وَ الثَّلَاثَهَ وَ یَتَأَخَّرُ مِثْلَ ذَلِکَ فَمَا عِلْمُهَا بِهِ قَالَ دَمُ الْحَیْضِ لَیْسَ بِهِ خَفَاءٌ هُوَ دَمٌ حَارٌّ تَجِدُ لَهُ حُرْقَهً وَ دَمُ الِاسْتِحَاضَهِ دَمٌ فَاسِدٌ بَارِدٌ قَالَ فَالْتَفَتَتْ إِلَی مَوْلَاتِهَا فَقَالَتْ أَ تَرَاهُ کَانَ امْرَأَهً مَرَّهً . (۲)

ص: ۸۴

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۵، ابواب الحیض، باب۳، ح۲، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۵، ابواب الحیض، باب۳، ح۳، ط آل البیت .

و من البدیهی ان الرجوع الی الصفات امر صحیح و لکن لزم البحث عن ان الصفات ملاک فی جمیع الموارد او انها ملاک فی بعض الموارد فسیأتی الکلام فیه فی الابحاث الاتیه مع ان البحث فی شرائط صفات الاستحاضه موکول الی بابها.

(کلام السید فی العروه) و إن اشتبه بدم البکاره یختبر بإدخال قطنه فی الفرج و الصبر قلیلا ثمّ إخراجها فإن کانت مطوقه بالدم فهو بکاره و إن کانت منغمسه به فهو حیض و الاختبار المذکور واجب فلو صلت بدونه بطلت و أن تبین بعد ذلک عدم کونه حیضا إلا إذا حصل منها قصد القربه بأن کانت جاهله أو عالمه أیضا إذا فرض حصول قصد القربه مع العلم أیضا . (۱)

الفرع الرابع : انه ما اذا علمت ان هذا دم و لکنها شکت فی انه دم حیض او دم البکاره فلزم علیها الاختبار و الرجوع الی الصفات لتمییز ماهیه الدم ففی المقام روایات لا باس بذکر بعضها .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۰۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

منهـا : ما رواها خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ الْکُوفِیِّ فِی حَدِیثٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلَی أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- بِمِنًی فَقُلْتُ لَهُ إِنَّ رَجُلًا مِنْ مَوَالِیکَ تَزَوَّجَ جَارِیَهً مُعْصِراً لَمْ تَطْمَثْ فَلَمَّا افْتَضَّهَا سَالَ الدَّمُ فَمَکَثَ سَائِلًا لَا یَنْقَطِعُ نَحْواً مِنْ عَشَرَهِ أَیَّامٍ وَ إِنَّ الْقَوَابِلَ اخْتَلَفْنَ فِی ذَلِکَ فَقَالَ بَعْضُهُنَّ دَمُ الْحَیْضِ وَ قَالَ بَعْضُهُنَّ دَمُ الْعُذْرَهِ فَمَا یَنْبَغِی لَهَا أَنْ تَصْنَعَ قَالَ فَلْتَتَّقِ اللَّهَ فَإِنْ کَانَ مِنْ دَمِ الْحَیْضِ فَلْتُمْسِکْ عَنِ الصَّلَاهِ حَتَّی تَرَی الطُّهْرَ وَ لْیُمْسِکْ عَنْهَا بَعْلُهَا وَ إِنْ کَانَ مِنَ الْعُذْرَهِ فَلْتَتَّقِ اللَّهَ وَ لْتَتَوَضَّأْ وَ لْتُصَلِّ وَ یَأْتِیهَا بَعْلُهَا إِنْ أَحَبَّ ذَلِکَ فَقُلْتُ لَهُ وَ کَیْفَ لَهُمْ أَنْ یَعْلَمُوا مَا هُوَ حَتَّی یَفْعَلُوا مَا یَنْبَغِی قَالَ فَالْتَفَتَ یَمِیناً وَ شِمَالًا فِی الْفُسْطَاطِ مَخَافَهَ أَنْ یَسْمَعَ کَلَامَهُ أَحَدٌ قَالَ ثُمَّ نَهَدَ إِلَیَّ فَقَالَ یَا خَلَفُ سِرَّ اللَّهِ سِرَّ اللَّهِ فَلَا تُذِیعُوهُ وَ لَا تُعَلِّمُوا هَذَا الْخَلْقَ أُصُولَ دِینِ اللَّهِ بَلِ ارْضَوْا لَهُمْ مَا رَضِیَ اللَّهُ لَهُمْ مِنْ ضَلَالٍ قَالَ ثُمَّ عَقَدَ بِیَدِهِ الْیُسْرَی تِسْعِینَ ثُمَّ قَالَ تَسْتَدْخِلُ الْقُطْنَهَ ثُمَّ تَدَعُهَا مَلِیّاً ثُمَّ تُخْرِجُهَا إِخْرَاجاً رَقِیقاً فَإِنْ کَانَ الدَّمُ مُطَوَّقاً فِی الْقُطْنَهِ فَهُوَ مِنَ الْعُذْرَهِ وَ إِنْ کَانَ مُسْتَنْقِعاً فِی الْقُطْنَهِ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضِ قَالَ خَلَفٌ فَاسْتَخَفَّنِی الْفَرَحُ فَبَکَیْتُ فَلَمَّا سَکَنَ بُکَائِی قَالَ مَا أَبْکَاکَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاکَ مَنْ کَانَ یُحْسِنُ هَذَا غَیْرُکَ قَالَ فَرَفَعَ یَدَهُ إِلَی السَّمَاءِ وَ قَالَ إِنِّی وَ اللَّهِ مَا أُخْبِرُکَ إِلَّا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلی الله علیه و آله- عَنْ جَبْرَئِیلَ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ . (۲)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۳، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۲، ابواب الحیض، باب۲، ح۱، ط آل البیت .

معصراً : بالفارسیه فشرده شده یعنی مجرای خروج دم جمع شده باشد .

افتض : رفع بکارت نهد : برجسته شدن – متوجه طرفی شدن

مستنقعاً : زا ماده نقع : جمع شدن – راکد شدن مثل باتلاق – در قطن جمع شده

تدع از ماده ودع : قرار دادن – بودیعه گذاشتن ملیاً : بآرامی

مکث سائلاً: به حال سیلان باقی ماند

استخفنی الفرح : از خوشحالی در پوست خود نمی گنجیدم ، از ماده استخف بهیجان آمدن از شادی ، سرمست شدن

عقد به : زل زدن – خیره شدن عقد بیده الیسری : با دست چپ متوجه کردن

تعین : با شتاب و سرعت حرف می زد .

من کان یحسن هذا غیرک : چه کسی غیر از شما می تواند این احسان و محبت را انجام دهد . یا اینطور عالی بیان کند.

و لا يخفى عليك ان الروايه فى صدرها تكون على وجه لايصح ان تكون جواباً للسائل لانه سئل عن ماهيه هذا الدم - بعد اختلاف القوابل - و ان المرأه فى هذه الحاله ما تصنع و الامام -عليه الصلوه و السلام-بيّن حكم الدم على صوره الفرض بان الدم لو كان حيضاً لزم على المراه ترك العبادات و ان كان من العذره لزم عليها الغسل و الاتيان بالواجبات و من البديهى ان هذا البيان لايكون جواباً لسوال السائل لان عله هذا السوال هو عدم العلم بماهيه الدم و الامام -عليه الصلوه و السلام- حكم بحكم فى صوره العلم بماهيه الدم و لكن بالنظر الى ذيل الروايه علم ان الامام -عليه الصلوه و السلام- لكان فى مقام التقيه و لذا قبل الاتيان بالجواب التفت يميناً و شمالاً مخافه ان يسمع كلامه احد ثم توجه الى السائل و قال فى مقام الخوف و التقيه بما قال و قال قبل بيان الحكم سرّ الله فلا تذيعوه و لا تعلّموا هذا الخلق اصول الدين الله لان من اصول دين الله ولايه الامام المعصوم و انه خليفه الله فى الارض و لايقبل الله تعالى من العباد عباده و لا عملاً الا بولايه الامام المعصوم المنصوب من قبل الله تعالى فامر عليه بعدم اظهار الحق بقوله فلا تذيعوه و لا تعلموا هذا الخلق اصول دين الله ثم قال فاذا رضى الله تعالى لهم بالضلال فوجب علينا ان نرضى بما رضى الله عنه .

ص: ۸۶

و منها : ما رواها زِيَادِ بْنِ سُوقَهَ قَالَ سُئِلَ أَبُو جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- عَنْ رَجُلٍ افْتَضَّ امْرَأَتَهُ أَوْ أَمَتَهُ فَرَأَتْ دَماً كَثِيراً لَا يَنْقَطِعُ عَنْهَا يَوْماً كَيْفَ تَصْنَعُ بِالصَّلَاهِ قَالَ تُمْسِكُ الْكُرْسُفَ فَإِنْ خَرَجَتِ الْقُطْنَهُ مُطَوَّقَهً بِالدَّمِ فَإِنَّهُ مِنَ الْعُذْرَهِ تَغْتَسِلُ وَ تُمْسِكُ مَعَهَا قُطْنَهً وَ تُصَلِّی فَإِنْ خَرَجَ الْكُرْسُفُ مُنْغَمِساً بِالدَّمِ فَهُوَ مِنَ الطَّمْثِ تَقْعُدُ عَنِ الصَّلَاهِ أَيَّامَ الْحَيْضِ . (1)

و من الواضح ان قید الامام -علیه الصلوه و السلام- ایام الحیض لکان لاجل ان صرف وجود الاوصاف لا یوجب الحکم بالحیضیه الا عند اجتماع سائر الشرائط و اما الاختبار فالظاهر من الروایه هو لزومه حتی یکون العمل علی طبق الوظیفه لانه فی صوره کون الدم من العذره لوجب علیها الصلوه و سائر العبادات الواجبه و ان کان من الحیض لحرم علیها الصلوه فامرها یدور مدار الوجوب و الحرمه و لذا وجب علیها الاختبار لاتیان التکلیف الواجب علیها او ترک ما هو حرام اتیانه و لکن اذا لم تختبر و صلّت ثم تبین لها ان الدم لکان من العذره فالظاهر هو صحه العمل اذا کان الجهل قصوریاً او تقصیریاً اذا تمشی منها قصد القربه و وجه الصحه ان العمل ای الماتی به لکان علی طبق المامور به مع سائر اجزائه و شرائطه و جهلها ظاهراً لایوجب تغییر الواقع - الواجب علیه - عما هی علیها و اما اذا کانت عالمه بان الدم تحتمل ان یکون من العذره کما یحتمل ان یکون من الحیض ففی هذه الصوره ان صحه الصلوه محل اشکال لانها مع العلم بالحرمه کیف یمکن ان تتمشی منها قصد القربه نعم - قد مرّ - انها اذا احتملت کون الدم من الحیض و یتمشی منها قصد القربه ثم انکشف بعد الاتیان ان الدم من العذره فالظاهر صحه العمل لان الماتی به کان مطابقاً للماموربه بجمیع اجزائه و شرائطه غایه الامر تعاتب او تعاقب بالتجری .

ص: 87

1- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج2، ص274، ابواب الحیض، باب2، ح2، ط آل البیت .

و اما اذا کان الجهل تقصیریاً فالامر فی هذه الصوره اسهل لانها فی هذه الصوره لما کانت اعظم اشکالاً من صوره العلم فاذا قلنا بالصحه فی صوره العلم – مع مطابقه العمل مع الواقع – ففی صوره الجهل التقصیری لکان اولی بالصحه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۰۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و إذا تعذر الاختبار ترجع إلی الحاله السابقه من طهر أو حیض و إلا فتبنی علی الطهاره لکن مراعاه الاحتیاط أولی . (۱)

اقول : و اما اذا تعذر الاختبار من عدم وجود القطن مثلاً او ما یقوم مقامه او یکون خروج الدم علی وجه لایعلم منه ماهیه الدم فعند عدم وجود الاماره فی المقام و عدم وجود بیّنه بای وجه کانت لتظهر حالها و حال الدم للزم علیها العمل علی طبق الاصول العملیه و الاصل الجاری فی المقام هو الاستصحاب ای استصحاب الحاله السابقه لانه کما هو المشهور بین الاعلام فرش الامارات و عرش الاصول فمع العلم بالحاله السابقه یصح الاخذ به من الطهاره او الحیضیه و لو لم یعلم الحاله السابقه فتکون جاهله بها یصح البناء علی الطهاره لان الحیض امر عارضی و یوجب تکلیفاً خاصاً علی المکلف من حرمه الصلوه و الصیام و حرمه مس الکتاب الشریف و حرمه المکث فی المسجد و امثال ذلک فمع عدم العلم بالحاله السابقه لکانت الاطلاقات الاولیه من وجوب الصلوه و الصیام و جواز المس و المکث فی المسجد جاریه فی حقها .

ص: ۸۸

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۴، ط. جامعه المدرسین.

و بعباره اخری : ان التکلیف السابق الجاری علی جمیع المکلفین جار فی حقها ایضاً حتی تعلم بوجود الرافع .

و اما الاحتیاط و کون مراعاته اولی فنقول ان الاحتیاط حسن فی کل حال ان لم یستلزم الحرج و العسر علی المکلف ولکن مع جریان الاستصحاب الذی من الاصول العلمیه فلا نحتاج الی الاخذ باصل اخر من الاصول مضافاً الی ما ذکرناه آنفاً ان الاستصحاب عرش الاصول فمع جریانه فلا تصل النوبه الی ما کان من الاعتبار دون الاستصحاب فلا وجه له .

(کلام السید فی العروه) و لا یلحق بالبکاره فی الحکم المذکور غیرها کالقرحه المحیطه بأطراف الفرج و إن اشتبه بدم القرحه- فالمشهور أن الدم إن کان یخرج من الطرف الأیسر فحیض و إلا فمن القرحه إلا أن یعلم أن القرحه فی الطرف الأیسر لکن الحکم المذکور مشکل فلا یترک الاحتیاط بالجمع بین أعمال الطاهره و الحائض . (۱)

اقول : اولاً انه لا بأس بالنظر الی مفاد الروایات الوارده فی المقام – او روایتین – ثم التحقیق فی مفادها.

الروایه الاولی : عن مُحَمَّدُ بْنُ یَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی رَفَعَهُ عَنْ أَبَانٍ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- فَتَاهٌ مِنَّا بِهَا قَرْحَهٌ فِی جَوْفِهَا وَ الدَّمُ سَائِلٌ لَا تَدْرِی مِنْ دَمِ الْحَیْضِ أَوْ مِنْ دَمِ الْقَرْحَهِ فَقَالَ مُرْهَا فَلْتَسْتَلْقِ عَلَی ظَهْرِهَا ثُمَّ تَرْفَعُ رِجْلَیْهَا وَ تَسْتَدْخِلُ إِصْبَعَهَا الْوُسْطَی فَإِنْ خَرَجَ الدَّمُ مِنَ الْجَانِبِ الْأَیْمَنِ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضِ وَ إِنْ خَرَجَ مِنَ الْجَانِبِ الْأَیْسَرِ فَهُوَ مِنَ الْقَرْحَهِ . (۲)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۵، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۷، ابواب الحیض، باب۱۶، ح۱، ط آل البیت .

الثانیه : ما رواها الشیخ باسناده عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی رَفَعَهُ وَ ذَکَرَ الْحَدِیثَ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فَإِنْ خَرَجَ الدَّمُ مِنَ الْجَانِبِ الْأَیْسَرِ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضِ وَ إِنْ خَرَجَ مِنَ الْجَانِبِ الْأَیْمَنِ فَهُوَ مِنَ الْقَرْحَهِ . (۱)

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۰۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال صاحب الوسائل ما هذا لفظه : اقول : روایه الشیخ اثبت لموافقتها لما ذکره المفید و الصدوق و المحقق و العلامه و غیرهم و قال المحقق لعّل روایه الکلینی سهو من الناسخ انتهی و قد نقل ان روایه الشیخ وجدت فی بعض النسخ القدیمه بروایه الکلینی و لایبعد صحه الروایتین و تعددهما و تکون احدیهما تقیه او لها تاویل اخر و روایه الشیخ اشهر فهی مرجحه و الله اعلم . (۲)

فبعد نقل الروایتین

اقول : ان الاقوال فی المسئله ثلاثه :

الاول : ما نسب الی المشهور و هو ما ذکره السید صاحب العروه فی المتن بل حکی عن جامع المقاصد نسبته الی الاصحاب .

الثانی : ما هو المحکی عن الدروس و الذکری و هو خلاف ما ذکره السید بان الدم اذا خرج من جانب الایسر فهو دم القرحه و اذا خرج من جانب الایمن فهو من الحیض .

و الثالث : عدم الاعتبار بخروج الدم من جانب الفرج بالاختبار کما حکی عن المحقق کما هو ظاهر المسالک و الاردبیلی و غیرهم ویمکن ان یکون وجه هذا القول عدم حجیه مرفوعه ابان و المستفاد من هذا القول عدم کون الخروج من الطرف الایسر او الایمن اماره علی الحیض بل حاله حال بقیه الدماء المشتبه بالحیض غیر الاستحاضه و لابد معه الرجوع الی مقتضی الاصول .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۷، ابواب الحیض، باب۱۶، ح۲، ط آل البیت .
۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۷، ابواب الحیض، باب۱۶، ذیل حدیث ۲، ط آل البیت .

و الحاصل یمکن ان یکون وجه هذا القول عدم حجیه مرفوعه ابان لا بنقل الکافی و لا بنقل الشیخ لان الروایه ابان من الکافی مرفوعه و من التهذیب مرسله فالروایه لاجل الرفع لایصح الاخذ بها او لاجل التعارض فی الروایتین فلابد من الرجوع الی العموم او الاطلاق الموجود فی المقام او الی ما یقتضیه الاصل .

فقال بعض ان الظاهر کون ما رواها الکلینی و ما وراها الشیخ روایتین و بعد کونهما روایتین لابد من الاخذ بما رواه الشیخ امّا من باب ان ما نقله الکافی مرفوعه لایمکن الاخذ به لضعف السند بخلاف ما رواها الشیخ لانه و ان کان مرفوعه الا ان ضعف

سند روایته منجبره بعمل الاصحاب لانها موافقه لفتوى المشهور حیث انه لایکون فی البین نص اخر موافقاً لفتواهم نکشف کون مستند فتواهم هذه الروایه بکیفیه التی نقلها الشیخ فلابد من الاخذ به لانه علی هذا یکون التعارض بین الحجه و لاحجه .

واما من باب انه لو فرض حجیه کلیهما ففی حد ذاتهما لایمکن الجمع الدلالی بینهما فیقع التعارض بینهما و معه لکان الترجیح مع ما رواها الشیخ لان اول المرجحات الشهره و بناءً علی ان المراد منها هو الشهره الفتوائیه – مع عدم روایه اخری فی المقام حتی یبحث عن الشهره الروائیه فالترجیح لکان مع ما رواها الشیخ .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۱۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الخویی : ما هذا خلاصته : و اما مستند المشهور فکذلک ضعیف لان الشیخ انما یرویها عن کتاب محمد بن یحیی العطار لانه یروی الروایات عن کتب الرواه ثم یذکر اسانیدها لتخرج الروایات بذلک عن الارسال الی الاسناد – علی ما ذکره فی التهذیب – و بینه و بین الشیخ مده من الزمان و الکلینی یروی عن نفس محمد بن یحیی لانه من مشایخه و حیث انا نقطع ان محمد بن یحیی لم یرو روایتین متعاکستین و انما الروایه واحده فلا محاله نقطع بان روایه محمد بن یحیی انما هی احدی الروایتین – اعنی روایه التهذیب و روایه الکلینی – و حیث ان الکلینی یروی عن نفس محمد بن یحیی و الشیخ یروی عن کتابه مع الواسطه و هو اضبط و لذا وقع الاشتباه فی روایه الشیخ بتبدیل الایسر بالایمن اما فی کتاب محمد بن یحیی و اما فی روایه الشیخ

ص: ۹۱

ثم قال انه – بعد بیان بحث رجالی – لا وجه لدعوی انجبار ضعفها بعمل المشهور حیث لم تثبت روایه حتی تنجبر بعملهم .

ثم قال : هذا مضافاً الی ضعف مضمونها فان جعل خروج الدم من جانب الایسر اماره علی الحیض اما من جهه ان دم الحیض یخرج من جانب الایسر غالباً و الشارع جعل الغلبه اماره علی الحیضیه حینئذ و اما من جهه ان القرحه انما تتکون فی الجانب الایمن و لکن کلا الوجهان خلاف الوجدان .

اما الجهه الاولی : فلان دم الحیض انما یخرج من الرحم و کلا الجانبین بالنسبه الیه فی حد سواء فلا وجه لخروجه من جانب دون جانب لان دم الحیض کثیر لایمکن اسناده الی جانب دون جانب لانه یستوعب المجری .

و الجهه الثانیه : ان تکون القرحه فی الجانب الایمن علی خلاف الوجدان لانها قد تتکون فی الطرف الایسر و قد تتکون فی الجانب الایمن فما ذهب الیه المشهور مما لایمکن المساعده علیه .

ثم قال : فما ذهب الیه المحقق و کذا المحقق الاردبیلی و الشهید الثانی من عدم ثبوت اختبار عند اشتباه الحیض بدم القرحه هو

الصحيح .

فعليه لزم الاخذ بالحاله السابقه من الطهاره او الحيض و اما اذا جهلت الحاله السابقه فمقتضى العلم الاجمالى و ان كان هو الاحتياط الا انه غير واجب لاستصحاب عدم كون الدم متصفاً بالحيضيه و هو يقتضى ترتب الاثار الطاهره على المراه - نعم الاحتياط بين اعمال الطاهره و تروك الحائض فى محله . (۱) انتهى كلامه ملخصاً .

۱- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۱۰۸ الى ۱۰۹، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه .

اقول : اولاً ـ : ان التعبير بالاشتباه لکان فی مورد لا ـ یمکن الجزم بکیفیه الدم مثلاً ـ اذا کان فی زمان العاده و کان الدم بصفات الحیض فلا اشتباه فی البین للزوم الحمل علی الحیضیه فی هذه الصوره .

کما انه اذا تجاوز الدم عن العشره و لم یبلغ الی مضی العشره – الثانیه – فلا اشکال فی لزوم الحکم بانه من القرحه لعدم امکان الحیض فی هذه الصوره

فالتعبیر بالاشتباه لکان فی زمان لاتجزم المرأه بکیفیه الدم لاحتمال کلا الامرین .

و ثانیاً : ان سند الروایتین فی المقام – علی ما ذکره المحقق الخویی – محل اشکال و لیس فی البین روایه اخری غیرهما – علی ما ذکره الاعلام – و لکن وقع السوال بانه ما هو المستند لقول المشهور فیمکن ان یقال ان فی البین روایه اخری لم تصل الینا او ان ما ضعفّه المحقق الخویی کان مقبولاً و معتبراً عند المشهور فلیس فی البین وجه اخر و هذا یوجب تقویه قول المشهور مضافاً الی ان الشهره الفتوائیه عندنا کانت اهم اعتباراً من الشهره الروائیه لانه ربما کانت فی البین روایه او روایات و لکن الاعلام لم یفتوا علی مضمونها لوجود اشکال فی سند الروایه او فی دلالتها و اما اذا افتوا علی مضمون روایه لکان ذلک کاشفاً عن قبول الروایه سنداً و دلاله و لاجل ذلک کان اهم من الشهره الروائیه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۱۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و ثالثاً : ان المحقق الخویی قال ان دم الحیض یخرج من الرحم و کلا الجانبین بالنسبه الیه علی حد سواء.

فنقول : ان الملاک لیس هو محل الخروج من الفرج بل الروایه دلت علی ادخال اصبعها الوسطی حتی تصل الید الی محل الخروج من الداخل فیمکن ان یکون الموضع من الداخل من الجانب الایسر و ان کان عند الخروج کلا الجانبین علی مجری واحد .

ص: ۹۳

و رابعاً : ان القرحه کما یمکن ان تکون من الجانب الایمن یمکن ان یکون من الجانب الایسر لانها تتکون لاجل عله طاریه علی الانسان فهذا صحیح فما اشار الیه المحقق الخویی من امکان کون القرحه من الجانب الایسر امر ممکن لا استبعاد فیه و لذا عند عدم العلم بماهیه الدم و عدم الاطلاع علی محل الخروج من الرحم فالاحتیاط لکان فی الجمع بین احکام الطاهر و تروک الحائض و بذلک یتحقق العلم بالبرائه بعد کون الاشتغال یقینیاً فیما اذا جهلت بالحاله السابقه نعم اذا علمت الحاله السابقه و یمکن استصحابها للزم الاخذ بها من الطهاره او الحیضیه .

(کلام السید فی العروه) و لو اشتبه بدم آخر حکم علیه بعدم الحیضیه إلا أن یکون الحاله السابقه هی الحیضیه. (۱)

انه اذا اشتبه الدم بالحيضيه او بدم اخر - غير البكاره و القرحه فذهب السيد صاحب العروه الی الحکم بالطهاره الا اذا کانت الحاله السابقه هی الحيضيه فيحکم عليه بها .

فاقول : انه اذا کانت الحاله السابقه الحيضيه و يمکن ان يکون الدم الخارج حيضاً فيحکم عليه بالحيضيه لاستصحابها و ان کانت الحاله السابقه الطهاره فيحکم عليه بعدم الحيضيه فيصح استصحاب الطهاره السابقه و ان جهلت بالحاله السابقه ففی البين حکمان الزاميان بمعنی ان کانت المرأه فی الواقع حائضه لوجب عليها ترک الصلوه و الصيام و مسّ القرآن الشريف و امثال ذلک ؛ و ان کانت طاهره - فی الواقع - لوجب عليها الاتيان بالصلوه و الصيام و يجوز لها دخول المسجد - او وجوبه - اذا فرض وجوبه بالنذر او اليمين مثلاً - فلزم عليها ان تحتاط من الجمع بين احکام الطاهر و تروک الحائض و ان کان فی الحکم بعدم الحيضيه وجه لان الدم بما انه دم لايوجب مشکلاً الا اذا کان للدم عنوان خاص .

ص: ۹۴

۱- العروه الوثقی، يزدی، سيد محمد کاظم بن عبد العظيم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۶، ط. جامعه المدرسين.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۱۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۶: أقل الحیض ثلاثه أیام و أکثره عشره فإذا رأت یوما أو یومین أو ثلاثه إلا ساعه مثلا لا یکون حیضا کما أن أقل الطهر عشره أیام و لیس لأکثره حد . (۱)

اقول : ان للحیض حداً مما علیه الاتفاق بین الفریقین و لکن فی تعیین الحدّ وقع الخلاف بینهما و اتفق الامامیه علی ان اقلّه ثلاثه ایام و اکثره عشره ایام و ذهب الیه ابوحنیفه و اصحابه و عن الشافعی ان اقله یوم و لیله و عن ابی یوسف یومان و اکثره الیوم الثالث و عن احد قولی الشافعی یوم بلا لیله هذا کله فی الطرف الاقل و اما فی الطرف الاکثر فعن الشافعی و مالک و احمد و داود کونه خمسه عشره یوماً و عن الشافعی فی قول اخر ان اکثره ستون یوماً و عن سعید بن جبیر ثلاثه عشر یوماً .

و عن بعض ادعاء الاجماع علی قول المشهور و دعوی عدم الخلاف عن بعض اخر و عن بعض کون مذهب فقهاء اهل البیت و یدل علیه روایات :

منها : ما رواها مُعَاوِیَهَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ أَقَلُّ مَا یَکُونُ الْحَیْضُ ثَلَاثَهُ أَیَّامٍ وَ أَکْثَرُهُ مَا یَکُونُ عَشَرَهُ أَیَّامٍ . (۲)

و منها : ما رواها صَفْوَانَ بْنِ یَحْیَی قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا –علیه الصلوه و السلام – عَنْ أَدْنَی مَا یَکُونُ مِنَ الْحَیْضِ فَقَالَ أَدْنَاهُ ثَلَاثَهٌ وَ أَبْعَدُهُ عَشَرَهٌ . (۳)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۸، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۹۴، ابواب الحیض، باب ۱۰، ح۱، ط آل البیت .

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۹۴، ابواب الحیض، باب ۱۰، ح۲، ط آل البیت.

و فی الباب روایات اخر تدل بالصراحه علی حدّ الحیض من الاقل و الاکثر بهذا المضمون و فی المقام روایتان موثقتان و ذهب بعض الی ان دلالتهما مغایره لما ذکرناه من الروایات .

احدیهما : موثقه اسحاق بن عمار سألت ابا عبدالله –علیه الصلوه و السلام- عن المرأه الحبلی تر الدم الیوم و الیومین قَالَ إِنْ کَانَ الدَّمُ عَبِیطاً فَلَا تُصَلِّ ذَیْنِکَ الْیَوْمَیْنِ وَ إِنْ کَانَ صُفْرَهً فَلْتَغْتَسِلْ عِنْدَ کُلِّ صَلَاتَیْنِ . (۱)

و ثانیهما : موثقه سَمَاعَهَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْجَارِیَهِ الْبِکْرِ أَوَّلَ مَا تَحِیضُ فَتَقْعُدُ فِی الشَّهْرِ یَوْمَیْنِ وَ فِی الشَّهْرِ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ

يَخْتَلِفُ عَلَيْهَا لَا يَكُونُ طَمْثُهَا فِي الشَّهْرِ عِدَّةَ أَيَّامٍ سَوَاءً قَالَ فَلَهَا أَنْ تَجْلِسَ وَ تَدَعَ الصَّلَاةَ مَا دَامَتْ تَرَى الدَّمَ مَا لَمْ يَجُزِ الْعَشَرَةَ فَإِذَا اتَّفَقَ شَهْرَانِ عِدَّةَ أَيَّامٍ سَوَاءً فَتِلْكَ أَيَّامُهَا . (۲)

و لاجل استفاده المغايره منهما ذهب بعض الى طرحهما او حملهما على خلاف ظاهرهما و ذهب المحقق الهمدانى الى العمل بهما فى موردهما اعنى المرأه الحبلى و المبتدئه التى ترى الدم فى الشهر يومين و فى الشهر ثلاثه ايام فيرجع الامر الى ان الملاک فى النساء هو ما ذهب اليه الاجماع و الضروره الا فى هذين الموردين تخصيصاً لروايات الباب . انتهى كلامه .

و لكن لزم النظر فى مفادهما .

فاقول : اما الموثقه الاولى موثقه اسحاق بن عمار- فقال الامام -عليه الصلوه و السلام - فى جواب السائل عن المرأه الحبلى التى رات الدم اليوم او اليومين - ان كان عبيطاً - اى له آثار الحيض - و من البديهى ان اثار الحيض لكانت منوطاً بايام يمكن ان يكون حيضاً فاذا رات آثاره فتدع الصلوه فليس المراد رويه الدم بيوم او يومين يكفى فى تحقق الحيض بل الامام -عليه الصلوه و السلام - حكم بالحكم الفعلى عند رويه آثار الحيض فلا دلاله فيها على ان الدم اذا انقطع قبل ثلاثه ايام يكون حيضاً و بعباره اخرى ان الحكم الظاهرى الذى ابتلت به المرأه عند رويه الدم بيوم او يومين هو ترتب آثار الحيض من ترک الصلوه مثلاً و لكن اذا انقطع الدم قبل ثلاثه ايام فالروايات تحكم بعدم كونه حيضاً واقعاً و هذا هو الجمع بين الحكم الظاهرى و الواقعى من الحكم بالحيض ظاهراً و بعد تحقق ثلاثه ايام من الحكم الواقعى فلا تهافت بين هذه الروايه و الروايات التى عليها الاجماع او الشهره .

ص: ۹۶

۱- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۲۹۶، ابواب الحيض، باب۱۰، ح۱۳، ط آل البيت.

۲- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۳۰۵، ابواب الحيض، باب۱۴، ح۱، ط آل البيت.

(مضافاً الی انه فرق واضح بین کون الحیض یتحقق بیومین و بین ترک العبادات فی یومین و الامام ---- لم یقل بان الحیض یتحقق بالیومین بل حکم بترک العبادات فیهما و اما الروایات التی ذکرناها سابقاً تبین ان الحیض یتحقق بثلاثه ایام فالحکم بالحیضیه منوط بتحقق الثلاثه و لکن التکلیف الفعلی هو ترک الصلوه حتی یتبین لها حالها بعد الیومین .

و اما الکلام فی موثقه سماعه بن مهران - الثانیه - فالامر کذلک بان المراه التی تری الدم اول مره و لم تراه سابقاً اذا رأت الدم مع آثار الحیض تحکم علیه بالحیض ظاهراً حتی یستجمع سائر الآثار و العلامات حتی تحکم علیه بالحیض واقعاً فاذا رأت الدم فی الشهرین عده ایام سواء فتلک ایامها و لا دلاله فیها علی ان الدم اذا انقطع قبل الثلاثه یحکم علیه بانه حیض کما لا دلاله فیها علی ان الدم اذا تجاوز العشره یکون حیضاً ایضاً بل الروایه ناظره الی ترک الصلوه عند روئه الدم و ترتب آثار الحیض ظاهراً حتی یأتیها الحکم الواقعی بمضی ثلاثه ایام .

و لایخفی علیک ما فی روایه رواها الشیخ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِیِّ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی نَصْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ إِنَّ أَکْثَرَ مَا یَکُونُ الْحَیْضُ ثَمَانٌ وَ أَدْنَی مَا یَکُونُ مِنْهُ ثَلَاثَهٌ . (۱)

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۱۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

فالروایه مضافاً الی معارضتها مع الاخبار الکثیره لکانت مخالفه مع جمیع الاقوال المذکوره من العامه و الخاصه فلابد ان تحمل علی اشتباه من الراوی او الناسخ فکیف کان فهی معرضه عنها عند الاصحاب و ان کان السند بلا اشکال فیرجع الامر الی ما قال به صاحب الجواهر (کلما زاد صحته زاد سقمه).

ص: ۹۷

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۹۷، ابواب الحیض، باب۱۰، ح۱۴، ط آل البیت.

(اللهم الا ان یقال ان قوله (ع) ان اکثر ما یکون الحیض ثمان ناظر الی الغلبه بان النساء غالباً یکون اکثر مده حیضهن ثمانیه ایام فعلیه لا تکون الروایه فی هذه الصوره معرض عنها عند الاصحاب .

(کلام السید فی العروه) و یکفی الثلاثه الملفقه فإذا رأت فی وسط الیوم الأول و استمر إلی وسط الیوم الرابع یکفی فی الحکم بکونه حیضا . (۱)

و لایخفی علیک ان المراد من الثلاثه هو امر عرفی و العرف لایری الفرق بین کون الثلاثه متوالیه او ملفقه بعد تحقق عنوان الثلاثه فاذا رأت المرأه الدم فی اول طهر من اول الشهر و استمر الدم الی اول ظهر من الیوم الرابع فالعرف یحکم بتحقق الثلاثه

فی هـذه الصـوره من دون فرق بین التـوالی و التلفیق لاـن الملاـک هو تحقق العنوان و الحـاکم علی التحقق هو العرف فلاـ یری العرف فرقاً بین التوالی و التلفیق ، هذا هو المعروف بین الاعلام .

و لکن اقول : ان التلفیق هو التوالی و لکن زمـان تحقق التوالی مختلف فتاره یکون من اول الیوم الی اخر یوم الثالث و اخری من ساعه العشـر من اول الشـهر الی ساعه العشـر من یوم الرابع و ثالثه من اول الزوال من اول الشـهر الی الزوال من یوم الرابع و رابعه من اول العصـر من اول اشـهر الی اول العصـر من یوم الرابع ففی جمیع هـذه الحالاـت و الحالات التی تشـبه هـذه الحالات لکان الملاـک هو التوالی و لکن زمـان شـروع التوالی لکان متفاوتاً و لـذا ان التلفیق یرجع الی التوالی من دون فرق بینهما الا فی زمان شروع التوالی .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۹، ط. جامعه المدرسین.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۱۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و المشهور اعتبروا التوالی فی الأیام الثلاثه نعم بعد توالی الثلاثه فی الأول لا یلزم التوالی فی البقیه فلو رأت ثلاثه متفرقه فی ضمن العشره لا یکفی و هو محل إشکال فلا یترک الاحتیاط بالجمع بین أعمال المستحاضه و تروک الحائض فیها و کذا اعتبروا استمرار الدم فی الثلاثه- و لو فی فضاء الفرج و الأقوی کفایه الاستمرار العرفی و عدم مضریه الفترات الیسیره فی البین بشرط أن لا ینقص من ثلاثه بأن کان بین أول الدم و آخره ثلاثه أیام و لو ملفقه فلو لم تر فی الأول مقدار نصف ساعه من أول النهار و مقدار نصف ساعه فی آخر الیوم الثالث لا یحکم بحیضیته لأنه یصیر ثلاثه إلا ساعه مثلا و اللیالی المتوسطه داخله فیعتبر الاستمرار العرفی فیها أیضا بخلاف لیله الیوم الأول و لیله الیوم الرابع فلو رأت من أول نهار الیوم الأول إلی آخر نهار الیوم الثالث کفی . (۱)

اقول : انه قد مرّ روایات الباب و کذا قول المشهور فی ان اقل الحیض ثلاثه ایام و لکن وقع البحث فی ان التحدید بالثلاثه کسائر التحدیدات الشرعیه کتحدید مطهریه الماء بالکر و تقصیر الصلوه بالمسافه بثمانیه فراسخ او وجوب اتمام الصلوه بالتردید ثلاثین یوماً تحدید واقعی ام لا مع انه لا اشکال فی عدم مطهریه الماء اذا کان اقل من الکر و لو بمقدار قلیل و کما ان الامر کذلک فی تقصیر الصلوه فاذا نقص السفر عن ذلک التحدید الشرعی و لو بقدر متر واحد فلا تقصر الصلوه کذا لو کان التردید بالثلاثین الا یوماً واحداً فلا یجب علیه الاتمام و فی المقام ان ثلاثه ایام تحدید شرعی حقیقی کسائر التحدیدات او ان التسامح العرفی بمقدار یسیر کساعه او ساعتین فی طول ثلاثه ایام لایضر بتحقق عنوان الثلاثه .

ص: ۹۹

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۶۹، ط. جامعه المدرسین.

فاقول : ان الدقه العقلیه تحکم بتحقق الثلاثه بلا نقصان حتی بنصف ساعه و اما العرف فلا یری هذا النقصان مضراً فی تحقق العنوان و من البدیهی ان الدقه العقلیه لاتجری فی الاحکام الشرعیه العرفیه و لکن الکلام فی جریان التسامح العرفی فی المقام بان العرف لایری النقصان بنصف ساعه مضراً هذا من جهه و من جهه اخری ان التحدید فی حدّ الکر و حدّ السفر و حدّ التردد امر واقعی بین الاعلام و النقصان مضراً فی تلک التحدیدات فالمشهور من القدماء و المتاخرین هو لزوم مراعات التحدیدات فی الامور الثلاثه من دون نقص و لا قله فکما ان التحدید واقعی فی الامور المذکوره للزم ان یکون واقعیاً فی المقام ایضاً لان التسامح العرفی غیر جار فی التحدیدات الشرعیه و ان کان جاریاً فی الموضوعات العرفیه لان الشارع حکم بما یفهمه العرف و المسامحات العرفیه منظور فیه فی نظر الشارع المقدس و لکن التحدیدات مما لا سبیل للعرف فیها حتی تجری فیها المسامحات العرفیه و لو قیل بجریان المسامحات فی المقام للزم القول بجوازها فی باب الکر و تقصیر الصلوه و اتمام المردد فی ثلاثین یوماً مع انها تحدیدات شرعیه و دخول المسامحات فی بعض دون بعض من دون اقامه الدلیل تحکم .

و لکن لایخفی علیک ان الفترات القلیله بین ثلاثه ایام بعد تحقق عنوان الثلاثه لایضرّ لان الملاک قد تحقق و الفترات القلیله فی نظر العرف مما یعفی عنها بان العرف یحکم بان الثلاثه بتمامها قد تحققت و لکن اذا کانت الفترات توجب النقصان فی عنوان الثالثه بان کانت الایام ثلاثه الا ساعه فلا یصح - علی الفرض - مضافاً الی ان الساعه فی تلک الازمنه لا تکون فی ایدی اکثر الناس و من کانت عنده لایکون ناظراً الی الساعه علی دقه من زمان شروع جریان الدم و زمان اتمام الثلاثه کما یکون الامر کذلک فی زماننا هذا بل النظر لکان علی وجه التخمین من زمان الشروع الی اتمام الثلاثه و لقد رأینا النساء العمل بالتخمین لا بالدقه العقلیه فی زماننا هذا و الامر کذلک فی الازمنه السابقه و بالاستصحاب القهقری - یمکن القول بجریان الاجماع العملی الذی یسمی بالسیره الی زمان المعصومین -علیهم الصلوه و السلام - و لاینقل من احد من الاعلام و کذا تابعیهم من اعمال الدقه فی الساعه و لا وردت روایه من تاکید الامام -علیه الصلوه و السلام - من مراعات الدقه مع انها لو کانت لازمه - و المسئله من المسائل المبتلی بها عند کثیر من الناس - لایسئل احد عن کیفیه مضی الثلاثه من استعمال الدقه و عدمها و لا ترد روایه علی کیفیه المراعات فجمیع هذه الامور یدل علی کفایه التخمین و تحقق عنوان الثلاثه فی نظر العرف و ترتب الاثر عند تحقق العنوان.

ص: ۱۰۰

و الامر کذلک فی باب الکر من عدم امکان الدقه لعدم وجود آله توصلنا الی التحدید الواقعی من دون قله و لا نقصان و لا ازدیاد و الامر کذلک ایضاً فی حدّ السفر لعدم امکان الدقه فی شروع السفر من اخر الشهر من خفاء اذان او خفاء الجدران لان الخفاء فیهما لایمکن ان یتحقق بمسافه دقیقه هذا فی الشروع و الامر کذلک فی تحقق السفر الشرعی من مضی اربعه فراسخ و لذا ان الامر یکون علی وجه التخمین من دون مسامحه العرفیه و لا الدقه العقلیه نعم فی المردد بثلاثین یوماً لکان عمله علی وجه الدقیق لان مضی الایام و اعدادها امر سهل قابل الوصول من دون مسامحه .

و الامر – ای الحمل علی التخمین – کذلک فی موارد اخر کغسل الوجه فی الوضوء من لزوم الغسل علی سعه الاصبعین – المقرره فی باب الوضوء – مع ان الملاک هو السعه فی الاکف العرفیه و لیس هذا الا علی وجه التخمین لان ایدی الناس متفاوته من السعه و عدمها و لایمکن تعیین دقیق علی مقدار الید العرفیه الا بالتخمین .

و بما ذکرناه ایضاً یظهر انه لزم جریان الدم فی اللیالی المتوسطه فی اخر یوم الاول و الثانی لانه مع عدم الجریان فقد انقطع الدم و الانقطاع یوجب عدم تحقق عنوان الثلاثه فاذا قال الشارع الاقدس لزم جریان الدم ثلاثه ایام للزم کون الجریان مستمراً فی اللیالی ایضاً حتی یتحقق العنوان و اما توالی جریان الدم بعد تحقق الثلاثه فی ضمن العشره .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۱۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

فاقول : ان الحیض یستقر بالتوالی فی ثلاثه ایام لان ذلک تحدید شرعی مرّ الکلام فیه آنفاً فاذا تحقق التحدید و ثبت کون الدم حیضاً فالحیض مستقر فی حق المرأه و بعد التحقق هل التوالی شرط فی بقائه او ان النقاء بعد الثلاثه و دون العشره لایضر فی الحکم بالحیضیه فالظاهر من الروایات ان الدم بعد الحکم بکونه حیضاً محکوم علیها الی العشره سواء کان الدم مستمراً فی خلال العشره او کان النقاء یتخّلل بینها فلا یوجب اشکالاً و بعباره اخری ان الحیض تحققه و بقائه تحدید شرعی بان اقل زمان التحقق هو ثلاثه ایام و اکثر زمان بقائه هو العشره کما سیاتی بیانه و اما لزوم استمرار الدم خلال العشره فلا دلیل علیه و لاجل ذلک ان تخلل النقاء فی ضمن العشره – مع عدم التجاوز عنها – لایضر و یحکم علی المجموع – من ایام الدم و ایام النقاء – بالحیضیه فقوله (ع)و اکثره عشره ناظر الی الانتهاء بعد تحقق الثلاثه ابتداءً و اما لزوم استمرار الدم – لو کان لازماً – لوجب علی الشارع بیانه کما بیّن تحققه و انتهائه – و سیاتی الکلام عن النقاء بین الحیضین فی العشره –

ص: ۱۰۱

و لایذهب ان الحیض فی اوان شروعه لکان کثیراً – و ان کان بعد مده قلت کثرته و اللازم من الکثره هو خروجه عن الفرج و لاجل ذلک کان مفاد الروایات هو رویه الدم او تراه المرأه فهذا بحسب الحدوث و اما بحسب البقاء فوجود الدم فی فضاء الفرج بحیث لو ادخل القطنه او الکرسف مثلاً فی فضاء الفرج لصار متلوثاً بالدم و هذا المقدار یکفی فی الحکم بالحیضیه لوجود الدم و ان لم یخرج عن الفرج و ایضاً لایذهب علیک ان الدم مع استمراره یحسب دفعه واحده و لو کان ینقطع الدم مده بعد الیوم

الواحد – مثلاً – ثم یجری بعد ذلک یوماً اخر ثم ینقطع فلا یحسب عرفاً ان الدم کان فی ثلاثه ایام بل یحکم بان المراه رأت الدم ثلاث مرات فالتحدید الذی بیّنه الشارع من ثلاثه ایام لم یتحقق فی حقها .

(کلام السید فی العروه) مسأله۷ : قد عرفت أن أقل الطهر عشره فلو رأت الدم یوم التاسع أو العاشر بعد الحیض السابق لا یحکم علیها بالحیضیه و أما إذا رأت یوم الحادی عشر بعد الحیض السابق فیحکم بحیضیته إذا لم یکن مانع آخر و المشهور علی اعتبار هذا الشرط أی مضی عشره من الحیض السابق- فی حیضیه الدم اللاحق مطلقا و لذا قالوا لو رأت ثلاثه مثلا ثمَّ انقطع یوما أو أزید ثمَّ رأت و انقطع علی العشره إن الطهر المتوسط أیضا حیض و إلا لزم کون الطهر أقل من عشره و ما ذکروه محل إشکال بل المسلم أنه لا یکون بین الحیضین أقل من عشره و أما بین أیام الحیض الواحد فلا فالأحوط مراعاه الاحتیاط بالجمع فی الطهر بین أیام الحیض الواحد کما فی الفرض المذکور. (۱)

ص: ۱۰۲

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۷۰، ط. جامعه المدرسین.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۱۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

قد ذهب الاعلام الی ان اقل الطهر بین الحیضین عشره ایام فبعد اتمام الحیض الاول للزم الفصل بعشره ایام قبل بلوغ الحیض الثانی فلایمکن الحکم علی الدم بانه حیض قبل اتمام العشره فهذا مما اتفق علیه الاعلام و لا خلاف فیه و انما الخلاف فی الطهر الواقع بین الدمین فی الحیضیه الاولی کمن رأت الدم ثلاثه ایام مثلاً -ای بعد تحقق الحیض بمضی ثلاثه ایام - ثم انقطع الدم و حصل لها النقاء ثم بعد حصول النقاء رأت الدم قبل العشره بمعنی انقطع الدم قبل تمام العشره فالنقاء فی الفرض المذکور لوقع بین الدمین المحکومین بالحیض فی حیضیه واحده فالمشهور ذهبوا الی ان جمیع الایام من الدم الاول و الدم الآخر و النقاء المتوسط بین الدمین کلها محکوم بالحیضیه فوجب علی المراه العمل باحکام الحیض حتی فی ایام طهرها المتوسطه بین الدمین .

و لکن ذهب بعض کصاحب الحدائق الی ان لزوم عدم کون الطهر اقل من العشره لکان بین الحیضین لا فی الحیض الواحد فالمرأه اذا حصل لها النقاء بین الدمین فی الحیض الواحد للزم علیها العمل باحکام الطاهر و السید صاحب العروه قد احتاط فی هذا الطهر بالجمع بین تروک الحائض و احکام الطاهر فاللازم هو النظر فی استدلال المشهور و استدلال صاحب الحدائق و من تبعه .

و اما ما استدل به المشهور

فمنها : روایه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ أَقَلُّ مَا یَکُونُ الْحَیْضُ (ثَلَاثَهٌ) وَ إِذَا رَأَتِ الدَّمَ قَبْلَ عَشَرَهِ أَیَّامٍ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضَهِ الْأُولَی وَ إِذَا رَأَتْهُ بَعْدَ عَشَرَهِ أَیَّامٍ فَهُوَ مِنْ حَیْضَهٍ أُخْرَی مُسْتَقْبِلَه . (۱)

ص: ۱۰۳

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۹۶، ابواب الحیض، باب ۱۰، ح۱۱، ط آل البیت .

تقریب الاستدلال ان ظاهر قوله فهو من الحیضیه الاولی هو بقاء الحیضیه الاولی من اول رویه الدم الی اخر زمان رؤیته قبل انقضاء العشره و العرف یحکم ان النقاء المتخلل بین الدمین محکوم بالحیضیه اذ لو کان النقاء بین الدمین محکوم بالطهاره لکان الدم الموجود قبل النقاء و الموجود بعد النقاء لایحتسب بحیض واحد بل یکونان موجودین مستقلین و لکن الامام -علیه الصلوه و السلام - حکم بان الدم من اول وجوده الی اخر وجوده قبل العشره محکوم بالحیضیه الواحده المعبّر فی کلام الامام -علیه الصلوه و السلام - بالحیضیه الاولی .

مضافاً الی ان النقاء المتخلل بین الدمین فی حیضیه واحده امر شایع بین النساء و انه مما به الابتلاء بینهن و الامام -علیه الصلوه و السلام - لم یتعرض حکم النقاء فی هذه الروایه و لو کان النقاء بین الدمین محکوم بالطهاره و وجب علیها العمل باحکام الطاهر للزم علیه (ع) التعرض بحکمه بین الدمین فعدم التعرض دلیل علی ان الدم بین اول رؤیه الدم الی اخر رؤیته کلها محکوم

بالحیضیه - ان انقطع الدم بین العشره - سواء کان فی البین نقاء ام لا .

کما ان الاطلاق المقامی ایضاً جار فی المقام بان الامام -علیه الصلوه و السلام - فی مقام بیان احکام الدم بان اول رؤیته لکان بثلاثه ایام و اخره للزم ان لایتجاوز عن العشره و اذا رأت الدم بعد اتمام الرؤیه الاولی مع الفصل بالعشره یمکن ان یکون حیضاً لم یتذکر حکم النقاء و لو کان النقاء محکوماً بالطهاره للزم علیه التذکر بعدم الاتیان باحکام الحائض فی مده النقاء فالاطلاق المقامی یحکم بجریان احکام الحیض فی مده النقاء ایضاً .

ص: ۱۰۴

و منها : ای ما استدل لقول المشهور ما دل من الروایات علی ان الطهر لایکون اقل من عشره ایام کروایه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ لَا یَکُونُ الْقُرْءُ فِی أَقَلَّ مِنْ عَشَرَهِ أَیَّامٍ فَمَا زَادَ أَقَلُّ مَا یَکُونُ عَشَرَهٌ مِنْ حِینِ تَطْهُرُ إِلَی أَنْ تَرَی الدَّمَ . (۱)

و کذا ما عن یُونُسَ عَنْ بَعْضِ رِجَالِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ أَدْنَی الطُّهْرِ عَشَرَهُ أَیَّامٍ وَ ذَکَرَ الْحَدِیثَ إِلَی أَنْ قَالَ وَ لَا یَکُونُ الطُّهْرُ أَقَلَّ مِنْ عَشَرَهِ أَیَّامٍ . (۲)

فان الروایه تدل علی الطهر الواقع بین حیضین فلایمکن ان یکون اقل من العشره مضافاً الی ان المسئله ابتلائیه و لو کان النقاء فی حیض واحد من الطهر للزم علی الامام -علیه الصلوه و السلام - البیان لان یأتی المکلف باتیان الواجبات فعدم التعرض دلیل علی انه یحکم بالحیض و لو کانت طاهره فی الظاهر فالنقاء الذی کان اقل من العشره لایحتسب من الطهر فاللازم من ذلک ان النقاء فی حیضیه واحده اذا کان اقل من الطهر محکوم بالحیضیه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۲۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و اضف الی ذلک ان السائل لایکون عالماً بالمسئله حتی لو کان من النساء فضلاً عن الرجال و لو کان المسئله مورد تفصیل للزم علی الامام -علیه الصلوه و السلام - بیان ذلک فعدم البیان دلیل علی ان اقل الطهر للزم ان یکون عشره ایام فما دون ذلک محکوم بالحیضیه .

ص: ۱۰۵

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۹۷، ابواب الحیض، باب۱۱، ح۱، ط آل البیت .

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۹۸، ابواب الحیض، باب۱۱، ح۲، ط آل البیت .

و لکن ذهب صاحب الحدائق الی ان هذا الحکم - ای اقل الطهر کان عشره ایام - یختص بالنقاء بین الحیضین مستقلین و لکن اذا کان الطهر بین حیضیه واحده بمعنی ان المرأه تری الدم ابتداءً و استقر حیضها بعد ثلاثه ایام ثم وقع لها النقاء ثم تری الدم بعده و انقطع الدم دون العشره فالنقاء الطاری بین الدمین فی حیض واحد یحکم علیه بالطهر و وجب علیها العمل باحکام الطاهر و لایلزم ان یکون عشره ایام .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۲۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و استدل صاحب الحدائق بروایه یُونُسَ عَنْ بَعْضِ رِجَالِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام -قَالَ فِی حَدِیثٍ فَإِذَا رَأَتِ الْمَرْأَهُ الدَّمَ فِی أَیَّامِ حَیْضِهَا تَرَکَتِ الصَّلَاهَ فَإِنِ اسْتَمَرَّ بِهَا الدَّمُ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ فَهِیَ حَائِضٌ وَ إِنِ انْقَطَعَ الدَّمُ بَعْدَ مَا رَأَتْهُ یَوْماً أَوْ یَوْمَیْنِ اغْتَسَلَتْ وَ صَلَّتْ وَ انْتَظَرَتْ مِنْ یَوْمَ رَأَتِ الدَّمَ إِلَی عَشَرَهِ أَیَّامٍ فَإِنْ رَأَتْ فِی تِلْکَ الْعَشَرَهِ أَیَّامٍ مِنْ یَوْمَ رَأَتِ الدَّمَ یَوْماً أَوْ یَوْمَیْنِ حَتَّی یَتِمَّ لَهَا ثَلَاثَهُ أَیَّامٍ فَذَلِکَ الَّذِی رَأَتْهُ فِی أَوَّلِ الْأَمْرِ مَعَ هَذَا الَّذِی رَأَتْهُ بَعْدَ ذَلِکَ فِی الْعَشَرَهِ هُوَ مِنَ الْحَیْضِ وَ إِنْ مَرَّ بِهَا مِنْ یَوْمَ رَأَتِ الدَّمَ عَشَرَهُ أَیَّامٍ وَ لَمْ تَرَ الدَّمَ فَذَلِکَ الْیَوْمُ وَ الْیَوْمَانِ الَّذِی رَأَتْهُ لَمْ یَکُنْ مِنَ الْحَیْضِ إِنَّمَا کَانَ مِنْ عِلَّهٍ إِمَّا قَرْحَهٍ فِی جَوْفِهَا . (۱)

اقول : انه لزم النظر فی مفاد الروایه و ما یستفاد منها و لا بأس بتوضیح فقرات هذه الروایه لوجود الاغلاق فی بعض فقراتها .

ص: ۱۰۶

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۹، ابواب الحیض، باب۱۲، ح۲، ط آل البیت .

فقوله (ع) فاذا رأت المراه الدم فی ایام حیضها ترکت الصلوه فالمراد ان رؤیه الدم لکانت فی ایام العاده فلا اشکال فی الحکم بحیضیه الدم لوقوعه فی ایام العاده سواء کان مع الصفات ام لا فمع الحکم بالحیضیه لزم علیها ترک الصلوه .

قوله : (ع) فان استمر بها الدم ثلاثه ایام فهی حائض .

فالمراد ان المرأه بمحض رؤیه الدم فی ایام العاده للزم علیها البناء علی الحیضیه و لکن تحقق الحیضیه منوط باستمرار الدم ثلاثه ایام لانه قد مرّ فی روایات کثیره ان اقل الحیض ثلاثه ایام فمع عدم استمراره لایکون الدم حیضاً و ان کان فی ایام العاده .

قوله : و ان انقطع الدم بعد ما رأته یوماً او یومین اغتسلت و صلت و انتظرت .

و قال بعض ان المراد من هذه العباره ان الدم بعد رویته یوماً او یومین انقطع و لم یستمر الی ثلاثه ایام .

و لکن المختار فی معنی هذه العباره انها بعد ما رأته ثلاثه ایام انقطع یوماً او یومین و الوجه فی مختارنا ان الحیض للزم ان یکون تحققه منوطاً باستمرار الدم ثلاثه ایام فلو رأت الدم یوماً او یومین فلا یستقر لها الحیض لان الانقطاع دلیل علی عدم الحیضیه فعلیه فلا معنی للاغتسال و الانتظار لانها مع الانقطاع - قبل الثلاثه - لکانت المرأه علی طهر مع ان البحث کان فی النقاء المتخلل بین الدمین المحکومین بالحیضین فی حیضه واحده فاللازم اولاً تحقق الحیض ثم تخلل النقاء ثم تحقق الحیض بعد النقاء ثم انقطاع الدم دون العشره علی المختار ان انقطاع یوماً او یومین للزم ان یکون بعد تحقق الحیض ثلاثه ایام لانه بذلک قد تحقق الحیض اولاً ثم وقع النقاء بیوم او یومین بعد تحقق الحیض .

ص: ۱۰۷

اللهم الا ان يقال ان المبنى عدم لزوم التوالى فى ثلاثه ايام فى تحقق الحيض فعليه ان رأت الدم يوماً او يومين ثم رأته بعد ايام حتى يتم لها الثلاثه ثم انقطع دون العشره كفى فى تحقق الحيض ولكن المسلم عند الاعلام - كما مرّ سابقاً - هو لزوم التوالى فى ثلاثه ايام الحيض .

قوله (ع) و انتظرت من يوم رأت الدم الى عشره ايام .

فالمراد ان المرأه بعد تحقق حيضها و انقطاع الدم يوماً او يومين - مع ان اليوم او اليومين لكان من باب المثال و المقصود هو تحقق النقاء بعد تحقق الحيض قبله - فاذا وقع النقاء للزم على المرأه الانتظار حتى تظهر لها كيفيه النقاء فان يستمر الى العشره فلا اشكال فى تحقق الطهر و تحقق الحيض قبله - فعليه كانت الروايه خارجه عما نحن بصدده - و كذا اذا رأت الدم بعد النقاء للزم عليها الانتظار فى كيفيه الدم بانه يستمر الى بعد العشره او ينقطع دونها فان يستمر الى بعد العشره فالنقاء و الدم الذى بعده لكان فى حكم الطهر و المرأه طاهره و وجب عليه العمل باحكام الطاهر فاذا تركت الصلوه فى هذه الايام للزم عليها قضائها - و على هذا الفرض ايضاً كانت الروايه خارجه عما نحن بصدده - و لكن اذا انقطع الدم دون العشره فالنقاء وقع بين الدمين المحكومين بالحيض فى حيضه واحده فعليه كانت الروايه مربوطه بالمقام .

قوله (ع) فان رأت فى تلك عشره الايام من يوم رأت الدم او يومين حتى يتم لها ثلاثه .

فالمراد انها بعد الانقطاع - اى بعد تحقق النقاء - رأت الدم يوماً او يومين حتى يتم لها ثلاثه ثم انقطع الدم دون العشره حتى يحكم بان هذا الدم حيض و لكن قوله حتى يتم لها ثلثاه فلا نفهم ما هو المراد منه لانه بعد الطهر يكفى رويه الدم باى وجه كان و لو بنصف يوم ولكن اللازم هو انقطاعه دون العشره فلا يشترط فى تحقق الحيض بعد النقاء مضى ثلاثه ايام -و لذا يمكن ان يكون ذلك سهو من قلم الراوى -

ص: ۱۰۸

قوله (ع) فذلک الذی رأته فی اول الامر مع هذا الذی رأته بعد ذلک فی العشره من الحیض .

فالمراد ان الدم الذی رأته فی اول الامر - ای ثلاثه ایام التی لزم تحققها فی تحقق الحیض و الدم الذی رأته بعد النقاء بیوم او یومین مثلاً- کلاهما من الحیض فعلیه کانت الروایه مربوطه بالمقام من تحقق الحیض اولاً ثم النقاء بعده ثم الحیض بعد النقاء ففی هذه الصوره ذهب المشهور الی ان النقاء بین الدمین محکوم بالحیضیه و ان کان فی الظاهر طاهره ولکن ذهب صاحب الحدائق الی ان هذا النقاء- بین الدمین - محکوم بالطهر و وجب علیها العمل باحکام الطاهر من اتیان العبادات و لایشترط کونه اقل الطهر و هو عشره ایام لان ذلک لازم فی الحیضین لا فی حیض واحد .

و قوله (ع) و ان مرّ بها من یوم رأت الدم عشره ایام و لم تر الدم فذلک الیوم و الیومان الذی رأته لم یکن من الحیض انما کان من عله اما قرحه فی جوفها .

فالمراد ان الیوم او الیومان سواء کان قبل النقاء او کان بعد النقاء و لکن بعد العشره فلا یکون من الحیض لانه لو کان قبل النقاء فالحیض لایستقر لعدم استمراره الی ثلاثه ایام و ان کان بعد النقاء و لکن بعد العشره فلا اشکال ایضاً فی عدم کونه من الحیض .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۲۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

تقریب الاستدلال علی مذهب صاحب الحدائق ان الروایه تدل علی ان الدم الذی رأته المرأه فی اول الامر و ما رأته ثانیاً قبل تمام العشره من الحیض و اما ایام النقاء المتخلله بین الدمین لم یکن من الحیض مع ان الامام -علیه الصلوه و السلام - یکون فی مقام بیان حکم المراه فی هذه الایام فیستفاد منها ان النقاء المتخلل بین الدمین فی حیضه واحده من الطهر فلزم علیها العمل باحکام الطاهر .

ص: ۱۰۹

و اما الجواب عن هذا الاستدلال بعد الغض عن ارسال السند و ضعفه - مع انی اتعجب من الاعلام الذی لم یعتنوا بروایات ضعیفه و طرحوها لاجل الاشکال فی السند و لکنهم بحثوا عن هذه الروایه الضعیفه بجمیع احتمالها مضافاً الی وجود الاغلاق فی بعض فقراتها کما صرّح به المحقق الخویی بما هذا لفظه : و ان قوله : فان رآت الدم من اول ما رأت الثانی . . . لایخلو من اغلاق ثم قال الا ان الظاهر ان الثانی عطف بیان او بدل من اول ما رأت فیه یرتفع الاغلاق . (۱)

فاقول : هل یصح الاستدلال بهذه الروایه مع ضعف سندها و الاغلاق فی متنها و التوجیه من عطف بیان او البدل مع ان الامام -علیه الصلوه و السلام -کان کلامه ناظراً الی فهم العرف و العرف لایفهم معنی عطف البیان او البدل و علی ای حال لزم النظر الی صدر الروایه لان هذه الروایه قد وقع علیها التقطیع و لکن صدرها موجود فی باب ۱۰ ح ۴ عن یونس عن بعض رجاله عن

ابی عبـد الله -علیه الصـلوه و السـلام - قـال ادنی الطهر عشـره ایام فلا تزال . . . کلما کبرت نقصت حتی ترجع ال ثلاثه ایام فاذا رأت المرأه الدم فی ایام حیضها ترکت الصلوه فان استمر --- الی ما ذکرناه آنفاً .

فالمستفاد من الروایه ان الطهر عشره ایام یشمل الطهر الموجود بین الحیضین لا الموجود فی حیضیه واحده اذا کان اقل من عشره ایام - لانه اذا کان الطهر عشـره ایام او اکثر لیمکن ان یکون الدم الثانی من الحیضـیه الثانیه مع اجتماع سائر الشرائط و لذا لزم ان یکون الطهر بین حیضیه واحده اقل من عشره ایام حتی یتصور تخلل الطهر من حیضیه واحده - و الامام -علیه الصلوه و السلام - قد صرّح حکم هذا النقاء المتخلل بین الدمین فی صدر الروایه فلا یحتاج الی ذکره مره اخری فما ذکر بعض من سـکوت الامام -علیه الصـلوه و السـلام - و هو فی مقـام البیـان ممـا لا وجه له لتحقق البیان فی صـدر الروایه و لو لم تکن الروایه مقطوعه لکان مراد الامام -علیه الصلوه و السلام - واضحاً .

۱- التنقیح فی شـرح العروه الوثقی، السـید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۴۰، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

مضافاً الی ان الحیض لغه یستعمل فی نفس الدم و کذا فی حال سیلانه فالنقاء الموجود بین الدمین و سیلانهما لیس بحیض موضوعاً لعدم تحقق معناه فی هذه الصوره و لکن محکوم بالحیضیه حکماً – لا موضوعاً – و لذا صار حیضاً حکماً فلزم علی المرأه العمل باحکام الحیض .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۲۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الخویی رداً لما ذهب الیه صاحب الحدائق ما هذا لفظه : علی ان الروایه انما تدل علی مسلک المشهور فی نفسها و لا دلاله علی ما ذهب الی صاحب الحدائق و ذلک انها صرّحت فی غیر واحده من جملاتها علی ان مبدأ احتساب العشره اول یوم رأت المرأه فیه الدم و علیه فاذا فرضنا انها رأت الدم یومین ثم انقطع تسعه ایام و هما احد عشر یوماً و رآت الدم الیوم الثانی عشر فمقتضی هذه الروایه انه لیس بحیض لانها رأته بعد مضی عشره ایام من اول یوم رأت الدم مع انه من الحیض علی مسلک صاحب الحدائق لانه لا مانع علی مسلکه من ان یتخلل اقل من عشره بین حیضه واحده فعشره الحیض انما هی مجموع ایام رؤیه الدم و ایام النقاء علی ما دلت علیه الروایه . (۱)

اقول : ان الظاهر انه وقع سهو من قلمه الشریف لانه قال فی المثال ان المرأه رأت الدم یومین ثم انقطع تسعه ایام و هما احد عشر یوماً و رأت الدم الیوم الثانی عشر فمقتضی هذه الروایه انه لیس بحیض لانها رأته بعد مضی عشره ایام – انتهی کلامه . مع ان الحیض اقله ثلاثه ایام فاذا رأت المرأه الدم یومین ثم انقطع الدم و حصل النقاء فلا یتحقق فی حقها حیض لان الدم فی اقل من ثلاثه ایام یحتسب من الاستحاضه او غیرها فهی طاهره من حیث الحیضیه و النقاء بعد الیومین ایضاً استمراراً فی تلک الطهاره – من الحیض – فاذا رأت الدم فی الیوم الثانی عشر فلزم علیها مراعاه شرائط الحیضیه ثم الحکم بانه حیض و لکن اذا قال – فی المثال– اذا رأت المرأه الدم ثلاثه ایام – مع شرائطها ثم انقطع الدم ثمانیه ایام فکان مجموعهما احد عشر یوماً ثم اذا رأت الدم لکان بعد العشره فیحتسب من الاستحاضه لخروج الدم عن العشره کما ان الروایه ایضاً صرّحت بقوله (ع)فان استمر الدم ثلاثه ایام فهی حائض .فالدم بیومین قبل النقاء لم یکن من الحیض و ایضاً یرد علی صاحب الحدائق ، ان الروایه صرحت بانها بعد انقطاع الدم اغتسلت و صلّت و انتظرت فالانقطاع لایدل علی ان المراه طاهره بل المراه فی ایام الانقطاع تکون علی صوره الانتظار – کما صرح بهذا التعبیر نفس الروایه – من تعیین ماهیه الانقطاع فان استمر الانقطاع الی اخر العشره فالنقاء یحسب من الطهر و الدم الذی رأته المرأه اول الامر یحسب من الحیضیه و لکن اذا انقطع فی العشره و لم یتجاوز عنها بل رأت الدم مره اخری و لکن ینقطع فی العشره فالدم الاول و الانقطاع بعده و الدم الثانی کلها یحسب من الحیضیه و لکن اذا رأت الدم فی العشر و بعد الانقطاع یستمر الدم و تجاوز عن العشر فالدم الذی رأته اول الامر یحکم بالحیضیه و اما الدم الثانی الذی تجاوز عن العشره یحکم بعدم الحیضیه لاجل تجاوزه عن العشره کما سیأتی الکلام فیه ان شاء الله و اما النقاء ما بین الدمین لایحتسب من الحیض لان الدم الثانی یکون من الاستحاضه فلیس النقاء بین الدمین الحیضین حتی یحتسب من الحیض فالنقاء محکوم بالطهاره کما ان الدم الثانی ایضاً – کما مرّ – محکوم بعدم الحیضیه فاذا فرض انها تترک الصلوه و الصیام فی ایام النقاء للزم علیها قضائهما لانها کانت فی ایام الطهاره فوجب علیها العمل باحکام الطاهره .

ص: ۱۱۱

۱- التنقيح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۳۸، مؤسسه الخوئی الإسلامیه.

و الاولی ان ترفع الید عن هذه الروایه مع الضعف فی سندها و الاغلاق فی متنها و وجود نسخه بدل فی بعض فقراتها لان فی الروایه قال (ع) فاذا حاضت المرأه و کان حیضها خمسه ایام ثم انقطع الدم اغتسلت و صلّت فان رأت بعد ذلک الدم و لم یتمّ لها یوم طهرت عشره ایام - الخ- فان الشیخ الاعظم نقل عن بعض النسخ المعتبره من یوم طمثت - لا یوم طهرت - فالاولی عدم البحث عنها و لکن بحثنا عن بعض فقراتها لتعرض الاعلام لها .

و استدل صاحب الحدائق ایضاً بموثقه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ أَقَلُّ مَا یَکُونُ الْحَیْضُ (ثَلَاثَهٌ) وَ إِذَا رَأَتِ الدَّمَ قَبْلَ عَشَرَهِ أَیَّامٍ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضَهِ الْأُولَی وَ إِذَا رَأَتْهُ بَعْدَ عَشَرَهِ أَیَّامٍ فَهُوَ مِنْ حَیْضَهٍ أُخْرَی مُسْتَقْبِلَهٍ . (۱)

تقریب الاستدلال ان المراد بالعشره الثانیه هو عشره الطهر اجماعاً کما ان الروایات تدل علی ان الحیضیه الثانیه لزم ان یکون بینها و بین الحیضیه الاولی عشره ایام او اکثر من النقاء و هذه الشرطیه ایضاً مذکوره فی الحیضیه الاولی بان الحیضیه الاولی لزم ان لا تتجاوز عن العشره بعد الحاق الدم الثانی بالدم الاولی و ان کان بینهما النقاء بتسعه ایام حتی یکون مجموع الدمین العشره او ما دونها و اللازم من ذلک کون النقاء بین الدمین (فی الحیضیه الاولی) من الطهر لانه لو یحتسب مجموع الدمین و النقاء بینهما کلها من ایام الحیض للزم ان یکون الحیض اکثر من العشره و هو خلاف الاجماع کما اذا رأت المرأه الدم اربعه ایام ثم حصل لها النقاء تسعه ایام ثم رأت الدم خمسه ایام - مثلاً- و لو کان النقاء حیضاً لکان حیض هذه المرأه ثمانیه عشر ایام فهو خلاف بالاجماع و لو کان النقاء من الطهر - دون الحیض - لکان حیضها تسعه ایام و هو ما دون العشره من مجموع الدم الاول و الدم الثانی ففی هذه الصوره لایرد الاشکال لعدم تجاوز العاده عن العشره .

ص: ۱۱۲

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۹۶، ابواب الحیض، باب ۱۰، ح۱۱، ط آل البیت.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۰/۲۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

اقول : اولاً : ان لصاحب الحدائق انه لو رأت المرأه الدم اربعه ایام – مثلاً – ثم حصل لها النقاء بیومین ثم رأت الدم سبعه ایام ثم حصل النقاء بیوم ثم رأت الدم خمسه ایام فلاجل عدم تحقق اقل الطهر و هو عشره ایام – بین الدماء لایمکن ان یکون الدمین الاخیرین من الحیضیه المستقبله کما لایمکن ان یکون من الحیضیه الاولی لتجاوز الدم عن العشره فما تقول – صاحب الحدائق – فی حکم الدم الثانی و الثالث.

و ثانیاً : انه اذا نظرنا الی متن الروایه مع قطع النظر عما قال به صاحب الحدائق فالروایه تدل علی ان اقل الحیض ثلاثه ایام و لزم ان یکون اخره مما لایتجاوز عن العشره فما راه من الدم دون العشره فیحسب من الحیض سواء کان الدم مستمراً او یکون منقطعاً یتخلل النقاء فی تلک الایام و لکن اذا تخلل النقاء بین الدم السابق و بین الدم اللاحق عشره ایام او اکثر فیمکن ان یکون من الحیضیه المستقبله – اذا کان مع سائر الشرائط – و اما اذا کان النقاء اقل من العشره و لکن کان مجموع ایام الدم الاول و ایام النقاء و الدم الثانی بعدها اکثر من العشره لکان الدم الثانی بعدهما دم الاستحاضه لعدم امکان ایام العاده اکثر من العشره کما لایمکن ان یکون من الحیضیه المستقبله لعدم تخلل اقل الطهر و لاجل ذلک ان ایام النقاء فی هذه الصوره یحکم علیها بالطهاره فالدم الاول یحسب من الحیض قط .

و ثالثاً : ان اللازم من کون الدم الثانی ملحقاً بالدم الاول کون النقاء محسوباً بالحیضیه لانه اذا لم یکن محسوباً بها للزم کون الدم الثانی دماً اخر غیر الدم الاول و ان کان کلاهما بصفات الحیض فعلیه لایکون مجموعهما محسوباً بدم واحد و حیض واحد .

ص: ۱۱۳

و رابعاً : ان ما قال به صاحب الحدائق بان العشره لازمه فی الحکم بان الدم الثانی یکون حیضاً فالمراد من العشره فی ذیل الروایه هو اقل الطهر فالعشره فی صدرها ایضاً عشره الطهر المضطربه فلاجل عدم تحقق وقت و لا عدد فی حقهما لیس لهما ان یحکمان بالحیض بمجرد رؤیه الدم بل لزم علیهما الرجوع الی الصفات و لکن اذا تجاوز عن العشره فالعشره فی حقهما هو عدد عادتهما دون ما زاد عنها هذا علی قول و علی قول اخر ترجع الی عاده اخواتها و النبات التی تکون علی سنّها و سیأتی حکمهما و حکم الناسیه فی المسائل الآتیه علی تفصیل ان شاء الله .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۰۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(و قال المحقق الخویی فی تقریب استدلال صاحب الحدائق ما هذا لفظه : فالعشره المذکوره فی الشرطیه الثانیه – و اذا رأته بعد العشره فهو من الحیضه المستقبله – هی عشره الطهر و هذه العشره هی المذکوره فی الشرطیه الاولی بعینها فالمراد بالعشره فی کلتا الجملتین عشره الطهر و علیه لاتتم الشرطیه الاولی علی اطلاقها الا اذا جعلنا ایام النقاء طهرا). [(۱)] اذ لو جعلناه حیضاً فربما زاد حیض المرأه عن عشره ایام .

و لکن ما ذکرناه آنفاً من الاشکال وارد علی کلامه الشریف فاذا رأت المرأه الدم خمسه ایام مثلاً ثم حصل لها النقاء اربعه ایام ثم رأت الدم ثلاثه ایام ثم حصل لها النقاء بیومین ثم رأت الدم بعده بیومین مثلاً و استمر حالها بهذه الصوره فی الشهر او الشهرین فما یقول فی حکم الدم بعد التجاوز عن العشره الاولی مع ان المسلم ان الدماء التی رأتها المرأه بعد التجاوز عن العشره لایکون بحیض مستقبل لعدم تحقق اقل الطهر بین الدماء و وقع المحذور علی صاحب الحدائق من جهتین .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۴۱، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

الجهه الاولی : ان الدم بعد العشره لایحتسب بحیضیه مستقبله کما مرّ .

و الجهه الثانیه : انه لایمکن ایضاً ان یحتسب من الحیضیه الاولی لان جمیع هذه الدماء لو کانت من الحیض للزم ان تکون مده حیض هذه المرأه اکثر من العشره و هو خلاف الاجماع فبذلک یظهر لزوم تقیید فی الروایه لانه لا مناص فی رفع الاشکال الا بهذا التقیید و هو تقیید الدم الموجود فی العشره الاولی بان الدم بعنوان انه من الدم الحیض للزم ان لایتجاوز عن العشره فالدم الذی رأته المراه بعد العشره لایحتسب من الحیضیه الاولی کما لایحتسب من الحیضیه المستقبله فاذا لم یکن الدم من القرحه او الجرحه یحمل علی الاستحاضه .

و خامساً : انه لزم النظر فی الروایه بالنظر الدقیق حتی یظهر معناها.

فالروایه تدل علی ان العشره التی تکون فاصله بین الدمین یوجب الحکم بان الدم قبلها من الحیض الاول و بعدها یکون من الحیض المستقبل – مع سائر الشرائط – و لکن محط الکلام لکان فی النقاء بین الدمین فی حیض واحد . فهذه الروایه خارجه عما نحن بصدده لانها تدل علی ان عشره الطهر بین الدمین یوجب عدم امکان الحاق الثانی بالاول بل یختص الثانی بالحیض المستقبل و ان اللازم من عدم کون الثانی من الحیض المستقبل عدم الفصل بینهما بعشره ایام فعلیه ان هذه الروایه خارجه عما نحن بصدده من النقاء بین الدمین فی حیض واحد اذا کان النقاء دون العشره و اما اذا کان النقاء عشره ایام او اکثر فهی خارجه عن المقام .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۰۳

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

ص: ۱۱۵

و من الروایات التی یمکن ان یستدل علی قول صاحب الحدائق

روایه عَنْ یُونُسَ بْنِ یَعْقُوبَ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - الْمَرْأَهُ تَرَی الدَّمَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ أَوْ أَرْبَعَهً قَالَ تَدَعُ الصَّلَاهَ قُلْتُ فَإِنَّهَا تَرَی الطُّهْرَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ أَوْ أَرْبَعَهً قَالَ تُصَلِّی قُلْتُ فَإِنَّهَا تَرَی الدَّمَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ أَوْ أَرْبَعَهً قَالَ تَدَعُ الصَّلَاهَ قُلْتُ فَإِنَّهَا تَرَی الطُّهْرَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ أَوْ أَرْبَعَهً قَالَ تُصَلِّی قُلْتُ فَإِنَّهَا تَرَی الدَّمَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ أَوْ أَرْبَعَهً قَالَ تَدَعُ الصَّلَاهَ تَصْنَعُ مَا بَیْنَهَا وَ بَیْنَ شَهْرٍ فَإِنِ انْقَطَعَ الدَّمُ عَنْهَا وَ إِلَّا فَهِیَ بِمَنْزِلَهِ الْمُسْتَحَاضَهِ . (۱)

تقریب الاستدلال ان الحکم باتیان الصلوه بین الدماء دلیل علی کونها طاهره و لذا وجب علیها الاتیان بالصلوه .

اقول : و فیه ان الحکم باتیان الصلوه لکان من باب الحکم الظاهری کما مرّ فی روایه یونس بانها بعد النقاء اغتسلت و صلّت و انتظرت فالمراد بالانتظار - کما مرّ سابقاً - هو العمل علی طبق الظاهر حتی یتبین حالها من تحقق الطهاره او کون زمان النقاء یحتسب بالحیضیه حکماً و لذا ان الامر بالصلوه لیس حکماً واقعیاً فی حقها لعدم العلم بحالها بعد النقاء و مده النقاء کما اشار الی کون الحکم ظاهریاً المحقق الحکیم .

فقال ما هذا لفظه : و علیه - ای الحمل علی الحکم الظاهری - کلام من افتی بمضمونها کما عن المقنع و الفقیه و النهایه و الاستبصار و المبسوط بل هو الظاهر محکی الاستبصار . (۲)

ص: ۱۱۶

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۵، ابواب الحیض، باب۶، ح۲، ط آل البیت .

۲- مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص۲۰۷، ناشر: مکتبه آیهالله العظمی المرعشی النجفی.

و فی المقام روایات اخر بعضها مرسل و بعضها قاصر الدلاله لامکان حملها علی الحکم الظاهری .

هذا کله لکان بملاحظه دلاله الروایات و لکن فی المسئله قد ادعی بعض الاجماع علی کون اقل الطهر و النقاء عشره ایام و لاجل ذلک ذهب بعض الی تقیید معقد الاجماع بان کون اقل الطهر لایکون الا عشره ایام لکان بین الحیضین لا فی حیض واحد و لذا قال فی التذکره: فان رات ثلاثه ایام متوالیه فهو حیض قطعاً فاذا انقطع و عاد قبل العاشر کان الدمان و ما بینهما حیضاً ذهب الیه علمائنا اجمع .

(کلام السید فی العروه) مسأله۸ : الحائض إما ذات العاده أو غیرها و الأولی إما وقتیه و عددیه أو وقتیه فقط أو عددیه فقط و الثانیه إما مبتدئه و هی التی لم تر الدم سابقا و هذا الدم أول ما رأت و إما مضطربه و هی التی رأت الدم مکررا لکن لم تستقر لها عاده و إما ناسیه و هی التی نسیت عادتها و یطلق علیها المتحیره أیضا و قد یطلق علیها المضطربه و یطلق المبتدأه علی الأعم ممن لم تر الدم سابقا و من لم تستقر لها عاده أی المضطربه بالمعنی الأول . (۱)

اقول : انه لا باس ببیان اجمالی لتبیین العناوین فی هذه المسئله ,

فنقول : ان المرأه التی رأت الدم فتاره تکون ممن رأت الدم اول مره و لم تر الدم سابقاً فهی تسمی بالمبتدئه ای یکون هذا الدم اول رؤیتها و اخری لیست کذلک بل رأت الدم سابقاً و لکن لم تستقر لها من حیث العدد و الوقت فهی تمسی بالمضطربه فلاجل عدم الاستقرار من حیث العدد و الوقت تکون مضطربه و ثالثه ما اذا استقرت لها العاده فهی فی هذه الصوره لا تخلو من وجهین فتاره نسیت عادتها فهی تسمی بالناسیه کما یطلق علیها المتحیره و اخری تکون ذاکره عادتها فتسمی بذات العاده فالمرأه فی هذه الصوره لا تخلو من وجوه :

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۷۱، ط. جامعه المدرسین.

الوجه الاول : تکون ذات عاده من حیث الوقت و العدد کما اذا رأت الدم فی کل من الشهرین خمسه ایام من اول الشهر – مثلاً – فالعدد خمسه و الوقت اول الشهر فهی تسمی بذات العاده الوقتیه و العددیه .

الوجه الثانی : تکون ذات العاده من حیث العدد فقط کما اذا رأت الدم فی الشهر الاول خمسه ایام من اول الشهر و فی الشهر الثانی رأت الدم بذلک العدد و لکن من وسط الشهر فالعدد معین معلوم و لکن الوقت لیس فی زمان واحد فی الشهرین و تسمی هذه المرأه ذات عاده عددیه فقط دون الوقتیه لعدم الاتحاد فی الوقت فی الشهرین .

الوجه الثالث : ما اذا تکون ذات عاده وقتیه فقط کما اذا رأت الدم فی اول الشهر الاول خمسه ایام و فی الشهر الثانی من اول الشهر سته ایام فهی من حیث الوقت علی السواء و من حیث العدد علی الاختلاف فهی تسمی بذات العاده الوقتیه دون العددیه و من الواضح ان لکل من هذه الصور حکم مخصوص کما سیأتی تفصیله ان شاء الله و لکن علی وجه الاجمال .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۰۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

ان صاحب العاده الوقتیه العددیه بمحض رؤیه الدم فی الوقت تجعله حیضاً من دون احتیاج الی الصفات لان المفروض هو الاتحاد فی الوقت و العدد و اما صاحب العاده العددیه – فقط – لایجوز له ترتب احکام الحیض بمجرد رؤیه الدم بل لزم علیها ان تحکم بالحیضیه – اذا کان الدم مع الصفات– طاهراً حتی یستجمع عندها سائر الشروط لان المفروض عدم تحقق الوقت المعین فی حقها فاذا مضی ثلاثه ایام و الدم فیها مستمر و ینقطع فی زمان خاص فهی حائض و الدم حیض و کذا اذا تجاوز الدم عن العدد و یستمر حتی یتجاوز عن العشره فبعدد العاده تجعله حیضاً و الباقی یکون استحاضه .

ص: ۱۱۸

و اما صاحب العاده الوقتیه فقط فهی بمجرد رؤیه الدم تجعله حیضاً لان المفروض تحقق الوقت فی حقها من دون مراجعه الی الصفات و لکن الدم اذا تجاوز عن العشره ترجع الی الصفات لان المفروض عدم تحقق عدد معین فی حقها فما کان مع الصفات تجعله حیضاً و ما لم یکن تحکم بانه استحاضه و اما المبتدئه و المضطربه فلاجل عدم تحقق وقت و لا عدد فی حقهما لیس لهما ان یحکمان بالحیض بمجرد رؤیه الدم بل لزم علیهما الرجوع الی الصفات و لکن اذا تجاوز عن العشره فالعشره فی حقهما هو عدد عادتهما دون ما زاد عنها هذا علی قول و علی قول اخر ترجع الی عاده اخواتها و النبات التی تکون علی سنّها و سیأتی حکمهما و حکم الناسیه فی المسائل الآتیه علی تفصیل ان شاء الله .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۰۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و لا یخفی علیک ان لفظ العاده لم یرد فی الروایات بل انها عنوان عنونها الاصحاب فی کلماتهم و یمکن ان تکون من ماده العود من حیث ان الدم عاد مرتین - من حیث الوقت و العدد او من حیث العدد فقط او من حیث الوقت فقط - و الموجود فی متن الروایات هو التعبیر بعنوان الوقت المعلوم او بتعبیر ایامها کما مرّ فی موثقه سماعه فالمذکور فیها: فاذا اتفق الشهران عده ایام سواء فتلک ایامها. (۱)

(کلام السید فی العروه) مسأله۹ :تتحقق العاده برؤیه الدم مرتین متماثلین فإن کانا متماثلین فی الوقت و العدد فهی ذات العاده الوقتیه و العددیه کأن رأت فی أول شهر خمسه أیام و فی أول الشهر الآخر أیضا خمسه أیام و إن کانا متماثلین فی الوقت دون العدد فهی ذات العاده الوقتیه کما إذا رأت فی أول شهر خمسه و فی أول الشهر الآخر سته أو سبعه مثلا و إن کانا متماثلین فی العدد فقط فهی ذات العاده العددیه کما إذا رأت فی أول شهر خمسه و بعد عشره أیام أو أزید رأت خمسه أخری . (۲)

ص: ۱۱۹

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۷، ابواب الحیض، باب۷، ح۱، ط آل البیت.
۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۷۲، ط. جامعه المدرسین.

اقول : ان العاده تتحقق برؤیه الدم مرتین متماثلتین تکون علیها المشهور بل ادعاء الاجماع فی التذکره و الخلاف و جامع المقاصد و المدارک و یدل علیه مرسله یونس حیث قال (ع) فان انقطع الدم لوقته فی الشهر الاول سواء حتی یوالی علیه حیضتان او ثلاث فقد علم الان ان ذلک قد صار وقتاً و خلقاً معروفاً تعمل علیه و تدع ما سواه و تکون سنّتها فیما تستقبل ان استحاضت قد صارت سنه الی ان تجلس اقرائها و انما جعل الوقت ان توالی علیها حیضتان او ثلاث لقول رسول الله - صلی الله علیه و آله- للتی تعرف ایامها دعی الصلوه ایام اقرائک فعلمنا انه لم یجعل القرء الواحد سنه لها فیقول لها دعی الصلوه ایام قرئک و لکن سنّ لها الاقراء و ادناه حیضتان فصاعداً -الحدیث - . (۱)

فالتعبیر بالاقراء یدل علی ان العاده لم تستقر برؤیه الدم مرّه واحده بل لزم تکرارها و المصرح فی الروایه ایضاً تحقق القرء بحیضتان فصاعداً و کلمه الاقراء و ان کان علی صوره الجمع و لایصدق الجمع بتکرار الدم فی وقت معین مرتین لان الجمع یصدق علی التکرار بمرات و لکن یصح تطبیق الجمع علی مرتین بواسطه مرسله یونس للتصریح به - ای تحقق الاقراء بمرتین - او بعدم القول بالفصل بین المرتین و ما زاد عنهما .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۰۶

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و ما ذکرناه فی کلمه اقرائک من کونها علی صیغه الجمع و لکن یصح تطبیقها علی رؤیه الدم مرتین یجری فی کلمه - الایام - المذکوره فی الروایات کموثقه سَمَاعَهَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْجَارِیَهِ الْبِکْرِ أَوَّلَ مَا تَحِیضُ إِلَی أَنْ قَالَ فَإِذَا اتَّفَقَ شَهْرَانِ عِدَّهَ

أَيَّامٍ سَوَاءً فَتِلْكَ أَيَّامُهَا . (٢)

١- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج٢، ص٢٨٧، ابواب الحيض، باب٧، ح٢، ط آل البيت .

٢- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج٢، ص٢٨٧، ابواب الحيض، باب٧، ح١، ط آل البيت .

من التعبير بشهران ثم تطبيق ذلک بقوله فتلک ايامها ، فکلمه الايام و ان کانت علی صيغه الجمع و لکن الامام (ع) اطلقها علی - شهران- و اضف الی ذلک ان صيغه الجمع - کالاقراء او الايام - و ان لاتصدق علی الفرد الواحد او الاثنين فقط و لکن اطلاق الجمع علی الاثنين فما فوقهما امر مرسوم شايع فی العرب کما فی الکتاب العزيز بقوله تعالی : فَإِن كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنْ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ. (١)

فالمراد هو الاثنين فما فوقها و لذا فی الآيه الشريفه قد اطلق کلمه النساء علی الاثنين فما فوقها و لايکون الاثنان خارجان عن شمول النساء عليها .

و الذی يسهل المطلب کلام الامام - عليه الصلوه و السلام- من اطلاق الايام علی - الشهران- فهذا يکفينا فی صحه الاطلاق و الاستعمال.

و ايضاً لايخفی عليک ان عنوان - الشهران- فی کلام الامام - عليه الصلوه و السلام- ليس فی تحقق الحيض لان ذلک لکان من باب المثال او من باب السوال الذی سأله سائل فی حق المرأه او يکون علی وجه الغالب فی تحقق العاده بل الملاک هو ما ذکرناه سابقاً من لزوم الفصل باقل الطهر و هو عشره ايام فاذا وقع الفصل بين رؤيه الدم اولاً و ما رأته ثانياً و يکون الثانی مع الشرائط کفی فی الحکم بالحيض علی الثانی .

فقوله (ع) فاذا اتفق الشهران عده ايام سواء فتلک ايامها فمفهومه انه اذا لم يتفق الشهران عده ايام سواء فلا تکون تلک ايامها فالموضوع فی الاثبات و النفی هو الشهران فالانتفاء فی المفهوم لکان لاجل انتفاء الموضوع فلا دلاله فی الموثقه علی عدم تحقق العاده برؤيه الدم فی شهر واحد کما مرّ ذلک فی المثال فاذا قيل اذا رکب الامير يوم الجمعه فخذ رکابه فالمفهوم هو اذا لم يرکب الامير يوم الجمعه فلا يجب اخذ رکابه و ليس مفهومه اذا رکب الامير فی غير يوم الجمعه فلا يجب اخذ رکابه فالاثبات و النفی لکان حول رکاب الامير يوم الجمعه و اخذ رکابه فيه و لا نظر فيه الی رکوب الامير فی غير يوم الجمعه و بعباره اخری ان طرء حکم علی موضوع لکان وجود الحکم و عدمه يدور مدار ذلک الموضوع من غير توجه الی موضوع اخر من وجود الحکم بوجود الموضوع و انتفاء الحکم بانتفاء ذلک الموضوع و لذا ان موضوعاً اخر لکان خارجاً عن محط الحکم .

١- سوره النساء / آيه ١١.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۰۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۰: صاحبه العاده إذا رأت الدم مرتین متماثلتین علی خلاف العاده الأولی تنقلب عادتها إلی الثانیه و إن رأت مرتین علی خلاف الأولی لکن غیر متماثلتین یبقی حکم الأولی نعم لو رأت علی خلاف العاده الأولی مرات عدیده مختلفه تبطل عادتها و تلحق بالمضطربه . (۱)

و فی المقام مسائل : الاولی : ما ذا رأت المرأه الدم مرتین متماثلتین علی خلاف العاده الاولی بعد تحقق العاده لها بشهرین فقد انقلبت عادتها من الاولی الی الثانیه کما اذا رأت الدم من اول الشهر الی خمسه ایام و تری الدم فی الشهر الثانی من اول الشهر الی خمسه ایام فقد ثبتت عادتها خمسه ایام من اول الشهر و لکن اذا رأت الدم فی الشهر الثالث من اوله الی سته ایام و رأت الدم فی الشهر الرابع من اوله الی سته ایام فقد تنقلب عادتها من الاولی – خمسه ایام – الی الثامنه –سته ایام – و هذا امر اتفاقی کما فی المنتهی حتی ان ظاهر کلامه یدل علی انه اتفاقی بین العامه ایضاً لانه اقتصر علی نقل الخلاف عن بعض دون اکثرهم.

مضافاً الی دلاله الروایه علی ذلک فعلیه ان الاجماع مدرکی و الروایه ظاهره الدلاله علی المراد کما فی روایه سَمَاعَهَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْجَارِيَهِ الْبِكْرِ أَوَّلَ مَا تَحِيضُ إِلَى أَنْ قَالَ فَإِذَا اتَّفَقَ شَهْرَانِ عِدَّهَ أَيَّامٍ سَوَاءً فَتِلْكَ أَيَّامُهَا . (۲)

ص: ۱۲۲

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۷۳، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۷، ابواب الحیض، باب۷، ح۱، ط آل البیت .

و کذا مرسله يُونُسَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام– . . . فَإِنِ انْقَطَعَ الدَّمُ لِوَقْتِهِ فِي الشَّهْرِ الْأَوَّلِ سَوَاءً حَتَّى تَوَالَى عَلَيْهِ حَيْضَتَانِ أَوْ ثَلَاثٌ فَقَدْ عُلِمَ الْآنَ أَنَّ ذَلِكَ قَدْ صَارَ لَهَا وَقْتاً وَ خَلْقاً مَعْرُوفاً تَعْمَلُ عَلَيْهِ وَ تَدَعُ مَا سِوَاهُ – الی ان قال – وَ إِنَّمَا جُعِلَ الْوَقْتُ أَنْ تَوَالَى عَلَيْهَا حَيْضَتَانِ أَوْ ثَلَاثٌ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ –صلی الله علیه و آله– لِلَّتِي تَعْرِفُ أَيَّامَهَا دَعِي الصَّلَاهَ أَيَّامَ أَقْرَائِكِ فَعَلِمْنَا أَنَّهُ لَمْ يَجْعَلِ الْقُرْءَ الْوَاحِدَ سُنَّهً لَهَا فَيَقُولَ لَهَا دَعِي الصَّلَاهَ أَيَّامَ قُرْئِكِ وَ لَكِنْ سَنَّ لَهَا الْأَقْرَاءَ وَ أَدْنَاهُ حَيْضَتَانِ فَصَاعِداً الْحَدِيثَ . (۱)

و لذا لزم علیها العمل بعادتها الحدیثه لا السابقه لانقلاب عادتها من السابقه الی الحدیثه ؛ هذا فی العددیه و الامر کذلک فی الوقتیه و کذا فی الوقتیه العددیه .

المسئله الثانیه : اذا رأت المرأه الدم مرتین علی خلاف العاده الاولی المستقره لها و لکن کانا غیر متماثلتین کما اذا رأت فی الشهر الثالث الدم من اول الشهر الی خمسه ایام – بعد تحقق العاده الاولی من اول الشهر الی اربعه ایام – ثم تری الدم فی الشهر الرابع – الدم من اول الشهر الی سته ایام فلا اشکال فی ان عادتها هی الاربعه لانها تتحقق مرتین و تکون هی العاده المستقره لها

و المرتین اللتین تکونان بعد تحقق العاده لم تکونا متماثلتین فعلیها الاخذ بالاربعه بعنوان العاده فلا یتحقق لها انقلاب .

نعم وقع بحث فی ان المرأه اذا تحققت لها العاده بعد الشهرین باربعه ایام - مثلاً - و لکن رأت الدم فی الشهر الثالث خمسه ایام و فی الشهر الرابع سته ایام و فی الشهر الخامس سبعه ایام و فی الشهر السادس ثمانیه ایام - مثلاً- فهل تنقلب عادتها من العددیه المعینه - ای بعد اربعه ایام - الی المضطربه لاضطراب العدد فی الشهور الآتیه بعد تحقق العدد ام لا فذهب الاعلام الی عدم انقلاب العددیه بالمضطربه لان الملاک الذی بینه الشارع و هو تحقق العاده من رؤیه الدم مرتین علی وجه السواء قد تتحقق فی حقها فلزم علیها الرجوع الی تلک العاده من رؤیه الدم مرتین علی وجه السواء قد تتحقق فی حقها فلزم علیها الرجوع الی تلک العاده حتی تنقلب عادتها من الاربعه الی عدد اخر الی رأته المرأه فی شهرین متماثلتین لتصریح الروایه کما فی روایه یونس فی تفسیر قول النبی -صلی الله علیه و آله- بان ادنی تحقق العاده هو حیضان فصاعداً - کما مرّ فی روایه یونس آنفاً .

ص: ۱۲۳

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۷، ابواب الحیض، باب۷، ح۲، ط آل البیت.

المسئله الثالثه : لو رأت المرأه الدم خلاف العاده الاولی مرات عدیده مختلفه فهل تبطل عادتها الاولی و تلحق بالمضطربه ام لا ؟

فذهب السید الی ابطال العاده الاولی و انقلابها بالمضطربه .

اقول : ان الاضطراب فی العاده امر عرفی یفهمه العرف فلا یحکم بالاضطراب اذا کان الاختلاف قلیلًا -کالاختلاف فی اشهر قلیله - ففی هذه الصوره لزم علیها الرجوع الی عادتها السابقه و لکن اذا استمر الاضطراب فی الشهور الآتیه بحیث ان العرف یحکم بان عادتها الاولی قد تبطل و تحقق مقامها الاضطراب - لاضطراب العدد مرات عدیده ففی هذه الصوره یحکم علیها بالاضطراب و تسمی المرأه فی هذه الصوره بالمضطربه . و سیاتی حکمها فی خلال الابحاث الآتیه - مع ان المذکوره فی الروایات بالرجوع الی العاده اذا رأت الدم خلافها لکان الظاهر منها انصراف مفادها عن صوره الاضطراب - بعد تحقق العاده فالاحوط هو الرجوع الی عادتها السابقه اولاً - ثم الاحتیاط فی الجمع بین تروک الحائض و احکام المستحاضه حتی یتحقق الاضطراب فی حقها ثم العمل باحکام المضطربه بعد تحقق الاضطراب .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۱۰

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۱: لا یبعد تحقق العاده المرکبه کما إذا رأت فی الشهر الأول ثلاثه و فی الثانی أربعه و فی الثالث ثلاثه و فی الرابع أربعه أو رأت شهرین متوالیین ثلاثه و شهرین متوالیین أربعه ثمَّ شهرین متوالیین ثلاثه و شهرین متوالیین أربعه فتکون ذات عاده علی النحو المزبور لکن لا یخلو عن إشکال خصوصا فی مثل الفرض الثانی حیث یمکن أن یقال إن الشهرین المتوالیین علی خلاف السابقین یکونان ناسخین للعاده الأولی فالعمل بالاحتیاط أولی نعم إذا تکررت الکیفیه المذکوره مرارا عدیده بحیث یصدق فی العرف أن هذه الکیفیه عادتها و أیامها لا إشکال فی اعتبارها فالإشکال إنما هو فی ثبوت العاده الشرعیه بذلک و هی الرؤیه کذلک مرتین (۱)

ص: ۱۲۴

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۷۳، ط. جامعه المدرسین.

اقول : ان العاده تکون علی نحوین البسیطه و المرکبه و المراد من الاول ان المرأه اذا رأت الدم فی الشهرین المتوالیین عدداً معیناً او وقتاً معیناً فیکون ذلک عادتها فیجب علیها الاخذ بالعاده فی الشهور الآتیه و المراد بالثانی انها رأت الدم فی الشهر الاول اربعه و فی الشهر الثانی خمسه - مثلًا- و فی الشهر الثالث اربعه و فی الشهر الرابع خمسه و هکذا فی الشهور الآتیه بحیث کانت فی الشهور الفردیه اربعه و فی الشهور الزوجیه خمسه کما یتصور المرکبه بوجه اخر بانها رأت الدم فی الشهرین المتوالیین عدداً معیناً و فی الشهرین بعدهما - ای الشهر الثالث و الرابع - عدداً اخر ثم فی الشهرین الخامس و السادس علی طبق الشهر الاول و الثانی و فی الشهر السابع و الثامن علی طبق الشهر الثالث و الرابع فهکذا فی الشهور الآتیه و یمکن تصویر المرکبه علی وجوه اخر

و لکن لشده بعد کون العاده هکذا لکان عدم ذکرها اولی .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۱۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

اذا عرفت ذلک فاقول ان تحقق العاده لکان برؤیه الدم مرتین فاذا تحققت لکان ذلک عادتها فی الشهر الثالث فیجب علیها الرجوع بتلک العاده اذا کان العدد غیر عدد العاده – فی العددیه – و لکن اذا رأت الدم فی الشهر الرابع علی طبق الشهر الثالث فقد تحققت فی حقها عاده جدیده لتحقق الملاک و هو رویه الدم مرتین بعدد خاص فلزم علیها الرجوع فی الشهر الخامس الی العاده الجدیده لانقلاب العاده من السابقه الی الحدیثه و الامر کذلک فی الشهور الآتیه من الرجوع الی العاده التی قد تحققت لها – حدیثاً– لانه بها تبطل العاده السابقه .

و لکن الکلام فیما اذا رأت الدم فی الشهر الاول ثلاثه ایام – مثلاً و فی الشهر الثانی اربعه ایام و فی الشهر الثالث ثلاثه ایام و فی الشهر الرابع اربعه فهکذا بحیث ان العرف یحکم ان عادتها هکذا فی الشهور الفردیه بالثلاثه و فی الشهور الزوجیه بالاربعه فما حکم المرأه فی هذه الصوره فذهب السید صاحب العروه الی انها اذا کانت عادتها هکذا فی مرات عدیده بحیث ان العرف یحکم ان هذه الکیفیه عادتها فلا اشکال فی اعتبارها.

و قال المحقق الخویی ماهذا خلاصته : و الصحیح عدم تحقق العاده المرکبه و ذلک لقصور المقتضی و وجود المانع و اما عدم تمامیه المقتضی فغایه ما یمکن ان یستدل به علی کفایه العاده المرکبه دعوی ان الایام الوارده فی الروایات مطلقه فکما انها تشمل العاده البسیطه کذلک تشمل العاده المرکبه و یدفعه : ان الظاهر من کلمه –ایامها– الوارده فی الروایات هو الایام المضبوطه و المعینه لانها التی یصدق علیها – الوقت المعلوم – دون غیرها و لا اقل من کونها محتمله لذلک و لاتصدق الایام المضبوطه المعینه علی ما رأت ثلاثه فی شهر و اربعه فی اخر و لاتکون الثلاثه ایامها المضبوطه و لا الاربعه کذلک فلو ارید من – ایامها – اعم من المضبوطه المعینه و غیرها للزم الالتزام بتحقق العاده فیما اذا رأت فی شهر خمسه ایام و فی شهر اخر سته ایام و فی شهر ثالث سبعه بدعوی ان عادتها التحیض بما لایزید عن السبعه و لاینقص عن الخمسه و لانحتمل احداً یلتزم بتحقق العاده بذلک و انما هی مضطربه و لیس هذا الا من جهه ان المدار علی الایام المعینه المضبوطه . (۱)

۱– التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۶۵– ۱۶۶، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۱۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و اما وجود المانع : فلانا لو سلمّنا تمامیه المقتضی فی نفسه و شمول - ایامها- باطلاقه علی کل من العاده البسیطه و المرکبه فلا مانع من تقییده بالعاده البسیطه بالمرسله و الموثقه و ذلک لان ظاهر الموثقه -موثقه سماعه - باب ۱۴ من ابواب الحیض ح ۱- ان العاده العددیه تتحقق برویه الدم شهرین ای مرتین علی حد سواء و ظاهرها الشهران المتصلان و لا اشکال فی عدم تحقق رویه الدم علی حدّ سواء شهرین متصلین فی العاده المرکبه . . . و کذلک الحال فی المرسله (باب ۷ من ابواب الحیض ح ۲) بل دلالتها اصرح من الموثقه حیث صرّحت بان العاده الوقتیه انما تتحقق بحیضتین متوالیتین فصاعداً و هذا لایتحقق فی العاده المرکبه مطلقا حتی فیما اذا تکررّت منها تلک الکیفیه مده مدیده بحیث صدق عرفاً ان الکیفیه المذکوره عادتها و ایامها و ذلک لعدم رؤیتها الدم شهرین متوالیین علی حد سواء فهی مضطربه . . . و حیث ان الاصحاب ذهبوا الی کفایه العاده المرکبه فالاحتیاط بالجمع بین احکام المضطربه و ذات العاده مما لاینبغی ترکه . [(۱)]

اقول : ان المحقق الخویی استدل علی مدعاه بظهور الروایه علی العاده البسیطه بان الظاهر من قوله (ع)- ایامها- هو البسیطه .

و فیه : ان الظاهر عنده و ان کان کذلک و لکن یمکن ان یکون الظاهر عند فرد اخر هو الاطلاق فیشمل البسیطه و المرکبه فلیس الظاهر دلیلاً اقناعیاً حتی ینقطع به دلیل الغیر و اذا دار الامر بین الظاهر و الاطلاق فالاطلاق مقدم لان الاطلاق دلیل لفظی موجود فی المتن و الظاهر لیس دلیلاً بل یرجع الی ان المعنی الذی یخطر بالذهن هو کذا مضافاً الی ان الاطلاق یمکن به اقامه الدلیل علی الخصم و الظاهر لیس له شأن کذلک .

ص: ۱۲۷

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۶۵- ۱۶۶، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

و الظاهر ان المحقق الخویی التفت الی ضعف هذا الدلیل فقال و لا اقل من احتمال ذلک و لاتصدق علی المرکبه .

و لکن هذا الکلام اضعف من السابق لان الاحتمال کما لایصح به اقناع الغیر فلا تثبت به الادعاء ایضاً و بعباره اخری ان الاحتمال کما یوجب عدم استدلال الخصم علی مدعاه یوجب ایضاً عدم استدلال المستدل به علی المدعی لان الاحتمال اذا طرء فی مورد یوجب بطلان الاستدلال به .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۱۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

ثم المحقق الخویی لاثبات مدعاه اتی بمثال المرکبه فی ثلاثه اشـهر بثلاثه اعداد مختلفه بان العاده لهذه المرأه لایزید عن السـبعه و لاینقص عن الثلاثه – فی المثال الذی اتی به – ثم قال ان عاده هذه المرأه مضطربه.

ففیه اولاً : ان المرکبه فی المثال الذی مثّل به السـید بان الشـهر الثالث یکون علی طبق الشهر الاول و الشهر الرابع علی طبق الشهر الثانی فهکـذا فی الشـهور الآتیه فلا یحکم العرف بان عاده هـذه المرأه مضـطربه بل یحکم بان هـذا لکان عـدد عادتها من دون اضطراب فی العدد لتوافق الشهور الآتیه علی ما کانت محققه سابقاً .

و ثانیاً : قوله : و هـذا لایتحقق فی العاده المرکبه حتی فیما اذا تکررت منها مـده عدیـده بحیث صـدق عرفاً ان الکیفیه المذکوره عادتها .

فنقول ان هـذا الکلام فی الواقع یکون رداً لکلامه الشـریف لان العرف اذا حکم ان هـذا عادتها فلا وجه لردّ حکم العرف لانه حکم بصحه هذه العاده و لایری اضطراب فی العدد و العاده .

و ثالثـاً : ان المرکبه الـتی کـانت علی وجه العـاده المنظمه للزم ان تکون ممـا یقبله العرف و یراه انهـا تصـح ان تکون عـاده و الا یمکن تصویر المرکبه بوجوه مختلفه فی العشـره و لکن الملاک هو عرفیه هـذه المرکبه و صـحه ان تکون عادتهـا لا کل مرکبه یمکن ان تتصور .

ص: ۱۲۸

و الظاهر ان المحقق الخویی التفت الی هذا الاشـکال ایضاً و لذا قال فی بیان وجود مانع بانه لو سلمنا تمامیه المقتضی و شمول – ایامها– باطلاقها البسیطه و المرکبه و لکن المانع الموجود یوجب تقیید هذا الاطلاق .

اقول : و فی هذا الکلام قبول تمامیه المقتضـی و کذا قبول الاطلاق فی اللفظ و انه یشمل البسیطه و المرکبه و من البدیهی انه اذا ثبت الاطلاق و المقتضی لکان تقییده یحتاج الی دلیل متین قوی حتی یوجب رفع الید عن الاطلاق و الاخذ بالتقیید .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۱۶

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

ثم قال فی بیان المانع ان موثقه سـماعه و مرسـله یونس فی قوله (ع) ان عاده العـددیه تتحقق برویه الدم شـهرین او مرتین یوجب تقیید هذا الاطلاق فلا تتحقق العاده فی شهرین منفصلین فی العاده المرکبه .

اقول : انه لا باس بذکر موثقه سماعه و مرسله یونس و النظر فیها.

عن سَمَاعَهَ بن مِهْرَانَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْجَارِيَهِ الْبِكْرِ أَوَّلَ مَا تَحِيضُ فَتَقْعُدُ فِي الشَّهْرِ يَوْمَيْنِ وَ فِي الشَّهْرِ ثَلَاثَهَ أَيَّامٍ يَخْتَلِفُ عَلَيْهَا لَا يَكُونُ طَمْثُهَا فِي الشَّهْرِ عِدَّهَ أَيَّامٍ سَوَاءً قَالَ فَلَهَا أَنْ تَجْلِسَ وَ تَدَعَ الصَّلَاهَ مَا دَامَتْ تَرَى الدَّمَ مَا لَمْ يَجُزِ الْعَشَرَهَ فَإِذَا اتَّفَقَ شَهْرَانِ عِدَّهَ أَيَّامٍ سَوَاءً فَتِلْكَ أَيَّامُهَا . (۱)

و مرسله يُونُسَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ -عليه الصلوه و السلام - . . . فَإِنِ انْقَطَعَ الدَّمُ فِي أَقَلَّ مِنْ سَبْعٍ وَ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعٍ فَإِنَّهَا تَغْتَسِلُ سَاعَهَ تَرَى الطُّهْرَ وَ تُصَلِّي فَلَا تَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى تَنْظُرَ مَا يَكُونُ فِي الشَّهْرِ الثَّانِي فَإِنِ انْقَطَعَ الدَّمُ لِوَقْتِهِ فِي الشَّهْرِ الْأَوَّلِ سَوَاءً حَتَّى تَوَالَى عَلَيْهِ حَيْضَتَانِ أَوْ ثَلَاثٌ فَقَدْ عُلِمَ الْآنَ أَنَّ ذَلِكَ قَدْ صَارَ لَهَا وَقْتاً وَ خَلْقاً مَعْرُوفاً تَعْمَلُ عَلَيْهِ وَ تَدَعُ مَا سِوَاهُ وَ . . . . (۲)

۱- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۳۰۵، ابواب الحيض، باب۱۴، ح۱، ط آل البيت.

۲- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۲۸۷، ابواب الحيض، باب۷، ح۲، ط آل البيت.

اقول : و فيه : اولاً : ان الاطلاق الذى قد قبله المحقق الخويى بقوله و لو سلمنا لكان ماخوذاً من هذه الروايات و ليس المراد ان الاطلاق ثبت فى روايه اخرى و التقييد كان فى هاتين الروايتين فيجب تقييد الاطلاق بهما.

و ثانياً : انه على فرض الاطلاق الذى احتمله المحقق الخويى لكان الشهران متصلان مصداق من المصاديق فلا يوجب تقييده فاذا قيل اكرم عالماً ثم قال اكرم عالماً نحوياً لكان الثانى من مصاديق الاطلاق لا تقييداً له نعم يكون فى الثانى زياده اهتمام فى نظر الآمر لانه ذكره بشخصه فيرجع الامر الى ان ذكره الخاص بعد العام يكون فيه تاكيد.

و ثالثاً : ان قوله (ع) فى روايه سماعه و مرسله يونس لكان ناظراً الى الغالب لندره ما مثّل به السيد و لذا قلنا فى اول البحث انه مع غمض العين عن امكان هذه المركبه و عدم امكانه ، و من الواضح ان الامر الغالب لايوجب تقييد الاطلاق اذا فرض وجود الامر الغالبى تحته كما اذا قيل اكرم عالماً فى هذا البلد و فيه جمع كثير من النحويين و عده قليله من الصرفيين فهل يمكن القول بان كثره افراد النحويين توجب تقييد الاطلاق بحيث لايشمل الصرفيين - و الظاهر انه لم يلتزم به احد فاللازم هو الاخذ بالاطلاق من دون نظر الى كثره مصداق و قله مصداق اخر و لكن الذى يسهل المطلب ان العاده بهذه الصوره المركبه مما لايوجد خارجاً و لانسمع ان مرأه تكون عادتها كذلك .

و الحاصل من جميع ما ذكرناه ان المركبه اذا كانت تركيبها مما يقبله العرف و يمكن ان تكون عاده لامرأه كالمثال الذى مثله السيد فلا اشكال فى الاخذ بها و ترتب الاحكام على طبقها .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۱۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۲: قد تحصل العاده بالتمییز کما فی المرأه المستمره الدم إذا رأت خمسه أیام مثلا بصفات الحیض فی أول الشهر الأول ثمَّ رأت بصفات الاستحاضه و کذلک رأت فی أول الشهر الثانی خمسه أیام بصفات الحیض ثمَّ رأت بصفات الاستحاضه فحینئذ تصیر ذات عاده عددیه وقتیه و إذا رأت فی أول الشهر الأول خمسه بصفات الحیض و فی أول الشهر الثانی سته أو سبعه مثلا فتصیر حینئذ ذات عاده وقتیه و إذا رأت فی أول الشهر الأول خمسه مثلا و فی العاشر من الشهر الثانی مثلا خمسه بصفات الحیض فتصیر ذات عاده عددیه. (۱)

اقول: ان العاده تاره تحصل بالوجدان من دون احتیاج الی الصفات کما اذا رأت الدم فی الشهر الاول خمسه ایام ثم انقطع الدم و فی الشهر الثانی ایضاً رأت الدم خمسه ایام ثم انقطع الدم فلا اشکال فی تحقق العاده الوقتیه العددیه من دون احتیاج الی التمیز مع سائر الشرائط – فی الشهور الآتیه و هذا مما لا خلاف فیه .

و اخری رأت الدم فی اول الشهر خمسه ایام بصفات الحیض ثم رأت الدم خمسه ایام بصفات الاستحاضه او تجاوز الدم عن العشره بعد خمسه ایام بصفات الحیض و الباقی بصفات الاستحاضه و الامر کذلک فی الشهر الثانی فلا اشکال فی صحه الرجوع الی اخذ العاده فی الخمسه الاولی فی کلا الشهرین و الرجوع الیها فی الشهور الآتیه لان الدم فی اول الشهرین لکان بصفات الحیض دون ما زاد عنها لان ما زاد عنها کان بصفات الاستحاضه و فی المنتهی انه لایعرف فیه خلافاً و فی طهاره الشیخ الاعظم بلا خلاف یعرف.

ص: ۱۳۱

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۷۵، ط. جامعه المدرسین.

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و لایبعد ان یکون تحقق العاده بالتمیز هو المعروف بینهم و ذلک لان الامارات تقوم مقام العلم الطریقی و الصفات امارات شرعیه علی الحیض فلا محاله تقوم مقام العاده الحاصله بالوجدان (۱) انتهی کلامه .

اقول : و الظاهر ان ذلک مما یقتضیه اطلاق ادله التمیز التی تدل علی انه طریق الی الحکم بالحیضیه (عند عدم العلم الوجدانی) کما ان العلم الوجدانی ایضاً طریق الی الواقع و کاشف عنه .

و لکن الشیخ الاعظم استشکل فیما اذا اختلف التمیز فی الشهرین و مرتین بان رات الدم زائداً علی العشره فی کلا الشهرین الا انها جعلت الخمسه الاولی منها حیضاً فی الشهر الاول لکونه اسود و الخمسه الثانیه فصاعداً احمر و السواد اماره الحیض و جعلت الخمسه الاولی من الشهر الثانی حیضاً لکونه احمر و الخمسه بعدها فصاعداً اصفر و الحمره علامه الحیض لا محاله فکون عادتها فی الشهرین خمسه ایام انما تثبت بالسواد و الحمره و هما امارتان مختلفتان . (۲)

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۱۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

اقول : و الظاهر انه لا اشکال فی جعل ذلک تمیزاً و ان کان التمیز فی نوعه و کیفیته مختلفاً و لا دلیل فی الروایات علی کون التمیز امراً واحداً او کان بکیفیه واحده او بلون واحد بل الظاهر من الروایات هو تحقق التمیز بان الدم فی اول رؤیته و جریانه یکون غیر الدم فی الاخر سواء کان الدم اسود فی مقابل الاحمر او الاحمر فی مقابل الاصفر بل الملاک هو الفرق بین الدم الذی رأته المراه فی اول الشهر و ما رأته فی اخر الامر و لو کان الدمان کلاهما احمر و لکن احدهما اشد حمره من الاخر یکفی فی تحقق التمیز و حصول الفرق بینهما من الاخذ الاول حیضاً و ما بعده استحاضه و لذا قال المحقق الحکیم – فی ردّ تردید الذکری و تقریب العدم فی الاخذ بالتمیز عن التحریر – ما هذا لفظه : و لیس له وجه ظاهر و ان طریقه المختلف کطریقه المتفق. [(۳)]

ص: ۱۳۲

۱– التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۶۷، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

۲– التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۶۷، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

۳– مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص۲۱۶، ناشر: مکتبه آیهالله العظمی المرعشی النجفی.

اقول : و المراد من کلام المحقق الحکیم واضح لان الحیضتین فی الشهرین اذا کان علی غیر وجه واحد، من الصفات – ای علی غیر وجه المتفق یکونان کالحیضتین فی الشهرین علی وجه المتفق بان صفات الدم فی اول الشهر یکون غیر صفات الدم فی اخر ایام الرؤیه بان الدم فی الاول اسود و کان فی اخر الامر بلون احمر ، او کان فی الاول احمر و فی الاخر اصفر کما فی مثال الماتن لان التمیز بهذه الکیفیه و بهذا المقدار کاف فی الحکم بالحیضیه و الاستحاضه .

و فی الجواهر نقل عن العلامه فی المنتهی نفی الخلاف عن ثبوت العاده بالتمیز .

ثم قال : فان تمّ اجماعاً و الا فللنظر فیه مجال و قال فی بیان وجه النظر عدم تناول الخبرین السابقین – موثقه سماعه و مرسله یونس – انتهی کلامه .

اقول : و یمکن ان یقال فی موثقه سماعه بقوله (ع) اذا اتفق الشهران عده ایام سواء و کذا فی مرسله یونس بقوله (ع) فاذا انقطع الدم لوقته فی الشهر الاول سواء حتی توالی علیها حیضتان ، ان الملاک فیهما هو تحقق الحیضتان فی شهرین علی عدد سواء و لکن بالنظر الی الروایات التی تدل علی صفات الحیض – و قد مرّ فی اول البحث – و انضمام تلک الصفات الی هاتین الروایتین

ان ذات العاده تکون مورداً لمفاد الروایتین بملاحظه صـفات الحیض بمعنی ان لدم الحیض صـفات بکذا و کذا فاذا رأت المرأه الدم فی الشهرین علی عدد سواء او علی وقت سواء او علی العدد و الوقت سواء بتلک الصفات فهو دم حیض فیجب علیها العمل بمحرمات الحیض و ترتب احکام الحیض علی نفسها .

ص: ۱۳۳

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۱۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الخویی ما هذا خلاصته – و لکن بما هو لفظه – و الصحیح عدم تحقق العاده بالتمیز مطلقا ثم قال و لایزید بانکار تحقق العاده بالتمیز المنع عن قیام الاماره مقام القطع الطریقی بل نلتزم بـذلک و من هنا لو کانت المرأه ذات عاده الا انها نسیتها فی الشهر الثالث و قامت الاماره علی انها خمسه ایام مثلًا او ان عادتها کانت التحیض من اول الشهر کانت الاماره حجه و بها تثبت عادتها لا محاله و انما غرضنا ان العاده لاتتحقق بالصفات بل یعتبر فیها ان تتحقق بالوجدان لا ان الاماره لا تقوم مقام القطع الطریقی – ثم قال : و کیف کان ان مقتضی موثقه سماعه و مرسله یونس حصر تحقق العاده بما اذا احرز بوجدان الدم فی شهرین علی حد سواء من دون ان یتجاوز دمها العشره فذات العاده وقعت فی مقابل من تجاوز دمها العشره فلا عاده لمن تجاوز دمها العشره و انما هی منحصره بمن رأت انقطاع الدم فی شهرین علی حدّ سواء بالوجدان. (۱) انتهی کلامه .

اقول : ان مفاد موثقه سماعه و مرسله یونس هو الدلاله علی ان العاده تتحقق بالوقت المعین او العدد المعین فی شهرین متوالیین و لکن لا یستفاد منها حصر تعیین العاده بما ذکر بل المستفاد منهما هو التعیین و تحقق العاده بالشهرین المتوالیین و لذا لاینافی تحقق العاده و تعیینها بامر اخر کالصفات .

ص: ۱۳۴

۱– التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۶۸، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

و بعباره اخری ان اثبات الشی لایکون نافیاً لامر اخر بل اثبات الشی اثبات للشی من دون نظر الی النفی او اثبات غیره فالعاده تتحقق بالوقت او العدد او بهما و لکن لا دلیل فیها علی عدم اثبات العاده بامر اخر مع العنایه بعدم استعمال الفاظ الحصر فی کلتا الروایتین .

و اضف الی ذلک ان العاده المتحققه بالشهرین لکانت لاجل تحقق الصفات فی الدم الذی رأته المرأه لانها لو رأت الدم فی اول الشهر خمسه ایام بصفات الحیض ثم رأت الدم بغیر تلک الصفات و تجاوز عن العشره ثم رآت الدم فی الشهر الثانی فی اواسطها – مع تخلل ایام النقاء – و لکن لا بصفات الحیض بل بصفات الاستحاضه فلا یجوز لها ان تجعل ذلک الدم حیضاً لان الصفات التی بها تتمیز دم الحیض لاتکون فی هذا الدم و ان کان بینه و بین الدم السابق تخلل ایام النقاء .

و ایضاً اذا رأت الدم فی الشهر الاول خمسه ایام – مثلًا –بصفات الحیض ثم رأت الدم بصفات اخری و تجاوز عن العشره فلا اشکال فی تحقق التمیز بان ما رأته اولاً هو الحیض و مارأته بعد ذلک کلها استحاضه.

فالملاک فی تحقق الدم بانه حیض و ما رأته بعد ذلک هو الاستحاضه لکان بالتمیز فالتمیز فی هذه الصور لکان مقام التحقق

بالوجدان .

و اضف الی ذلک انه لو لم یکن فی البین تمیز و لم یکن تعیین نوع الدم بالصفات بانه حیض او الاستحاضه لما کان لنفس العدد او الوقت شأن و لذا یصح ان یقال ان قوام ملاک العدد او الوقت فی تعیین نوع الدم بالصفات بانه حیض او استحاضه العاده هو التمیز و الاخذ بصفات الدم فالوقت و العدد عارضان علی تعیین الدم بالصفات بانه حیض او استحاضه فالاول هو تعیین الدم بان هذا الدم حیض او استحاضه ثم الوقت او العدد یعرض علیه بان هذا الدم فی ای وقت او بای عدد لزم ان یوخذ به و تجعله المرأه عاده لها .

ص: ۱۳۵

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۲۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۳ : إذا رأت حیضین متوالیین متماثلین مشتملین علی النقاء فی البین فهل العاده أیام الدم فقط أو مع أیام النقاء أو خصوص ما قبل النقاء الأظهر الأول مثلا إذا رأت أربعه أیام ثمَّ طهرت فی الیوم الخامس ثمَّ رأت فی السادس کذلک فی الشهر الأول و الثانی فعادتها خمسه أیام لا سته و لا أربعه فإذا تجاوزدمها رجعت إلی خمسه متوالیه و تجعلها حیضا لا سته و لا بأن تجعل الیوم الخامس یوم النقاء و السادس أیضا حیضا و لا إلی الأربعه . (۱)

اقول : و فی المسئله وجوه ثلاثه :

الاول : ان الحیض هو الاربعه التی کانت قبل النقاء - علی فرض المثال- و وجه ذلک ان ایام العاده هی ایام التوالی فقط استناداً الی قوله (ع) فاذا اتفق عده ایام سواء بان الظاهر من عده ایام هو الایام المتوالیه و لاجل ذلک قلنا فی قوله (ع) ان ادنی الحیض ثلاثه هو الثلاثه المتوالیه فعلی هذا الوجه کان حیضها اربعه ایام .

الثانی : ان المراد هو الایام التی رأت فیها الدم ففی قوله(ع) توالی علیه حیضتان - فی مرسله یونس- ان الحیضیه اسم لما یخرج فیه الدم و خروج الدم لایشمل ایام النقاء فعلی هذا الوجه کان حیضها هو الخمسه من دون احتساب النقاء .

الثالث : کون العاده جمیع ایام الدم و النقاء المتخلل بینهما بان المراد من قوله توالی الحیضتین هو الایام التی حکم فیها بالحیضیه و النقاء المتخلل ایضاً محکوم بالحیضیه فایام الدم سواء کانت قبل النقاء او بعده و کذا نفس ایام النقاء - او یوم النقاء - کلها محکوم بالحیضیه فعلیه حیض هذه المرأه فی المثال - هو سته ایام و المختار کما علیه المشهور هو الحکم بالحیضیه لجمیع ایام الدم مع النقاء المتخلل بینها.

ص: ۱۳۶

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۷۶، ط. جامعه المدرسین.

و الظاهر ان الاختلاف فی هذه المسئله مبنی علی الخلاف السابق من ان النقاء فی الحیضیه الواحده طهر او انه ملحق بدم الحیض بشرط ان الدم الذی کان بعده لم یتجاوز عن العشره و قد مرّ سابقاً - فی مسئله السابعه- ان صاحب الحدائق ذهب الی ان النقاء المتخلل فی حیض واحد لایحتسب من الحیض فعلی هذا المبنی لکان ایام الحیض خمسه ایام - فی المثال- من احتساب اربعه ایام قبل النقاء و الیوم الواحد بعده و لکن علی مبنی المختار کما علیه المشهور ایضاً لکان ایام الحیض سته ایام .

و الظاهر ان القول بان حیض هذه المرأه اربعه ایام فقط ای ما قبل النقاء من دون احتساب یوم النقاء و الیوم الواحد بعده - اذا انقطع الدم دون العشره لیس له قائل بین الاعلام و قد مرّ البحث مفصلاً فی مختار المشهور ما ذهب الیه صاحب الحدائق -

فراجع الی مسئله السابعه - و لا بأس بذکر الدلیل اشاره و تذکراً .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۲۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

ففی روایه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ أَقَلُّ مَا یَکُونُ الْحَیْضُ (ثَلَاثَهٌ) وَ إِذَا رَأَتِ الدَّمَ قَبْلَ عَشَرَهِ أَیَّامٍ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضَهِ الْأُولَی وَ إِذَا رَأَتْهُ بَعْدَ عَشَرَهِ أَیَّامٍ فَهُوَ مِنْ حَیْضَهٍ أُخْرَی مُسْتَقْبِلَهٍ . (۱)

و قد مرّ تقریب الاستدلال بان قوله من الحیضیه الاولی هو بقاء الحیضیه الاولی من اول رویه الدم الی اخر زمان رویته اذا انقطع الدم دون العشره و العرف یحکم ان النقاء المتخلل بین الدمین محکوم بالحیضیه لان النقاء بین الدمین لو لم یکن محکوم بالحیضیه لکان الدم الموجود قبل النقاء و الموجود بعده لایحتسبا بحیض واحد و لکن الامام -علیه الصلوه و السلام - حکم بان الدم من اول وجوده الی اخر وجوده قبل العشره محکوم بالحیضیه .

ص: ۱۳۷

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۹۶، ابواب الحیض، باب ۱۰، ح۱۱، ط آل البیت.

و ایضاً تدل علی المراد صحیحه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الصُّفْرَهَ فِی أَیَّامِهَا فَقَالَ لَا تُصَلِّی حَتَّی تَنْقَضِیَ أَیَّامُهَا وَ إِنْ رَأَتِ الصُّفْرَهَ فِی غَیْرِ أَیَّامِهَا تَوَضَّأَتْ وَ صَلَّتْ . (۱)

فان المصرح فیها ان الصفره التی تراها المرأه فی زمان العاده محکومه بالحیض لعدم انقضاء الایام فی حقها و فی المقام اذا وقع النقاء بین الدمین فی حیض واحد لم تنقضی ایامها فی حق هذه المرأه فیکون النقاء بین الایام قبل انقضائها محکوم بالحیضیه .

و بعباره اخری ان ایام العاده ایام کانت محکومه بالحیضیه سواء تری الدم بصفات الحیض فیها بتمامها او تری الدم فی بعض الایام بصفات الحیض و فی بعض اخر بصفات الاستحاضه او تری الدم فی بعض الایام مع تخلل النقاء - ای عدم جریان الدم بینها- فالموجود فی ایام العاده محکوم بالحیضیه بای وجه کان - مع انقطاع الدم قبل العشره کما هو واضح .

و کذا موثقه سَمَاعَهَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ امْرَأَهٍ رَأَتِ الدَّمَ فِی الْحَبَلِ قَالَ تَقْعُدُ أَیَّامَهَا الَّتِی کَانَتْ تَحِیضُ فَإِذَا زَادَ الدَّمُ عَلَی الْأَیَّامِ الَّتِی کَانَتْ تَقْعُدُ اسْتَظْهَرَتْ بِثَلَاثَهِ أَیَّامٍ ثُمَّ هِیَ مُسْتَحَاضَهٌ . (۲)

و المستفاد منها ان ایام التی تقعد فیها المرأه عن الصلوه فهی ایام حیضها و النقاء المتخلله بین الایام یحسب من ایام الحیض و مع ذهاب ایام الدم التی قبل النقاء و النقاء المتخلل و الدم الذی بعده کلها فقد صدق عرفاً ان ایامها قد ذهبت و فی المثال لو کانت عادتها سبعه ایام فتری الدم فی شهر ثلاثه ایام ثم تخلل النقاء بیومین ثم تری الدم ثلاثه ایام بعده فالمجموع هو سبعه ایام

فبذهاب سبعه ایام من اول رویه الدم الی اخر رویته فقد حکم العرف بان ایامها قد ذهبت.

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۹، ابواب الحیض، باب۴، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۳۳، ابواب الحیض، باب۳۰، ح۱۱، ط آل البیت.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۲۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و منها روایه الْحُسَیْنِ بْنِ نُعَیْمٍ الصَّحَّافِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – فِی حَدِیثِ حَیْضِ الْحَامِلِ قَالَ فَلْتُمْسِکْ عَنِ الصَّلَاهِ عَدَدَ أَیَّامِهَا الَّتِی کَانَتْ تَقْعُدُ فِی حَیْضِهَا فَإِنِ انْقَطَعَ الدَّمُ عَنْهَا قَبْلَ ذَلِکَ فَلْتَغْتَسِلْ وَ لْتُصَلِّ . (۱)

ففی قوله (ع) عدد ایامها التی تقعد فی حیضها فالمراد هو الایام التی اولها اول رویه الدم و اخرها اخر رویه الدم سواء کان الدم مستمراً فی تمام ایامها او کان النقاء متخللاً بینها.

و منها: ما عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ یُونُسَ عَنْ غَیْرِ وَاحِدٍ سَأَلُوا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام –عَنِ الْحَیْضِ وَ السُّنَّهِ فِی وَقْتِهِ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ –صلی الله علیه و آله– سَنَّ فِی الْحَیْضِ ثَلَاثَ سُنَنٍ . . . (استحاضت فاستمر بها الدم) فَإِنَّ امْرَأَهً یُقَالُ لَهَا فَاطِمَهُ بِنْتُ أَبِی حُبَیْشٍ اسْتَحَاضَتْ فَأَتَتْ أُمَّ سَلَمَهَ فَسَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ –صلی الله علیه و آله–عَنْ ذَلِکَ فَقَالَ تَدَعُ الصَّلَاهَ قَدْرَ أَقْرَائِهَا أَوْ قَدْرَ حَیْضِهَا . (۲)

و الاقراء جمع قرء و النقاء هو القرء و هما ما یقابل الطهر و قد مرّ فی خلال الابحاث السابقه ان اقل الطهر عشره ایام فعلیه ان النقاء المتخلل بین الدمین فی حیض واحد - لاجل عدم کونه علی قدر اقل الطهر - لکان محتسباً بالحیض فلزم علیها ان تدع الصلوه حتی یمضی ایام حیضها .

ص: ۱۳۹

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۴، ابواب الحیض، باب۵، ح۶، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۱، ابواب الحیض، باب۵، ح۱، ط آل البیت.

و الحاصل من مجموع الروایات ان النقاء المتخلل بین الدمین فی حیض واحد یحسب من الحیض و یترتب علیها احکام الحیض فحیض المرأه فی مثال الماتن هو سته ایام .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۱/۳۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۴ : یعتبر فی تحقق العاده العددیه تساوی الحیضین و عدم زیاده إحداهما علی الأخری و لو بنصف یوم أو أقل فلو رأت خمسه فی الشهر الأول و خمسه و ثلث أو ربع یوم فی الشهر الثانی لا تتحقق العاده من حیث العدد

نعم لو كانت الزياده يسيره لا تضر و كذا فى العاده الوقتيه تفاوت الوقت و لو بثلث أو ربع يوم يضر و أما التفاوت اليسير فلا يضر لكن المسأله لا تخلو عن إشكال فالأولى مراعاه الاحتياط . (۱)

اقول : انه قبل تحقيق الحكم فى المسئله لزم بيان امور:

الامر الاول : ان الدقه العقليه فى تعيين زمان رؤيه الحيض غير جاريه فى المقام لعدم امكانها و عدم عرفيتها بين الناس لان العرف لكان بنائهم على المسامحه و عدم الدقه نعم المسامحات التى كانت خارجه عن حدّ الاعتدال غيرمنظور فيها.

الامر الثانى : ان الساعات التى تدل على الزمان على الدقه غير موجوده فى زمان صدور الروايات و الموجود هو المطابقه بين زمان رؤيه الحيض فى الشهر الاول و بين زمان رؤيته فى الشهر الثانى بان المراه رأت الدم بعد طلوع الشمس – مثلًا –فاذا رأت الدم فى الشهر الثانى بعد طلوع الفجر لجعلت ذلك الزمان زمان حيضها من دون دقه فى تعيين زمان الرؤيه و لو بساعتين او بساعات – سيما فى البوادى– غايه الامر قالت ان زمان الرؤيه كان بعد طلوع الشمس او كان قبل زوال الشمس من دون تعيين زمان بدقه هذا فى الشهر الاول و فى الشهر الثانى يكون الامر كذلك على وجه التخمين و الموجود فى نظر العرف ان الساعات القريبه غير مضره و لو كان زمان رؤيه الدم فى الشهر الاول ساعه تسعه مثلًا فى الواقع و فى الشهر الثانى يكون ساعه الحادى عشر لكان التفاوت بين الزمانين غير مضر فى نظر العرف بل المهم عندهن ان رؤيه الدم كانت بعد طلوع الشمس و قبل الزوال نعم ان التفاوت – فى الزمان – اذا كان بمقدار فاحش كزمان طلوع الشمس فى الشهر الاول و زمان الزوال فى الشهر الثانى لكان مضراً حتى فى نظر العرف و لكن التفاوت اذا كان قليلًا كالساعه او ساعتين ليس مضراً فى نظر العرف مع انه لم يرد فى الروايات ما دل على لزوم الدقه فى تعيين الزمان فى الشهرالاول و ان يكون الشهر الثانى على طبق الشهر الاول لعدم امكان ذلك فى زمان صدور الروايات –كما مرّ – و عدم وجود ما يدل على تعيين الزمان فاذا كان هذا حال البلاد و المدائن فالامر فى البوادى و الصحور اشكل .

ص: ۱۴۰

۱– العروه الوثقى، يزدى، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائى، ج ۱، ص۵۷۷، ط. جامعه المدرسين.

مضافاً الى ان الارجاع الى الدقه و بالدقه العرفيه من دون المسامحه يوجب العسر و الحرج لعدم امكان ما يوصلهن الى ذلك فيرجع الامر الى المطابقه على وجه التخمين فاذا كان الامر بالتخمين فالساعه او الساعتين غير مضره .

كما مرّ نظير ذلك –آنفا– فى بحث الكر و حدّ السفر و حدّ الترخص من عدم امكان تحقق هذه الامور بالدقه بل يكون على وجه التخمين الذى ليس فيه المسامحه لعدم امكان الدقه فيها .

الامر الثالث : ان مفاد الموثقه فى قوله : (ع) اذا اتفق الشهران عده ايام سواء لكان المراد هو فهم العرف بان الشهر الثانى يكون مطابقاً للشهر الاول على وجه حكم العرف بالمطابقه و الاختلاف اليسير غير مضر و التطابق على دقه غير ممكن و الوسوسه ايضاً غير منظور فيه و لايرضى بها الشارع الاقدس فاذا رأت الدم فى الشهر الاول بعد طلوع الشمس لم تكن الرؤيه فى الشهر الثانى

عند زوالها لان العرف لايحكم بمطابقه الشهر الثانی للشهر الاول و من البديهی ان الساعه او ساعتين لاتكون مضراً عند العرف فی تحقق المطابقه مضافاً الی عدم وجود ما يدل علی تعيين الزمان فی تلك الازمنه سيما عند بعض النساء فی الصحاری و البوادی و ليس عندهم دقه فی تعيين الزمان بل الملاك هو الصباح و ما يقرب به ثم الزوال ما يقرب به ثم الغروب و ما يقرب به فبالنظر الی هذه الامور يعلم ان مسامحه العرفيه جاريه فی المقام بمقدار الذی لاتضر كالصباح فی الشهر الاول و الزوال فی الشهر الثانی لان هذا المقدار كان مضراً فی نظر العرف و اما الاختلاف بالساعه او الساعتين غير مضر و رويه الدم بين الصباح و الزوال يلحق بما هو اقرب فاذا كان بالصباح اقرب يلحق به و ان بالزوال اقرب يلحق به .

ص: ۱۴۱

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۰۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۵ : صاحبه العاده الوقتیه سواء کانت عـددیه أیضا أم لا تترک العباده بمجرد رؤیه الدم فی العاده أو مع تقـدمه أو تأخره یوما أو یومین أو أزیـد علی وجه یصدق علیه تقدم العاده أو تأخرها و لو لم یکن الدم بالصـفات و ترتب علیه جمیع أحکـام الحیض فإن علمت بعـد ذلک عـدم کونه حیضا لانقطاعه قبل تمام ثلاثه أیام تقضـی ما ترکته من العبادات و أمـا غیر ذات العاده المـذکوره کـذات العاده العـددیه فقط و المبتـدئه و المضـطربه و الناسـیه فإنها تترک العباده و ترتب أحکام الحیض بمجرد رؤیته إذا کان بالصـفات و أما مع عدمها فتحتاط بالجمع بین تروک الحائض و أعمال المسـتحاضه إلی ثلاثه أیام فـإن رأت ثلاـثه أو أزیـد تجعلهـا حیضـا نعم لو علمت أنه یسـتمر إلی ثلاـثه أیام ترکت العباده بمجرد الرؤیه و إن تبین الخلاف تقضی ما ترکته . (۱)

ففی المسئله فروع لزم التعرض لها .

الفرع الاول : ان صاحبه العاده الوقتیه تترک العباده بمجرد رویه الدم فی العاده و لو لم یکن مع الصـفات سواء تقدم زمان عادتها او تأخر کما هو المرسوم بین النساء مضافاً الی ان الدم اذا کان فی زمان العاده و لو لم یکن بصفات الحیض یحمل علی الحیضیه فضـلاً عمـا کـان بصـفات الحیض کما انها اذا تری الـدم فی غیر ایام الحیض و لکن کان بصـفات الحیض – مع سائر الشـرائط – یحکم بالحیضیه فضلاً عما تراه فی ایام العاده و تدل علیه روایات .

ص: ۱۴۲

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۷۷، ط. جامعه المدرسین.

منها : صـحیحه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْـلِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصـلوه و السـلام – عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الصُّفْرَهَ فِی أَیَّامِهَا فَقَالَ لَا تُصَلِّی حَتَّی تَنْقَضِیَ أَیَّامُهَا وَ إِنْ رَأَتِ الصُّفْرَهَ فِی غَیْرِ أَیَّامِهَا تَوَضَّأَتْ وَ صَلَّتْ . (۱)

و المصرح فیها ان الدم و لو لم یکن بصفات الحیض و لکن تراه المرأه فی ایامها یحکم علیه بالحیضیه .

و منها : مرسـله یُونُسَ عَنْ بَعْضِ رِجَالِهِ عَنْ أَبِی عَبْـدِ اللَّهِ –علیه الصـلوه و السـلام – قَالَ فِی حَـدِیثٍ وَ کُلَّ مَا رَأَتِ الْمَرْأَهُ فِی أَیَّامِ حَیْضِهَا مِنْ صُفْرَهٍ أَوْ حُمْرَهٍ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضِ . (۲)

و المصـرح فیهـا ان الملاـک خروج الـدم فی ایـام العـاده سواء کـان بلون الصـفره او بـالحمره فالخارج من الرحم فی ایام العاده محکوم بالحیضیه .

و منها : موثقه إِسْمَاعِيلَ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ إِذَا رَأَتِ الْمَرْأَهُ الصُّفْرَهَ قَبْلَ انْقِضَاءِ أَیَّامِ عَادَتِهَا لَمْ تُصَلِّ وَ إِنْ كَانَتْ صُفْرَهٌ بَعْدَ انْقِضَاءِ أَیَّامِ قُرْئِهَا صَلَّتْ . (۳)

القرء بالفارسیه : قاعدگی - عادت ماهیانه

و المصرح فیها ان الدم بلون الصفره اذا خرج عن المرأه فی ایام عادتها یحکم بانه حیض و لكن اذا كان بعد ایام العاده فیحکم بالاستحاضه و یترتب علیها احکامها.

ومنها : ما عن عَلِیِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِیهِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الصُّفْرَهَ أَیَّامَ طَمْثِهَا كَیْفَ تَصْنَعُ قَالَ تَتْرُكُ لِذَلِكَ الصَّلَاهَ بِعَدَدِ أَیَّامِهَا الَّتِی كَانَتْ تَقْعُدُ فِی طَمْثِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَ تُصَلِّی . (۴)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۹، ابواب الحیض، باب۴، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۹، ابواب الحیض، باب۴، ح۳، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۰، ابواب الحیض، باب۴، ح۴، ط آل البیت.

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۰، ابواب الحیض، باب۴، ح۷، ط آل البیت.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۰۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و لایخفی علیک انه سیأتی فی الابحاث الآتیه ان الدم اذا تجاوز عن ایام العاده و لکنه انقطع دون العشره فهو محسوب بالحیضیه و لکن اذا تجاوز عن العشره فما زاد عن العاده و ما زاد عن العشره کلها محسوب بالاستحاضه و لذا ان الحکم بالاستحاضه و الاتیان بالعبادات الواجبه منوط بتحقق الشرائط .

منها : التجاوز عن ایام العاده و العشره کما هو المصرح فی الروایات :

و منها : مضمره مُعَاوِیَهَ بْنِ حُکَیْمٍ قَالَ الصُّفْرَهُ قَبْلَ الْحَیْضِ بِیَوْمَیْنِ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضِ وَ بَعْدَ أَیَّامِ الْحَیْضِ لَیْسَ مِنَ الْحَیْضِ وَ هِیَ فِی أَیَّامِ الْحَیْضِ حَیْضٌ . (۱)

و لایخفی علیک ان کلمه الحیض فی اخر الروایه من سهو الناسخ من حذف کلمه -من- قبلها او ان الالف و اللام کانت زائده و علی ای حال فالمراد واضح مع ان تقدم الحیض عن ایام العاده بیوم او یومین او الثلاثه او تاخره عنها امر شائع بین النساء لان من النساء -کما مرّ- بعضهن کان عادتها الوقتیه و العددیه و بعضهن علی العددیه فقط دون الوقتیه و لاجل ذلک تغیرت ایام عادتها کما صرّح به السید صاحب العروه بقوله مع تقدمه او تاخره بیوم او یومین او ازید علی وجه یصدق علیه تقدم العاده او تاخرها و لو لم یکن بصفات الحیض و قد مرّ آنفاً ان الدم و لو بغیر صفات الحیض فی ایام العاده محکوم بالحیضیه .

و اما ان التقدم فی ایام العاده محکوم بالحیضیه فهو المصرح فی بعض الروایات.

ص: ۱۴۴

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۸۰، ابواب الحیض، باب۴، ح۶، ط آل البیت .

منها : موثقه أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - فِی الْمَرْأَهِ تَرَی الصُّفْرَهَ فَقَالَ إِنْ کَانَ قَبْلَ الْحَیْضِ بِیَوْمَیْنِ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضِ وَ إِنْ کَانَ بَعْدَ الْحَیْضِ بِیَوْمَیْنِ فَلَیْسَ مِنَ الْحَیْضِ . (۱)

و منها : مضمره مُعَاوِیَهَ بْنِ حُکَیْمٍ - المتقدمه آنفاً- قَالَ الصُّفْرَهُ قَبْلَ الْحَیْضِ بِیَوْمَیْنِ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضِ وَ بَعْدَ أَیَّامِ الْحَیْضِ لَیْسَ مِنَ الْحَیْضِ . (۲)

و فی هاتین الروایتین ان تقدم الدم بیومین هو المصرح فیهما و فی بعض الروایات کان التصریح بهذا بالتعبیر اخر کما فی مصحح ِ الْحُسَیْنِ بْنِ نُعَیْمٍ الصَّحَّافِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - فِی حَدِیثٍ قَالَ وَ إِذَا رَأَتِ الْحَامِلُ الدَّمَ قَبْلَ الْوَقْتِ الَّذِی کَانَتْ تَرَی فِیهِ الدَّمَ بِقَلِیلٍ أَوْ فِی الْوَقْتِ مِنْ ذَلِکَ الشَّهْرِ فَإِنَّهُ مِنَ الْحَیْضَه. (۳)

ففی هـذه الروایه کان کلمه - القلیل- مقام التعبیر بیومین و فی بعض الروایات کان التعبیر بوجه ثالث کما فی موثقه سَمَاعَهَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الدَّمَ قَبْلَ وَقْتِ حَیْضِهَا فَقَالَ إِذَا رَأَتِ الدَّمَ قَبْلَ وَقْتِ حَیْضِهَا فَلْتَدَعِ الصَّلَاهَ فَإِنَّهُ رُبَّمَا تَعَجَّلَ بِهَا الْوَقْتُ . (۴)

ففی هذه الروایه کان التعبیر بالتعجیل مقام التعبیر بیومین او القلیل

فالحاصل من مجموع هذه الروایات انه فی بعض الروایات کان التعبیر بیومین و فی بعضها کان التعبیر بقلیل و فی بعض اخر کان التعبیر بالتعجیل فبالنظر الی هـذه الروایـات ان التعبیر بالیومین لکان من باب المثال و التعبیر بالتعجیل ایضاً عنوان له مصادیق فی الخارج من جملتها الیومان و لکن لزم ان یکون التعجیل یـدور مـدار عنوان القلیل کما هو المصرح فی الروایات حتی یتحقق عنوان التعجیل او القلیل و یحکم فی العرف ان عادتها تقدمت فلو کان خارجاً عن حکم العرف فلا یحتسب من الحیض فالملاک هو التعجیل بقلیل سواء کان بیوم او یومین او ثلاثه بحیث لایخرج عن کونه من ایام العاده مع ان التعبیر بیوم او یومین لیس له مفهوم حتی یقال ان ثلاثه ایام لایحتسب من ایام الحیض بل یدور الامر مقام عنوان التعجیل و التقلیل .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۹، ابواب الحیض، باب۴، ح۲، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۸۰، ابواب الحیض، باب۴، ح۶، ط آل البیت .

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۶، ابواب الحیض، باب۱۵، ح۱، ط آل البیت.

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۱، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۱، ط آل البیت.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۰۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و لکن الصحیح ان الحکم بالحیضیه مختص بالدم الذی تراه المرأه قبل عادتها بیومین او اقل دون مـا تراه قبلهـا بـاکثر من یومین و ذلـک لانه مضافاً الی ان کلمه الیومین قبل الحیض وردت فی کلام الامام –علیه الصـلوه و السـلام – قـد بینـا فی محله ان الوصـف او القیـد و ان لم یکن له مفهـوم لیثبت خلاـف الحکم المـذکور فی المنطوق علی فـاقد الوصف الاـ انه اذا لم یکن لاتیـانه فی الکلاـم فائـده فلا محاله یـدل علی ان الحکم غیر مرتب علی الطبیعه اینما سرت و انما هو مختص بحصه خاصه و هی الحصه المشـتمله علی ذلک الوصف و الا کان اتیانه فی الکلام لغواً ظاهراً و علیه فلابد من ان یکون الحکم بالحیضـیه فی المقـام مختصاً بالـدم الـذی تراه المرأه قبل ایام عادتها بیومین او اقل و لایشـمل الـدم الـذی تراه قبل العاده بثلاثه ایام (۱) .انتهی کلامه.

اقول : و فیه اولاً : ان قوله ان کلمه الیومین قـد وردت فی کلام الامام –علیه الصلوه و السـلام –فالجواب عنه واضح لان الامام –علیه الصـلوه و السـلام – لکـان فی مقـام بیـان المصـداق او ما ابتلت به النساء غالباً و لیس فی نفس الیومین خصوصـیه و احتمال ذلک یکفینا فی عدم الاستدلال بها علی المدعی .

و ثانیاً : ان الامام –علیه الصـلوه و السلام – کما صرّح بتعبیر الیومین قد صرّح ایضاً بتعبیرین اخرین من التعجیل و القلیل فاذا کان الملاک هو التعجیل بقلیل لکان الیومین من المصادیق من دون الخصوصیه فیهما.

ص: ۱۴۶

۱- التنقیح فی شـرح العروه الوثقی، السـید أبوالقاسم الخوئی – الشـیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۸۱ – ۱۸۲، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

و ثالثاً : ان ما ذکره من لزوم الفائـده فی کلام الامام –علیه الصـلوه و السـلام – و ان لم یکن للوصف مفهوم فهو کلام صـحیح و لکن اذا اتی الامام –علیه الصلوه و السلام – بالملاک من امکان تقدم الحیض المعبر عنه بالتعجیل ثم قید التعجیل بالقلیل ثم اتی بمثـال و مصـداق من الیومین لکان فی کلام الامام –علیه الصـلوه و السـلام –فائـده من الاتیان بالمثال بعـد بیان الملاک و لاجل ذلک لایکون فی التعبیر بیومین او اقل خصوصـیه بل الملاک هو تحقق عنوان التعجیل بقلیل حتی لایخرج الزمان عن ایام العاده بمعنی ان العرف یحسب ذلک بان العاده قد تتقدم .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۰۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و رابعاً : ان معنی التعجیل او القلیل لیس فیه تعبد من قبل الشرع الاقدس من کون معناهما فی امر خاص بل هذان العنوانان امر عرفی فما عدّه العرف بانه من مصادیق التعجیل او القلیل لزم الاخذ به و ترتب الحکم علیه و فی المثال لو عدّ العرف ان تقدم ایام العاده باربعه ایام لکان من مصادیق التعجیل فلیس لاحد ردّ هذا المصداق بعد حکم العرف بانه من المصادیق فیرجع الامر الی حکم و اخذ المصداق منه .

و خامساً : ان المحقق الخویی قد صرّح فی کلامه الشریف بانه لیس للعدد مفهوم حتی ینفی به غیره فعلیه لا دلیل علی نفی ثلاثه ایام او ازید الا ان یکون خارجاً عن عنوان التعجیل او القلیل فمع الخروج عن العنوان یصح ردّه و الحکم بعدم الصحه و لکن لو فرض صدق التعجیل فی اربعه ایام و ان العرف لایری التقدیم باربعه ایام خارجاً عن العنوان فلا اشکال فی صحه الاخذ به و ترتب الحکم علیه .

ص: ۱۴۷

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۰۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و یدل علی ما ذکرناه روایات :

منها: موثقه سماعه قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الدَّمَ قَبْلَ وَقْتِ حَیْضِهَا فَقَالَ إِذَا رَأَتِ الدَّمَ قَبْلَ وَقْتِ حَیْضِهَا فَلْتَدَعِ الصَّلَاهَ فَإِنَّهُ رُبَّمَا تَعَجَّلَ بِهَا الْوَقْتُ . (۱)

و المصرح فیها ان السائل سئل عن رؤیه الدم قبل زمان العاده و الحیض من دون تعیین مقدار التقدیم بل اکتفی بعنوان –قبل وقت حیضها– و الامام–علیه الصلوه و السلام –لم یقید مقدار ذلک بمصداق خاص کالیوم او الیومین بل ایّد سوال السائل بانه لا اشکال فی ذلک ای فی کون ذلک الدم دم حیض لانه ربما تعجّل بها الوقت فیرجع الامر – کما ذکرناه آنفاً الی ان التقدیم و التعجیل فی نظر العرف مطلق علی ای مصداق فما حکمه العرف انه من مصادیق التعجیل او القلیل یصح الاخذ به و ترتب الحکم علیه .

و منها : مصححه ِ الْحُسَیْنِ بْنِ نُعَیْمٍ الصَّحَّافِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – فِی حَدِیثٍ قَالَ وَ إِذَا رَأَتِ الْحَامِلُ الدَّمَ قَبْلَ الْوَقْتِ الَّذِی کَانَتْ تَرَی فِیهِ الدَّمَ بِقَلِیلٍ أَوْ فِی الْوَقْتِ مِنْ ذَلِکَ الشَّهْرِ فَإِنَّهُ مِنَ الْحَیْضَهِ . (۲)

و المصرح فیها التعبیر برویه الحامل الدم قبل الوقت من دون تعیین فی مقدار عنوان القلیل فیرجع الامر الی حکم العرف کما مرّ .

منها : روایه عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَهَ قَالَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – وَ أَنَا حَاضِرٌ عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الصُّفْرَهَ فَقَالَ مَا کَانَ

قَبْلَ الْحَيْضِ فَهُوَ مِنَ الْحَيْض . (۳)

ص: ۱۴۸

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۱، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۶، ابواب الحیض، باب۱۵، ح۱، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۰، ابواب الحیض، باب۴، ح۵، ط آل البیت.

و قبل الخوض فیما قال به المحقق الخویی فی مفاد هذه الروایات للزم النظر فی مفادها و الجمع بین دلالتها .

فاقول : ان المستفاد من الروایه الاولی هو امکان التعجیل و تقدم ایام الحیض و المستفاد من الروایه الثانیه ان التعجیل للزم ان یکون فی عنوان القلیل لانه لو کان زمان التقدیم کثیراً کالاسبوع مثلًا لایعبّر عنه بالتعجیل و لذا لزم کون التقدیم علی وجه ینطبق علی عنوان القلیل حتی یصدق علیه عنوان التعجیل و المستفاد من الروایه الثالثه هو رویه الدم قبل ایام العاده فانها وان کانت مطلقه یشمل الزمان القلیل و الکثیر و لکن بالروایتین السابقتین یقید اطلاق هذه الروایه بان التقدیم للزم ان لایکون علی عنوان الکثیر بل لزم ان یندرج فی عنوان القلیل حتی یصدق علیه عنوان التعجیل فهذا هو المستفاد من الروایات .

و قال المحقق الخویی ما هذا الفظه : فلابد من ان یکون الحکم بالحیضیه فی المقام مختصاً بالدم الذی تراه المرأه قبل ایام عادتها بیومین او اقل و لاتشمل الدم الذی تراه قبل العاده بثلاثه ایام . ثم قال لا اطلاق حتی یتمسک به فی الحکم بان ما تراه المرأه قبل ایام عادتها حیض مطلقا کان قبلها بیومین او بثلاثه ایام و نحوهما فالمقتضی للحکم بالحیضیه فبما زاد علی یومین قاصر فی نفسه و ذلک لان ما استدل به علی ذلک روایات ثلاث – ثم ذکر الروایات التی ذکرناها آنفاً . ثم قال فی ردّ هذه الروایات ما هذا لفظه – علی خالصه من حذف بعض الجملات –

اما موثقه سماعه فیردّ الاستدلال بها انه غیر مشتمله علی الصفره و انما دلت علی ان الدم الذی تراه المرأه قبل عادتها من الحیض نعم انما تدل علی کون الصفره حینئذ حیضاً باطلاقها و لکن اطلاقها معارض بحسنه محمد بن مسلم – او صحیحه– التی دلت علی ان الصفره فی غیر ایام العاده لیست بحیض .(و الروایه ٍعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الصُّفْرَهَ فِی أَیَّامِهَا فَقَالَ لَا تُصَلِّی حَتَّی تَنْقَضِیَ أَیَّامُهَا وَ إِنْ رَأَتِ الصُّفْرَهَ فِی غَیْرِ أَیَّامِهَا تَوَضَّأَتْ وَ صَلَّتْ . (۱))

ص: ۱۴۹

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۹، ابواب الحیض، باب۴، ح۱، ط آل البیت.

و النسبه بينهما عموم من وجه حيث ان الموثقه تدل على ان الدم الذى تراه المرأه قبل ايام عادتها حيض سواء كان واجداً للصفات ام لا و الصحيحه تدل على ان الصفره فى غير ايام العاده ليست بحيض سواء كانت قبل عادتها ام بعدها فتتعارضان فى ماده اجتماعهما و هى الصفره تراها المرأه قبل عادتها و حيث ان دلاله كل منهما بالاطلاق فيتساقطان فيرجع الامر الى ادله الصفات و ان الحيض ليس به خفاء من انه حارّ يخرج بدفع و اسود او احمر . . . و بما ان الدم فى محل الكلام غير واجد له فيحكم بعدم كونه حيضاً او نرجع الى مطلقات ادله التكليف كاطلاق ما دل على وجوب الصلوه على كل مكلف الذى منه المرأه . (۱)

احكام الحيض، الحيض، الطهاره ۹۵/۱۲/۰۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احكام الحيض، الحيض، الطهاره

فاقول : اولاً : ان المستفاد من موثقه سماعه – كما مرّ آنفاً– ان الحيض ربما يعجل وقته عن زمان العاده فالتعجيل يوجب الحكم بان زمان التقديم يحسب من زمان العاده و فى هذا المورد لكان زمان التعجيل هو زمان العاده مع انه يلزم ان يكون تغيير زمان العاده و تقدمه عن الزمان السابق لايخرجه عن عنوان التعجيل.

و ثانياً : انه لو كان الدم فى صوره التعجيل على غير صفات الحيض فمصححه محمد بن مسلم تحكم بعدم الحيضيه لانها ترى الدم فى غير زمان العاده على غير صفات الحيض فيمكن ان يكون الحيض فى زمان العاده فما تراه المرأه قبل العاده يكون حيضاً .

۱– التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى – الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۱۸۱، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه .

و ثالثاً : ان المستفاد من موثقه سماعه ان الدم على اطلاقه قبل ايام العاده يحسب من الحيض و المستفاد من صحيحه محمد بن مسلم ان الدم قبل ايام العاده اذا كان بلون الصفره فليس بحيض فاطلاق الموثقه يقيد بالمصححه و كان الحاصل ان الدم اذا كان قبل العاده و كان بصفات الحيض يحسب من الحيض فالنسبه بينهما هى العموم و الخصوص على وجه المطلق لا من وجه فعلى ما ذكرناه فليس فى البين اطلاقان حتى يستلزم التعارض ثم التساقط .

و رابعاً : ان محط الكلام لكان فى مقدار زمان التقدم بان اليومين يحسبان من التقديم لصراحه الروايه بهما و لكن هل يشمل عنوان التقديم و التعجيل ثلاثه ايام ام لا فقد قلنا بامكان ذلك عند عدم خروج الزمان عن عنوان التعجيل و التقديم فما استدل به المحقق الخويى لكان خارجاً عما نحن بصدده .

احكام الحيض، الحيض، الطهاره ۹۵/۱۲/۱۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الخویی فی الروایه الثانیه (مصححه الصحاف) ما هذا لفظه:

فیرد علی الاستدلال بها عین المناقشه التی اوردناها علی الموثقه و تزید المصححه علی الموثقه بموهنین اخرین .

احدهما : انها وارد فی الحبلی و لعل لها خصوصیه اقتضت الحکم بکون ما تراه قبل عادتها حیض مطلقا فما المسوغ للتعدی عنها الی غیرها.

و ثانیهما : انها اشتملت علی الحکم بحیضیه ما تراه الحلبی قبل عادتها بقلیل و من اخبرنا ان القلیل یشمل ثلاثه ایام و لولا الاخبار المتقدمه لتوقفنا من الحکم بشموله لیومین فما ظنک بثلاثه ایام فلا تشملها بظاهره و لا اقل من انه مجمل فالتمسک باطلاق المصححه ایضاً غیر ممکن (۱) - انتهی کلامه .

ص: ۱۵۱

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۸۲، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

اقول : و اما ما قال به ان یرد علی الاستدلال بها عین المناقشه التی اوردناها علی الموثقه ، فنقول ان علیه ما اوردناه علی کلامه آنفاً مضافاً الی ان الکلام لکان فی رویه الدم قبل الوقت الذی تری فیه الدم بقلیل فلزم البحث فی المصداق کما سیاتی عن قریب

و اما قوله : ان الروایه وارده فی الحبلی و لعل لها خصوصیه اقتضت الحکم بکون ما تراه قبل عادتها حیضاً مطلقاً .

فنقول : لولا ما دلت علی تقدیم زمان العاده بقلیل او بتعجیل لکان ما قال به صحیحاً و لکن اذا دلت الروایه علی امکان التعجیل بقلیل من دون قید فیها لمرأه دون المرأه لکانت الحبلی من المصادیق .

و اما ما قال به فی اخر الامر فما المسوغ للتعدی عنها الی غیرها.

فنقول : ان المسوغ هو اطلاق الروایات التی تدل علی امکان التعجیل و التقدیم بقلیل و لذا لانحتاج الی دلیل التعدی بالخصوص بل اطلاق الروایات الوارده یکفینا فی جواز التعدی لان معنی الاطلاق هو الشمول بجمیع المصادیق و الحبلی منها کما لایخفی .

و اما قوله : من اخبرنا ان القلیل یشمل ثلاثه ایام کیف و لولا الاخبار المتقدمه لتوقفنا من الحکم بشموله بیومین فما ظنک بثلاثه ایام .

فنقول : انه لولا دلاله الاخبار الوارده لقلنا نحن ایضاً بعدم الشمول للیوم الواحد فضلًا عن الیومین و لکن اذا وردت الروایات بامکان التقدیم و بعنوان التعجیل من دون بیان المصداق للزم الرجوع الی العرف و السوال عن عنوان مصادیق التعجیل او التقدیم بانه هل یشمل ثلاثه ایام ام لا فالظاهر ان عنوان التعجیل یشملها کما ان الجاری بین النساء و هو المبتلی به عندهن امکان التعجیل بازید من الثلاثه ایضاً و الظاهر ان المحقق الخویی قد التفت بامکان الاشکال فی کلامه و لذا قال فی اخر کلامه و لا اقل من انه مجمل فالتمسک باطلاق المصححه ایضاً غیر ممکن .

ص: ۱۵۲

فنقول : انه اذا کـان فی البین اطلاـق بالصـراحه و بیـان العنوان من التعجیـل و التقـدیم للزم الرجوع الی العرف فی بیـان مصـداق ذینک العنوانین فعلیه فلا اجمال فی البین .

نعم فی المورد الـذی شک العرف فی کونه مصـداقاً ام لا یصـح الاخذ باطلاقات التکلیف لان اطلاق التکلیف مسـلم و الخروج عن تحتها مورد شک و من الواضح اطلاق التکلیف هو الحاکم .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۱۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و اما روایه البطائنی فـدلالتها علی المدعی مما لاتقبل المناقشه حین وردت فی الصـفره التی تراها قبل عادتها و قد دلت علی انها من الحیض الاـ انهـا غیر قابله للاعتماد علیها لضـعف سـندها بقاسم بن محمـد الجوهری – ثم بحث بحثاً رجالیاً– ثم قال علی ان مجرد الشک فی سـند الروایه مشتمل علی الرجل او غیر مشتمل یکفی فی عدم جواز الاعتماد علیها و علیه فالحکم بالحیضیه فی هـذه المسـئله یختص بمـا اذا رأته المرأه قبـل عادتهـا بیومین او اقـل و امـا فیما اذا رأته قبلها بثلاثه ایام فصاعـداً فلا یحکم بکونه حیضاً من جهه ادله الصفات و مطلقات ادله التکالیف . (۱) انتهی کلامه .

اقول : انه مع قطع النظر عن سند الروایه ان قوله (ع) ما کان قبل الحیض فهو من الحیض لکان یشمل مصادیق متعدده التی کانت قبل الحیض و لکن فی الروایات قـد قیـد الامر بالتعجیل و التقـدیم بقلیل ثم مثل لمصـداق من الیوم او الیومین او ان السائل سـئل عن ذینک الموردین او کان ذینک الموردین هو المبتلی به لاکثر النساء – فمن البدیهی ان الملاک هو التعجیل و التقدیم بقلیل الـذی حکم العرف بـانه من مصادیقهمـا فـاذا کـان الملاـک هو ذلـک العنوانـان لکـان المـذکور فی الروایات من باب المثال و المصـداق من دون خصوصـیه فی نفس المثال و قـد مرّ انه اذا کان العرف شاکاً فی مصـداق خاص لکان اطلاقات ادله التکلیف هو الحاکم.

ص: ۱۵۳

۱- التنقیح فی شـرح العروه الوثقی، السـید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۸۲، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

هـذا کله فی صاحب العاده الوقتیه بان عادتها کانت فی زمان خاص کاوّل الشـهر و التقـدیم و التعجیل لکان باعتبار ذلک الوقت المعین الـذی ثبت فی حقها و اما اذا کانت ذات عاده غیر الوقتیه کالمـذکورات فی المتن اذا رأت الـدم فلاجل عدم کونها ذات عاده وقتیه فالـدم الذی رأته لایدل علی کونه حیضاً و لکن الامر محتمل فی حقها لامکان کونه حیضاً– اذا اجتمع الشـرائط– کما یحتمل ان لایکون حیضاً – عنـد عدم اجتماع الشـرائط– فاذا کان الامر فی حقها ذات احتمالین لزم علیها الاحتیاط من الجمع بین تروک الحـائض و واجبـات الطـاهره اذا کـان الـدم مع الصـفات و سائر الشـرائط کتخلل اقل الطهر مثلًا و لکن لاجل کون الـدم

الحیض غالباً مع الصـفات مع امکـان کونه اسـتحاضه - لامکـان انقطـاع قبـل الثلاثه و ان کان مع صـفات الحیض - فلا علم لها بکیفیه الـدم فی اول الاـمر فلزم علیهـا الاحتیـاط حتی یعلم حـاله نعم اذا علمت بـای طریق ان هـذا الـدم یسـتمر و کان دم حیض لوجب علیها العمل باحکام الحائض و لکن اذا انکشف الخطاء فی علمها مع انها ترکت العبادات لوجب علیها قضاء ما ترکته.

و اما الکلام فی حکم تاخر الـدم عن وقت العاده فی الوقتیه لان الـدم کما یمکن ان یتقـدم عن العاده یمکن ان یتاخر عنها ایضـاً فالظاهر انه لاخلاف فی الحکم بالحیضـیه اذا کان الدم مع الصـفات و اجتماع سائر الشـرائط و یسـتدل علی ذلک بوجوه کما فی المستند.

الاـول : -کمـا هو فی المسـتند- دعوی الاجمـاع القطعی علیه و اسـتدل باخبـار الصـفات بان الاخبار تـدل علی ان کل دم یکون واجداً للصفات فهو حیض مع امکانه .

ص: ۱۵۴

الثانی : کما فی فوائد الشرائع من ان الدم بالتاخر یزداد قوه فی القذف فانه یجتمع فی الرحم و مع التاخر یزداد و یکثر فیکون عند الخروج اقوی دفعاً من الدم غیر المتاخر.

و الثالث : ما عن الشیخ الانصاری باناطه الحکم لمطلق التخلف و مراده بتوضیح منا ان المصرح فی موثقه سماعه هو جواز تقدم الدم عن العاده بقوله (ع) ربما تعجل بها الوقت فهذا التعلیل یدل علی ان الحیض قد یتاخر عن العاده لان التعجیل و عدم الانضباط فی خروج الدم اذا کان محتملاً ـ کذلک یحتمل تاخره عن العاده فاذا کان الدم المتقدم محکوماً بالحیضیه فالدم المتاخر ایضاً کذلک و بعباره اخری ان التخلف هو عدم الانضباط فی خروج الدم کما یمکن ان یکون فی اول العاده یمکن ان یکون فی اخر العاده لان کلا الطرفین کان من مصادیق التخلف .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۱۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

اقول : و لکن یمکن ان یناقش فی الاستدلال بوجوه :

الوجه الاول : ان اخبار الصفات تحکم بالرجوع الیها عند اشتباه الدم فانه علی فرض اثبات عمومیتها لکانت هی المرجع عند الاشتباه و لکن قد مرّ ان الصفات امر غالبی لایصح لان یکون مرجعاً فی جمیع الموارد و قد مرّ ان الدم فی ایام العاده و لو کان بغیر صفات الحیض محکوم بالحیضیه کما ان الدم مع الصفات اذا تجاوز عن العشره محکوم بالاستحاضه فالصفات لایکون مرجعاً فی جمیع الموارد بل یکون قیداً غالبیاً .

الوجه الثانی : ان ما قال به من الدم اذا تاخر خروجه عن زمان العاده یکثر و کان خروجه بقوه – بعد اجتماعه فی الموضع – ففیه انه امر استحسانی لایصلح لان یکون مستنداً للحکم الشرعی لانه لایمکن ان یعتمد علیه فی ان تاخر خروج الدم یوجب زیاده فی دفعه و قذفه لامکان ان الخارج فی زمان العاده علی ای کیفیه یکون الخروج بعد العاده بتلک الکیفیه من دون زیاده و لا قوه فی الدفع .

ص: ۱۵۵

مضافاً الی ان خروج الدم فی زمان العاده ایضاً لایکون بکیفیه واحده فی جمیع الشهور الاتیه لامکان التغییر من الزیاده او النقصان – و لو کان فی زمان العاده – فلو کان الدم فی زمان العاده یمکن ان یکثر او ینقص و له القوه فی الخروج او الضعف فالامر کذلک فیما اذا تاخر عن زمان العاده . فالقول بکثره الدم عند الخروج بعد زمان العاده امر استحسانی لایکون امر استدلالیاً فلایمکن ان یکون مرجعاً و مستنداً .

و الوجه الثالث: ان المصرح فی کلام الامام –علیه و الصلوه و السلام– هو التعجیل و تقدم خروج الدم عن وقت العاده فالقول بان المراد من التعجیل و هو عدم الانضباط و ذلک یستدعی التاخیر ایضاً فالحکم الطاری علی التقدیم هو الطاری علی التاخیر

بمکان من الامکان . و لکن المرجع هو العرف فی التاخیر کما یکون المرجع هو العرف فی التقدیم .

و لکن لزم النظر الی نکته و هی ان التقدیم قد لوحظ بالنسبه الی زمان العاده و فی المثال انه اذا کان عادتها یوم الخمسه الی یوم العاشر و قد تقدم رؤیه الدم فصار من یوم الثالث الی یوم التاسع فاذا کان التقدیم یلاحظ باول زمان العاده لکان التاخیر ایضاً یلاحظ بالنسبه الی اول زمان العاده لا اخر زمانها و فی المثال ان یتاخر خروج الدم من یوم الخمسه الی یوم التاسع مثلاً فالتقدم و التاخر للزم ان یلاحظ باول زمان العاده لا من اخر زمانها.

نعم کل ذلک من التقدم و التاخر للزم ان یکون علی وجه یصدق عرفاً ان العاده تقدمت او تاخر ت و علیه اذا کان مفاد الادله قاصره عن اثبات ذلک لکان الاجماع دلیلاً فی المقام فان کان الدلیل متیناً بلا ضعف فالاجماع یکون تاییداً فی المقام و اما اذا کان الدلیل مخدوشاً فالاجماع هو الدلیل فی المسئله فعلی ای حال ان الحکم بالحیضیه عند تأخر الدم عن العاده اذا کان مع الصفات مما لا اشکال فیه و اما اذا کان الدم فاقداً عن الصفات فالمعروف المشهور ان الدم المتاخر عن العاده محکوم بکونه حیضاً مطلقا بلا فرق بین کونه واجداً او فاقداً عن الصفات بل ادعی صاحب الحدائق الاجماع علیه و لعل لاجل الاجماع جزم بالحیضیه عند تاخر الدم مع عدم اشتماله علی الصفات مع التوقف فی الدم المتقدم اذا کان فاقداً عن الصفات .

ص: ۱۵۶

و لکن الحکم بالحیضیه اذا کان فاقداً عن الصفات محل تامل لما دل من صحیه محمد بن مسلم - المتقدمه- بقوله (ع) و ان رات الصفره فی غیر ایامها توضأت و صلّت فانها تدل علی غیر الحیضیه بل لزم علیها العمل باحکام الطاهره و ان الدم یکون دم الاستحاضه و لذا ذهب صاحب المدارک الی عدم التحیض فی الدم الفاقد عن الصفات ان لم یکن فی المقام اجماع و الظاهر ان الحکم بالحیضیه لکان لاجل وجود الاجماع مضافاً الی ان الروایه - کروایه محمد بن مسلم- اذا کانت علی خلاف الاجماع لکان دلیلیه الاجماع علی الحیضیه اقوی لانه اذا کانت الروایه تدل علی الحیضیه لکان الاجماع تاییداً فی المسئله.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۲۱

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

بقی فی المقام صوره رویه الدم فی غیر ایام العاده لان السید صاحب العروه قد تعرض تقدم رویه الدم عن ایام العاده بیومین او ثلاثه ایام و تاخرها عنها کذلک بحیث ان العرف یحکم بتقدم العاده عن وقتها او تاخرها عن وقتها و اما رویه الدم فی غیر ایامها فلم یتعرض له السید فعلیه انه محکوم بالحیضیه اذا کان مع الصفات لوجوه .

الوجه الاول : ان الصفات التی ذکر فی الروایات لیست امراً تعبدیاً فاذا قال (ع) انه لیس للحیض خفاءً و انه دم اسود حار عبیط یخرج بخرقه فهذه العلامات امارات بان هذا الدم دم حیض فاذا انطبقت هذه الصفات علی مورد یکشف عن کون هذا الدم حیض اذا لم یکن فی البین مانع کرویه الدم قبل مضی ایام النقاء او تجاوز الدم عن العشره فی حیض واحد.

ص: ۱۵۷

الوجه الثانی : ما دلّ علی ان الصفره فی غیر ایام العاده لیست بحیض و علیها ان تتوضأ و تصلی فاذا حکم فی الروایات ان الصفره دلیل علی عدم الحیض فیستفاد منها ان الدم اذا کان مع الصفات للزم ان یحکم بانه حیض کما ان الدم مع غیر الصفات اذا خرج فی ایامها فهو من الحیض ایضاً کما فی روایه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الصُّفْرَهَ فِی أَیَّامِهَا فَقَالَ لَا تُصَلِّی حَتَّی تَنْقَضِیَ أَیَّامُهَا وَ إِنْ رَأَتِ الصُّفْرَهَ فِی غَیْرِ أَیَّامِهَا تَوَضَّأَتْ وَ صَلَّتْ . (۱)

فیستفاد منها ان الدم مع الصفات اذا کان فی غیر ایامها فهو محکوم بالحیضیه لو لا مانع اخر .

و کما عن إِسْمَاعِیلَ الْجُعْفِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ إِذَا رَأَتِ الْمَرْأَهُ الصُّفْرَهَ قَبْلَ انْقِضَاءِ أَیَّامِ عَادَتِهَا لَمْ تُصَلِّ وَ إِنْ کَانَتْ صُفْرَهٌ بَعْدَ انْقِضَاءِ أَیَّامِ قُرْئِهَا صَلَّتْ . (۲)

و المستفاد ان ما وقع فی ایام العاده فهو من الحیض و ما راه بعد ایام العاده فهو من غیر الحیض و القرء فی هذه الروایه بمعنی الحیض فاذا کان الدم غیر صفره للزم الحکم بکونه حیضاً - مع سائر الشرائط- و الا لکان قید الصفره لغواً.

الوجه الثالث: ان الاخبار تدل علی ان المرأه اذا رأت الدم قبل العشره فهو من الحیضیه الاولی و ان ما رأته بعد العشره فهو من

الحیضیه المستقبله - کما فی روایه محمد بن مسلم المتقدمه - فهذه الروایه تدل باطلاقها علی ان کل دم تراه المرأه و لو کان فی غیر ایام العاده - ما لم یتجاوز عن العشره) فهو من الحیض فلاطلاقها یشمل کون الدم بصفه الصفره او الحمره و لکن یصح تقیید اطلاقها بما دل علی ان الصفره فی غیر ایام العاده لیس بحیض فبقی الحمره فی غیر ایام العاده محکومه بالحیضیه - مع اجتماع سائر الشرائط- و اما حکم الناسیه - بعد ما مرّ من بیان حکمها اجمالاً- فانه اذا تری الدم مع الصفات یحکم علیه بالحیضیه لان زمان رویتها الدم فی الواقع اما ان یکون فی زمان عادتها الذی نسیتها و اما ان لایکون فی زمان عادتها فعلی الاول فهی حائض فی الواقع فلزم علیها ترک العبادات و ان لم یکن فی زمان العاده فالدم اذا کان مع الصفات فقد مرّ ان الصفات لیس امراً تعبدیاً بل کانت اماره علی کون الدم حیضاً فوجب علیها العمل باحکام الحائض و ترک العبادات لان الاماره طریق الی الواقع .

ص: ۱۵۸

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۹، ابواب الحیض، باب۴، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۸۰، ابواب الحیض، باب۴، ح۴، ط آل البیت.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۲۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و اما حکم المبتدئه و هی التی لم تر الدم سابقاً و کان هذا الدم اول رویتها له فحکمها هو الحکم بالحیضیه اذا کان مع الصفات لعدم سبق زمان لها حتی یکون ذلک ایامها فلذا لزم علیها الرجوع الی الصفات و الحکم بالحیضیه عند اجتماع الصفات نعم اذا انقطع الدم قبل ثلاثه ایام فهو دلیل علی عدم کونه حیضاً و لکنها مکلفه بترتب احکام الحیض و العمل بها حین رویه الدم فاذا انکشف خلاف ما عملت وجب علیها قضاء العبادات التی لم یأت بها.

و تدل علی ما ذکرناه روایات

منها : ماعَنْ یُونُسَ بْنِ یَعْقُوبَ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- الْمَرْأَهُ تَرَی الدَّمَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ أَوْ أَرْبَعَهً قَالَ تَدَعُ الصَّلَاهَ قُلْتُ فَإِنَّهَا تَرَی الطُّهْرَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ أَوْ أَرْبَعَهً قَالَ تُصَلِّی قُلْتُ فَإِنَّهَا تَرَی الدَّمَ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ أَوْ أَرْبَعَهً قَالَ تَدَعُ الصَّلَاه . . . (۱)

و المراد من ثلاثه ایام او اربعه لکان لاجل تحقق الحیض فاذا استمر الدم فیها فهو محکوم بالحیضیه فمفاد هذه الروایه منطبقاً علی المبتدئه فلزم علیها الرجوع الی الصفات فان کان الدم واجداً لها فلزم علیها العمل باحکام الحائض.

و منها : ما ورد من ان الحیض لیس له خفاء لانه حار عبیط احمر او اسود . . . -کما مرّ سابقاً- و لذا ان المرأه المبتدئه اذا رأت الدم مع هذه الصفات للزم علیه العمل باحکام الحائض فقد مرّ آنفاً ان الصفات اماره علی امر واقعی و ان الدم محکوم بالحیضیه

.

ص: ۱۵۹

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۵، ابواب الحیض، باب۶، ح۲، ط آل البیت.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۵/۱۲/۲۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و اما المضطربه التی لاوقت لها و لا عدد و تسمی بمضطربه الوقت او العدد فلو کانت مضطربه الوقت و ان کان لها عدد لانها تاره تری الدم فی اول الشهر و اخری فی وسطه و ثالثه فی اخره - مثلاً - فاللازم علیها الرجوع الی الصفات لعدم وجود زمان لها حتی یکون لها ایام او عاده فما ذکرناه آنفاً من ان المرأه تری الدم ثلاثه ایام او اربعه تدع الصلوه فان مفاد هذه الروایه منطبقاً علیها ایضاً - مع تحقق سائر الشرائط کتخلل اقل الطهر بین هذا الدم الذی یحکم علیه بالحیضیه و بین الدم السابق الذی کان

حیضاً . هذا کله لکان بعد تحقق الحیضیه من مضی ثلاثه ایام مع استمرار الدم و لکن اذا کان رویته فی الیوم الاول و لاتعلم ان الدم مستمر الی ثلاثه ایام حتی یتحقق الحیض ام لا للزم علیها الاحتیاط بالجمع بین احکام الطاهر و تروک الحائض لانها لاتعلم حال الدم فی الایام الآتیه من استمراره او انقطاعه - نعم اذا علمت بای سبب کان ان الدم یستمر الی ثلاثه ایام و ان الحیض یتحقق فی حقها یصح له العمل باحکام الحائض .

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۶ : صاحبه العاده المستقره فی الوقت و العدد إذا رأت العدد فی غیر وقتها و لم تره فی الوقت تجعله حیضا سواء کان قبل الوقت أو بعده. (۱)

اقول : فقد مرّ سابقاً ان العاده تتحقق برویه الدم مرتین علی وجه السواد فاذا استقرت العاده فی حق امرأه لکان ذلک هو الملاک فی الحکم بالحیضیه فی الشهور الآتیه ایضاً فعلیه اذا رأت الدم بذلک العدد و لکن فی غیر وقتها کما اذا کانت العاده فی اول الشهر بخمسه ایام و لکن رأت الدم فی هذا الشهر فی وسطه بذلک العدد فالعدد علی طبق السابق و لکن الوقت قد تغیر فی حقها فاذا کان الدم مع الصفات و سائر الشرائط کتخلل اقل الطهر للزم علیها الحکم بالحیضیه .

ص: ۱۶۰

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۷۹، ط. جامعه المدرسین.

نعم اذا کان الدم فاقداً للصفات لکان الحکم بالحیضیه مشکل لامکان کون الصفره علامه الاستحاضه و لکن مع اجتماع الشرائط سواء کان قبل العاده او بعدها فالاتفاق قائم علی کونه حیضاً و اذا کان العدد و الوقت فی الشهر الآتی علی طبق هذا الشهر فالعاده قد تغیرت فی حقها من الحاله السابقه الی الحاله الجدیده لتحقق الحکم مرتین علی وجه السواء فهی مکلفه فی الشهور الآتیه العمل علی طبق العاده الجدیده .

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۷: إذا رأت قبل العاده و فیها و لم یتجاوز المجموع عن العشره جعلت المجموع حیضا و کذا إذا رأت فی العاده و بعدها و لم یتجاوز عن العشره أو رأت قبلها و فیها و بعدها و إن تجاوز العشره فی الصور المذکوره فالحیض أیام العاده فقط و البقیه استحاضه . (۱)

اقول : انه قد مرّ فی الابحاث السابقه من امکان تقدم الحیض زماناً عن العاده کما یمکن ان یتاخر بیوم او یومین او بمقدار حکم العرف بتقدم العاده او تاخرها فعلیه تاره یکون زمان ما تقدم و ما وقع فی ایام العاده علی طبق زمان العاده السابقه و کذا اذا تاخر کان مجموع زمان العاده ای زمان رویه الدم الذی وقع فی زمان العاده و ما تأخر علی طبق زمان العاده فلا اشکال فی صحه جعل العدد حیضاً.

و اخری یکون زمان التقدم و ما وقع فی ایام العاده او زمان العاده و ما وقع بعدها او زمان التقدم و زمان العاده و ما تأخر کلها ما دون العشره فلا اشکال ایضاً فی جعل المجموع حیضاً کما اذا کان عدد ایامها سابقاً من اول الشهر الی خمسه ایام ففی هذه الشهر رأت الدم بیومین قبل اول الشهر مع خمسه ایام فی اول الشهر - مع اجتماع الصفات و سائر الشرائط- فالمجموع لکان

سبعه ایام او رأت الدم من اول الشـهر الی سبعه ایام او رات الدم قبل اول الشهر بیوم وسته ایام بعده – من هذا الشهر – ففی جمیع هذه الصور کان الدم محکوماً بالحیضیه ای جمیع هذه السبعه – و لکن الملاک هو عدم تجاوز الدم عن العشره .

ص: ۱۶۱

۱– العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۸۰، ط. جامعه المدرسین.

و لکن اذا رأت الـدم فی العـاده مع زمـان تقـدم الـدم عنها او رأت الـدم فی زمان العاده مع زمان تأخر الـدم عنها و المجموع قد تجاوز عن العشره فالملاک هو العدد السابق و الباقی لکان استحاضه لان زمان الرؤیه قد تجاوز عن العشره .

نعم اذا کان زمان التقدم و زمان التاخر غیر واجد للصـفات و لکن زمان العاده مع الصـفات فالواجد حیض و الباقی استحاضه لما دلّ علی ان الصفره فی غیر ایام حیضها محکومه بالاستحاضه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۱/۱۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۸: إذا رأت ثلاثه أیام متوالیات و انقطع ثمَّ رأت ثلاثه أیام أو أزیـد فإن کان مجموع الـدمین و النقاء المتخلل لا یزید عن عشره کان الطرفان حیضا و فی النقاء المتخلل تحتاط بالجمع بین تروک الحائض و أعمال المستحاضه (۱)

اقول : و قد مرّ الکلام سابقاً من ان الدمین و النقاء المتخلل بینهما اذا کان المجموع ما دون العشـره فالمجموع محکوم بالحیضـیه و النقاء المتخلل و ان کان فی الظاهر طاهر و لکن یحکم بالحیضیه من لزوم جریان احکام الحیض فی زمان النقاء .

(کلام السـید فی العروه) و إن تجاوز المجموع عن العشره فإن کان أحدهما فی أیام العاده دون الآخر جعلت ما فی العاده حیضا . (۲)

و المسئله واضحه بان ما کان فی ایام العاده فهو حیض و ما وقع فی غیر ایام العاده فلاجل عدم تخلل النقاء بین الدمین لکان الدم الثانی محکوماً بعدم الحیضیه.

ص: ۱۶۲

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۸۱، ط. جامعه المدرسین.
۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۸۲، ط. جامعه المدرسین.

(کلام السید فی العروه) و إن لم یکن واحد منهما فی العاده فتجعل الحیض ما کان منهما واجدا للصفات. (۱)

و المسئله واضـحه لما دل من الروایات انه لیس للحیض خفاء فاذا کان احـد الـدمین واجـداً للصـفات و الاخر فاقداً لها فالحیض لکان ما کان واجداً لها دون الفاقد عنها بل الفاقد محکوم بالاستحاضه کما عن جامع المقاصد و الروض و جماعه من المتاخرین مضافاً الی مـا مرّ سابقـاً من ان الصـفات امـاره و طریق الی الواقع مع دلالـه الروایه علی ذلک کما فی روایه یونس من ان ما تراه المرأه فی ایام عادتها فهو حیض دون ما تراه فی غیرها . (۲)

بـان مـا تراه فی غیر ایـام العـاده فهو من غیر الحیض الا ـ اذا کـان مع الصـفات و اجتمـاع سـائر الشـرائط . فلاجل اجتماعها یحکم بالحیضیه و اما الفاقد فغیر حیض قطعاً .

(کلام السید فی العروه) و إن کانا متساویین فی الصفات فالأحوط جعل أولهما حیضا و إن کان الأقوی التخییر . (۳)

و قال المحقق الحکیم ما هذا لفظه : اذا کان کل من الدمین فاقداً للصفات فظاهر ، اذ لا مقتضی للحیضیه فی کل منهما حینئذ الا قاعده الامکان فاذا سـقطت للمعارضه کانت حیضـیه کل منهما مشـکوکاً بدواً ، و ان کان کل منهما واجداً للصفات فالصفات و ان کانت طریقاً الی حیضیه کل منهما الا ان العلم بعدم حیضیه احدهما یوجب تکاذب الطریقین اذ صفات کل دم کما تدل علی حیضـیته تـدل علی عدم حیضـیه الاخر فیکون کل من الدمین قد قام الطریق علی حیضـیته و عدمها و حیث لا مرجح یسـقط کل منهما عن الحجیه . . . فالمرجع فی کل من الدمین الاصل الجاری فی الدم المردد بین الحیض و الاستحاضه من الاحتیاط او غیره مع انه لو فرض العلم اجمالاً بحیضـیه احـد الدمین فالواجب الاحتیاط فی کل منهما عملاً بالعلم الاجمالی المحقق فی محله کونه منجزاً . . . و لا وجه حینئذ للتخییر فی الحیض بینهما فضلاً عن تعین التحیض بالاول منهما (۴) ، انتهی کلامه .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۸۲، ط. جامعه المدرسین.
۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۹، ابواب الحیض، باب۴، ح۳، ط آل البیت .
۳- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۸۳، ط. جامعه المدرسین.
۴- مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص۲۴۸، ناشر: مکتبه آیهالله العظمی المرعشی النجفی.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۱/۲۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الخویی ما هـذا لفظه : الصحیح الحکم بحیضیه الدم الاول دون الاخیر و ذلک لما بیّناه فی التعارض المتوهم بین الاصل السببی و المسببی من ان الاصل الجاری فی السبب مقدم علی الاصل الجاری فی المسبب لانه یرفع موضوع الشک المسببی و لا معارض له فی نفیه حیث ان ادله الاصل الجاری فی المسبب غیر متکفله لاثبات وجود موضوعه او نفیه و انما هی تثبت الحکم علی تقدیر وجود موضوعها (۱) ، انتهی کلامه .

اقول : ان الاصل الجاری فی السبب یکفینا عن جریان الاصل فی المسبب کما ذکره المحقق الخویی و لکن یرد علی کلامه ما اوردناه علی کلام المحقق الحکیم لان الاصل فی السبب لکان فی عرض الاصل الجاری فی المسبب و لذا جریان الاصل فی السبب یوجب رفع الاشکال عن المسبب فلا یبقی له مجال فی الثبوت ففی المثال اذا کانت الید نجسه فادخلها المکلف فی ماء یشک فی کرّیته و لکن باستصحاب کریه الماء – اذا کان کراً سابقاً – فالماء طاهر و الید ایضاً طاهره و ان کان الماء اقل من الکر – سابقاً– فالماء نجس بالملاقاه و الید ایضاً باقیه علی نجاستها و لکن بجریان استصحاب الکر – اذا کان کراً سابقاً– یحکم بان الماء کر الان و ملاقاه الید النجسه لایوجب نجاسته بل تطهر بالملاقاه فالاصل الجاری فی الماء یوجب ارتفاع الشک فی طهاره الید النجسه و لکن المهم هو ان السبب و المسبب کلاهما فی عرض واحد و المقام لیس کذلک لان المراه بمحض رویه الدم مع الشرائط و الصفات لوجب علیها الحکم بالحیضیه و العمل باحکام الحائض فاذا مضت ایامها و رأت الدم بعد النقاء مع تجاوز عن العشره فالدم الثانی الذی وجد بعده محکوم بالاستحاضه – لکن لزم علیه المراعاه عند رویه الثانی عند امکان کونه حیضاً – فالدمان لیسا فی عرض واحد حتی یقال ان الاصل الجاری فی السبب یوجب ارتفاع الموضوع فی المسبب لان رویه الدم الثانی کانت مؤخره –زماناً – عن رویه الدم الاول فبعد الحکم بحیضیه الدم الاول و العمل علی حکمها فاذا رأت مره اخری دماً اخر فهو دم مستقل عن الدم الاول فوجب علیها مراعاه الدم الثانی فی نفسه من الاحتیاط عند اجتماع الشرائط –حتی یعلم حاله فی الایام الآتیه – او الحکم بالاستحاضه عند عدم اجتماع الشرائط فلا مجال للتخییر او جعل الدم الاول حیضاً و الاخر استحاضه او العکس بل کل من الدمین محکوم بالحکم الجاری فی حقه کما مرّ .

ص: ۱۶۴

۱– التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۱۶، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

و قال المحقق الخویی فی اخر کلامه ما هذا لفظه : کما لا وجه للتخییر اذ لم یدل دلیل علی ان اختیار الحیض بید المرأه بل اللازم تعین الدم الاول فی کونه حیضاً دون الاخیر لان الشک فیهما من الشک السببی و المسببی و قد عرفت عدم التعارض بینهما . (۱)

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۱/۲۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

اقول : ان کلامه الاول من تعین الدم الاول حیض دون الثانی فقد مرّ ان الدم الاول اذا کان مع الصفات و عدم المانع لکان محکوماً بالحیضیه و اما الدم الاخر لایکون حیضاً فهو منوط بعدم اجتماع الشرائط کعدم تخلل اقل الطهر او عدم کون الدم - الثانی- مع الصفات و ان الحکم بعدم کونه حیضاً مطلقا غیر صحیح لعدم الدلیل علی انه لیس بحیض مطلقا.

و اما کلامه فی دوران الاصل بین السببی و المسببی و ان جریان الاصل فی السبب یوجب عدم لزوم جریان الاصل فی المسبب فالکلام فی نفسه صحیح و لکن المهم تطبیق هذه القاعده فی المقام لان اللازم من جریان هذه القاعده هو کونهما - ای الاصل فی السبب و المسبب- لا فی عرض واحد و المقام لیس کذلک لان احد الدمین -و هو الدم الاخیر یکون فی طول الدم الاول فی عرضه کما یظهر بادنی تامل .

و لا بأس بذلک کلامه الشریف فقال ما هذا لفظه : و علی الجمله ان من اثار حیضیه الدم الاول ان لایحکم بحیضیه الدم الثانی فیما اذا لم یتخلل بینهما اقل الطهر و لم یمکن الحاقه بالدم الاول لاستلزامه زیاده الحیض عن العشره و هذا بخلاف حیضیه الدم الثانی حیث لم یترتب علیها عدم حیضیه الدم الاول شرعاً فی شئ من الروایات الا من جهه الملازمه العقلیه نظراً الی انه لو کان حیضاً لزم عدم تخلل اقل الطهر بینهما او کون الحیضیه زائده علی العشره اذن الحکم بحیضیه الدم الاول یرفع الشک فی حیضیه الدم الثانی شرعاً . (۲)

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۱۷، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۱۷، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

فاقول : ان الکلام فی باب النظر و التصور صحیح و اما اذا نظرنا بما هو المحقق فی الخارج فالمرأه اذا رأت الدم -الاول- مع الصفات و عدم المانع للزم علیها الحکم بالحیضیه و ترتب الاحکام الحیض و الانتظار الی کیفیه هذا الدم من استمراره الی ثلاثه ایام فاذا تحققت الشرائط فهذه المرأه حائض فوجب علیها العمل باحکام الحائض ، هذا کله الاحکام المترتبه علیها حین رویه الدم مع عدم علمها فی هذه الصوره بحالها فی الایام الآتیه من طرو النقاء او رؤیه الدم مره اخری بعده فاذا تخلل النقاء للزم علیها العمل بالاحکام فی زمان النقاء - کما مرّ سابقاً تفصیله - فاذا رأت الدم مرّه اخری بعد النقاء فهذا الدم دم لایکون موجوداً فی ذهنها سابقاً فاذا رأت الدم مره اخری فهذا الدم کالدم الاول یکون مع شرائط فاذا اجتمعت الشرائط لزم علیها ترتب احکام الحیضیه و اذا لم یکن مع الشرائط للزم علیها الحکم بانه استحاضه فلیس فی البین -فی الخارج - سبب و لا مسبب حتی یقال ان

الاصل الجاری فی السبب یوجب عدم جریان الاصل فی المسبب .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۱/۲۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و إن كان بعض أحدهما فی العاده دون الآخر جعلت ما بعضه فی العاده حيضا (۱)

و الامر واضح لانه قد مرّ من امکان تقدم الحیض و تاخره عن ایام العاده فاذا وقع بعض ایام دم احدهما فی زمان العاده دون الاخر لکان ذلک البعض اما ان یتقدم عن زمان العاده و اما ان یتاخر عن زمانها و فی المثال انه اذا کان ایامها من یوم الخامس الی العاشر فی کل شهر فقد تتقدم رؤیه الدم بیومین قبل یوم الخامس و وقوع ثلاثه ایام فی زمان العاده او تکون بیومین قبل العاشر و استمرت الی خمسه ایام- فقد مرّ من امکان تقدم الحیض او تاخره عن زمان العاده -ففی الواقع ان زمان العاده یتقدم او یتاخر فلا اشکال فی کون هذا الدم من ایام العاده فهذا الدم محکوم بالحیضیه دون الدم الاخر الذی لم یکن بعضه فی ایام العاده و ان کان معه شرائط الحیضیه من تخلل اقل الطهر و سائر الشرائط اذا دار الامر بین الحیضیه احدهما.

ص: ۱۶۶

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۸۳، ط. جامعه المدرسین.

(کلام السید فی العروه) و إن كان بعض كل واحد منهما فی العاده- فإن كان ما فی الطرف الأول من العاده ثلاثه أيام أو أزيد جعلت الطرفين من العاده حيضا و تحتاط فی النقاء المتخلل و ما قبل الطرف الأول و ما بعد الطرف الثانی استحاضه و إن كان ما فی العاده فی الطرف الأول أقل من ثلاثه تحتاط فی جميع أيام الدمين و النقاء بالجمع بين الوظيفتين . (۱)

و فی المقام مسئلتین : الاولی : ما اذا کان الدم الاول صادف ایام الحیض و قابلًا لان یکون حیضاً کما اذا کان ثلاثه ایام او ازید ففی هذه الصوره حکم السید صاحب العروه ان ما وقع فی ایام العاده محکوم بالحیضیه و کذا ما کان من الدم الثانی ما صادف ایام العاده ایضاً لان ما کان من الدم فی ایام العاده لزم ان یجعله حیضاً و اما ایام النقاء المتخلل فعلی المبنی الذی بیّناها سابقاً فعلی مذهب صاحب الحدائق انها لیست من الحیض فلزم علیها العمل باحکام الطاهر و علی مذهب السید لزم علیها الاحتیاط فی الجمع بین تروک الحائض و واجبات الاستحاضه و علی مذهب المشهور کما علیه المختار انه یحسب من الحیض فلزم علیها ترتب احکام الحیض و ما وقع من الدم قبل العاده و کذا ما وقع من الدم بعد العاده فلا یحسب من الحیض – علی فرض تجاوز الدم عن العشره- لان المفروض انها ذات العاده فلزم علیها الاخذ بایام العاده لانها ایامها فلزم علیها الاخذ بهذا الملاک و جعل ما زاد عنها – بشرط التجاوز عن العشره- من غیر العاده کما ان الامر کذلک ما رأته قبل ایام العاده بما دل من الروایات ان ما رأته قبل الایام فهو غیر حیض و فی المثال انها کانت عادتها من یوم الثانی من اول الشهر الی یوم الثامن فکانت عادتها سبعه ایام فاذا رأت الدم فی هذا الشهر من اول الشهر الی یوم الرابع ثم تخلل النقاء بیوم ثم رأت الدم من یوم السادس الی یوم التاسع – مع

تجـاوز الـدم عن العشـره - فمـا وقع من ايـام الرؤيه فی ايـام العـاده فهو من الحيض و ما وقع فی غير ايامها سواء كان فی اولها او اخرها لم يكن من الحيض فيحكم عليه بالاستحاضه.

۱- العروه الوثقی، يزدی، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائی، ج ۱، ص۵۸۴، ط. جامعه المدرسين.

احکام الحيض، الحيض، الطهاره ۹۶/۰۱/۲۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحيض، الحيض، الطهاره

و لايذهب عليك انه قد مرّ سابقاً کما سيأتی فی اخر هذه المسئله ان الحيض يمکن ان يتقدم بيوم او يومين او ازيد کما يمکن ان يتاخر فان المرأه اذا رأت الدم قبل زمان العاده بحيث وقع بعض ايام الدم فی زمان العاده فما وقع فی العاده فلا اشکال فی کونه حيضاً و لکن المرأه اذا رأت الدم فمن حين رويته لا علم لها بکيفيه الدم من جريانه الی زمان العاده او انقطاعه قبله فلاجل امکان تقدم زمان العاده لزم عليها الاحتياط بالجمع بين تروک الحائض و احکام الاستحاضه الا اذا علمت بان هذا الدم يستمر و لاينقطع و بعباره اخری انها علمت ان العاده قد تتقدم و ان هذا الدم دم حيض قد تقدم ففی هذه الصوره فلا اشکال فی عدم الاحتياط و احتساب هذا الدم دم حيض و وجوب ترتب احکام العاده .

الثانيه : ما اذا کان الدم الذی رأته قد صادف ايام العاده و لکن [ما وقع فی ايام العاده فی اولها لکان اقل من ثلاثه ايام] فذهب السيد الی الاحتياط فی جميع ايام الدمين و النقاء المتخلل بين الوظيفتين کما اذا کان عادتها من يوم الرابع الی يوم الثامن فرأت الدم من يوم الاول الی يوم الرابع فما وقع فی ايام العاده فهوم يوم واحد و هو يوم الرابع ثم تخلل النقاء بيومين ای يوم الخامس و السادس ثم رأت الدم بعد النقاء بثلاثه ايام و انقطع دون العشره من اول يوم رأت الدم فذهب السيد الی الاحتياط من اول زمان رويه الدم و هو يوم الاول الی يوم التاسع ای مجموع الدمين و النقاء المتخلل بينهما .

ص: ۱۶۸

اقول : انه اذا کان مجموع ايام الدم فی الطرف الاول اقل من ثلاثه ايام ای ما کان قبل زمان العاده و ما وقع فی زمانها کما اذا رأت الدم يوم الثالث و يوم الرابع فلا اشکال فی عدم امکان کونه حيضاً لانه مضافاً الی ما کان فی ايام العاده اقل من ادنی الحيض ان مجموع الدم الذی رأته قبل العاده و ما رأته فيها کان اقل من الثلاثه .

و اما اذا کان ما فی الطرف الاول ای قبل زمان العاده و ما کان فی زمان العاده مجموعهما ثلاثه ايام و الامر کذلک فی الطرف الاخر مع انقطاعه دون العشره فالاحتياط فی محله فی مجموع الدمين و النقاء المتخلل بينهما علی مذهبه .

و لکن قد مرّ سابقاً ان المختار کما عليه المشهور هو جعل الدمين و النقاء المتخلل کلها محکوم بالحيضيه.

و لکن قد مرّ سابقاً و کذا فی هذه المسئله من امکان تقدم الحيض و تاخره عن زمان العاده فاذا رأت الدم بيومين قبل زمان العاده و يوم واحد من زمان العاده فمع فرض امکان تقدم العاده يمکن ان يکون الثلاثه – علی فرض المثال – من ايام الحيض فوجب عليها العمل بتروک الحائض و الامر کذلک فی الطرف الاخر بان ما وقع فی ايام العاده و ما وقع بعدها مع انقطاع الدم دون العشره – من اول زمان رويته الی اخر زمانها – من ايام الحيض لان الحکم بالحيضيه فی الطرف الاول و الطرف الاخر مما لا اشکال فيه و اما النقاء المتخلل بينهما فقد مرّ انه ايضاً محکوم بالحيضيه و اما اذا تجاوز الدم الثانی عن العشره فلا اشکال فی

عدم امکان کونه حیضاً لتجاوزه عن العشره فعلیه ان النقاء المتخلل بین الدمین لایکون نقاء بین الدمین المحکومین بالحیضیه - لان الدم الاخر لایکون حیضاً - فعلیه انها فی ایام النقاء طاهره واقعاً فاذا ترکت العبادات للزم علیها قضائها .

ص: ۱۶۹

و هذا هو المختار.

و اما اذا كان الـدم فى ايام العاده فى الطرف الاول ثلاثه ايام او ازيـد مع رؤيه الـدم قبلها بيوم او ازيـد و كذا ما فى الطرف الاخر بكون ما رأته فى ايام العاده ثلاثه ايام مع رويه الـدم بعـدها و كان مجموع الدمين من اول زمان رويته الى اخر زمانها يكون دون العشـره فلا اشـكال فى كون مجموع الـدمين حيضاً (مع النقاء المتخلل بينهما) لانه قـد مرّ من امكان تقدم الحيض و تأخره و كذا امكان التغيير فى ايام العاده من الزياده و النقصان .

الا اذا كان الـدم قبل زمان العاده او بعـدها فاقـداً للصـفات فعليه تجرى القاعـده بان كل دم كان فى غير زمان العاده و كان فاقداً للصفات فهو محكوم بعدم الحيضيه .

احكام الحيض، الحيض، الطهاره ۹۶/۰۱/۲۸

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احكام الحيض، الحيض، الطهاره

(كلام السيد فى العروه) مسأله۱۹ : إذا تعارض الوقت و العـدد فى ذات العاده الوقتيه العـدديه يقدم الوقت كما إذا رأت فى أيام العـاده أقل أو أكثر من عـدد العاده و دما آخر فى غير أيام العاده بعـددها فتجعل ما فى أيام العاده حيضا و إن كان متأخرا و ربما يرجح الأسبق فالأولى فيما إذا كان الأسبق العدد فى غير أيام العاده الاحتياط فى الدمين بالجمع بين الوظيفتين . (۱)

اقول : ان ذات العـاده الوقـتيه هى الـتى كـان الوقت فى حقهـا امـاره على الحيضـيه فـاذارأت الـدم فى زمـان العـاده فهو محكوم بالحيضيه و لو كان بغير الصفات و اما العدد فليس له شأن فى كونه اماره على الحيضيه.

ص: ۱۷۰

۱- العروه الوثقى، يزدى، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائى، ج ۱، ص۵۸۵، ط. جامعه المدرسين.

و لكن اثر العدد يظهر فيما اذا تجاوز الدم عن العشـره ففى هذه الصوره لكان مقدار العدد محسوباً بالحيضـيه و ما زاد عنه يحكم بعدمها فعليه ان الوقت شأنه الاماريه و العدد ليس له هذه الشأنيه فلا تعارض بين ما كان اماره و بين ما ليس باماره فلا اشكال فى تقـدم الوقت على العـدد بـل يمكن ان يقـال ان ما رأته المرأه فى ايام العاده و لو بغير صـفات الحيض محكوم بالحيضـيه و ان ما رأته فى غير ايام العاده محكوم بغير الحيضيه .

بقى فى المقام شئ : و هو ان المرأه اذا رأت الـدم فى زمان العاده بغير العـدد الـذى كان عندها ثم رأت الدم فى غير ايام العاده بالعـدد الـذى كان عنـدها اى على طبق عـدد العاده فقد وقع البحث فى تقدم الوقت على العدد او تقدم العدد على الوقت فقد مرّ البحث فيه آنفاً و لكن لزم التأمل و الدقه فى محط البحث بانها اذا رأت الدم فى ايام العاده فلا اشـكال فى لزوم جعله حيضاً سواء كان على العدد السابق او اقل او اكثر ثم اذا رأت الدم فى غير ايام العاده فمع عدم تخلل اقل الطهر فلا اشكال فى جعله حيضاً اذا

انقطع الـدم دون العشـره و امـا اذا تخلـل اقل الطهر و رأت الـدم و احتملت کون هـذا الـدم -الثانی- حیضاً فهـذا الـدم مع تحقق الشـرائط لکـان من حیض مسـتقبل فیرجع الامر الی ان ما کان مطابقاً للوقت فهو من الحیض السابق و ما کان مطابقاً للعـدد لکان من حیض مستقبل فلا ارتبـاط بینهمـا حتی وقع التعارض بینهما- ای بین العـدد و الوقت- و بـذلک یظهر ما اذا کان زمان رویه الدم اسبق من زمان العاده و کان بین هذا الدم و الدم السابق الذی کان حیضاً تخلل اقل الطهر فیمکن ان یکون هذا الدم حیضـاً -عنـد الاجتمـاع سـائر الشـرائط -فلزم علیهـا ترتب احکام الحیض حین رویه الـدم حتی یظهر کیفیه هـذا الـدم من الاسـتمرار او الانقطـاع دون الثلاـثه فاذا انقطع دون الثلاثه فهو دم اسـتحاضه فلزم علیها قضاء العبادات التی ترکت و ان لم ینقطع فامکان کونه حیضـاً بلاـ مـانع لاجتمـاع الشـرائط - و لکن حین رویه الـدم لزم علیها مراعاه الاحتیاط لعـدم علمها بکیفیه الـدم من اسـتمرار او انقطاعه فهـذا الـدم دم یکون ایام العاده فی مقابله فی الایام الآتیه و اذا جائت ایام العاده و رأت الـدم فیها و کان بینها و بین الدم الـذی حکم علیه بالحیضـیه اقـل الطهر مع اجتمـاع سائر الشـرائط فلا اشـکال فی جعله حیض و ان لم یکن مع الصـفات للقاعـده المسـلمه بان کل دم رأته المرأه فی ایام الحیض فهو حیض و ان کان فاقداً للصـفات فاذا اسـتمر الی ثلاثه ایام او ازید فهو حیض ان انقطع دون العشره و ان تجاوز عنها فبعدد الحیض یجعل حیضاً فما زاد عنه یکون استحاضه .

ص: ۱۷۱

و الامر کـذلک اذا کانت العاده اسبق من رویه الدم الذی تراه فی الایام الاتیه من لزوم النظر الی تخلل اقل الطهر و اجتماع سائر الشـرائط فی کلا الـدمین ای الـدم الـذی کان فی ایام العاده و الدم الذی تری فی الایام الآتیه مع الفصل باقل الطهر ، فلا تعارض بین الوقت و العـدد لاـن الـدم الثـانی – سواء کـان فی ایـام العـاده او کـان بعـدها محکوم بحکم نفسه من الحیضـیه عنـد اجتماع الشرائط او عدمها عند عدمه .

و یخطر ببـالی ان التعارض بین الوقت و بین العـدد امر فی مقام الفرض و لکن المرأه حین رویه الـدم للزم علیها العمل بالتکلیف الفعلی فلیس فی الخارج تعارض بین زمان العاده و بین العـدد لان التعارض فرع کون المتعارضـین فی عرض واحد و الامر لیس کذلک خارجاً لوجود احدهما دون الاخر فی جمیع الصور.

نعم یمکن ان یقال اذا کان الاسـبق هو العدد و رأت المرأه الدم مع جمیع الشرائط و تحتمل ایضاً رؤیه الدم فی زمان العاده – فی الایام الآتیه و ان کان الـدم فی ذلک الزمان یحتسب حیضاً و لکن یصح لها الاحتیاط فی هذا الدم – الذی رأته قبل ایام العاده – من تروک الحائض و الاتیان بواجبات الاستحاضه و لکن اذا کان الاسبق هو رویه الدم فی زمان العاده ثم رأت الدم مع الصفات و الشـرائط فی غیر زمـان العاده للزم علیه النظر فی الاوصاف و الشـرائط فان امکن کونه حیضاً تجعله حیضاً فیحتسب من الحیض المستقبل و الا یحتسب من الاستحاضه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۱/۲۹

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

ص: ۱۷۲

(کلام السید فی العروه) مسأله ۲۰:ذات العاده العددیه إذا رأت أزید من العدد و لم یتجاوز العشره فالمجموع حیض و کذا ذات الوقت إذا رأت أزید من الوقت. (۱)

و فی المسئله فرعان : الفرع الاول : فی الزیاده من حیث العدد فهذا امر مما لا اشکال فیه لان العدد فی العاده یمکن ان یزید کما یمکن ان ینقص عن العـدد السـابق و لکن لاجـل انقطـاعه دون العشـره لکـان حیضـاً لاـن تغییر العـدد فی الحیض و العاده لکان بمکان من الامکان.

و لکن المسـلم ان هـذا العـدد فی هـذا الشـهر لاـ یکون عادتها لانها تتحقق بالرویه مرتین فالعـدد حیض و لکن لیس بعاده الا ان یکون فی الشهر الاتی رأت الدم بمقدار العدد الذی رأته فی هذا الشهر . و بعد تحقق المرتین یصیر العدد عاده .

الفرع الثانی : اذا رأت الـدم ازیـد من الوقت فالمراد منه محل بحث لان الزیاده فی العدد یمکن ان یتصور و اما الزیاده فی الوقت مع قطع النظر عن العدد لاتتصور.

فقال المحقق الخويی انه يمكن تصوير ذلک من حيث الاخر فقال ما هـذا لفظه : كما اذا جرت عادتها على انقطاع الدم فى اليوم العاشر مثلاً من كل شهر مع الاختلاف فى اوله الا انه فى بعض الشهور تجاوز عن اليوم العاشر و انقطع فى اليوم الحادى عشر مثلاً و كان مجموع ايام الدم اقل من عشره ايام و عليه فتصوير الزياده عن الوقت فى ذات العاده الوقتيه فقط بمكان من الوضوح . (۲) انتهى كلامه .

ص: ۱۷۳

۱- العروه الوثقى، يزدى، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائى، ج ۱، ص۵۸۶، ط. جامعه المدرسين.

۲- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۲۲۶، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه .

اقول : ان المحقق الخویی فرض الزیاده فی الوقت من ان الدم ینقطع سابقاً فی الیوم العاشر و لکن ینقطع فی هذا الشهر فی الیوم الحادی عشر مع الاختلاف فی اوله .

و لکن یرد علیه ان قوله فی اخر کلامه من کون مجموع ایام الدم اقل من العشره لکان ترجع الزیاده الوقتیه الی الزیاده العددیه لان الملاک یرجع الی العدد و هو انقطاع الدم ما دون العشره لان العدد اذا زاد عن العشره لکان ما زاد عن عدد العاده – السابقه– محکوماً بالاستحاضه لانه قد مرّ کراراً من امکان زیاده عدد العاده و نقصانها فاذا زاد العدد فیمکن ان تکون الزیاده من اوله کما انها رأت الدم من یوم الخامس الی یوم العاشر و لکنها رأت الدم فی هذا الشهر من یوم الثالث الی یوم العاشر – فالزیاده کانت من اول زمان العاده – کما یمکن ان تکون الزیاده فی اخر ایامها من رویه الدم من یوم الخامس الی الیوم الحادی عشر فالزیاده تکون فی اخر ایام العاده کما یمکن ان تکون الزیاده فی کلا الطرفین من الاول و الاخر کرویه الدم من یوم الرابع الی یوم الحادی عشر فالزیاده فی هذه الصوره بمکان من الامکان و لکن ترجع الی العدد و الوقت یکون ظرفاً للعدد و لذا تصور الزیاده فی الوقت فقط مع قطع النظر عن العدد مشکل و الله العالم .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۱/۳۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۲۱ : إذا کانت عادتها فی کل شهر مره فرأت فی شهر مرتین مع فصل أقل الطهر و کانا بصفه الحیض فکلاهما حیض سواء کانت ذات عاده وقتا أو عددا أو لا و سواء کانا موافقین للعدد و الوقت أو یکون أحدهما مخالفا. (۱)

ص: ۱۷۴

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۸۶، ط. جامعه المدرسین.

و المسئله واضحه لان ملاک الحیضیه لاینحصر فی مضی الشهر بل لزم مضی اقل الطهر و هو عشره ایام فاذا مضی من الحیض السابق اقل الطهر ثم رأت المرأه الدم مع صفات الحیض فلا اشکال فی کونه حیضاً فبمحض رویه الدم مع الصفات لزم علیه ترک العبادات و النظر الی جریان الدم فاذا استمر الی ثلاثه ایام فالحیض مستقر علی ذمتها و ان انقطع قبل الثلاثه فذلک علامه عدم کونه حیضاً لان الملاک فی جمیع هذه الامور هو المصرح فی الروایات و ان کان فی بعضها التعبیر بـــ –شهران – و لکن الظاهر ان ذلک هو الغالب فی النساء و لکنه لیس هو الملاک – علی وجه الانحصار – و لذا کان فی بعض الروایات کما مرّ لزوم تحقق اقل الطهر و من البدیهی انه لایلزم کون العدد الذی تراه المرأه فی هذا الشهر مطابقاً للعدد الذی تراه سابقاً و کذا فی الوقت کما یکون الامر کذلک فی الحیض المستقبل من عدم لزوم کون عددها فی المستقبل علی طبق عددها فی هذا الشهر او فی هذه الایام و الحاصل ان الملاک هو المستفاد من الروایات و ما هو المصرح فیها فمع تحقق الشرائط فلا مانع من جعل الدم حیضاً .

(کلام السید فی العروه) مسأله۲۲ : إذا کانت عادتها فی کل شهر مره فرأت فی شهر مرتین مع فصل أقل الطهر فإن کانت إحداهما فی العاده و الأخری فی غیر وقت العاده و لم تکن الثانیه بصفه الحیض تجعل ما فی الوقت و إن لم یکن بصفه الحیض حیضا و تحتاط فی الأخری و إن کانتا معا فی غیر الوقت فمع کونهما واجدتین کلتاهما حیض و مع کون إحداهما واجده تجعلها حیضا و تحتاط فی الأخری و مع کونهما فاقدتین تجعل إحداهما حیضا و الأحوط کونها الأولی و تحتاط فی الأخری . (۱)

ص: ۱۷۵

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۸۷، ط. جامعه المدرسین.

اقول : و فی المسئله فروع :

الفرع الاول : ان المرأه اذا کانت عادتها فی کل شهر رویه الدم مره واحده و لکنها رأت الدم فی هذا الشهر – مثلاً – مرتین مع الفصل باقل الطهر ، فالمسئله واضحه لان رویه الدم فی کل شهر مره واحده لاتکون علی وجه الانحصار و ان کان فی بعض النساء کذلک و لو کان ذلک البعض اکثرهن ، بل الملاک هو الفصل باقل الطهر بین هذا الدم المتحمل کونه حیضاً حین رویته و الدم الذی کان حیضاً قطعاً – فی السابق .

الفرع الثانی : ما اذا کان احدهما فی زمان العاده و اخری فی غیر زمانها و لم تکن الثانیه بصفات الحیض فهذا ایضاً واضح لان ما کان فی زمان العاده – مع سائر الشرائط – تجعله حیضاً و ما کان فی غیر ایام العاده و لم یکن بصفات الحیض تجعله غیر حیض لوجهین :

الوجه الاول : انه لم یکن فی ایام العاده .

و الوجه الثانی : انه لم یکن واجداً للصفات فلا وجه لکونه حیضاً کما لا وجه للاحتیاط لما ذکرناه .

الفرع الثالث : ما اذا کان کلا الدمین فی غیر وقت العاده مع کونهما واجدین للصفات فان کان بین الدم الاول و الحیض السابق الفصل باقل الطهر و کان مع سائر شرائط الحیض فلا اشکال فی جعله حیضاً و ان کان بین الدم الثانی و الدم الاول الفصل باقل الطهر – مع اجتماع الشرائط– فلا اشکال ایضاً فی جعله حیضاً لعدم المانع و وجود الامکان و المقتضی فی هذا الدم الثانی .

الفرع الرابع : ما اذا کان احدهما واجداً للصفات دون الاخر .

فما کان واجداً للصفات تجعله حیضاً لان المفروض انه واجداً للصفات و اما الاخر فلاجل عدم کونه واجداً لها فلا وجه لجعله حیضاً لان الصفات اماره و طریق الی الواقع فالواجد لها اماره و طریق الی الواقع دون الاخر الذی کان فاقداً للاماریه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۰۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

الفرع الخامس : ما اذا کان کلا الدمین فاقدین للصفات و لم یقعا فی ایام العاده فلا وجه لجعهلما او احدهما حیضاً لعدم وجود المقتضی و الامکان فیهما مع ان جعل احدهما دون الاخر –مع فرض عدم المقتضی فیهما- ترجیح بلا مرجح و الاختیار فی اخذ احدهما حیضاً ایضاً مما لا وجه لعدم الوجه فی نفس الاخذ فضلاً عن الاختیار فی الاخذ ، فقول السید و الاحوط کون الاولی حیضاً و تحتاط فی الاخر لا وجه له لان الدم الاول اذا کان بینه و بین الحیض السابق الفصل باقل الطهر مع عدم کونه فی ایام العاده و کان فاقداً للصفات فلا وجه لجعله حیضاً و من الواضح ان هذه المرأه لاعلم لها بحالها من رویه الدم فی الایام الآتیه او عدمها و لذا عند ملاحظه الدم و رویته – الدم الاول – مع کونه فاقداً للصفات فلا اشکال فی عدم صحه جعله حیضاً فاذا مضی الزمان – عن رویه الدم الاول – و تحقق اقل الطهر اذا رأت الدم مره اخری فلزم النظر فی هذا الدم حین رویته لان المفروض ان هذا الدم ایضاً کان فی غیر ایام العاده و کان فاقداً للصفات فلا وجه ایضاً لجعله حیضاً کما لا وجه للاحتیاط کما لایخفی .

ص: ۱۷۷

هذا هو تمام الکلام فی المسئله .

و لکن لزم النظر فی المسئله فقال السید فی هذه المسئله و کذا فی المسائل السابقه ان تجعل احد الفردین حیضاً و تحتاط فی الاخر و لکن الامر فی الواقع کان خارجاً عن مقالته لان المرأه کانت رأت الدم فی کل شهر مره واحده و لکنها رأت الدم فی هذا الشهر مرتین فاذا رأته فی المره الاولی مع الفصل باقل الطهر و کونه واجداً لجمیع الصفات لزم علیها الحکم بالحیضیه مع انها لاعلم لها برویه الدم مره اخری فی الایام الآتیه – فی هذا الشهر– فهذا الدم –ای الدم الاول– مع اجتماع شرائط الحیضیه محکوم بها فاذا مضی الزمان و تحقق الفصل باقل الطهر ثم رات الدم مره اخری فی ذلک الشهر لزم النظر فی هذا الدم الثانی فمع اجتماع الشرائط للزم علیها الحکم بالحیضیه فی هذا الدم ایضاً فلا وجه للاحتیاط لان المرأه مکلفه باتیان التکلیف الفعلی الطاری علی ذمتها حین رویه الدم و العمل به و الامر کذلک فیما اذا کان کلا الدمین فاقدین للصفات .

(کلام السید فی العروه) مسأله۲۳ : إذا انقطع الدم قبل العشره فإن علمت بالنقاء و عدم وجود الدم فی الباطن اغتسلت و صلت و لا حاجه إلی الاستبراء و إن احتملت بقاءه فی الباطن وجب علیها الاستبراء و استعلام الحال بإدخال قطنه و إخراجها بعد الصبر هنیئه فإن خرجت نقیه اغتسلت و صلت و إن خرجت ملطخه و لو بصفره صبرت حتی تنقی أو تنقضی عشره أیام إن لم تکن ذات عاده أو کانت عادتها عشره و إن کانت ذات عاده أقل من عشره فکذلک مع علمها بعدم التجاوز عن العشره و أما إذا احتملت التجاوز– فعلیها الاستظهار بترک العباده استحبابا بیوم أو یومین أو إلی العشره مخیره بینها فإن انقطع الدم علی العشره أو

أقل فالمجموع حيض فى الجميع و إن تجاوز فسيجى ء حكمه. (۱)

ص: ۱۷۸

۱- العروه الوثقى، يزدى، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائى، ج ۱، ص۵۸۸، ط. جامعه المدرسين.

و فی المسئله فروع لزم النظر فیها:

الفرع الاول: ما اذا انقطع الدم قبل العشره و علمت بالطهاره و النقاء و عدم الدم فی الباطن فلا اشکال فی هذه الصوره علی اتمام الحیض و یترتب علیه الاغتسال و الاتیان بالواجبات و لا حاجه الی الاستبراء لانه طریق الی تحصیل العلم بالواقع فاذا علمت بالواقع فلا حاجه الی الطریق الذی یوصلها الی الواقع .

مضافاً الی ان الحیض بحیث الحدوث یحتاج الی رویه الدم و لاتتحقق الرویه الا بخروج الدم فاذا لم یخرج فلم تکن بحائض و لاجل ذلک یصح لها ان تمنع من الخروج بای شئ کان فحینئذ لم تحدث و لم تکن بحائض کخروج المنی من المجری فاذا خرج فصاحبه صار جنباً و لکن اذا حرّک عن منبعه و لم یخرج و لو بالعصر علی راس الحشفه لم یکن جنباً و ان کان المنی فی المجری . و فی المقام ما لم یخرج لم تکن بحائض و لکن بعد الخروج و رویه الدم لم یکن بقاء الحیض محتاجاً الی الخروج فالبقاء فی فضاء الرحم و الفرج کاف فی بقاء الحیضیه فاذا کانت حائضاً بعد الخروج یترتب علیه احکام الحیض ما دام کان الدم فی الباطن .

الفرع الثانی : ما اذا احتملت وجود الدم فی الباطن فعلیه لا علم لها بالطهاره و الخروج عن حدث الحیض فلزم علیها الاستبراء و تحصیل العلم بما لها من الحیض او الطهاره فلزم البحث فی جهتین :

الجهه الاولی فی وجوب الاستبراء و عدمه عند احتمال وجود الدم فی الباطن

و الجهه الثانیه فی کیفیه الاستبراء و ما هو المراد منه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۰۴

ص: ۱۷۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و اما الکلام فی الجهه الاولی من وجوب الاستبراء و عدمه فالمحتملات فی المقام اربعه

الاول : عدم وجوب الاستبراء کما عن الشیخ الانصاری (علی مانقل فی التنقیح فی شرح العروه الوثقی من المحقق الخویی ج ۷ ص ۲۳۰) لولا تسالم الاصحاب علیه و ذلک لما هو المستفاد من صحیحه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ إِذَا أَرَادَتِ الْحَائِضُ أَنْ تَغْتَسِلَ فَلْتَسْتَدْخِلْ قُطْنَهً فَإِنْ خَرَجَ فِیهَا شَیْ ءٌ مِنَ الدَّمِ فَلَا تَغْتَسِلْ وَ إِنْ لَمْ تَرَ شَیْئاً فَلْتَغْتَسِلْ وَ إِنْ رَأَتْ بَعْدَ ذَلِکَ صُفْرَهً فَلْتَوَضَّ وَ لْتُصَلِّ . (۱)

و تقریب الاستدلال هو وجوب الاستبراء عند اراده الاغتسال و لا دلاله لها علی وجوب الاستبراء لا نفساً و لا شرطاً .

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و یدفعه ان الصحیحه و ان لم یمکن استفاده الوجوب النفسی منها کما افید الا ان دعوی دلالتها علی وجوبه الشرطی بمکان من الامکان حیث علقت وجوب الاستبراء علی اراده الاغتسال فیمکن ان یدعی ان ظاهره کون الاستبراء شرطاً و قیداً فی الاغتسال فان التعبیر عن الوجوب الشرطی بذلک امر متعارف کما فی قوله تعالی : اذا قمتم الی الصلوه فاغسلوا وجوهکم و ایدیکم حیث دلّ علی ان الوضوء و الغسل و التیمم واجب شرطی و انهما قیدان فی الصلوه فلیکن الحال فی المقام ایضاً کذلک و لایمکن حینئذ دعوی عدم دلاله الصحیحه علی ان الاستبراء واجب شرطی بل لابد فی منع ذلک من جواب اخر . (۲)

ص: ۱۸۰

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۹، ابواب الحیض، باب۱۷، ح۱، ط آل البیت .
۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۳۱، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

اقول : انه مع قطع النظر عن کلام الشیخ الانصاری و ما اورد علیه المحقق الخویی لزم التامل فی نفس الروایه و ما هو المستفاد منها ، فالظاهر منها ان الحائض اذا ارادت الاغتسال و الخروج عن الحدث - و من البدیهی ان ذلک لکان عند احتمال طهاره الباطن و النقاء من الدم -فلتستدخل القطنه و من الواضح ایضاً ان ذلک لکان التحصیل العلم بطهاره الباطن و عدمها فلا وجوب و لا الزام فی نفس هذا العمل الا الوصول الی العلم بحال الباطن و لذا ان الوجوب النفسی فی نفس الاستبراء مما لا معنی له مع ان اللازم من الوجوب النفسی هو ترتب العقاب عند ترک نفس هذا العمل و هذا فی غایه البعد و لم یلتزم به احد.

و اما الوجوب الشرطی الذی ذهب الیه المحقق الخویی الی امکانه و استدل بالآیه الشریفه بان الطهارات الثلاثه کما تکون شرطاً عند اراده الصلوه فالامر کذلک فی الاستبراء عند اراده الاغتسال .

احکام الحيض، الحيض، الطهاره ۹۶/۰۲/۰۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحيض، الحيض، الطهاره

و لکن الظاهر ان ذلک غير سديد لان الطهاره شرط واقعی للصلوه فاذا انتفی الشرط انتفی المشروط و لاجل کونها شرطاً واقعياً ان الملکف اذا اتی بالصلوه و لم يأت بالشرط سهواً او جهلاً او نسياناً فالصلوه کانت باطله و لکن الاختبار بالقطن ليس علی هذا الشأن و لاجل ذلک ان المراه اذا لم تأت به و لو عمداً ثم اغتسلت فرأت بعد الاتيان بالصلوه ان الباطن کان طاهراً فلا اشکال فی صحه الاغتسال و کذا صحه العبادات التی تأتی بعده و لذا ان قوله و لايمکن حينئذ دعوی عدم دلاله الصحيحه عی ان الاستبراء واجب شرطی غير سديد جداً .

ص: ۱۸۱

الوجه الثانی : وجوب الاستبراء بوجوب نفسی

و فيه ايضاً قد مرّ آنفاً من عدم صحه ذلک فراجع الی ما ذکرناه فيما ذهب الی الشيخ الانصاری - فی الوجه الاول - و ما اوردناه علی کلام المحقق الخويی و ما هو المستفاد من صحيحه محمد بن مسلم ، مضافاً ای التصريح فی موثقه ٠سَمَاعَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -عليه الصلوه و السلام - قَالَ قُلْتُ لَهُ الْمَرْأَهُ تَرَی الطُّهْرَ وَ تَرَی الصُّفْرَهَ أَوِ الشَّیْ ءَ فَلَا تَدْرِی أَ طَهُرَتْ أَمْ لَا قَالَ فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ فَلْتَقُمْ فَلْتُلْصِق . (۱)

و المصرح فيها ان الاستبراء و الاختبار غير مذکور فيها (لانه يستعمل لاجل معرفه الحال و تحصيل العلم بانها طاهره ام لا فلو کان واجباً نفسياً للزم التذکر به و ان کانت عالمه بحالها .

الوجه الثالث : ان الاستبراء واجب شرطی فلو اغتسلت المرأه بدون الاستبراء فالغسل باطل لاجل انتفاء الشرط المستلزم لانتفاء المشروط کما فی قوله تعالی : اذا قمتم الی الصلوه فاغسلوا وجوهکم . . . فالصلوه باطله عند عدم غسل الوجه ای عدم تحصيل الطهاره .

احکام الحيض، الحيض، الطهاره ۹۶/۰۲/۰۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحيض، الحيض، الطهاره

و قال المحقق الخوئی ما هذا لفظه : هذه الدعوی لايمکن المساعده عليها لان الصحيحه و ان امکن دعوی ظهورها فی ذلک الا ان الموثقه المتقدمه کالصريحه فی ان الاستبراء انما امر به لانه طريق الی معرفه الحال و استخبار انها حائض و طاهر . (۲)

ص: ۱۸۲

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۱۰، ابواب الحیض، باب۱۷، ح۴، ط آل البیت .
۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۳۲، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه .

اقول : اما الاستدلال بان المقام نظیر ما یستفاد من الآیه الشریفه

ففیه ما لایخفی : لان المراد من قوله تعالی فاغسلوا وجوهکم . . . هو حصول الطهاره بالغسلات و المسحات و ان الطهاره شرط واقعی للصلوه و لاجل ذلک کانت الصلوه باطله لاجل فقدان الشرط و فی المقام ان الاستبراء فی نفسه لایوجب طهاره و لا اثراً و غایه ما یمکن ان یتحقق به هو تعیین ان المراه کانت طاهره او بقیت علی الحیضیه و لایتحقق منه امر اخرو بعباره اخری ان الاستبراء طریق الی کشف الواقع فقط و المهم هو المنکشف و لیس للکاشف اثر فالقیاس فی غیر محله و اما قول المحقق الخویی بانه یمکن دعوی ظهور الصحیحه فی ذلک فهو غیر سدید .

لما ذکرناه آنفاً لانه لا ظهور لها فی ایجاد الشرطیه لانه طریق للوصول الی الواقع بل تمام الاثر فی المنکشف لا فی الکاشف ای الاستبراء بخلاف الآیه الشریفه بان الغسلات و المسحات توجب الطهاره الواقعیه و لاسبیل الی الوصول بها الا بهذه الغسلات و المسحات الا فی صوره الاتیان بغسل الجنابه او الاغسال الماثوره علی الاختلاف فی المبنی - و لکن الاستبراء فی نفسه لا شأن له الا الطریقیه فیرجع الامر الی ان النقاء و انقطاع الدم فی الظاهر لایکفی فی العلم بتحقق النقاء کما ان استصحاب عدم النقاء ایضاً غیر جار لتعدد الموضوع لانها حین رویه الدم و خروجه کانت حائضه و لکن بعد انقطاعه و عدم الخروج کان الموضوع قد یتغیر و یتعدد فلا مجال للتمسک باستصحاب عدم النقاء و لذا لزم علیها التمسک بطریق اخر لکشف الواقع لان المراه مکلفه بالواقع فی هذه الموارد و طریق ذلک هو الاستبراء و الاثر علی المنکشف و ان یمکن القول فی بعض النساء ان الانقطاع کاشف عن النقاء واقعاً و لکن الملاک عند امکان الوصول الی الواقع هو الاخذ بالطریق لا الایکال الی حال سائر النساء .

ص: ۱۸۳

الوجه الرابع : ان الاستبراء واجب عقلاً و الامر فی الروایات ارشاد الیه .

اقول : الظاهر هو صحه هذا الوجه لان المراه عند عدم صحه جریان الاستصحاب فی حقها لکانت فی الواقع اما حائضه او طاهره و من البدیهی ان لکل منهما احکاماً الزامیه فان کانت طاهره لوجب علیها الاتیان بالعبادات و التمکین لزوجها اذا طلب منها او حرمه العبادات و حرمه التمکین اذا کانت حائضه فامرها یدور مدار حکمین الزامیین و لا یمکن الجمع بین هذین الحکمین لدوران الامر بین المحذورین من الحرمه او الوجوب و لاتکون مرخصاً و معذوراً اذا یمکن الوصول الی الواقع و العلم به و لاجل ذلک ان الاستبراء حکم عقلی و یساعده العرف لانه طریق الی کشف الواقع و العمل بالاحکام التی طرئت علی ذمتها فی هذه الصوره .

ان قلت : ان المورد من موارد الشبهات الموضوعیه و لایجب فیها الفحص .

قلت : ان الشبهه و ان کانت موضوعیه لوجود الشبهه فی حال المراه من انها حائضه او طاهره و لکن العلم الاجمالی من الحیضیه او الطهاره یشملها و قد مرّ ان العلم الاجمالی کالتفصیلی فی التنجز فلزم علیها الخروج عن تحت العلم الاجمالی بالعمل علی ما هو وظیفتها و لا مجال لها الا التمسک بطریق یوصلها الی الواقع و لیس الطریق الا الاستبراء و الاستخبار من دون اثر لنفس الکاشف و لاجل ذلک لو لم تعمل بالاستبراء و اغتسلت وصلت ثم ظهر لها انها کانت طاهره فی الواقع لکان الاغتسال و الصلوه صحیحتان فظهر بذلک ان الاستبراء لا شأن له الا الکشف فقط .

و بما ذکرنا یظهر ان عدم وجوب الفحص فی الشبهات الموضوعیه لکان فی الموارد التی لایکون فی البین علم اجمالی کما اذا رای ماءً و شک فی طهارته و نجاسته فیحکم علیه بالطهاره للقاعده و عدم لزوم الفحص.

بقی فی المقام شئ و هو ان الحائض اذا انقطع دمها و لم یخرج و احتملت وجود الدم فی الباطن ای عدم النقاء فی الواقع لدار امرها بین کونها حائضه او طاهره فمن البدیهی ان لکل واحد من الصورتین احکاماً الزامیه کما مرّ آنفاً - و لاجل وجود العلم الاجمالی فی حقها بین الامرین و تنجز العلم فی حقها للزم علیها الخروج عن تحته اما بالفحص او الجمع بین تروک الحائض و واجبات الاستحاضه و لکن فی مثل الصلوه یمکن الاحتیاط - علی القول بانها محرمه علی الحائض بحرمه شرعیه لا بالحرمه الذاتیه لانه لایصح لها الاتیان بالصلوه احتیاطاً علی هذا القول- و لکن اذا کانت المرأه ذات بعل و طلب منها التمکین فلا یمکن لها الاحتیاط لدوران الامر بین المحذورین اما الحرمه - اذا کانت حائضه- او الوجوب - اذا کانت طاهره و الامر کذلک فی الصلوه اذا کانت حرمتها ذاتیه و قد مرّ ایضاً ان المقام و ان کان من موارد الشبهه الموضوعیه و لایجب فیها الفحص و لکن اذا کانت الاحکام الزامیه و منجزه فی حقها او من موارد علم الاجمالی و یمکن لها الامتثال بالفحص و کشف الواقع لوجب علیها الفحص عقلاً .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۱۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و لکن یمکن القول بجریان استصحاب عدم النقاء فی المقام لانه حین خروج الدم لکانت حائضه و عند عدم الخروج تشک فی بقاء عدم النقاء او حصول الطهاره فیصح لها استصحاب عدم النقاء عند عدم خروج الدم لان القضیه المتیقنه معلومه و هو تحقق الحیض عند خروج الدم و القضیه المشکوکه هی الشک فی بقاء عدم النقاء عند عدم الخروج و لکن الامام -علیه الصلوه و السلام - حکم بالاستبراء و لم یتمسک بالاستصحاب مع قطع النظر عن الاشکال فی جریان استصحاب الحیضیه من تعدد الموضوع کما مرّ . اللهم الا ان یقال فی جریان الاستصحاب ان المراه حین رویه الدم کانت حائضه لوجود الدم فی الباطن فتشک بعد الانقطاع فی وجود الدم فی الباطن فیقال ان الدم کان فی الباطن فکانت حائضه الان یکون کذلک فکانت حائضه.

ص: ۱۸۵

و علی ای حال ان الامام -علیه الصلوه و السلام - حکم بالاستبراء من دون الاستصحاب کما هو الظاهر من صحیحه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ إِذَا أَرَادَتِ الْحَائِضُ أَنْ تَغْتَسِلَ فَلْتَسْتَدْخِلْ قُطْنَهً فَإِنْ خَرَجَ فِیهَا شَیْ ءٌ مِنَ الدَّمِ فَلَا تَغْتَسِلْ وَ إِنْ لَمْ تَرَ شَیْئاً فَلْتَغْتَسِلْ وَ إِنْ رَأَتْ بَعْدَ ذَلِکَ صُفْرَهً فَلْتَوَضَّ وَ لْتُصَلِّ . (۱)

کما ان المستفاد من سائر الروایات فی هذا الباب هو کذلک و بذلک یظهر ان الاستصحاب لایجری فی حقها بل دار امرها علی الاحتیاط - ان یمکن - او الفحص و الاختبار - و قد مرّ ان الاستبراء واجب عقلی لاغیرها ولاجل ذلک قلنا انها لو لم یستبرء و اغتسلت وصلت ثم علمت انها کانت طاهره لکان الغسل و الصلوه صحیحه فی حقها .

و اما اذا لم یمکن الاحتیاط بای عله کانت و لای عذر فرض من الاشکال فی یدها او عدم وجود القطنه او امثالهما فهل یرجع الاستصحاب فی حقها او لزم علیها الاحتیاط فالظاهر ان مفاد الصحیحه - المتقدمه- و کذا الموثقه ای موثقه سَمَاعَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ

اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ قُلْتُ لَهُ الْمَرْأَهُ تَرَی الطُّهْرَ وَ تَرَی الصُّفْرَهَ أَوِ الشَّیْءَ فَلَا تَدْرِی أَ طَهُرَتْ أَمْ لَا قَالَ فَإِذَا کَانَ کَذَلِکَ فَلْتَقُمْ فَلْتُلْصِقْ بَطْنَهَا إِلَی حَائِطٍ وَ تَرْفَعُ رِجْلَهَا عَلَی حَائِطٍ کَمَا رَأَیْتَ الْکَلْبَ یَصْنَعُ إِذَا أَرَادَ أَنْ یَبُولَ ثُمَّ تَسْتَدْخِلُ الْکُرْسُفَ فَإِذَا کَانَ ثَمَّهَ مِنَ الدَّمِ مِثْلُ رَأْسِ الذُّبَابِ خَرَجَ فَإِنْ خَرَجَ دَمٌ فَلَمْ تَطْهُرْ وَ إِنْ لَمْ یَخْرُجْ فَقَدْ طَهُرَتْ . (۲)

ص: ۱۸۶

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۹، ابواب الحیض، باب۱۷، ح۱، ط آل البیت .

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۱۰، ابواب الحیض، باب۱۷، ح۴، ط آل البیت .

فالظاهر من الموثقه هو ان الحکم الشرعی فی حقها هو الفحص فلا یصح تقییدها بالموثقه من صحه جریان الاستصحاب عندعدم امکان الفحص بل الاستصحاب قد کان منتفیاً فی حقها برأسه فاذا لم یمکن الفحص بای عذر کان للزم علیها الاحتیاط بین تروک الحائض و واجبات الطاهره و عند دوران الامر بین المحذورین کما فی التمکین و عدمه عند طلب الزوج او فی العبادات عند کون حرمه الصلوه علیها ذاتیه فالمرجع هو التخییر لعدم امکان الامتثال بتمامه .

و الحاصل ان الاستبراء هو المشهور و عن الذخیره نسبته الی الاصحاب بل عن غیر واحد عدم معرفه الخلاف و الدلیل علیه بعد حکم العقل هو تصریح الروایات و ان وجوب الغسل و العبادات بعده یترتب علی النقاء واقعاً و کان الاستبراء طریقاً الیه و قد مرّ سابقاً ان الاثر لکان علی المنکشف و اما الکاشف فلا شأن له الا الطریقیه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۱۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و اما الکلام فی کیفیه الاستبراء و هو الجهه الثانیه فی المقام .

فالروایات الوارده فی الباب هی اربعه الموجوده فی باب ۱۷ من ابواب الحیض.

الاولی : ما عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ إِذَا أَرَادَتِ الْحَائِضُ أَنْ تَغْتَسِلَ فَلْتَسْتَدْخِلْ قُطْنَهً فَإِنْ خَرَجَ فِیهَا شَیْ ءٌ مِنَ الدَّمِ فَلَا تَغْتَسِلْ وَ إِنْ لَمْ تَرَ شَیْئاً فَلْتَغْتَسِلْ وَ إِنْ رَأَتْ بَعْدَ ذَلِکَ صُفْرَهً فَلْتَوَضَّ وَ لْتُصَلِّ . (۱)

الثانیه : ما عَنْ یُونُسَ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ سُئِلَ عَنِ امْرَأَهٍ انْقَطَعَ عَنْهَا الدَّمُ فَلَا تَدْرِی أَ طَهُرَتْ أَمْ لَا قَالَ تَقُومُ قَائِماً وَ تُلْزِقُ بَطْنَهَا بِحَائِطٍ وَ تَسْتَدْخِلُ قُطْنَهً بَیْضَاءَ وَ تَرْفَعُ رِجْلَهَا الْیُمْنَی فَإِنْ خَرَجَ عَلَی رَأْسِ الْقُطْنَهِ مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ دَمٌ عَبِیطٌ لَمْ تَطْهُرْ وَ إِنْ لَمْ یَخْرُجْ فَقَدْ طَهُرَتْ تَغْتَسِلُ وَ تُصَلِّی . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۹، ابواب الحیض، باب۱۷، ح۱، ط آل البیت .

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۹، ابواب الحیض، باب۱۷، ح۲، ط آل البیت.

الثالثه : ما عَنِ ابْنِ مُسْکَانَ عَنْ شُرَحْبِیلَ الْکِنْدِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ قُلْتُ کَیْفَ تَعْرِفُ الطَّامِثُ طُهْرَهَا قَالَ تَعْمِدُ بِرِجْلِهَا الْیُسْرَی عَلَی الْحَائِطِ وَ تَسْتَدْخِلُ الْکُرْسُفَ بِیَدِهَا الْیُمْنَی فَإِنْ کَانَ ثَمَّ مِثْلُ رَأْسِ الذُّبَابِ خَرَجَ عَلَی الْکُرْسُفِ . (۱)

الرابعه : ما عن سَمَاعَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ قُلْتُ لَهُ الْمَرْأَهُ تَرَی الطُّهْرَ وَ تَرَی الصُّفْرَهَ أَوِ الشَّیْ ءَ فَلَا تَدْرِی أَطَهُرَتْ أَمْ لَا قَالَ فَإِذَا کَانَ کَذَلِکَ فَلْتَقُمْ فَلْتُلْصِقْ بَطْنَهَا إِلَی حَائِطٍ وَ تَرْفَعُ رِجْلَهَا عَلَی حَائِطٍ کَمَا رَأَیْتَ الْکَلْبَ یَصْنَعُ إِذَا أَرَادَ أَنْ

يَبُولَ ثُمَّ تَسْتَدْخِلُ الْكُرْسُفَ فَإِذَا كَانَ ثَمَّهَ مِنَ الدَّمِ مِثْلُ رَأْسِ الذَّبَابِ خَرَجَ فَإِنْ خَرَجَ دَمٌ فَلَمْ تَطْهُرْ وَ إِنْ لَمْ يَخْرُجْ فَقَدْ طَهُرَتْ . (۲)

و لايخفى عليك ان الروايه الاولى صحيحه و الرابعه موثقه فلا اشكال فى سندهما

و اما الروايه الثانيه مرسله و روايه الثالثه محل اشكال فى نظر المحقق الخويى فقال : فان روايه يونس مرسله و روايه شرحبيل الكندى و مسلمه بن خطاب ضعيفه لاهمالهما فى الرجال فلا يعتمد عليهما فى الحكم بوجوب الاستبراء و لا فى كيفيته . (۳)

اقول : و اما ضعف روايه يونس لاجل الارسال فمحل تامل عند بعض الاصحاب لجلاله شأن يونس عندهم و على فرض ضعف روايه يونس لاجل الارسال و ضعف روايه شرحبيل الكندى لكان مضمون هاتين الروايتين هو مضمون روايه الصحيحه و الموثقه مضافاً الى ان عمل الاصحاب لكان على مضمون هذه الروايات و لاجل ذلك يمكن القول بصحه العمل على مضمون هذه الروايات و بعباره اخرى ان ضعف الروايتين منجبر بعمل الاصحاب و ان كان العمل على طبق الصحيحه و الموثقه لان المضمون و المفاد فى هذه الروايات الاربعه واحد .

۱- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۳۰۹، ابواب الحيض، باب۱۷، ح۳، ط آل البيت.

۲- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۳۱۰، ابواب الحيض، باب۱۷، ح۴، ط آل البيت.

۳- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۷، ص۲۳۶، الناشر : مؤسسه الخوئى الإسلاميه .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۱۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الخویی بعد الرد علی روایه یونس لاجل الارسال و روایه شرحبیل الکندی لاجل الضعف ان العمده هی الصحیحه (محمد بن مسلم) و الموثقه (سماعه) و هما من المطلق و المقید لعدم تقیید الاستبراء فی الصحیحه بالقیام و رفع الرجلین و الصاق البطن الی الحائط – ثم قال – و مقتضی قانون الاطلاق و التقیید تقیید الصحیحه بالموثقه و اعتبار القیود الوارده فیها فی الاستبراء الا انه بعید و لاجل ذلک تحمل الموثقه علی افضل الافراد.

–ثم قال– ما هذا خلاصته : ان المسئله عامه البلوی لکثره ابتلاء النساء بها و کونه فی مقام البیان اذا لم یقید الاستبراء بقید فلا محاله یدل ذلک علی عدم اعتبار شئ من القیود و بذلک تکون الصحیحه اظهر و اقوی فی الدلاله من الموثقه – ثم قال– فلو کانت الکیفیه الوارده فی الموثقه واجبه المراعاه فی الاستبراء لشاعت و ظهرت و لم یمکن ان تکون مخفیه علی المشهور و قد عرفت انهم ذهبوا الی عدم اعتبار کیفیه خاصه فی الاستبراء . (۱)

ثم قال مضافاً الی ان ذلک هو الذی تقتضیه القرینه الخارجیه لان الغرض من الاستبراء لیس الا مجرد معرفه الحال بل استخبار عن المرأه ذات دم او غیرها والظاهر عدم مدخلیه شئ من القیود المذکوره فی الموثقه فی ذلک فتحمل علی اراده التسهیل علی المراه فی استبرائها او علی افضل الافراد.

اقول : ان ما ذکره المحقق الخویی غیر سدید جداً لان سیاق الروایات خارج عن الاطلاق و التقیید حتی یبحث عن تقیید الاطلاق بالمقید بل اللازم علی المراه الاستبراء مع انه غیر واجب برأسه لان المهم هو کشف حالها و لذا قلنا – سابقاً ان المراه اذا ترک الاستبراء عمداً فاغتسلت و صلت ثم علمت بالنقاء فی الباطن لکان غسلها و صلوتها صحیحه فالاستبراء فی نفسه غیر واجب فضلاً عن کیفیه الاستبراء ثم البحث عن تقیید الصحیحه بالموثقه فاذا وردت فی الموثقه بیان لکیفیه الاستبراء فلیس فیها قید حتی یقید بها اطلاق الصحیحه بل فیها بیان لکیفیه الاستبراء بنحو خاص و لذا لو اتت المراه بوضع اخر غیر ما هو المذکوره فی الروایات بل غیر ما هو المرسوم بین النساء کما اذا استلقت علی ظهرها فکانت مضطجعه و ارتفعت رجلاها ثم ادخلت قطنه و نظرت الیها یکفی فی تحقق المقصود فنفس الاستبراء طریق الی کشف الحال و کیفیه الاستبراء علی ای نحو ایضاً طریق و کلاهما غیر واجبین شرعاً بل المهم هو الاطلاع عن الواقع فعلی هذا لا محل للقول بالاطلاق و التقیید ثم القول بان هذا من مسائل عامه البلوی و لو کانت واجبه لشاعت و ظهرت بین الاصحاب مع انهم ذهبوا الی عدم اعتبار کیفیه خاصه فی الاستبراء .

۱– التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۳۷، الناشر : مؤسسه الخوئی الإسلامیه.

مضافاً الی ان سیاق الموثقه لم تکن علی نحو سیاق التقیید و لذا ان الظاهر عندنا ان الاصحاب لم یذهبوا الی التقیید لاجل ما

ذکرناه .

و اضف الی ذلک ان ما قال به المحقق الخویی بما هذا لفظه : و بذلک تکون الصحیحه اظهر و اقوی فی الدلاله من الموثقه فتحمل الموثقه علی الافضلیه و من ثمه ذهب المشهور الی عدم اعتبار کیفیه خاصه فی الاستبراء . (۱) انتهی کلامه

غیر سدید ایضاً لان مفاد الصحیحه هو بیان الاستبراء و مفاد الموثقه هو بیان کیفیه من انحاء الاستبراء مع عدم الانحصار فی الکیفیه بما هو المذکور فی الروایه فلیس فی البین ظاهر و اظهر حتی یقال ان مفاد الصحیحه اظهر و اقوی من الموثقه و لاجل ذلک امر بالاستبراء فی روایه بدون ذکر الکیفیه و فی روایه اخری ترفع المرأه رجلها الیمنی و فی روایه الثالثه ترفع رجلها الیسری و فی روایه رابعه ترفع رجلها من دون تقیید بالیمنی او الیسری و من البدیهی انه اذا کان الاستبراء لازماً عقلاً فالمکلف اخذ بطریق من الطرق الممکنه الی کشف الحال من دون ترجیح بین الطرق بل الظاهر انه اخذ بطریق کان اسهل عنده من سائر الطرق فربما یکون طریق اسهل من سائر الطرق عند احد و لایکون ذلک اسهل عند مکلف اخر فکل احد ناظر الی ما هو الامکن و الاسهل عنده .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۱۶

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و اما الکلام فی نتیجه الاستبراء و الاختبار فان القطنه لایخلو حالها اما ان تکون نظیفه او ملطخه بالدم و علی الثانی اما ان تکون ملطخه بدم صفراء او ملطخه بدم احمر او اسود فعلی کونها نظیفه فهو علامه نقائها فوجب علیها الاغتسال ثم الاتیان بالعبادات و علی فرض کونها ملطخه بالدم فان کان علی لون الصفره و کانت المرأه فی غیر ایام عادتها فقد مرّ ایضاً ان الدم فی غیر ایام العاده و لم یکن بصفات الحیض فهو محکوم بعدم الحیضیه کما ان ظاهر الروایات ایضاً کذلک .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الإسلامیه الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۳۷، الناشر : مؤسسه الخوئی.

فعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الصُّفْرَهَ فِی أَیَّامِهَا فَقَالَ لَا تُصَلِّی حَتَّی تَنْقَضِیَ أَیَّامُهَا وَ إِنْ رَأَتِ الصُّفْرَهَ فِی غَیْرِ أَیَّامِهَا تَوَضَّأَتْ وَ صَلَّتْ . (۱)

و کذا ما عَنْ إِسْمَاعِیلَ الْجُعْفِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ إِذَا رَأَتِ الْمَرْأَهُ الصُّفْرَهَ قَبْلَ انْقِضَاءِ أَیَّامِ عَادَتِهَا لَمْ تُصَلِّ وَ إِنْ کَانَتْ صُفْرَهٌ بَعْدَ انْقِضَاءِ أَیَّامِ قُرْئِهَا صَلَّتْ . (۲)

و کذا ما عَنْ عَلِیِّ بْنِ أَبِی حَمْزَهَ قَالَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- وَ أَنَا حَاضِرٌ عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الصُّفْرَهَ فَقَالَ مَا کَانَ

قَبْلَ الْحَیْضِ فَهُوَ مِنَ الْحَیْضِ وَ مَا کَانَ بَعْدَ الْحَیْضِ فَلَیْسَ مِنْهُ . (۳)

و علی فرض کون الـدم احمر او اسود فهو محکوم بالحیضـیه - لانهـا فی ایـام العـاده اذا رأت الـدم بـای لون کان من الاحمر او الاسود او الصـفره فهو محکوم بالحیضیه و لکن اذا مضت ایام العاده فکان الدم بصفات الحیض فهو محکوم بالحیضیه و اذا کان بصفه الصفره فهو محکوم بعدمها -

مع ان مفروض الروایات انها کانت فی ایام العاده و قد مضت عنها ایام ثم شـکت فی بقاء الحیض او الخروج عنه فحکم الامام - علیه الصـلوه و السـلام- بالاسـتبراء و الاسـتخبار لتبیین الحال فامر (ع) بالنظر الی کون الـدم ثم ترتب الحکم علی کیفیه الدم بان الصـفره - فی غیر ایام العاده - علامه کونها قد خرجت عن الحیضیه و الحمره علامه بقائها علیها و لو لا الاثر فی الصفره و علامه کونها قد خرجت عن الحیضیه لکان تقیید الدم بالصفره لغواً .

ص: ۱۹۱

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۹، ابواب الحیض، باب۴، ح۱، ط آل البیت .

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۰، ابواب الحیض، باب۴، ح۴، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۸۰، ابواب الحیض، باب۴، ح۵، ط آل البیت.

هذا کله اذا کان الدم بلون الصفره و اما اذا کان بلون الاحمر .

فنقول ان الدم فی ایام العاده سواء کان بلون الاحمر او الصفره فهو محکوم بالحیضیه کما مرّ آنفاً - اذا انقطع بعدد العاده و ان تجاوز عن العاده و علمت بعدم التجاوز عن العشره فالدم اذا کان بلون الاحمر فهو ایضاً محکوم بالحیضیه و اما اذا کان بلون الصفره فالحکم بالحیضیه مشکل فی ذات العاده الوقتیه فغایته الاحتیاط من الجمع بین الوظیفتین لان الدم کان فی غیر زمان العاده و لم یکن بصفه الحیض .و لکن المختار عدم کونه حیضاً کما مرّ .

و لا بأس بذکر کلام العلمین فی هذا الفرض.

فقال المحقق الخویی فی المقام ما هذا لفظه : و اما اذا خرجت فی غیر ایام العاده او لم تکن المرأه ذات عاده اصلًا فصریح کلام الماتن ان حکمها حکم الدم الاحمر علی ما نبیّنه عن قریب و هو المشهور بقاعده الامکان .

الا ان الحکم بذلک مما لا وجه له و ذلک لان دم الحیض اسود عبیط و لیس به خفاء و لیست الصفره من الحیض بمقتضی الاخبار و قد خرجنا عن ذلک فی الصفره الخارجه فی ایام العاده لانها من الحیض و معه لایتم الحکم بحیضیه الصفره فی المقام و یدل علی ذلک - مضافاً الی اطلاق ما ورد من ان الصفره فی غیر ایام العاده لیست بحیض - نفس الاخبار الوارده فی الاستبراء حیث ان صریح الموثقه المتقدمه ان القطنه اذا خرجت ملطخه بالدم الاحمر او الاسود فالمرأه حائض دون ما اذا خرجت ملطخه بالصفره و ذلک لان مفروض الروایه ان المرأه تری الصفره و لاتدری انها حیض او لیست بحیض و فی هذا الفرض امرها علیه السلام بادخال الکرسف او القطنه فاذا خرجت ملطخه بالدم فهی حائض و معه یتعین ان یراد بالدم خصوص الاسود او الاحمر اذ لو ارید منه الاعم من الصفره لم تکن هناک حاجه الی الاستخبار بل لابد من الحکم بکونها حائضاً من دون الاستبراء لاجل ان المراه تخرج منها الصفره علی الفرض . (۱)

ص: ۱۹۲

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الإسلامیه الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۳۸، الناشر : مؤسسه الخوئی.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۱۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الحکیم فی حاشیته علی کلام الماتن فی قوله و ان خرجت ملطخه و لو بصفره ما هذا لفظه : کما عن جماعه التصریح به منهم المراسم و الروض و هو واضح لو کان فی العاده کما عرفت اما لو کان فی غیرها فالعمده فیه قاعده الامکان مضافاً الی اطلاق الاخبار الاستظهار التی منها خصوص صحیح سَعِیدِ بْنِ یَسَارٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام– عَنِ الْمَرْأَهِ تَحِیضُ ثُمَّ تَطْهُرُ وَ رُبَّمَا رَأَتْ بَعْدَ ذَلِکَ الشَّیْ ءَ مِنَ الدَّمِ الرَّقِیقِ بَعْدَ اغْتِسَالِهَا مِنْ طُهْرِهَا فَقَالَ تَسْتَظْهِرُ بَعْدَ أَیَّامِهَا بِیَوْمَیْنِ أَوْ ثَلَاثَهٍ ثُمَّ تُصَلِّی .

فحینئذ لابد من حمل ما فی صحیح ابن مسلم المتقدم علی ما یکون بعد مده الاستظهار او بعد العشره کاطلاق ما دل علی ان الصفره بعد الحیض لیست بحیض .

و ان تجاوز الدم عن العشره و علمت بالتجاوز فما زاد عن العاده بای لون کان فهو محکوم بعدم الحیضیه و لکن اذا احتملت التجاوز و لم تعلم به فعلیها الاستظهار و الاطلاع عن الحال بای طریق کان و اما فی مده الاستظهار اختلاف فی الروایات فاللازم هو النظر فی روایات الباب .

اولاً : بالنظر الی وجوب الاستظهار – و لو عقلاً – و ان کان فی مده الاستظهار اختلاف کما سیأتی.

و ثانیاً : الی ما دل علی استظهار النفساء لاجل وحده حکم الحائض و النفساء .

و ثالثاً : الی ما دل علی عدم وجوب الاستظهار من الروایات .

و رابعاً : الی ما هو مقتضی الجمع بین الروایات مع الاختلاف فی مضمونها .

ص: ۱۹۳

فنقول اولاً : فیما دل علی وجوب الاستظهار و ان کان مفادها علی اختلاف فی مده الاستظهار .

فمنها : ما عَنْ سَمَاعَهَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الدَّمَ قَبْلَ وَقْتِ حَیْضِهَا فَقَالَ إِذَا رَأَتِ الدَّمَ قَبْلَ وَقْتِ حَیْضِهَا فَلْتَدَعِ الصَّلَاهَ فَإِنَّهُ رُبَّمَا تَعَجَّلَ بِهَا الْوَقْتُ فَإِنْ کَانَ أَکْثَرَ مِنْ أَیَّامِهَا الَّتِی کَانَتْ تَحِیضُ فِیهِنَّ فَلْتَرَبَّصْ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ بَعْدَ مَا تَمْضِی أَیَّامُهَا فَإِذَا تَرَبَّصَتْ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ وَ لَمْ یَنْقَطِعِ الدَّمُ عَنْهَا فَلْتَصْنَعْ کَمَا تَصْنَعُ الْمُسْتَحَاضَهُ . (۱)

و بهذا المضمون ح ۶ و ح ۱۰ من هذا الباب .

و المصرح فيها ان الاستظهار يكون بثلاثه ايام و هو واجب عليها

و منها : ما عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- فِی حَدِيثٍ فِی الْمَرْأَهِ تَحِيضُ فَتَجُوزُ أَيَّامُ حَيْضِهَا قَالَ إِنْ كَانَ أَيَّامُ حَيْضِهَا دُونَ عَشَرَهِ أَيَّامٍ اسْتَظْهَرَتْ بِيَوْمٍ وَاحِدٍ ثُمَّ هِیَ مُسْتَحَاضَهٌ . (۲)

و بهذا المضمون ح ۴ و ح ۵ .

و منها : ما عَنْ إِسْمَاعِيلَ الْجُعْفِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ الْمُسْتَحَاضَهُ تَقْعُدُ أَيَّامَ قُرْئِهَا ثُمَّ تَحْتَاطُ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ فَإِنْ هِیَ رَأَتْ طُهْراً اغْتَسَلَتْ . (۳)

و كذا ح ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ من هذا الباب

و المصرح فيها الاستظهار بيوم او يومين .

و منها : ما عن سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْمَرْأَهِ تَحِيضُ ثُمَّ تَطْهُرُ وَ رُبَّمَا رَأَتْ بَعْدَ ذَلِكَ الشَّیْ ءَ مِنَ الدَّمِ الرَّقِيقِ بَعْدَ اغْتِسَالِهَا مِنْ طُهْرِهَا فَقَالَ تَسْتَظْهِرُ بَعْدَ أَيَّامِهَا بِيَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثَهٍ ثُمَّ تُصَلِّی . (۴)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۱، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۱، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۳، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۲، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۷، ط آل البیت.

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۲، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۸، ط آل البیت.

و المصرح فيها الاستظهار بيومين او ثلاثه .

و منها : ما عن مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِی نَصْرٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا -علیه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْحَائِضِ كَمْ تَسْتَظْهِرُ فَقَالَ تَسْتَظْهِرُ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ . (۱)

و المصرح فيها الاستظهار بيوم او يومين او ثلاثه ايام

و منها : ما عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- امْرَأَةٌ رَأَتِ الدَّمَ فِی حَيْضِهَا حَتَّى تَجَاوَزَ وَقْتُهَا مَتَى يَنْبَغِی لَهَا أَنْ تُصَلِّیَ قَالَ تَنْظُرُ عِدَّتَهَا الَّتِی كَانَتْ تَجْلِسُ ثُمَّ تَسْتَظْهِرُ بِعَشَرَةِ أَيَّامٍ فَإِنْ رَأَتِ الدَّمَ دَماً صَبِيباً فَلْتَغْتَسِلْ فِی وَقْتِ كُلِّ صَلَاةٍ . (۲)

صبیب : جاری شدن - ریخته شدن - سرازیر شدن

فقال صاحب الوسائل : اقول المراد انها تستظهر بتمام العشره لانها اکثر الحیض و قال الشیخ معناه الی عشره ایام فجعل الباء بمعنی الی .

و المستفاد من جمیع هذه الطائفه من الروایات وجوب الاستظهار لیوم او یومین او ثلاثه او عشره ایام .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۱۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

الثانی : من الروایات ما دل علی استظهار النفساء لاجل وحده الحکم بینها و بین الحائض .

فمنها : ما عن زُرَارَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ قُلْتُ لَهُ النُّفَسَاءُ مَتَى تُصَلِّی قَالَ تَقْعُدُ قَدْرَ حَيْضِهَا وَ تَسْتَظْهِرُ بِيَوْمَيْنِ فَإِنِ انْقَطَعَ الدَّمُ وَ إِلَّا اغْتَسَلَتْ وَ احْتَشَتْ وَ اسْتَثْفَرَتْ وَ صَلَّت . (۳)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۳، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۹، ط آل البیت.
۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۳، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۱۲، ط آل البیت.
۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۸۳، ابواب النفاس، باب۳، ح۲، ط آل البیت.

ثفرت : محکم بستن احتشت : امتلاء پر کردن محل

و منها : ما عَنْ يُونُسَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ امْرَأَةٍ وَلَدَتْ فَرَأَتِ الدَّمَ أَكْثَرَ مِمَّا كَانَتْ تَرَى قَالَ فَلْتَقْعُدْ

أَيَّامَ قُرْئِهَا الَّتِی کَانَتْ تَجْلِسُ ثُمَّ تَسْتَظْهِرُ بِعَشَرَهِ أَیَّامٍ فَإِنْ رَأَتْ دَماً صَبِیباً فَلْتَغْتَسِلْ عِنْدَ وَقْتِ کُلِّ صَلَاهٍ فَإِنْ رَأَتْ صُفْرَهً فَلْتَتَوَضَّأْ ثُمَّ لْتُصَلِّ . (۱)

قال الشیخ یعنی تستظهر الی عشره ایام .

و منها : ما عن مَالِکِ بْنِ أَعْیَنَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ النُّفَسَاءِ یَغْشَاهَا زَوْجُهَا وَ هِیَ فِی نِفَاسِهَا مِنَ الدَّمِ قَالَ نَعَمْ إِذَا مَضَی لَهَا مُنْذُ یَوْمَ وَضَعَتْ بِقَدْرِ أَیَّامِ عِدَّهِ حَیْضِهَا ثُمَّ تَسْتَظْهِرُ بِیَوْمٍ فَلَا بَأْسَ بَعْدُ أَنْ یَغْشَاهَا زَوْجُهَا یَأْمُرُهَا فَلْتَغْتَسِلْ ثُمَّ یَغْشَاهَا إِنْ أَحَبَّ . (۲)

غشی : آمدن - سرزدن

و المستفاد من هذه الروایات هو لزوم استظهار النفساء بیوم او یومین او عشره ایام

الثالث : من الروایات ما دل علی عدم وجوب الاستظهار و جواز ان یأتیها زوجها متی شاء من الایام الا فی زمان الحیض .

منها : ما عَنْ مُعَاوِیَهَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ الْمُسْتَحَاضَهُ تَنْظُرُ أَیَّامَهَا فَلَا تُصَلِّی فِیهَا وَ لَا یَقْرَبُهَا بَعْلُهَا فَإِذَا جَازَتْ أَیَّامُهَا وَ رَأَتِ الدَّمَ یَثْقُبُ الْکُرْسُفَ اغْتَسَلَتْ لِلظُّهْرِ وَ الْعَصْرِ . . . وَ لَا یَأْتِیهَا بَعْلُهَا أَیَّامَ قُرْئِهَا وَ إِنْ کَانَ الدَّمُ لَا یَثْقُبُ الْکُرْسُفَ تَوَضَّأَتْ وَ دَخَلَتِ الْمَسْجِدَ وَ صَلَّتْ کُلَّ صَلَاهٍ بِوُضُوءٍ وَ هَذِهِ یَأْتِیهَا بَعْلُهَا إِلَّا فِی أَیَّامِ حَیْضِهَا . (۳)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۸۳، ابواب النفاس، باب۳، ح۳، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۸۴، ابواب النفاس، باب۳، ح۴، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۷۱، ابواب الاستحاضه، باب۱، ح۱، ط آل البیت.

ثقب بالفارسیه : سوراخ کردن - شکافتن

و المصرح فیها ان ایام الحیض لایجوز للزوج ان یأتیها و فی غیرها فلا بأس مع انه لا اشاره فیها الی ایام الاستظهار کما لا اشاره فیها علی مراعاه الزوج فی غیر ایام حیضها.

و منها : ما عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ الْمُسْتَحَاضَهُ تَغْتَسِلُ عِنْدَ صَلَاهِ الظُّهْرِ وَ تُصَلِّی الظُّهْرَ وَ الْعَصْرَ . . . وَ لَا بَأْسَ بِأَنْ یَأْتِیَهَا بَعْلُهَا إِذَا شَاءَ إِلَّا أَیَّامَ حَیْضِهَا فَیَعْتَزِلُهَا زَوْجُهَا . (۱)

و منها : ما عَنْ مَالِکِ بْنِ أَعْیَنَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْمُسْتَحَاضَهِ کَیْفَ یَغْشَاهَا زَوْجُهَا قَالَ یَنْظُرُ الْأَیَّامَ الَّتِی کَانَتْ تَحِیضُ فِیهَا وَ حَیْضَتُهَا مُسْتَقِیمَهٌ فَلَا یَقْرَبُهَا فِی عِدَّهِ تِلْکَ الْأَیَّامِ مِنْ ذَلِکَ الشَّهْرِ وَ یَغْشَاهَا فِیمَا سِوَی ذَلِکَ مِنَ الْأَیَّامِ وَ لَا یَغْشَاهَا حَتَّی یَأْمُرَهَا فَتَغْتَسِلَ ثُمَّ یَغْشَاهَا إِنْ أَرَادَ . (۲)

و المستفاد منها المنع عند ایام الحیض فلا یقربها زوجها فی تلک الایام و اما فیما سوی ذلک فلا بأس بان یأتیها کما لا اشاره و لا استثناء فیها بایام الاستظهار .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۱۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

الرابع : و هو الجمع بین الروایات : ان ما دل علی الاستظهار یدل ظاهرها علی الوجوب و لکن لاجل تصریح ما دل علی عدم وجوبه لکان الوجوب یحمل علی الاستحباب للزوم رفع الید عن الظهور بالنص الوارد علی عدم الوجوب مضافاً الی ان الاختلاف فی التقدیر لایناسب الوجوب کما مرّ نظیر ذلک فی منزوحات البئر من الاختلاف فی مقدار النزح فی نجاسه واحده لانه لو کان النزح فی امر واحد واجباً فلا معنی للاختلاف فی التقدیر و المقام من هذا القبیل لوجود الاختلاف فی مده الاستظهار بیوم او یومین او ثلاثه ایام او عشره ایام فلو کان نفس الاستظهار واجباً فلا معنی فی الاختلاف فی التقدیر .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۷۲، ابواب الاستحاضه، باب۱، ح۴، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۷۹، ابواب الاستحاضه، باب۳، ح۱، ط آل البیت.

و اضف الی ذلک انه لو کان الاختلاف فی التقدیر لاجل الاختلاف فی الامزجه او السن او الامکنه لکان الجواب عنه واضح لانه لایکون فی الروایات ما یدل علی هذه الامور بل السائل اذا سئل عما هو مورد الابتلاء لاجاب الامام -علیه الصلوه و السلام- بجواب من دون السوال عن هذه الامور من السن او المزاج او المکان .

و قال المحقق الخويی ما هذا لفظه : الا انا اجبنا عن ذلک فی محله بان الاختلاف فی بیان التقدیر انما یکشف عن عدم الوجوب فی المقـدار الزائـد عن القـدر المشـترک بین الجمیع و لا ـیکشف عن عـدم الوجوب فی المقـدار الاقـل المشـترک فیه الجمیع و الاستظهار بیوم واحد مما یشترک فیه جمیع التحدیدات الوارده فی الاخبار و لا موجب لرفع الید عن الوجوب فیه . (۱)

اقول : و فیه ان المحقق الخویی هـل یلتزم بـذلک فی بـاب منزوحـات البئر عنـد الاختلاـف فی التقـدیر من القول بوجوب الاـقل المشترک بین التقدیرات او انه ذهب الی ان نفس النزح لیس بواجب کما ذهب الی عدم الوجوب جمیع الاعلام من دون استثناء فی القدر المشترک .

و لایخفی علک انه قد اختلف الاقوال فی المسئله باختلاف الانظار فی الجمع بین الروایات من وجوب الاستظهار و عدمه .

فالمشهور بینهم ان الاستظهار مستحب بحمل الطائفه الامره بالاستظهار علی الاستحباب بملاحظه الطائفه النافیه لوجوبه :

و قـال المحقق الخویی مـا هـذا لفظه : و لا ـیمکن المساعـده علی ما ذهب الیه المشـهور من حمل الطائفه الامره بالاسـتظهار علی الاسـتحباب بقرینه الطـائفه النـافیه للوجوب و ذلک لان الطائفه الثابته تشـتمل علی الامر بالاغتسال و الصـلوه بعـد ایام عادتها فلا وجه لترجیح احدهما علی الاخر و رفع الید عن ظاهر احدهما بملاحظه الاخر دون العکس . (۲)

ص: ۱۹۸

۱- التنقیح فی شـرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الإسلامیه الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۴۱، الناشر : مؤسسه الخوئی.
۲- التنقیح فی شـرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الإسلامیه الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۴۳، الناشر : مؤسسه الخوئی.

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۲۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

الوجه الثانی : فی الجمع بین الطائفتین من الروایات (علی ما قال به صاحب الحدائق)

فقال ما هذا خلاصته : و اما تخصیص اطلاق اخبار الاستظهار بغیر مستقیمه الحیض و یختص ما دل علی عدم وجوب الاستظهار بمستقیمه الحیض لا زیاده فیه و لا نقصان و لا تقدم و لا تأخر کالوقتیه العددیه التی لایتقدم دمها و لا یتاخر و العددیه کذلک و حیث وجود الحیض بهذا التقیید نادر جداً و الاغلب هو التقدم و التاخر و الزیاده و النقصان تکاثر الاخبار بالاستظهار للمراه لاجله .

و قد استشهد علی مدعاه بروایتین :

احدیهما : موثقه عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْمُسْتَحَاضَهِ أَیَطَؤُهَا زَوْجُهَا وَ هَلْ تَطُوفُ بِالْبَیْتِ قَالَ تَقْعُدُ قُرْأَهَا الَّذِی کَانَتْ تَحِیضُ فِیهِ فَإِنْ کَانَ قُرْؤُهَا مُسْتَقِیماً فَلْتَأْخُذْ بِهِ وَ إِنْ کَانَ فِیهِ خِلَافٌ فَلْتَحْتَطْ بِیَوْمٍ أَوْ یَوْمَیْنِ وَ لْتَغْتَسِلْ . (۱)

و ثانیهما : روایه مَالِکِ بْنِ أَعْیَنَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْمُسْتَحَاضَهِ کَیْفَ یَغْشَاهَا زَوْجُهَا قَالَ یَنْظُرُ الْأَیَّامَ الَّتِی کَانَتْ تَحِیضُ فِیهَا وَ حَیْضَتُهَا مُسْتَقِیمَهٌ فَلَا یَقْرَبُهَا فِی عِدَّهِ تِلْکَ الْأَیَّامِ مِنْ ذَلِکَ الشَّهْرِ وَ یَغْشَاهَا فِیمَا سِوَی ذَلِکَ مِنَ الْأَیَّامِ وَ لَا یَغْشَاهَا حَتَّی یَأْمُرَهَا فَتَغْتَسِلَ ثُمَّ یَغْشَاهَا إِنْ أَرَادَ . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۷۵، ابواب الاستحاضه، باب۱، ح۸، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۲۰، ابواب الحیض، باب۲۴، ح۱۱، ط آل البیت.

فاقول : ان محط الکلام فی المقام لکان فی المرأه التی کانت ذات عاده عددیه سواء کانت عددیه وقتیه او عددیه فقط مع ان النسبه بینهما عموم من وجه لوجود امراه ذات عاده عددیه من دون تعیین وقتها و کذا لوجود ذات عاده وقتیه من دون عدد معین و ذات عاده وقتیه و عددیه فاذا زاد وقتها عن ایام العاده یبحث فی انها ترجع الی عددها ثم تغتسل او انها تستظهر بعد ذلک العدد بیوم او یومین او اکثر و اما الروایتان فکانتا واردتین فی امراه ذات عاده وقتیه قد یزید عدد ایامها و ینقص و قد لایزید و لاینقص لصراحه قوله (ع) فی الروایه الاولی تقعد قرؤها التی کانت تحیض فیه فان کان قرئها مستقیماً فلتاخذ به و ان کان فیه خلاف فلتحتطت فمدار الکلام فی زمان القرء للمرأه التی کانت ذات عاده وقتیه و کذا الامر فی الروایه الثانیه بقوله (ع) ینظر الایام التی کانت تحیض فیه و کذا قوله فلا یقربها فی عده تلک الایام .

و ذهب بعض فی الجمع بین الطائفتین الی حمل الاخبار الامره بالاستظهار علی صوره رجاء الانقطاع قبل العشره و حمل الاخبار النافیه لوجوب الاستظهار علی صوره الیأس عن الانقطاع قبل العشره .

اقول : ان حمل الاخبار الوارده بالاستظهار علی صوره رجاء الانقطاع قبل العشره و ان کان صحیحاً لان الاستظهار لکان فی مورد لا علم لها بحال الدم من الانقطاع قبل العشره و عدمه و لکن حمل الاخبار النافیه للاستظهار علی صوره الیاس عن الانقطاع محل تامل لوجهین :

الوجه الاول : انه لا دلیل علی حمل الروایات بهذه الصوره .

و الوجه الثانی : ان مفاد هذه الاخبار مطلق و لا قرینه علی تقییدها بصوره الیاس . و اضف الی ذلک ان رجاء الانقطاع لکان موجوداً فی النساء کلهن - الا القلیل منهن التی علمن بحال الدم فی الایام الآتیه - لعدم علمهن بالانقطاع و عدمه مع امکانه .

ان قلت : ان الاخبار الآمره بالاستظهار مقيده بصوره الشك - كما هو مقتضی الاستظهار و لکن الاخبار النافیه مطلقه تشمل صوره الیاس و عدمها فاللازم من الاطلاق و التقیید تقیید الاخبار النافیه بالاخبار الآمره علی صوره الیاس فقط و اما فی صوره الرجاء فوجب علیها الاستظهار.

قلت : ان الاطلاق فی المقام و ان کان یقتضی تقیید الاخبار النافیه علی صوره الیاس و لکن حمل الاطلاق علی صوره النادره - لندره الجزم بالانقطاع - بعید غیر سدید. مع ان الاخبار الآمره ایضاً مطلقه من رجاء انقطاع الدم دون العشره و ان کان استمراره الی العشره .

و ذهب بعض فی مقام الجمع بین الاخبار الی حمل الاخبار الآمره بالصلوه و الاغتسال علی الصلوه و الاغتسال بعد ایام الاستظهار - و ذلک لانها مطلقه تشمل کلتا الصورتین اعنی ما بعد العاده و ما بعد ایام الاستظهار .

و اما الاخبار الآمره بالاستظهار فهی مقیده بما بعد العاده فمقتضی قانون الاطلاق و التقیید حمل الاخبار الامره بالصلوه و الاغتسال علی ما بعد ایام الاستظهار.

اقول : و فیه ان الظاهر من الاخبار الامره بالاغتسال و الصلوه بعده هو بیان التکلیف الفعلی بعد ایام العاده بان المراه بعد ایام العاده وظیفتها هو الاتیان بالعبادات و اللازم من صحتها هو الاغتسال و لذا ما دل علی الاستظهار بعد ایام العاده و ما دل علی الاغتسال و الصلوه - بعد ایامها من دون استظهار- کانا متعارضان و منافیان لان کل واحد منهما ینفی الاخر .

مضافاً الی ان هذا الحمل علی فرض صحته لکان فیمن کان ایام عادتها و زمان الاستظهار جمیعاً دون العشره حتی یفرض وجود زمان للاستظهار بعد العاده و قبل العشره و لکن اذا کان عادتها تمام العشره فلا یکون لها زمان للاستظهار فهذا الاستدلال اخص من المدعی کما لایخفی کما لایشمل من کان عادتها تسعه ایام و الاستظهار بیوم یشمل تمام العشره فلا یشمل قبل العشره . و اضف الی ذلک ان هذا الجمع تبرعی و لا شاهد له .

و ذهب صاحب المدارک الی حمل الاخبار الامره بالاستظهار علی ما اذا کان الدم واجداً للصفات و حمل الاخبار المقتصره علی ایام العاده بما اذا کان الدم فاقداً للصفات لان الصفره فی غیر ایام العاده لیست بحیض .

اقول : و فیه اولاً : ان هذا الجمع تبرعی و لا شاهد له فی الروایات لان الموضوع فی کلتا الطائفتین امر واحد و هو الدم الذی یتجاوز عن العاده ففی طائفه امر الامام -علیه الصلوه و السلام- بالاغتسال و الصلوه و فی اخری امر بالاستظهار -بعد ایام العاده - و عدم الاتیان بالاغتسال و الصلوه بعده کقوله اکرم العماء و قوله لاتکرم العلما و قد یجمع بینهما بجمع اخر من حمل الاخبار الآمره بالاستظهار علی الحکم الظاهری - حتی ینکشف الحال- و حمل الاخبار النافیه للاستظهار علی الحکم الواقعی بان المرأه اذا تجاوز دمها عن العاده یرجع الی ایام العاده فقط و الباقی استحاضه فالصلوه و الاغتسال کانت فی محلها لانه علی فرض تجاوز الدم و جعل الدم استحاضه لوجب علیها فی الواقع الاغتسال ثم الصلوه بعده فالمرأه قد علمت بماهو تکلیف لها فی الواقع .

اقول : و فیه اولاً : ان المستفاد من الاخبار الامره بالاستظهار هو ان الحکم الواقعی - الفعلی - لها هذا العمل لا ان هذا هو الحکم الظاهری بل ان التکلیف الواقعی من الشرع الاقدس فی هذا الحال هو الاستظهار حتی تعلم ما هو الواجب علیها من التکلیف.

و ثانیاً : ان الاخبار النافیه للاستظهار لا تدل علی الحکم الواقعی لان الدم اذا انقطع دون العشره یحکم بالحیضیه (اذا کان مع الصفات) فیظهر ان الاغتسال و العباده کانا باطلاً و من البدیهی ان هذا لیس بحکم واقعی لها کما ان المرأه بعد ایام العاده لا علم لها بحالها فی الایام الآتیه من انقطاع الدم دون العشره او استمراره الی بعدها فمع عدم العلم بالحال کیف یمکن ان یکون عملها عملاً بالحکم الواقعی .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۲۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الوحید البهبهانی فی الجمع بین الطائفتین (علی ماهو فی التنقیح) انه یحمل الاخبار الآمره بالاستظهار علی الدور الاول من الدم و یحمل الاخبار الآمره بالاغتسال و الصلوه علی الدور الثانی من الدم .

و فی المثال ان المرأه اذا رات الدم فی ایام العاده و تجاوز دمها عنها فیجب علیها ان تستظهر بیوم واحد (کما فی الموثقه الآتیه) و بعدها یحکم علی الدم بالاستحاضه و العمل علی حکمها فاذا استمر بها الدم الی تمام الشهر و جائت ایام عادتها فتقتصر علی ایامها و بعدها تغتسل و تصلی و ان لم ینقطع دمها لانها مستحاضه و هکذا اذا انتهی الی الشهر الثانی و الثالث فانه الدور الثانی من دمها و بهذا ترتفع المعارضه بینهما .

و استشهد علی ذلک بموثقه إِسْحَاقَ بْنِ جَرِیرٍ قَالَ سَأَلَتْنِی امْرَأَهٌ مِنَّا أَنْ أُدْخِلَهَا عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- . . . الْمَرْأَهِ تَحِیضُ فَتَجُوزُ أَیَّامُ حَیْضِهَا قَالَ إِنْ کَانَ أَیَّامُ حَیْضِهَا دُونَ عَشَرَهِ أَیَّامٍ اسْتَظْهَرَتْ بِیَوْمٍ وَاحِدٍ ثُمَّ هِیَ مُسْتَحَاضَهٌ قَالَتْ فَإِنَّ الدَّمَ یَسْتَمِرُّ بِهَا الشَّهْرَ وَ الشَّهْرَیْنِ وَ الثَّلَاثَهَ کَیْفَ تَصْنَعُ بِالصَّلَاهِ قَالَ تَجْلِسُ أَیَّامَ حَیْضِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ لِکُلِّ صَلَاتَیْنِ . (۱)

و الکلام مأخوذ من التنقیح فی شرح العروه الوثقی ج ۷ ص ۲۴۹

و قال المحقق الخویی : رداً علی هذا الوجه- بعد قوله بان هذا الوجه احسن الوجوه - انه لایمکن المساعده علیه و الوجه فیه ان الموثقه و ان دلّت علی ان المرأه فی دورها الاول تستظهر بیوم واحد الا انها لم یعلم دلالتها علی عدم وجوب الاستظهار علیها فی دورها الثانی لعدم کون الموضوع فی سوال المرأه السائله من الامام -علیه الصلوه و السلام- بقولها فان الدم یستمر الشهر و الشهرین و الثلاثه هو الموضوع فی سوالها السابق بقولها- المرأه تحیض فتجوز ایام حیضها - حتی یقال ان المرأه بعد ما رأت الدم فی حیضها و تجاوز عن عادتها ثم استمر بها الدم شهراً او شهرین فلها دوران قد حکم (ع) فی دورها الاول بالاستظهار و بعدم وجوبه فی دورها الثانی.

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۷۶، ابواب الحیض، باب۳، ح۳، ط آل البیت.

ثم قال علی انا لو سلمنا ان الموضوع فی کلا الموردین امرأه واحده و الموثقه تضمنت حکم دورها الاول و الثانی کما افید الا انها لیست بذات مفهوم حتی تدل علی اان المرأه اذا کانت مستمره الدم من الابتداء لا فی دورها الثانی ای بعد رویتها الدم فی عادتها مع تجاوزه عنها لا تجب علیها الصلوه و انما تدل علی ان المستمره فی دورها الثانی لایجب علیها الاستظهار . (۱)

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۲۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

اقول : ان خلاصه ما ذکره المحقق البهبهانی هو ان المرأه اذا رات الدم فی ایام عادتها و تجاوز الدم عنها یجب علیها الاستظهار بیوم فتحکم علی الدم بعده بالاستحاضه فاذا جاء ایام عادتها فی الشهر الثانی تقتصر علی ایام عادتها و بعدها تغتسل و تصلی و ان لم ینقطع الدم و الامر کذلک فی الشهور الآتیه فالموضوع فی الدور الاول و الثانی امرأه واحده فعلیه لا معارضه بین الروایات لان الاستظهار یکون فی الدور الاول من رویه الدم و الامر بالغسل و الاتیان بالصلوه یکون فی الدور الثانی من رویه الدم فلا معارضه بینهما و خلاصه ما اورده المحقق الخویی فی ایراده الاول ان المراه فی الدور الاول من رویه الدم تکون غیر المرأه فی الدور الثانی من رویه الدم فاذا کانت المرأه فی الروایه متعدده فلا ارتباط بینهما فلا یکون الحکم بالاغسال و الصلوه فی ذیل الروایه مربوطاً بالمرأه التی لزم علیها الاستظهار .

و خلاصه ما اورده فی الایراد الثانی انه علی فرض کون المرأه فی صدر الروایه و ذیلها فرداً واحداً ان الروایه لیس لها مفهوم حتی تدل علی ان المرأه اذا کانت مستمره الدم من الابتداء بعد رویه الدم لایجب علیها الاغتسال و الصلوه و انما تدل علی ان المستمره فی دورها الثانی لایجب علیها الاستظهار.

ص: ۲۰۴

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الإسلامیه الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۴۹، الناشر : مؤسسه الخوئی.

اقول : انه لزم النظر فی مفاد الروایه فسألت عن الامام -علیه الصلوه و السلام-ان المرأه تحیض فتجوز ایام حیضها قال (ع) ان کان ایام حیضها دون العشره استظهر بیوم واحد.

ثم قالت فان الدم یستمر بها الشهر و الشهرین و الثلاثه کیف تصنع بالصلوه قال تجلس ایام حیضها ثم تغتسل لکل صلوتین .

فالظاهر من الروایه ان ذیل الروایه ناظر الی صدرها بان المرأه اذا کان حیضها دون العشره فتجاوز الدم عن العشره و استمر الی الشهر او الشهرین فالملاک هو الایام التی تحتسب من الحیض فی الشهر الاول فبعد ذلک الشهر لزم ان تکون عده ایامها ما قد تحقق فی الشهر الاول فلزم علیها العمل بتلک الایام التی قد تحققت فی الشهر الاول بان ما بعدها استحاضه .

فما ذکره المحقق الخویی فی ایراده الاول بان المراه فی ذیلها غیر المرأه فی صدرها غیر سدید لان السائل سئل علی نحو القضایا الحقیقیه بان المرأه اذا کانت کذلک فما حکمها و اذا کانت علی وجه اخر فما حکما سواء کان الحکمان ینطبقان علی امرأه واحده او علی امرأتین .

و اما ما ذکره فی الایراد الثانی بان الروایه لاتدل علی ان المراه لایجب علیها الاغتسال و الصلوه فی الدور الاول - من رویه الدم

– و انما تدل علی ان مستمره الدم فی دورها الثانی لایجب علیه الاستظهار.

ففیه : ان مفاد الروایه فی الصدر لزوم الاستظهار بیوم ثم هی مستحاضه یعنی بعد مضی الیوم لزم علیها الاغتسال و الصلوه لانها مستحاضه فاذا علمت مده عادتها للزم علیها العمل بتلک المده فی الشهور الاتیه لانها بعد الاستظهار فی الشهر الاول قد علمت مده حیضها فلا تحتاج الی الاستظهار و لکن یرد علی المحقق الوحید البهبهانی ان مفاد الروایات التی ذکر فیها الاستظهار هو لزوم الاستظهار علی المرأه من دون عنایه و لا نظر الی الدور الاول من رویه الدم او الدور الثانی منها بل مفادها ان المراه اذا تجاوز ایامها استظهرت و مفاد الروایات التی دلت علی الاتیان بالاغتسال و الصلوه هو عدم لزوم الاستظهار من دون عنایه الی الدور الاول او الثانی فیرجع الامر الی ان مفاد بعضها لزوم الاستظهار و مفاد بعضها الاخر عدم لزومه فوقع التنافی بینهما و اما روایه اسماعیل بن جریر فقد مرّ الکلام فیها بان السائل سئل عن الامام -علیه الصلوه و السلام- علی نحو القضایا الحقیقیه لا الخارجیه فلیست تلک الروایه منافیاً لما ذکرناه.

مضافاً الی انه یصح القول بان المراه فی الروایه امرأه واحده و لکن یمکن ان طرء علیها حالتان الاولی کان ایام حیضها دون العشره و لکن الدم یجوز عن ایامها فعلیها الاستظهار بیوم ثم هی مستحاضه.

و الثانیه ان دمها یستمر الی الشهر فعلیها الاتیان بالاغتسال و الصلوه بعد ایام العاده لانها مستحاضه فالاستظهار یکون فی الحاله الاولی و لایکون فی الحاله الثانیه .

فذهب المحقق الوحید البهبهانی الی ان المرأه فی الروایه امرأه واحده و لکن فی الدور الاول کان دمها ینقطع دون العشره و فی الدور الثانی یستمر الی الشهر او الشهرین فیجب علیها الاستظهار فی دورها الاول دون دورها الثانی فالعمده فی کلامه الشریف ان المرأه فی الروایه واحده لها الدوران و لکن احتمال کون السوال علی وجه القضایا الحقیقه دون الخارجیه - کما ذکرناه- یکفی فی عدم جواز الاستدلال بها علی المدعی .

احکام الحیض، الحیض، الطهاره ۹۶/۰۲/۲۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الحیض، الحیض، الطهاره

و قال المحقق الخویی فی الجمع بین الطائفتین بما هذا لفظه : ان النسبه بین اخبار وجوب الاستظهار و تلک الاخبار الداله علی وجوب الصلوه و الاغتسال للمستحاضه عموم مطلق لان اخبار الاستظهار اعم من ان تکون المرأه مستحاضه من الابتداء او تکون کذلک بعد دورها الاول ای بعد ایام عادتها و تلک الروایات مختصه بالمستحاضه من الابتداء فمقتضی قانون الاطلاق و التقیید حمل روایات الاستظهار علی المرأه المستحاضه بعد ایام عادتها او قبلها بیوم او یومین لان الدم قد یتعجل و یحکم فی المستحاضه بعد العاده بوجوب الاستظهار یوماً واحداً و بالتخییر فی بقیه الایام حتی یتبیّن الحال و یحکم فی المستحاضه من الابتداء بعدم وجوب الاستظهار و هذا الوجه الیق من الوجوه و به یجمع بین الطائفتین . (۱) انتهی کلامه.

ص: ۲۰۶

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الإسلامیه الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۵۱، الناشر : مؤسسه الخوئی.

اقول : انه قبل الورود فی کلام المحقق الخویی لزم النظر فیما قال به فحاصل کلامه

اولاً : ان اخبار الاستظهار عام - او مطلق - تشمل المستحاضه من الابتداء و المستحاضه بعد العاده .

و ثانیاً : ان ذلک العام یخصص - او الاطلاق یقیّد - بروایات المستحاضه من اول الامر.

و ثالثاً : انه طبق قانون العام و الخاص - او الاطلاق و التقیید - لزم حمل روایات الاستظهار بما بعد العاده او قبلها بیوم او یومین

لان الدم قد يتعجل و يحكم فی المستحاضه بعد العاده بوجوب الاستظهار .

رابعاً : وجوب الاستظهار بیوم واحد مسلم و فی بقیه الایام یتخیّر حتی یتبین لها الحال و اما فی المستحاضه من الابتداء یحکم بعدم وجوب الاستظهار .

اقول : ان ما قال به اولاً ـ من ان اخبار الاستظهار عام تشمل المستحاضه من الابتداء و ما بعد العاده فلزم النظر فی روایات الاستظهار بانها عام یشمل الابتداء و ما بعد الابتداء ام لا .

و الروایات موجوده فی باب ۱۳ من ابواب الحیض – فی الوسائل .

الروایه الاولی : عَنْ سَمَاعَهَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَهِ تَرَی الدَّمَ قَبْلَ وَقْتِ حَیْضِهَا فَقَال . . . فلْتَرَبَّصْ ثَلَاثَهَ أَیَّامٍ بَعْدَ مَا تَمْضِی أَیَّامُهَا . (۱)

الروایه الثالثه : عن اسحاق بن جریر عن ابی عبد الله –علیه الصلوه و السلام– فی المرأه تحیض فتجوز ایام حیضها قال ان کان ایام حیضها دون عشره ایام استظهرت بیوم واحد ثم هی مستحاضه .

الروایه الرابعه : عَنْ دَاوُدَ مَوْلَی أَبِی الْمَغْرَاءِ الْعِجْلِیِّ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام–قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَهِ تَحِیضُ ثُمَّ یَمْضِی وَقْتُ طُهْرِهَا وَ هِیَ تَرَی الدَّمَ قَالَ فَقَالَ تَسْتَظْهِرُ بِیَوْمٍ إِنْ کَانَ حَیْضُهَا دُونَ الْعَشَرَهِ أَیَّامٍ فَإِنِ اسْتَمَرَّ الدَّمُ فَهِیَ مُسْتَحَاضَه وَ إِنِ انْقَطَعَ الدَّمُ اغْتَسَلَتْ وَ صَلَّتْ.

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۱، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۱، ط آل البیت.

الروایه الخامسه : عَنْ زُرَارَهَ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ یَجِبُ لِلْمُسْتَحَاضَهِ أَنْ تَنْظُرَ بَعْضَ نِسَائِهَا فَتَقْتَدِیَ بِأَقْرَائِهَا ثُمَّ تَسْتَظْهِرَ عَلَی ذَلِکَ بِیَوْمٍ .

و الروایه السادسه : عَنْ سَمَاعَهَ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ امْرَأَهٍ رَأَتِ الدَّمَ فِی الْحَبَلِ قَالَ تَقْعُدُ أَیَّامَهَا الَّتِی کَانَتْ تَحِیضُ فَإِذَا زَادَ الدَّمُ عَلَی الْأَیَّامِ الَّتِی کَانَتْ تَقْعُدُ اسْتَظْهَرَتْ بِثَلَاثَهِ أَیَّامٍ ثُمَّ هِیَ مُسْتَحَاضَهٌ .

و الروایه السابعه : عَنْ إِسْمَاعِیلَ الْجُعْفِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ الْمُسْتَحَاضَهُ تَقْعُدُ أَیَّامَ قُرْئِهَا ثُمَّ تَحْتَاطُ بِیَوْمٍ أَوْ یَوْمَیْنِ فَإِنْ هِیَ رَأَتْ طُهْراً اغْتَسَلَتْ .

و الروایه الثامنه : عَنْ سَعِیدِ بْنِ یَسَارٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْمَرْأَهِ تَحِیضُ ثُمَّ تَطْهُرُ وَ رُبَّمَا رَأَتْ بَعْدَ ذَلِکَ الشَّیْ ءَ مِنَ الدَّمِ الرَّقِیقِ بَعْدَ اغْتِسَالِهَا مِنْ طُهْرِهَا فَقَالَ تَسْتَظْهِرُ بَعْدَ أَیَّامِهَا بِیَوْمَیْنِ أَوْ ثَلَاثَهٍ ثُمَّ تُصَلِّی.

و الروایه العاشره : عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَعِیدٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا -علیه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الطَّامِثِ وَ حَدِّ جُلُوسِهَا فَقَالَ تَنْتَظِرُ عِدَّهَ مَا کَانَتْ تَحِیضُ ثُمَّ تَسْتَظْهِرُ بِثَلَاثَهِ أَیَّامٍ ثُمَّ هِیَ مُسْتَحَاضَهٌ .

و الروایه الثالث عشر: عَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الطَّامِثِ تَقْعُدُ بِعَدَدِ أَیَّامِهَا کَیْفَ تَصْنَعُ قَالَ تَسْتَظْهِرُ بِیَوْمٍ أَوْ یَوْمَیْنِ ثُمَّ هِیَ مُسْتَحَاضَهٌ .

فالمصرح فی جمیع هذه الروایات هو الاستظهار بعد ایام الحیض و بعد العاده بمعنی اذا مضی الایام و لم ینقطع الدم فعلیه الاستظهار بکذا و کذا ثم الاتیان بالعبادات و لکن المستفاد من الاخبار النافیه هو الاتیان بالعبادات من دون لزوم الاستظهار فلیس فی اخبار الاستظهار اطلاق او عموم یشمل المستحاضه ابتداءً و ما بعد العاده .

ص: ۲۰۸

و اما الکلام فی تخصیص اطلاق الروایات بما دل علی المستحاضه من اول الامر فنقول اذا لم یکن فی البین اطلاق او عموم فالقول بالتخصیص او التقیید سالبه بانتفاء الموضوع .

نعم فی بعض الروایات کان الاستظهار مطلقا کروایه عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِیرَهِ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ إِذَا کَانَتْ أَیَّامُ الْمَرْأَهِ عَشَرَهً لَمْ تَسْتَظْهِرْ فَإِذَا کَانَتْ أَقَلَّ اسْتَظْهَرَتْ . (۱)

فالمستفاد هو الاستظهار بوجه المطلق (مع قطع النظر عن ارسال السند) و لکن من البدیهی ان الاطلاق یقیّد بما دل علی الاستظهار بمده خاصه .

و اما الکلام فی وجوب الاستظهار بیوم واحد فقد مرّ الکلام فیه سابقاً فراجع فقد قلنا رداً لما ذهب الیه المحقق الخویی بان الاخذ بالقدر المشترک و هو یوم واحد مما لا وجه فیه کما لایلتزم بذلک المحقق الخویی فی منزوحات البئر حتی فی المقدار الاقل مع ان النزح امر مستحسن عند الطبع لان الطبایع تستقذرون ان تشربوا حتی تستعملوا من ماء کان فیه نجاسه و ان لم یکن نجساً بالملاقاه .

و اما الکلام فیما هو الحق فی المسئله بعد الایراد علی ما ذهب الیه الاعلام فی الجمع بین الروایات فهو ما ذکرناه سابقاً من ان روایات وجوب الاستظهار- و ان کان فی تعیین المده متفاوته- داله علی الوجوب و لکن فی المقام روایات اخر تدل علی عدم الوجوب فما دل علی الوجوب ظاهر فیه و ما دل علی عدم الوجوب کالنص علی العدم فبقرینه عدم الوجوب یحمل ما دلّ علی الوجوب علی الاستحباب و لکن الاحتیاط حسن من الاستظهار بیوم او یومین .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۰۱، ابواب الحیض، باب۱۳، ح۲، ط آل البیت.

(کلام السید فی العروه) مسأله ۲۴ : اذا تجاوز الدم عن مقدار العاده و علمت انه یتجاوز عن العشره تعمل عمل الاستحاضه فیما زاد و لا حاجه الی الاستظهار. (۱)

و المسئله واضحه لان الاستظهار احتیاط فی المقام حتی یظهر للمرأه حالها من بقاء حیضها او اتمامها و تحقق الاستحاضه ثم العمل بما هو وظیفتها و لکن اذا علمت ان الدم یتجاوز عن العشره او علمت بانقطاع الدم دون العشره فلا یکون للاستظهار وجه بل وجب علیها العمل بما هو الظاهر عندها من حالها.

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۹۰، ط. جامعه المدرسین.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ یَسْتَوِی الَّذِینَ یَعْلَمُونَ وَالَّذِینَ لَا یَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹